İŞKUR

TÜRKİYE

İŞGÜCÜ PİYASASI ANALİZİ

(2013-II. Dönem)

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASI ANALİZİ

(2013-II. DÖNEM)

Raporu Hazırlayanlar:

Abdullatif GÖKDERE	:	İşgücü Piyasası ve İstatistik Dairesi Başkanı,	abdullatif.gokdere@iskur.gov.tr
Aydın ALABAŞ	:	İstihdam Uzmanı	aydin.alabas@iskur.gov.tr
Mehmet BAYHAN	:	İstihdam Uzmanı	mehmet.bayhan@iskur.gov.tr
Sinan OK	:	İstihdam Uzmanı	sinan.ok@iskur.gov.tr
Volkan ÖZ	:	İstihdam Uzman Yrd.	volkan.oz@iskur.gov.tr
Doğanay Nafiz İLHAN	:	İstihdam Uzman Yrd.	nafiz.ilhan@iskur.gov.tr
Mustafa ÖZEN	:	İstihdam Uzman Yrd.	mustafa.ozen@iskur.gov.tr
Esranur İRDEM	:	İstihdam Uzman Yrd.	esranur.irdem@iskur.gov.tr
Muhammet KAYA	:	İstihdam Uzman Yrd.	muhammet.kaya@iskur.gov.tr
Sonay SAKAL	:	İstihdam Uzman Yrd.	sonay.sakal@iskur.gov.tr
Yasin ÇAKMAK	:	İstihdam Uzman Yrd.	yasin.cakmak@iskur.gov.tr
Süleyman DEMİR	:	İstihdam Uzman Yrd.	suleyman.demir@iskur.gov.tr

SUNUŞ

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), ulusal istihdam politikasının oluşturulması, istihdamın korunması ve geliştirilmesi ile işsizliğin önlenmesi faaliyetlerinde rol alan işgücü piyasasının en önemli aktörlerinden biridir. Kurumumuz hem aktif hem de pasif istihdam politikaları doğrultusunda işgücü ve işverene yönelik birçok kamusal hizmet sunmaktadır. İşsizlik sigortası işlemlerini yürüten, işgücü piyasası verilerini yerel ve ulusal bazda derleyen, analiz eden, yorumlayan, işgücünün istihdam edilebilirliğini artırmaya yönelik işgücü yetiştirme, mesleki eğitim ve işgücü uyum programları geliştirerek uygulanması konusunda önemli görevler icra eden, üstlendiği yasal, yönetsel ve sosyal sorumluluğun bilinciyle faaliyetlerini özveri ile sürdüren İŞKUR, işgücü piyasası analizleri aracılığıyla Kuruma erişemeyen birçok işverenle yüz yüze görüşerek işgücü taleplerini derlemektedir. İşgücü piyasası analizlerinin etkin bir şekilde yapılabilmesi sadece İŞKUR için değil sosyal politikayla ilgilenen tüm kişi ve kurumlar için sağlıklı öngörü ve planlama yapılması açısından önemli ve gereklidir.

Bu noktadan hareketle 2013 yılı Kasım ayında Genel Müdürlüğümüz ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) işbirliği ile belirlenen 10 ve daha fazla kişi istihdam eden 11 bin 540 işletmeyle kurum personelimiz görüşme gerçekleştirmeye çalışmıştır. Türkiye Geneli çalışan sayısı, açık iş, temininde güçlük çekilen meslekler ile geçmiş ve gelecek dönem istihdam eğilimlerine dair bilgiler derlenmiş, işverenin eleman ihtiyacı anında karşılanmaya çalışılmıştır.

Bu çerçevede, hazırlanan bu Rapor 2013 yılı II. Dönem "Türkiye İşgücü Piyasası Analizi" hem işgücü arzına ilişkin eğilimler hakkında bazı değerlendirmeleri hem de İşgücü Piyasası ve İstatistik Dairesi Başkanlığımız sorumluluğunda ve Kurum personelimiz vasıtasıyla gerçekleştirilen talep araştırmasının sonuçlarına dair bilgileri kapsamaktadır. İŞKUR olarak işgücü piyasası talep araştırmalarımızı sistematik bir şekilde uygulamaya devam edeceğiz. Bu vesileyle Türkiye İşgücü Piyasası Analizi çalışmasının tüm kullanıcılara faydalı ve hayırlı olmasını diler, bu çalışmanın ortaya çıkmasında zamanını ayırarak bilgi formumuzu dolduran tüm işverenlerimize emeği geçen Kurum çalışanlarımıza ve sosyal paydaşlarımıza teşekkür ederim.

Dr. Nusret YAZICI

Genel Müdür

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ ..... **İ**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **İV**

GRAFİKLER LİSTESİ ..... **Vİ**

KISALTMALAR ..... **Vİİ**

GİRİŞ **1**

YÖNETİCİ ÖZETİ **2**

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞGÜCÜ PİYASASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

1.1. DÜNYA İŞGÜCÜ PİYASASI 5
1.2 TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASI 10
1.2.1. Ekonomik Göstergeler *10*
1.2.2. Nüfus Göstergeleri *12*
1.2.3. Genel İşgücü Göstergeleri *1*
1.2.4. Eğitim Durumuna Göre Temel İşgücü Piyasası Verileri *8*
1.2.5. Cinsiyete Göre İstihdam Eğilimleri *11*
1.2.6. İşteki Duruma Göre İstihdam Edilenler *13*
1.2.7. Meslek Gruplarına Göre İstihdam Edilenler *16*
1.2.8. Kayıt Dışı İstihdam *17*
1.2.9. Genç İşgücü Göstergeleri *21*
1.2.10. Bölgesel İşgücü Göstergeleri *23*
1.2.11. İşyeri Kayıtları *26*
1.2.12. İŞKUR'a Kayıtlı İşgücü Verileri *30*

İKİNCİ BÖLÜM

İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI SONUÇLARI

2.1. AMAÇ VE YÖNTEM 46
2.1.1. ÖRNEK HACMİ VE ÖRNEK SEÇİMİ 48
2.1.2. TAHMİN VE NOTASYONLAR 49
2.2. MEVCUT İSTİHDAM 50
2.1. AÇIK İŞLER 55
2.2. TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER 69
2.3. GELECEK DÖNEM İSTİHDAM EĞİLİMLERİ 75
2.6.1. İstihdam Artışı ve Azalışı Beklenen Meslekler *75*

SONUÇ **78**

KAYNAKÇA **82**

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO 1: DÜNYADA İŞSİZLİK ORANLARI (2003-2013), (%) 7
TABLO 2: DÜNYADA İŞGÜCÜ PİYASASI EĞİLİMLERİ, (%)..... 8
TABLO 3: İŞSİZLİK ORANLARI, (%) 9
TABLO 4: TÜRKİYE'DE YAŞ GRUPLARI VE EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE NÜFUSUN DAĞILIMI, (2012)..... 15
TABLO 5: BÖLGELER BAZINDA GÖÇ DEĞİŞKENLERİ, 2012 21
TABLO 6: TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASINDA TEMEL GÖSTERGELER (2004-2013)..... 1
TABLO 7: İŞ ARAMA SÜRELERİNE GÖRE İŞSİZLER, (BİN KİŞİ), (2013) 8
TABLO 8: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE NÜFUS, İŞGÜCÜNE KATILIM, İSTİHDAM VE İŞSİZLİK, 15+ YAŞ, (2013) 9
TABLO 9: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI, 15+ YAŞ, (BİN KİŞİ), (2013) 10
TABLO 10: İŞTEKİ DURUMA GÖRE İSTİHDAM, (2004-2013)..... 13
TABLO 11: İŞTEKİ DURUMA GÖRE İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI, 15+ YAŞ, (BİN KİŞİ), (2013) 15
TABLO 12: İSTİHDAMDA KAYIT DIŞILIK, (2004-2013) 17
TABLO 13: İSTİHDAMDA KAYIT DIŞILIK TARIM İÇİ-TARIM DIŞI, (2004-2013) 18
TABLO 14: TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASINDA TEMEL GÖSTERGELER, (2004-2013)..... 21
TABLO 15: BÖLGESEL DÜZEYDE IŞGÜCÜ PİYASASİNİN DURUMU (2013) 24
TABLO 15: SGK'YA KAYITLI İŞYERLERİ, (2013-EKİM)..... 28
TABLO 16: SGK'YA KAYITLI ÇALIŞANLAR, (4/A), (2013-EKİM)..... 29
TABLO 17: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE BAŞVURULAR, (2012-2013) 31
TABLO 18: BAŞVURULARIN MESLEKLERE GÖRE DAĞILIMI, (2012-2013) 32
TABLO 19: BAŞVURULARIN YAŞ GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI, (2013) 32
TABLO 20: KAYITLI İŞSİZLERİN MESLEKLERE GÖRE DAĞILIMI, (2012-2013) 33
TABLO 21: KAYITLI İŞSİZLERİN BEKLEME SÜRELERİ, (2013) 34
TABLO 22: YAŞ GRUPLARINA GÖRE KAYITLI İŞSİZLERİN DAĞILIMI, (2013) 34
TABLO 23: KAYITLI İŞSİZLERİN EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMI, (2013) 35
TABLO 24: AÇIK İŞLER, (2002-2013) 36
TABLO 25: AÇIK İŞLERİN MESLEKLERE GÖRE DAĞILIMI, (2012-2013) 37
TABLO 26: MESLEK GRUPLARINA GÖRE AÇIK İŞLER, (2013) 37
TABLO 27: SEKTÖRLERE GÖRE AÇIK İŞLER, (2013)..... 38
TABLO 28: EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE İŞE YERLEŞTİRMELER (2013)..... 39
TABLO 29: MESLEKLERE GÖRE İŞE YERLEŞTİRME, (2012-2013) 40
TABLO 30: MESLEK GRUPLARINA GÖRE İŞE YERLEŞTİRME, (2013)..... 41
TABLO 31: SEKTÖRLERE GÖRE İŞE YERLEŞTİRME, (2013) 41
TABLO 32: SOSYAL DURUMLARA GÖRE İŞE YERLEŞTİRME, (2013) 42

TABLO 33: KURS VE KURSİYER GÖSTERGELERİ, (2013) 43
TABLO 34: EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE İŞSİZLİK ÖDENEĞİ HAK EDENLER, (2013) 44
TABLO 35: YAŞ GRUPLARINA GÖRE İŞSİZLİK ÖDENEĞİ HAK EDENLER, (2013) 44
TABLO 36: İŞGÜCÜ PİYASASI ARAŞTIRMALARI (2007-2012) 47
TABLO 37: 2013 YILI İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI GÖRÜŞÜLEN İŞLETMELERİN DURUMU 48
TABLO 38: SEKTÖRLERE GÖRE İŞLETME BÜYÜLÜKLERİ 50
TABLO 39: ÇALIŞANLARIN CİNSİYETE GÖRE SEKTÖREL DAĞILIMI 51
TABLO 40: ÇALIŞANLARIN MESLEK GRUPLARI VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI 53
TABLO 41: EN ÇOK ÇALIŞILAN MESLEKLER 54
TABLO 42: AÇIK İŞ VEREN İŞYERLERİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI 57
TABLO 43: AÇIK İŞLERİN SEKTÖREL DAĞILIMI 58
TABLO 44: AÇIK İŞLERİN MESLEK GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI 59
TABLO 45: AÇIK İŞ VERİLEN MESLEKLER VE BU MESLEKLERE İLİŞKİN SAYISAL VERİLER 60
TABLO 46: AÇIK İŞLERDE MESLEKLERE GÖRE TALEP EDİLEN BECERİ DÜZEYLERİ, (%) 65
TABLO 47: AÇIK İŞ ARAMA KANALLARININ MESLEKLERE GÖRE DAĞILIMI, (%) 68
TABLO 49: TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLERİN SEKTÖREL DAĞILIMI 70
TABLO 50: TEMİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEK GRUPLARI 71
TABLO 51: TEMİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER 72
TABLO 52: MESLEKLERİN TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLME NEDENLERİ, (%) 74
TABLO 53: 2014 YILI SONUNDA SEKTÖRLERE GÖRE NET İSTİHDAM DEĞİŞİMİ 75
TABLO 55: EN FAZLA İSTİHDAM ARTIŞ VE AZALIŞI BEKLENEN 20 MESLEK 77

GRAFİKLER LİSTESİ

GRAFİK 1: YILLIK BÜYÜME ORANLARI (TÜRKİYE), (%) 10
GRAFİK 2: KİŞİ BAŞINA DÜŞEN GSYİH (ABD DOLARI) 11
GRAFİK 3: 2013 YILI TÜRKİYE GENELİ NÜFUS PİRAMİDİ 12
GRAFİK 4: SEÇİLMİŞ YILLAR İTİBARİYLE YAŞ BAĞIMLILIK ORANI, (%) 14
GRAFİK 5: TÜRKİYE'DE ORTANCA YAŞ 14
GRAFİK 7: NET GÖÇ HIZINA GÖRE İLLERİN GÖRÜNÜMÜ, 2012 23
GRAFİK 8: YILLAR İTİBARİYLE İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI, (%), (2004-2013) 3
GRAFİK 9: YILLAR İTİBARİYLE İSTİHDAM ORANI, 2004-12, ERKEK, KADIN, GENEL (%), (2004-2013) 4
GRAFİK 10: YILLAR İTİBARİYLE TÜRKİYE GENELİ İŞSİZLİK ORANI, (%), (2004-2013) 4
GRAFİK 11: GENEL VE TARIM DIŞI İŞSİZLİK ORANLARI, (%), (2013) 5
GRAFİK 12: TÜRKİYE GENELİ EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İŞSİZLİK ORANI, (%), (2013) 6
GRAFİK 13: TÜRKİYE GENELİ YAŞ GRUPLARINA GÖRE İŞSİZLİK ORANI, (%), (2013) 7
GRAFİK 14: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE GENEL, KADIN, ERKEK İSTİHDAM ORANI, (%), (2013) 10
GRAFİK 15: EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İSTİHDAMIN SEKTÖREL DAĞILIMI,(%), (2013) 11
GRAFİK 16: CİNSİYETE GÖRE TARIM VE TARIM DIŞI İSTİHDAMIN DAĞILIMI, (%), (2004-2013) 12
GRAFİK 17: CİNSİYETE GÖRE YAŞ GRUPLARININ İSTİHDAM ORANLARI, (%), (2013) 12
GRAFİK 18: İŞTEKİ DURUMA GÖRE KADIN İSTİHDAMI, (%), (2004-2013) 14
GRAFİK 19: İŞTEKİ DURUMA GÖRE ERKEK İSTİHDAMI, (%), (2004-2013) 15
GRAFİK 20: TÜRKİYE GENELİ MESLEK GRUPLARINA GÖRE İSTİHDAM, (%), (2013) 16
GRAFİK 21: KAYIT DIŞI İSTİHDAMIN SEYRİ, GENEL, TARIM, TARIM DIŞI, (%), (2004-13) 18
GRAFİK 22: SEKTÖREL KAYIT DIŞI ÇALIŞMA ORANI, (%), (2013) 19
GRAFİK 23: TARIM VE TARIM DIŞI SEKTÖRLERDE CİNSİYETE GÖRE KAYIT DIŞI İSTİHDAM ORANI, (%), (2013). 20
GRAFİK 24: TÜRKİYE GENELİ EĞİTİM DURUMUNA GÖRE KAYIT DIŞILIK, (%), (2013) 20
GRAFİK 25: TÜRKİYE GENELİ İŞTEKİ DURUMA GÖRE KAYIT DIŞILIK, (%), (2013) 21
GRAFİK 26: TÜRKİYE GENELİ GENÇLERİN ÇALIŞTIKLARI SEKTÖRLER, (%), (2013) 23
GRAFİK 27: İŞKUR İŞE YERLEŞTİRME VERİLERİ, (2000-2013) 39
GRAFİK 28: ÇALIŞANLARIN CİNSİYETE VE MESLEK GRUBUNA GÖRE DAĞILIMI 53
GRAFİK 29: AÇIK İŞLERİN TALEP EDİLEN EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMI 61
GRAFİK 30: İŞSİZLERİN EĞİTİM DURUMUNA GÖRE DAĞILIMI 62
GRAFİK 31: KAYITLI İŞSİZLERİN EĞİTİM DURUMUNA GÖRE DAĞILIMI 63
GRAFİK 32: AÇIK İŞLERDE TALEP EDİLEN BECERİLER 64
GRAFİK 33: AÇIK İŞLERİN ARANMA KANALLARI 67
GRAFİK 34: TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLME NEDENLERİ 73

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ABRÖ: Ardışık Basit Rassal Örneklem

BM: Birleşmiş Milletler

EUROSTAT: Avrupa Birliği İstatistik Ofisi

GAP: Güney Doğu Anadolu Projesi

ILO: International Labor Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)

ISCO: International Standard Classification of Occupations (Uluslararası Meslek Sınıflama Standardı)

İO: İşsizlik Oranı

İKO: İşgücüne Katılma Oranı

İŞKUR: Türkiye İş Kurumu

İPA: İşgücü Piyasası Analizi

İPTA: İşgücü Piyasası Talep Araştırması

NACE: European Classification of Economic Activities (Avrupa Birliği Ekonomik Faaliyetleri İstatistikî Sınıflaması)

OECD: Organization for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

OVP: Orta Vadeli Program

TİPA: Türkiye İşgücü Piyasası Analizi

TİPTA: Türkiye İşgücü Piyasası Talep Araştırması

TMS: Türk Meslekler Sözlüğü

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, son yıllarda sürekli geliştirerek gerçekleştirdiği işgücü piyasası analizi çalışmalarına "2013 II. Dönem İşgücü Piyasası Analizi Raporunu" eklemiş bulunmaktadır. İşgücü arzı ve talebinin temel eğilimlerini içeren çalışma bu iki yönü bir arada içermesiyle özgün bir çalışmadır. Çalışmanın analizinde arz verilerine ilişkin olarak Mart 2014'te en güncel olan veriler, talep verilerine ilişkin olarak da İŞKUR'un Kasım döneminde gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçları kullanılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde Dünya İşgücü Piyasasında son ekonomik krizle birlikte ortaya çıkan olumsuz tablonun izlekleri özetle sunulmuş ve Türkiye'nin bu olumsuz tablo içerisindeki olumlu ve olumsuz konumlarına değinilmiştir. Dünya işgücü piyasası görünümleri sunulduktan sonra birinci bölüm kapsamında Türkiye İşgücü Piyasasının görünümüne değinilmiştir. Beşeri sermaye birikimine yansımalarını yorumlayabilmek amacıyla son on yılda gerçekleşen ekonomik büyüme ve artan kişi başına gelirin eğilimleri özetle sunulduktan sonra nüfus ve nüfus hareketliliği olarak göç verilerine değinilmiştir. İşgücü arzının Türkiye için en önemli veri kaynağı olan TÜİK'in hanehalkı işgücü anketi 2013 yılı sonuçları birçok açıdan Türkiye geneli için yorumlanarak bölgesel işgücü piyasası görünümü de özetle sunulmuştur. SGK kapsamında işyeri ve sigortalı kayıtları yine Aralık itibariyle sektör, il ve işyeri büyüklüğü esasında açıklanmıştır. İşgücü arzının göstergeleri anlamında TÜİK ve SGK verilerinden sonra Türkiye'nin istihdam kurumu olan İŞKUR'un kayıtlı işgücü verileri başvuru, açık iş, işe yerleştirme, mesleki eğitim ve işsizlik ödeneği boyutları ile irdelenmiştir. Bu İşgücü arzına ilişkin temel veriler özelikle cinsiyet, yaş ve eğitim görünümleri bağlamlarıyla sunulmuştur

Çalışmanın özgün ve kamuoyuna sunulan sonuçları içeren kısmı ikinci bölümü olup işgücü piyasasında talep boyutu verilerini içermektedir. Bu veriler İŞKUR tarafından 11-29 Kasım 2013 tarihleri arasında özel kesimde, 10+ istihdamlı olduğu varsayılarak seçilen 11.540 işletmeye uygulanan İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşletme Bilgi Formundan elde edilmiştir. Bu kapsamda 9.572 işletmeye ulaşılarak bu işletmelerin mevcut istihdamına, açık işlerine, temininde güçlük çektikleri mesleklerine ve gelecek dönem istihdamlarına ilişkin veri derlenmiştir. Özellikle potansiyel istihdam olarak ifade edilen açık iş oranlarına ilişkin görünümün gelecek dönemlerde ilgi odağı olacağı şimdiden ifade edilebilir.

Türkiye İşgücü Piyasası Analizi çalışmaları, İŞKUR tarafından 2007 yılından bu yana gerçekleştirilmektedir. Ancak yukarıda belirtilen kapsamda bir raporlama üçüncü kez yapılmaktadır. 81 il için 2013 yılı birinci döneminde gerçekleştirilen araştırmanın sonuç raporları www.iskur.gov.tr adresi üzerinden sunulmaktadır. Raporlarımızı inceleyerek görüşlerini sunan tüm kişi, kurum ve kuruluşlara teşekkür eder, eleştirilerini beklediğimizi ifade ederiz. İŞKUR 2014 yılı Mayıs-Haziran döneminde 127 bin işyerini kapsayan bir talep araştırması için çalışmalarına devam etmektedir. İl düzeyinde raporlanacak olan sonuçlar 2014 yılı içerisinde kamuoyunun bilgisine sunulmuş olacaktır.

YÖNETİCİ ÖZETİ

- Dünya genelinde işsizliğin kronikleşmesi ile birlikte işsiz sayısındaki artış sürekli bir hal almıştır. 2007 yılında 170 milyon olan küresel işsiz sayısı 2013 yılı sonu itibariyle 200 milyonu aşmıştır. ILO'nun tahminlerine göre eğer mevcut eğilimler devam edecek olursa bu sayı 2018 yılında 215 milyonu aşacaktır.
- 2013 yılında İşsizlik rakamlarının en yüksek olduğu AB üyesi ülkeler yüzde 27,3 ile Yunanistan ve yüzde 26,4 ile Portekiz olmuştur. Euro bölgesinde yüzde 12,1 olan işsizlik oranı AB 28 ülkelerinde yüzde 10,9 olarak gerçekleşmiştir. ABD'de işsizlik oranı 2010 yılında en yüksek seviyesi olan yüzde 9,6 oranında iken, giderek azalma göstermiş ve 2013 yılında yüzde 7,4 seviyesine gerilemiştir.
- Türkiye'de 2009 yılında işsizlik oranı en yüksek seviyesine çıkarak yüzde 12,5 olarak gerçekleşmiştir. Kriz sonrası toparlanma sürecine giren Türkiye ekonomisi, işsizlik oranlarını 2012 yılına kadar sürekli azaltmıştır. 2012 yılında yüzde 8,1 seviyesine kadar gerileyen bu oran, 2013 yılında üç yıl aradan sonra artış göstererek yüzde 8,7 olarak gerçeklemiştir.
- İşsizlikle mücadelede bilinen en etkin yol ekonomik büyümedir. İstihdam dostu büyüme politikaları dünyanın gündeminde olup istihdamsız büyümenin sürdürülebilir olmadığı ifade edilmektedir. Ancak ifade edilmesi gereken bir durum istihdamsız büyüme kadar büyümesiz istihdamın da sürdürülebilir olmadığıdır.
- 2011 yılında Türkiye Ekonomisi IMF'in yüzde 7,5'lik tahmininin üzerinde yüzde 8,8 oranında büyüme gösterirken, 2012 yılında Türkiye ekonomisi yüzde 2,2 oranında büyümüştür. 2013 yılının üçüncü çeyreğinde ise Türkiye ekonomisi yüzde 4,4 oranında büyüme kaydetmiştir. Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan Orta Vadeli Programa göre ise Türkiye'nin 2013 yılında yüzde 4, 2014 ve 2015 yılında ise yüzde 5 oranında büyümesi hedeflenmektedir.
- Türkiye, istikrarlı ekonomik büyümeyle birlikte kamu maliyesinde de gelişme kaydetmiştir; AB tanımlı genel yönetim nominal borç stoku 2002-2012 yılları arasındaki on yıl içinde yüzde 74'ten Maastricht kriteri olan yüzde 60'ın çok altına, yüzde 36,1'e gerilemiş ve Türkiye 24 AB ülkesinden daha düşük oranlara sahip olmuştur.
- Türkiye ekonomisinde yaşanan kayda değer gelişmeler, ihracat ve turizm gelirlerine de yansımış, 2002 yılında 36 milyar ABD doları olarak gerçekleşen ihracat, 2012 yılı sonunda 153 milyar ABD dolarına yükselmiş, turizm geliri ise 2002 yılında 8,5 milyar ABD dolarıyken 2012 yılında 25 milyar ABD dolarını aşmıştır.
- Türkiye'de yaş bağımlılık oranlarındaki değişime bakıldığında, çalışabilir nüfus üzerindeki bağımlılık etkisinin zaman içerisinde azaldığı görülmektedir. 1985 yılında çalışma çağındaki her 100 kişiye 70'in üzerinde kişi düşerken, günümüzde 50'nin altında kişi düşmektedir. 1985'ten günümüze kadar geçen sürede genel bağımlılık oranının izlediği seyir, önümüzdeki dönemlerde genel bağımlılık oranının düşmeye devam edeceği şeklinde yorumlanabilir.
- Türkiye'de 2004-2013 yılları arasında işgücüne katılma oranları açısından değerlendirme yapıldığında 2004 yılı işgücüne katılma oranı yüzde 46,3 (22 milyon 16 bin kişi) iken 2013 yılı sonunda işgücüne katılma oranı yüzde 50,8 (28 milyon 271 bin kişi)'e yükselmiştir.
- 2004 yılında istihdam oranı yüzde 41,3 (19 milyon 632 bin kişi) iken 2013 yılı sonunda yüzde 45,9'a (25 milyon 524 bin kişi) yükselmiştir.
- 2004 yılında yüzde 50,1 olan kayıtdışı istihdam oranı uygulanan politikalar, etkin denetim ve teşvikler neticesinde yüzde 36,7'ye gerilemiştir.

- 2013 yılında İŞKUR'a yapılan başvuruların mesleklere göre dağılımına bakıldığında, 482 bin 863 kişi (yüzde 20,5) ile Beden İşçisi (Genel) mesleğinin birinci sırada geldiği, onu 94 bin 785 kişi ile Büro Memuru ve 85 bin 739 kişi ile Beden İşçisi (Temizlik) mesleklerinin izlediği görülmektedir.
- 2013 yılında İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin bekleme sürelerine göre dağılımına baktığımızda, yüzde 38'i (992 bin 640 kişi) 1 yıldan çok 2 yıldan az süre ile beklemekte, yüzde 18'i (467 bin 119 kişi) 6 aydan fazla 12 aydan az süre ile beklemekte, yüzde 15'i (390 bin 773 kişi) 2 yıldan fazla 3 yıldan az süre ile beklemektedir.
- 2013 yılında İŞKUR tarafından alınan Açık İşler'in sektörlere göre dağılımına bakıldığında, toplam açık işin yüzde 36'sı (535 bin 653 kişi) imalat sektöründe, yüzde 11'i (161 bin 269 kişi) toptan ve perakende ticaret sektörü, yüzde 10'unun (146 bin 942 kişi) ise diğer hizmet faaliyetleri sektöründe olduğu görülmektedir.
- 2013 yılında İŞKUR tarafından yapılan işe yerleştirmelerin eğitim durumlarına bakıldığında, yüzde 56'sı (375 bin 326 kişi) ilköğretim mezunu, yüzde 29'u (194 bin 922 kişi) ortaöğretim mezunu, yüzde 7'si de (48 bin 240 kişi) ön lisans mezunudur.
- 2013 yılında İŞKUR tarafından 'Mesleki Eğitim Faaliyetleri' kapsamında 31 bin 385 kurs açılmış ve bu kursların 20 bin 521'İ İşbaşı Eğitim Program (İEP), 2 bin 816'sı UMEM Projesi (İEP), 2 bin 508'i de İşgücü Yetiştirme Kurs/İstihdam Garantili şeklinde gerçekleşmiştir. En fazla katılım 67 bin 127 kişi ile İşgücü Yetiştirme Kurs/İstihdam Garantili, 45 bin 280 kişi ile İşbaşı Eğitim Program (İEP) ve 39 bin 541 ile UMEM Projesi alanlarında gerçekleşmiştir.
- 2013 yılında 'Eğitim Durumlarına Göre İşsizlik Ödeneği Hak Edenler'in yüzde 49'u (206 bin 778 kişi) ilköğretim, yüzde 31'i (131 bin 228 kişi) ortaöğretim (lise ve dengi), yüzde 11'i (45 bin 244 kişi) lisans mezunları şeklinde gerçekleşmiştir.
- 11-29 Kasım döneminde yapılan çalışmada 7.120.209 kişi çalıştığı tespit edilmiştir. Bunların 5.360.471'i erkek 1.759.738'i kadın çalışanlardır. Bu rakamları oran şeklinde ifade edecek olursak çalışanların yüzde 75'i erkek yüzde 25'ikadın çalışandır. Çalışanların yüzde 30'u İmalat sektöründe çalışmaktadır. Bunlarında yüzde 77'si erkek yüzde 23'ü kadındır. Eğitim ve İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler Faaliyetleri sektöründe kadın çalışan sayısı erkek çalışan sayısından fazladır. Finansal ve Sigorta Faaliyetleri sektöründe ise kadın ve erkek çalışan sayıları birbirlerine yakındır. Diğer sektörler de çalışan sayıları erkek ağırlıklıdır.
- Çalışanların meslek gruplarına göre dağılımına bakılacak olursa yüzde 20'sini Nitelik Gerektirmeyen Meslekler oluşturmaktadır. Bu meslek grubunun da yüzde 74'ü erkek yüzde 26'sı kadındır. Çalışanların çoğunluğu Nitelik Gerektirmeyen Meslekler, Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar ve Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlardan oluşmaktadır. Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar ve Profesyonel Meslek Mensupları meslek gruplarında erkek ve kadın çalışan sayıları oranları birbirine yakındır.
- Araştırma kapsamındaki 183 bin 75 işyerinin 37 bin 176 tanesinde 165 bin 592 açık iş olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamındaki işletmelerin yaklaşık yüzde 20'sinde açık iş olduğu görülmektedir. Türkiye geneli Açık İş oranı yüzde 2,3'tür. Bu demektir ki her 100 kişilik çalışma kapasitesine sahip işletmede 97,7'lik dolu kadro 2,3'lük boş kadro bulunmaktadır. Açık İş Oranının sektörlere göre dağılımına baktığımızda ilk sırada yüzde 3,5'lik oran ile Diğer Hizmet Faaliyetleri sektörleri ikinci sırada ise 3,4'lük oran ile İmalat sektörü yer almaktadır. Meslek gruplarına göre dağılımında ise yüzde 3,6 ile Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar meslek grubu en fazla açık iş oranına sahiptir.

- Açık İşlerin Aranma Kanallarına bakılacak olursa yüzde 54,6 ile Akraba-Eş Dost birinci sırada yüzde 51 ile İŞKUR ikinci sırada yer almaktadır. İş ve Meslek Danışmanlarının göreve başlaması ile İŞKUR'un işgücü piyasasındaki ağırlığı artmıştır.
- İşyerlerinden gelen cevaplara göre 1.153 farklı meslekte 286 bin 943 kişinin temininde güçlük çekildiği görülmüştür. Temininde güçlük çekilen mesleklere sektörler itibariyle bakıldığında ilk sırada 105 bin 143 kişilik ihtiyaçla İmalat sektörü, ikinci sırada ise 60 bin 301 kişilik ihtiyaçla Toptan ve Perakende Ticaret sektörü yer almaktadır. En fazla temininde güçlük çekilen meslek grubu toplam içerisinde yüzde 31,3'lük oranıyla Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar, yüzde 21'lik oranı ile Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılardır.
- Teminde güçlük çekilme nedenlerine bakıldığında ilk sırayı yüzde 56 ile Beceriye/Niteliğe Sahip Eleman Bulunamaması ikinci sırayı yüzde 53 ile İş Tecrübesine Sahip Eleman Yok, üçüncü sırayı ise yüzde 49,4 ile Bu Meslekte Eleman Yok almaktadır.
- Gelecek dönem istihdam eğilimlerine bakılacak olursa istihdamda artış beklenmektedir. 31 Aralık 2014 itibariyle Net İstihdam Değişim Oranı yüzde 4,2'dir. Net İstihdam Değişim Oranında yüzde 6,1 ile en çok İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektöründe artış beklenmektedir.
- Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü 2007 yılından beri gerçekleştirdiği İşgücü Piyasası Analizlerini, kapsamlarını genişleterek uygulamaya devam edecektir. Belirtilen işgücü piyasa analizi raporlarına www.iskur.gov.tr adresinden erişilebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM
İŞGÜCÜ PİYASASININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

1.1. DÜNYA İŞGÜCÜ PİYASASI

Dünya genelinde işgücü piyasalarının yapısı incelenirken dikkate almamız gereken temel olgu 'küreselleşme sürecidir'. Bilindiği üzere, 20. yüzyılın sonlarında sosyal, ekonomik, politik ve kültürel alanda dünyada esen değişim rüzgârları; devletleri, işletmeleri ve bireyleri hızla etkisi altına alarak küresel dengelerin değişmesine ve piyasa yapısının daha makro bir şekle bürünmesine neden olmuştur.

Özellikle 1980' li yıllardan sonra işgücü piyasasının ve çalışanların, bilgi temelli teknolojilere ve sermayenin küreselleşmesi gibi yeni ekonomik koşullara uyum gösterememesi[1] , piyasa yapısında ciddi aksaklıklar oluşması sonucunu doğurmuştur. Bu aksaklıklar sonucu işsizlik kronik bir hal alarak, işsiz sayılarındaki artış sürekli bir yapıya bürünmüş ve mevcut işsiz sayısı azaltılamamıştır. Şöyle ki 2007 yılında 170 milyon olan küresel işsiz sayısı 2013 yılı sonu itibariyle 200 milyonu aşmıştır. ILO' nun tahminlerine göre eğer mevcut eğilimler devam edecek olursa bu sayı 2018 yılında 215 milyonu aşacaktır.

Küreselleşme süreci ile daha da belirginleşen ve devletlerin uzun vadeli çözüm üretmekte zorlandıkları temel sorun olan işsizliğin yapısal bir bozukluk haline gelmesi ve mevcut işgücü ile ihtiyaç duyulan işgücünün eşleştirilememesi, günümüzde de devletlerin esas uğraş alanı olmaktadır. Tabi ki bu sorun beraberinde işsiz kalma sürelerini uzatmakta ve işgücünün mesleki becerilerini zaman içerisinde kaybetmesine neden olmaktadır.

2008 yılında ABD merkezli yaşanan ve kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına alan ekonomik krizden sonra işgücü piyasalarının yapısındaki bozulmalar daha belirgin bir şekilde gün yüzüne çıkmıştır. IMF'nin 2013 Ekim ayında açıkladığı ''Dünya Ekonomik Görünümü'' raporuna göre dünyada ekonomik büyüme 2007 yılında yüzde 4 seviyesinde iken, krizin ardından 2008 yılında yüzde 1,5 seviyesinde kalmıştır. 2009 yılında krizin tüm dünyaya yayılması ile birlikte büyüme bir yana, yüzde 2,2 oranında küçülme yaşanmıştır. 2010 yılında dünyada bir toparlanma yaşanmış, küçük ölçekli de olsa son iki yılda büyüme tekrardan sağlanmıştır. 2013 yılında yüzde 3, 2014 yılında ise yüzde 3,5 oranında küresel ekonomik büyüme, IMF'nin projeksiyonları arasındadır.

Ekonomik büyümenin negatif bir seyir izlemesi işsizlik rakamlarını da ciddi bir şekilde etkilemiştir. Kriz öncesindeki işsizlik oranlarına dönmek bir yana, işsiz kalma süresi bakımından son durum, kriz öncesine göre iki katına çıkmış bulunmaktadır.

34 ülkeden oluşan OECD bölgesindeki işsizlik oranlarını incelediğimizde 2008 yılında yüzde 6,1 olan işsizlik oranı 2009 yılında yüzde 8,3 seviyesine çıkmış, inişli çıkışlı bir grafikten sonra 2012 yılında bu oran yüzde 8,2 olarak gerçekleşmiştir. Aynı durum Euro Bölgesi ülkeleri için de geçerlidir. Kriz öncesi yüzde 7,1 olan işsizlik oranı bir sonraki yıl yüzde 9 seviyesine çıkmış ve bu oran gittikçe artarak

[1]Dr Recep Kapar Aktif İşgücü Piyasası Politikaları http://www.sosyalkoruma.net/pdf/19.pdf

2013 yılında yüzde 11’ lere dayanmıştır. Bu oranın 2014 sonlarına doğru yüzde12,3'ü bulacağı tahmin edilmektedir.

2013 yılı oranlarına baktığımızda işsizlik rakamlarının en yüksek olduğu ülkelerin Yunanistan (Kasım dönemi verilerine göre yüzde 27,3) ve İspanya (yüzde 26,4) olduğu görülmektedir. 2014 yılında Yunanistan ve İspanya’da bu oranların yüzde 28’ lere çıkacağı tahmin edilmektedir. İşsizlik oranlarının en düşük olan ülkeler ise Norveç (yüzde 3,5), Japonya (yüzde 4,0) ve Avusturya (yüzde 4,9) olmuştur. Almanya ve Fransa’nın 2013 işsizlik oranları ise sırasıyla yüzde 5,3 ve yüzde 10,8 düzeyindedir.

ABD’de ise 2012 yılına göre işsizlik rakamlarında 0,7 puanlık bir düşüşle 2013 yılında yüzde 7,4 olarak gerçekleşmiştir.

Eurostat’ın yıllık sonuçlarına göre ise Türkiye’de 2011 yılında yüzde 8,8 olan işsizlik oranı, 2012 yılında yüzde 8,1, 2013 yılının Kasım döneminde ise 8,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran yaşanan ekonomik krize rağmen birçok ülkedeki işsizlik oranına göre daha kabul edilebilir seviyededir. Ancak Türkiye 34 OECD ülkesi arasında 15-29 yaş arası gençlerde ‘bir işte çalışmayan ve okula devam etmeyen’ lerin oranının en yüksek olduğu ülkedir. OECD’de yüzde 15 olan bu oran Türkiye’de yüzde 35 civarındadır.

İşsizlik kadar büyük bir sorun olmasa da çalışan kesimin düşük ücretlerle istihdam edilmesi, dünya genelinde işgücü piyasasının temel sorunları arasındadır. Her ne kadar düşük ücretlerle çalışan kişi sayısı her geçen gün azalmakta ise de, bu sayı halen yüksektir. Dünyada 2013 yılında 839 milyon çalışanın günde 2 dolar ile ya da daha azı ile geçinmek zorunda olduğu tahmin edilmektedir. Ki bu sayı toplam istihdamın yüzde 26,7’ sine denk gelmektedir.

Gençler açısından sorun daha da büyüktür. Zira teorik eğitimini tamamlamış olan gençler pratik eğitime geçemediklerinden, işgücü piyasasına girememekte ya da çok düşük ücretlerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durum gençlerin daha yolun başında umutlarını kırmakta, girişimci ruhlarını zedelenmekte ve ekonomiye yeterli düzeyde katkı sunabilmelerinin önüne geçmektedir. ILO’nun tahminlerine göre 2013’te 15-24 yaş grubunda 74,5 milyon genç işsiz durumdadır. Küresel genç işsizliği ise yüzde 12,7’ye ulaşmış durumda ki bu oran yüzde 6 olan yetişkin işsizlik oranının iki katından fazladır. Bunun yanı sıra sayısal olarak toplam işsizlerin de yaklaşık üçte birini gençler oluşturmaktadır

İşsizlik sorunun çözümü için en önemli etken olan ekonomik büyümenin yanı sıra gerek yeni işler yaratmak, gerekse işsizlerin işsizlik sürelerini azaltmak için kullanılması gereken en temel araç Aktif İşgücü Piyasası Politikalarıdır (AİPP). İşgücü piyasalarındaki işleyiş bozukluklarının giderilmesi, istihdamın arttırılması ve niteliğinin korunması amacıyla AİPP’ ler işlevsel bir şekilde kullanılmalıdır. Yani işgücü piyasasının hantal yapısı bu politikalar aracılığıyla daha üretken hale getirilmeli; gençler, kadınlar ve engelliler gibi dezavantajlı guruplar ve uzun süreli işsizler için uygulanacak özel politikalarla bu kişiler işgücü piyasasına kazandırılmalıdır.

Tablo 1: Dünyada İşsizlik Oranları (2003-2013), (%)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Yunanistan	9,7	10,5	9,9	8,9	8,3	7,7	9,5	12,6	17,7	24,3	27,3*
İspanya	11,4	10,9	9,2	8,5	8,3	11,3	18,0	20,1	21,7	25,0	26,4
Hırvatistan	14,1	13,8	12,8	11,4	9,6	8,4	9,1	11,8	13,5	15,9	17,7
Portekiz	7,1	7,5	8,6	8,6	8,9	8,5	10,6	12,0	12,9	15,9	16,5
GRK	4,1	4,6	5,3	4,6	3,9	3,7	5,4	6,3	7,9	11,9	16,0
Slovakya	17,7	18,4	16,4	13,5	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14,0	14,2
İrlanda	4,6	4,5	4,4	4,5	4,7	6,4	12,0	13,9	14,7	14,7	13,1
Bulgaristan	13,7	12,1	10,1	9,0	6,9	5,6	6,8	10,3	11,3	12,3	12,9
İtalya	8,4	8,0	7,7	6,8	6,1	6,7	7,8	8,4	8,4	10,7	12,2
EURO Alanı (17)	9,0	9,3	9,2	8,5	7,6	7,6	9,6	10,1	10,1	11,4	12,1
Letonya	11,3	11,2	9,6	7,3	6,5	8,0	18,2	19,8	16,2	15,0	11,9
Litvanya	12,4	11,3	8,0	5,2	3,8	5,3	13,6	18,0	15,4	13,4	11,8
AB (28)	9,1	9,3	9,0	8,3	7,2	7,1	9,0	9,7	9,7	10,5	10,9
Fransa	8,9	9,3	9,3	9,2	8,4	7,8	9,5	9,7	9,6	10,2	10,8
Polonya	19,8	19,1	17,9	13,9	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,4
Macaristan	5,8	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0	11,2	10,9	10,9	10,2
Slovenya	6,7	6,3	6,5	6,0	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2	8,9	10,2
Türkiye	-	-	9,2	8,7	8,8	9 ,7	12,5	10,7	8,8	8,1	8,7*
Estonya	10,1	9,7	7,9	5,9	4,6	5,5	13,8	16,9	12,5	10,2	8,7*
Belçika	8,2	8,4	8,5	8,3	7,5	7,0	7,9	8,3	7,2	7,6	8,5
Finlandiya	9,0	8,8	8,4	7,7	6,9	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	8,1
İsveç	6,6	7,4	7,7	7,1	6,1	6,2	8,3	8,6	7,8	8,0	8,0
İngiltere	5,0	4,7	4,8	5,4	5,3	5,6	7,6	7,8	8,0	7,9	7,6*
ABD	6,0	5,5	5,1	4,6	4,6	5,8	9,3	9,6	8,9	8,1	7,4
Romanya	6,8	8,0	7,2	7,3	6,4	5,8	6,9	7,3	7,4	7,0	7,3
Çek Cum.	7,8	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0
Danimarka	5,4	5,5	4,8	3,9	3,8	3,4	6,0	7,5	7,6	7,5	7,0
Hollanda	4,2	5,1	5,3	4,4	3,6	3,1	3,7	4,5	4,4	5,3	6,7
Malta	7,7	7,2	7,3	6,9	6,5	6,0	6,9	6,9	6,5	6,4	6,5
Lüksemburg	3,8	5,0	4,6	4,6	4,2	4,9	5,1	4,6	4,8	5,1	5,9
Almanya	9,8	10,5	11,3	10,3	8,7	7,5	7,8	7,1	5,9	5,5	5,3
Avusturya	4,3	4,9	5,2	4,8	4,4	3,8	4,8	4,4	4,2	4,3	4,9
Japonya	5,3	4,7	4,4	4,1	3,9	4,0	5,1	5,1	4,6	4,3	4,0
Norveç	4,2	4,3	4,5	3,4	2,5	2,5	3,2	3,6	3,3	3,2	3,5

KAYNAK: EUROSTAT *2013 ilk on bir aylık veriler.

Ancak maalesef kamu kaynaklarının küçük bir kısmı AİPP' ler için kullanılmaktadır. Gelişmişlik düzeyi göreceli olarak yüksek olan OECD ülkelerinde bile 2011 yılında GSYİH yüzde 0,6' sından daha azı AİPP' ler için kullanılmıştır. ILO' nun tahminlerine göre GSYİH' nin yüzde 1,2' sini bu programların uygulaması için kullanan gelişmiş ülkeler, Avrupa Bölgesinde 3,9 milyon ilave iş oluşturabilirler.

Tablo 2: Dünyada İşgücü Piyasası Eğilimleri, (%)

	Dünya							OECD	Türkiye	
	2000	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2012	2013
Ekonomik Büyüme	4,7	5,2	3,0	-0,7	5,1	3,9	3,2	1,4	2,2	4,4*
Nüfus (Milyon)	**6.122**	**6.661**	**6.739**	**6.817**	**6.895**	**6.974**	**7.010**	**1.246**	**75,6**	**76,6**
İşgücüne Katılma Oranı (İKO)	65,2	64,8	64,6	64,3	64,1	64,1	64,1	73,8	50,0	50,8
Kadın İKO (%)	52	52	51,7	51,4	51,2	51,1	51,1	64,6	29,5	30,8
Erkek İKO (%)	78,6	77,6	77,5	77,3	77,1	77,1	77,1	83,3	71,0	71,5
İstihdam Artış Oranı (%)	**1,8**	**1,7**	**1,1**	**0,4**	**1,4**	**1,5**	**1,3**	**1,5**	**2,9**	**2,9**
İstihdam Oranı (%)	**61,2**	**61,3**	**61**	**60,3**	**60,3**	**60,3**	**60,3**	**65,1**	**45,4**	**45,9**
Kadın İstihdam Oranı (%)	48,6	49	48,7	48,1	47,9	47,9	47,9	57,2	26,3	27,1
Erkek İstihdam Oranı (%)	73,8	73,6	73,3	72,6	72,6	72,7	72,7	73,2	65,0	65,2
İstihdam Dağılımı (%)	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**
Tarım	40,5	35,5	35	35	34	33,3	33,5	5,0	24,5	23,6
Sanayi	20,4	22,1	22,1	21,8	22,1	22,6	22,5	22,1	26	26,0
Hizmetler	39,1	42,4	42,9	43,2	43,9	44,1	44,0	72,9	49,5	50,0
İşsiz Sayısı (Milyon)	**174.9**	**169.0**	**175.7**	**198.4**	**194.6**	**193.1**	**195.4**	**47,9**	**2.5**	**2,7**
Kadın	72.9	71.8	73.7	81.4	81.7	81.1	82.7	21,4	0.8	1,0
Erkek	102.0	97.2	102.0	117.0	113.0	112.0	114.6	26,5	1.6	1,7
Genç (15-24)	72.8	70.4	71.0	76.2	74.7	73.2	72.9	12,0	0.7	0,8
İşsizlik oranı (%)	**6,3**	**5,4**	**5,6**	**6,2**	**6**	**5,9**	**6,0**	**8,0**	**9,2**	**9,7**
Kadın	6,6	5,7	5,8	6,4	6,3	6,2	6,2	8,1	10,8	11,9
Erkek	6,1	5,2	5,4	6,1	5,8	5,7	5,7	7,9	8,5	8,7
Genç	12,7	11,6	11,8	12,8	12,6	12,4	12,6	16,8	17,5	18,7

Kaynak: İLO, IMF, OECD, UN, TÜİK
***2013 yılı ilk dokuz ay verisidir.**

ILO tarafından yayınlanan ve sonuncusu 2014 Ocak ayında çıkan ve "Ekonomik toparlanmaya rağmen işsizliğin artış riski" alt başlığını taşıyan Küresel İstihdam Raporu tüm bu sorunlar için iki temel çözüm önerisi getirmektedir. İlk olarak iş dostu, yani iş yaratan makroekonomik politikalardan bahsedilmektedir. Yani değişen piyasa yapısına uygun yeni işler oluşturulmalı ve mevcut işgücü bu eksende eğitilmelidir. ILO' ya göre, bu politikalar sayesinde özellikle yüksek gelire sahip G-20 ülkeleri içerisinde 2020 yılına kadar 6,1 milyon ilave istihdam yaratılabilir ki bu da işsizlik oranında yüzde 1,8 puanlık bir düşüş anlamına gelmektedir. Ve yine ILO tahminlerine göre 2018'e kadar her yıl 42,6 milyon kişilik işgücüne yeni katılım olurken, yaratılan iş imkânı 40 milyonla sınırlı kalmaktadır. Ki buradan anlaşılan yeni iş sahaları oluşturulmazsa işsizlik oranları her geçen gün daha da artacaktır. Bu durumdan en çok etkilenecek olanlar ise hiç şüphesiz gençlerdir.

İkinci olarak; sosyal politikalara daha çok önem verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Burada aktif istihdam politikalarının öneminden bahsedilmektedir. Pasif istihdam politikaları ile işgücünün hantallaştırılıp devlet desteğini kanıksaması yerine sosyal yardım istihdam bağlantısı kurularak, sosyal yardım alanların istihdamı teşvik edilmelidir. Buradan da istihdam bürolarının ne kadar önemli olduğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

Tablo 3: İşsizlik Oranları, (%)

Bölgeler	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*	2014*	2015*	2016*	2017*	2013*
Dünya	5,5	5,6	6,2	6.1	6,0	6,0	6,0	6,1	6,1	6,1	6,1	6,0
Gelişmiş Ülkeler ve AB Ülkeleri	5,8	6,1	8,4	8,8	8,4	8,6	8,6	8,6	8,4	8,2	8,0	7,9
Orta ve Güneydoğu Avrupa(AB dışı)	8,2	8,1	9,9	9,2	8,5	8,0	8,3	8,2	8,2	8,2	8,2	8,1
Doğu Asya	3,8	4,3	4,4	4,2	4,3	4,4	4,5	4,7	4,8	4,9	4,9	5,0
Güneydoğu Asya ve Pasifik	5,5	5,2	5,1	4,7	4,4	4,1	4,2	4,3	4,3	4,3	4,3	4,4
Güney Asya	4,1	4,1	4,2	3,8	3,8	3,9	4,0	4,0	4,1	4,1	4,1	4,1
Latin Amerika ve Karayipler	6,9	6,5	7,5	7,3	6,7	6,6	6,5	6,5	6,5	6,5	6,4	6,4
Orta Asya	10,2	10,1	10,3	11,1	10,8	10,9	10,9	11,0	10,9	10,8	10,8	10,7
Kuzey Afrika	11,1	10,5	10,6	10,4	11,8	12,1	12,2	12,2	12,1	12,1	12,1	12,0
Sahra Güneyi Afrika	7,7	7,7	7,7	7,6	7,6	7,6	7,6	7,6	7,5	7,5	7,5	7,5

Kaynak: İLO(2014 İstihdam Eğilimleri Raporu)
***2013 ön tahminleri, 2014-18 projeksiyonları**

Sonuç olarak dünyada işgücü piyasalarına genel olarak baktığımızda, temel problemin gittikçe kronikleşen işsizlik sorunu olduğu anlaşılmaktadır. Genelde tüm işsizler, özelde ise başta gençler olmak üzere, kadınlar, engelliler gibi dezavantajlı gruplar için özel politikalar geliştirilmelidir. Ayrıca işgücü piyasasında olmasına rağmen düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalan işgücü için de istihdam politikaları oluşturulmalıdır. Bunun yanı sıra çalışma koşullarının iyileştirilmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının önüne geçilmesi için önlemler alınması, işçi ile beraber iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınması ve işyerinde daha ergonomik bir ortamın oluşması işgücü piyasalarını daha sağlıklı ve verimli bir hale gelmesini temin edecektir.

İşgücünün değişen piyasa koşullarına uyum sağlayabilmesi için işbaşı eğitim programlarının ve meslek kurslarının sayısı arttırılmalıdır. AİPP'lerin yanı sıra pasif politikalar da istihdamın sürekliliğinin sağlanması adına dengeli bir şekilde kullanılmalıdır. Çünkü pasif uygulamaların yoğunlaştığı ekonomilerde, işgücünün tekrar işgücü piyasasına geri dönüşü oldukça yavaş bir seyir izlemektedir.

1.2 TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASI

1.2.1. Ekonomik Göstergeler

Ülke genelinde üretilen hâsıla, kişi başına düşen milli gelir, büyüme hızı, özel ve kamu sektörü yatırımlarının hacmi ve seyri, cari açık, borç stoku, dış ticaret ve enflasyon gibi ekonomik değişkenler ülkenin sosyo-ekonomik yapısını ortaya koymakta ve dolayısıyla ülkenin işgücü piyasasını etkileyen temel unsurların başında gelmektedir.

İşsizlik ülkemizde ve dünyada en önemli sorun olarak gündemin ilk sıralarında yer almaktadır. Gelişmişlik farkı gözetmeksizin hemen her ülke, işsizlik ve neden olduğu sosyal sorunlarla artık daha sık karşılaşmaktadır. İşsizlikle mücadelede bilinen en etkin yol ekonomik büyümedir. İstihdam dostu büyüme politikaları dünyanın gündeminde olup istihdamsız büyümenin sürdürülebilir olmadığı ifade edilmektedir. Ancak ifade edilmesi gereken bir durum istihdamsız büyüme kadar büyümesiz istihdamın da sürdürülebilir olmadığıdır.

Grafik 1: Yıllık Büyüme Oranları (Türkiye), (%)

Kaynak: TUIK, 2013*: İlk 9 Aylık Verilerdir. 2014*,2015*:Kalkınma Bakanlığı OVP tahminleri

2009 yılında kriz dolayısıyla gerçekleşen daralmadan sonra dünya genelindeki olumsuz ekonomik görünüme rağmen Türkiye ekonomisi reel olarak büyümüştür. 2011 yılında Türkiye Ekonomisi IMF'in yüzde 7,5'lik tahmininin üzerinde yüzde 8,8 oranında büyüme gösterirken bu oran 2012 yılında yüzde 2,2 oranında gerçekleşmiştir. Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan Orta Vadeli Programa göre ise Türkiye'nin 2013 yılında yüzde 4, 2014 ve 2015 yılında ise yüzde 5 oranında büyümesi hedeflenmektedir.

Türkiye ekonomisi, yılın üçüncü çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 4,4 büyümüştür. Yılın 9 aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla gayri safi yurtiçi hasıla yüzde 4'lük artışla 91 milyar 219 milyon lira olmuştur. Milli gelir ise üçüncü çeyrekte, cari fiyatlarla 414 milyar 459 milyon lira olarak gerçekleşmiştir. Rakamlardan görüldüğü üzere Türkiye, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerinin büyüme oranından daha iyi performans ortaya koymuştur.

Türkiye, 2008 yılında başlayan küresel ekonomik krizden en hızlı çıkan ve son dönemlerdeki küresel ekonomik belirsizlikten en az etkilenen ülkelerden biridir. 2002-2012 döneminde ortalama

büyüme oranı yüzde 5,2 olmuştur. İstihdamla ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi tek yönlü değildir. Yani sadece ekonomik büyüme istihdam yaratmaz; istihdam da ekonomik büyümeyi artırır. İstihdam ekonomik, sosyal ve politik istikrarın en önemli unsurudur. Yine aynı dönem için kişi başına düşen gayrisafi hâsılanın izlediği seyre bakıldığında söz konusu yıllar arasında kişi başına düşen hâsılanın yaklaşık 3 kat arttığı görülmektedir. Küresel krizin yıkıcı etkileri nedeniyle 2009 ve 2010 yıllarında gerileyen kişi başına düşen gayrisafi hâsıla, iktisadi faaliyetteki hızlı toparlanmanın etkisiyle 2011 yılı sonunda kriz öncesindeki seviyenin üzerine çıkmış ve 10 bin 466, 2012 yılı sonu itibariyle ise 10 bin 504 Amerikan doları olarak gerçekleşmiştir. Kişi başına düşen hâsılanın önümüzdeki dönemde olumlu ekonomik ortamın etkisiyle yükselmeye devam etmesi ve 2015 yılı sonunda 12 bin 859 Amerikan doları seviyesine ulaşması beklenmektedir. Ancak yaşanan olağanüstü gelişmelerin bu beklentinin gerçekleşmesinin önünde engel olabileceğini de göz önünde bulundurmak gereklidir.

Grafik 2: Kişi Başına Düşen GSYİH (ABD Doları)

Kaynak: TÜİK, *: Kalkınma Bakanlığı OVP tahminleri

Son 10 yılda Türkiye ekonomisi, Avrupa Birliğine üyelik sürecinin de etkisiyle büyük bir dönüşüm gerçekleştirmiş ve pek çok alanda yapısal reformlar hayata geçirilmiştir. Türkiye, istikrarlı ekonomik büyümeyle birlikte kamu maliyesinde de gelişme kaydetmiştir; AB tanımlı genel yönetim nominal borç stoku 2002-2012 yılları arasındaki on yıl içinde yüzde 74'ten Maastricht kriteri olan yüzde 60'ın çok altına, yüzde 36,1'e gerilemiş ve Türkiye 24 AB ülkesinden daha düşük oranlara sahip olmuştur. Benzer şekilde, bütçe açığı 2002-2012 yılları arasında yüzde 10'dan yüzde 3'ün altına gerileyerek AB-Maastricht kriterlerinin bütçe dengesi için öngördüğü ilkeye uyum sağlamaya başlamıştır. 2012 yılında merkezi bütçe açığının GSYH'ye oranı yüzde 2 olmuştur.

Türkiye ekonomisinde yaşanan kayda değer gelişmeler, ihracat ve turizm gelirlerine de yansımış, 2002 yılında 36 milyar ABD doları olarak gerçekleşen ihracat, 2012 yılı sonunda 153 milyar ABD dolarına yükselmiş, turizm geliri ise 2002 yılında 8,5 milyar ABD dolarıyken 2012 yılında 25 milyar ABD dolarını aşmıştır. Türkiye, böylesine kısa bir sürede sergilediği performans sayesinde, küresel ölçekte sıra dışı bir "yükselen ekonomi" haline gelmiş, satın alma gücü paritesine göre GSYİH sıralamasında, 2012 yılında AB üyesi ülkelerle kıyaslandığında 6. büyük ekonomi, dünyanın ise 16. büyük ekonomisi konumuna yükselmiştir.

1.2.2. Nüfus Göstergeleri

Her geçen gün daha da derinleşen ve çok eksenli hale gelen küreselleşme süreci, ülkelere büyüme ve gelişme yönünde önemli fırsatlar sunmaktadır[2]. Nüfus bu küresel düzen içerisinde önemli stratejik kaynaklardan olup beşeri sermaye boyutuyla ülkelerin gelişmişlik göstergelerinden biridir. Nüfusun sadece artması değil, insan onuruna yakışır hayat standartlarına kavuşturulması da gelişmiş ülkelerin öncelikleri arasındadır. Geride kalan on yılda, küreselleşme sürecinin büyüme ve gelişme yönünde sunduğu önemli fırsatlardan yararlanılarak kararlılıkla izlenen ekonomi politikalarının ve hayata geçirilen yapısal reformların etkisiyle Türkiye hem makroekonomik istikrarını sağlamış hem de ekonomik ve sosyal alanda dikkate değer bir dönüşümden geçmiştir. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal alanda geçirdiği dikkate değer dönüşüm sürecinde nüfus verilerindeki eğilimlerde de kritik değişimler olmuştur.

1.2.2.1.Nüfus Verileri

2013 yılı sonu itibariyle Türkiye'de nüfusun yapısına bakılacak olursa, ülke genelinde nüfusun 2012 yılına kıyasla 1 milyon 40 bin 480 kişi artış göstererek 76 milyon 667 bin 864 kişiye ulaştığı görülecektir. Adrese dayalı nüfus kayıt sisteminin hayata geçirildiği 2007 yılından 2013 yılının sonuna kadar Türkiye nüfusu yüzde 8,61' lik artış göstermiştir. Söz konusu tarihler arasında Türkiye'deki erkek nüfus yüzde 8,75 düzeyinde artarken kadın nüfus yüzde 8,47 düzeyinde artış göstermiştir. Yaş grupları itibariyle 2007 yılından 2013 yılının sonuna kadar nüfusun izlemiş olduğu seyre bakılacak olursa; 0-14 yaş grubundaki nüfusun yüzde 1,1, 15-64 yaş grubundaki nüfusun yüzde 10,6 ve 65 ve daha yukarı yaştaki kişilerin yer aldığı yaş grubundaki nüfusun yüzde 17,8 artış göstermiş olduğu görülecektir. Bu durum Türkiye'nin nüfusunun yaşlanma eğiliminde olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Grafik 3: 2013 yılı Türkiye Geneli Nüfus Piramidi

Kaynak: TÜİK, ADNKS Sonuçları

Onuncu Kalkınma Planı, sayfa 5

2013 yılı itibariyle nüfusun yüzde 50,2 (38.473.360 kişi) sini erkekler, yüzde 49,8 (38.194.504 kişi) ini kadınlar oluşturmaktadır. Ülke genelindeki erkek nüfus 2012 yılı sonuna kıyasla 2013 yılı sonunda yüzde 1,36' lık bir artış göstermiş ve 38 milyon 473 bin 360 kişi olarak gerçekleşmiştir. Kadın nüfus ise bir önceki yıla kıyasla 2013 yılı sonunda yüzde 1,38' lik bir artış göstererek 38 milyon 194 bin 504 olmuştur. 2013 yılı sonu itibariyle erkeklerin yoğunlukta olduğu yaş grupları sırasıyla; 10-14, 15-19 ve 30-34'tür. Kadınların yoğunlukta olduğu yaş grupları ise sırasıyla; 15-19, 25-29 ve 30-34' tür.

2013 yılı sonu itibariyle Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı bir önceki yıla göre 0,17 puan artarak yüzde 1,37 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, 81 ilin 59' unda nüfus bir önceki yıla göre artarken, 16 ilde nüfus bir önceki yıla kıyasla azalmış 6 ilimizde ise aynı kalmıştır. Diğer taraftan, 81 ilin 32' sinde yıllık nüfus artış hızı bir önceki yıla kıyasla artarken 49' unda bir önceki yıla kıyasla azalmıştır. Yılsonu itibariyle toplam nüfusun yüzde 18,5' i (14.160.467 kişi) İstanbul'da yaşamaktadır. İstanbul'u sırasıyla; yüzde 6,6 (5.045.083 kişi) ile Ankara, yüzde 5,3 (4.061.074 kişi) ile İzmir, yüzde 3,6 (2.740.970 kişi) ile Bursa, yüzde 2,8 (2.158.265 kişi) ile Antalya takip etmektedir. Türkiye genelinde en az nüfusa sahip olan Bayburt ilinde yaşayan kişi sayısı ise 75.620'dir.

Türkiye nüfusunun yüzde 24,6' sı (18.849.814 kişi) 0-14 yaş grubunda, yüzde 67,6' sı (51.926.356 kişi) 15-64 yaş grubunda yüzde 7,7' si ise (5.891.694 kişi) 65 ve daha yukarı yaş grubunda bulunmaktadır. Bir önceki yıla kıyasla 2013 yılında 0-14 yaş grubundaki nüfus 7.365 kişi azalış gösterirken, 15-64 yaş grubundaki nüfus 838.154 kişi ve 65 ve daha yukarı yaşlardaki nüfus ise 209.691 kişi artış göstermiştir.

Nüfus yoğunluğu olarak ifade edilen "bir kilometrekareye düşen kişi sayısı", Türkiye genelinde 2013 yılında göre 2 kişi artarak 100 kişi olmuştur. Nüfus yoğunluğu, iller düzeyinde 11 ile 2.725 kişi arasında değişmektedir. İstanbul ilinde bir kilometrekareye 2.725 kişi düşerken, Kocaeli'nde bir kilometrekareye 464, İzmir'de 338 kişi, Gaziantep'te 270 kişi ve Bursa'da 263 kişi düşmektedir. Nüfus yoğunluğunun en az olduğu il 11 kişi ile Tunceli'dir. Yüzölçümü büyüklüğüne göre ilk sırada yer alan Konya'nın nüfus yoğunluğu 53, yüzölçümü en küçük olan Yalova'nın nüfus yoğunluğu ise 260 olmuştur.Kamuoyunda 'Büyükşehir Yasası' olarak bilinen yeni büyükşehir belediyelerinin kurulması hakkındaki 6360 sayılı Kanun 11 Kasım 2012 tarihinde yürürlüğü girmiştir. Yeni Yasa ile 13 il belediyesi büyükşehir belediyesi haline getirilerek 16 olan büyükşehir belediyesi sayısı 29'a yükselmiştir. 3 Mart 2013 tarihinde çıkartılan 6447 sayılı kanun ile Ordu İli de Büyükşehir olduktan sonra Büyükşehir Belediyesi sayısı 30'a çıkmıştır.

Çıkarılan kanunlar ile Büyükşehir Belediyelerinin sınırları il mülki sınırları olarak değiştirilmiştir. Önceden sadece İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri için geçerli olan bu durum, şimdi tüm Büyükşehir Belediyeleri için geçerli olmuştur. Ayrıca Büyükşehir Belediyesi içinde kalan ilçe belediyelerinin sınırları da ilçe mülki sınırları olarak değiştirilmiştir. 28 Büyükşehir Belediyesinin (İstanbul ve Kocaeli hariç) mülki sınırları içinde kalan tüm köy ve belediyelerin kamu tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Bunun sonucunda köyler mahalle olurken, Belediyeler ise her biri parçalanmadan kendi isimleriyle mahalle olmuşlardır. Bu belediyelerin mahalleleri de kaldırılmıştır. İstanbul ve Kocaeli' de ise il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişilikleri kaldırılırken, bağlı bulundukları ilçe belediyelerinin mahallesi haline gelmişlerdir.

Sonuç olarak 2012 yılında İl ve ilçe merkezlerinde ikamet edenlerin oranı yüzde 77,3 iken, 14 ilde Büyükşehir Belediyesi kurulması ve büyükşehir statüsündeki 30 ilde, belde ve köylerin ilçe belediyelerine mahalle olarak katılmasının önemli etkisiyle bu oran 2013 yılında yüzde 91,3 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 4: Seçilmiş Yıllar İtibariyle Yaş Bağımlılık Oranı, (%)

Kaynak: TÜİK, ADNKS Sonuçları

Yukarıdaki grafikte, seçilmiş yıllar itibariyle yaş bağımlılık oranları yer almaktadır. Yaş bağımlılık oranlarındaki değişime bakıldığında, çalışabilir nüfus üzerindeki bağımlılık etkisinin zaman içerisinde azaldığı görülmektedir. 1985 yılında çalışma çağındaki her 100 kişiye 70'in üzerinde kişi düşerken, günümüzde 50'nin altında kişi düşmektedir. 1985'ten günümüze kadar geçen sürede genel bağımlılık oranının izlediği seyir, önümüzdeki dönemlerde genel bağımlılık oranının düşmeye devam edeceği şeklinde yorumlanabilir. Diğer taraftan, genel bağımlılık oranının bileşenlerinden biri olan yaşlı bağımlılık oranı 1985 yılında yüzde 7,2 iken 2013 yılı sonu itibariyle 4,1 puan artış göstererek yüzde 11,3' e yükselmiştir.

Genel bağımlılık oranının diğer bileşeni olan çocuk bağımlılık oranının durumuna bakıldığında, söz konusu oranının 1985 yılında yüzde 64,6 iken 2013 yılında yaklaşık olarak yarı yarıya azalarak yüzde 36,3' e gerilediği görülmektedir. 2025 yılı sonrası için yapılan nüfus projeksiyonları, azalma eğilimi gösteren genel bağımlılık oranının -yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payının daha da artması sonucu- dengeleneceğini ve ilerleyen dönemde artış eğilimi içerisine gireceğine işaret etmektedir.

Grafik 5: Türkiye'de Ortanca Yaş

Kaynak: TÜİK, ADNKS Sonuçları

Ortanca yaş; nüfusu oluşturan kişilerin yaşları, küçükten büyüğe doğru sıralandığında ortada kalan kişinin yaşıdır. Buna göre, nüfusun yarısı söz konusu yaştan küçük, diğer yarısı da bu yaştan büyüktür. Bu tanımdan hareket ile 2013 yılı sonunda Türkiye'ye bakıldığında, ortanca yaşın 30,4 olduğu görülecektir. Bir önceki yıla kıyasla, 2013 yılı sonunda kadınlarda ortanca yaş 0,3 artış göstererek 31 olurken erkeklerde 0,3 artış göstererek 29,8 olmuştur. 2013 yılı yaş grupları itibariyle eğitim düzeylerine göre nüfusumuzun durumuna bakılacak olursa; 6-13 yaş arasındaki kişilerin yüzde 99' unun okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen kategorisinde yer almakta olduğu görülecektir. Kamuoyunda 4+4+4 olarak bilinen ve toplam nüfusun ortalama eğitim yılını artıran ve okullaşma oranındaki bölgesel farklılıkları da azaltması beklenen yeni Kanun ile birlikte uygulanmakta olan 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim yerine, 12 yıllık zorunlu kademeli eğitim getirilmiştir. Yapılan sistem değişikliği ile ilköğretim çağı 6-13 yaş olarak değiştirilmiş ve Eylül ayı sonu itibarıyla 5 yaşını doldurmuş, 6 yaşına girmiş çocukların ilköğretime başlamalarına imkân tanınmıştır. Böylece 5 yaşını doldurup 6 yaşına girmiş ve 12 yıllık zorunlu kademeli eğitime başlayan çocuklar, en erken 17-18 yaşlarında mezun olabilmektedirler. Bu çerçevede 6-13 yaş aralığındaki nüfusumuzun yüzde 99' unun okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen kategorisinde yer alması son derece olağandır.

14-17 yaş aralığındaki nüfusun yüzde 86' sı ilköğretim mezunu iken yüzde 11,8' i okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen ve yüzde 0,4' ü okuma yazma bilmeyen kategorisinde yer almaktadır. 18-21 yaş aralığındaki nüfusun yüzde 45' i lise veya dengi okul mezunu, yüzde 42,7' si ilköğretim mezunu, yüzde 7,3' ü okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen, yüzde 2,5' i yüksekokul veya fakülte mezunu ve yüzde 1' i de okuma yazma bilmeyendir. 18-21 Yaş grubunda yer alan erkeklerin ve kadınların eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında çeşitli eğitim düzeyleri itibariyle dikkat çekici farklılıkların söz konusu olduğu görülmektedir. Söz konusu yaş aralığında yer alan erkeklerin yüzde 46,6' sı, kadınların ise yüzde 38,6' sı ilköğretim mezunudur. Diğer taraftan, yine aynı yaş grubu içerisinde yer alan erkeklerin yüzde 5,5' i okuma yazma bildiği halde bir okul bitirmemiş iken kadınlarda bu oran yüzde 9,1' e yükselmektedir.

Tablo 4: Türkiye'de YAŞ Grupları ve Eğitim Düzeyine Göre Nüfusun Dağılımı, (2012)

	Okuma yazma bilmeyen	Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	İlkokul mezunu	İlköğretim mezunu	Ortaokul veya dengi okul mezunu	Lise veya dengi okul mezunu	Yüksekokul veya fakülte mezunu	Yüksek lisans mezunu	Doktora mezunu	Bilinmeyen	Toplam
'6-13'	2.768	9.948.458	0	58.593	0	0	0	0	0	20.517	10.030.33
'14-17'	11.474	609.034	0	4.422.003	0	87.235	0	0	0	20.553	5.150.299
'18-21'	50.453	361.958	0	2.129.795	0	2.245.517	124.434	0	0	76.953	4.989.110
'22-24'	60.982	259.911	0	1.103.637	0	1.525.015	643.188	1.433	7	117.514	3.711.687
'25-29'	104.872	259.530	1.056.868	1.236.103	69.254	1.899.608	1.264.150	45.393	955	292.687	6.229.420
'30-34'	112.946	194.382	1.693.428	924.310	447.285	1.763.447	1.052.963	105.098	11.119	206.778	6.511.756
'35-39'	93.272	140.502	1.793.764	861.948	454.608	1.325.217	798.985	77.917	22.558	136.542	5.705.313
'40-44'	102.558	145.660	1.749.673	793.105	500.103	971.300	585.709	65.139	25.885	103.798	5.042.930
'45-49'	143.230	187.098	1.882.888	615.682	448.288	795.894	430.060	46.577	22.313	110.425	4.682.455
'50-54'	180.251	220.725	1.867.731	314.411	314.056	646.340	320.810	27.487	14.118	119.388	4.025.317
'55-59'	256.864	294.759	1.705.695	137.436	247.463	374.969	294.199	18.912	9.043	128.974	3.468.314
'60-64'	305.440	323.048	1.298.241	47.868	158.823	207.816	187.294	12.987	6.545	112.802	2.660.864
'65 +'	1.363.647	1.113.269	2.171.740	25.014	210.119	254.472	211.395	15.798	10.076	294.048	5.669.578
Toplam	**2.788.757**	**14.058.334**	**15.220.028**	**12.669.905**	**2.849.999**	**12.096.830**	**5.913.187**	**416.741**	**122.619**	**1.740.979**	**67.877.379**

Kaynak: TÜİK, ADNKS Sonuçları

22-24 yaş aralığındaki Türkiye nüfusunun eğitim düzeyine bakıldığında; bu yaş grubunda yer alanların yüzde 41,1' inin lise veya dengi okul mezunu olduğu, yüzde 29,7' sinin ilköğretim mezunu olduğu, yüzde 17,3' ünün yüksekokul veya fakülte mezunu olduğu, yüzde 7' sinin okuma yazma bilip, bir okul bitirmediği, yüzde 2,6' sının ilkokul mezunu olduğu ve yüzde 1,6' sının da okuma yazma bilmediği görülmektedir. Söz konusu yaş aralığındaki erkeklerin yüzde 30,3' ü, kadınların ise yüzde 29,1' i ilköğretim mezunudur. 22-24 Yaş grubundaki erkekler ve kadınlar arasında ilköğretim mezunu olanların oranı birbirlerine yakın düzeylerde iken lise veya dengi okul mezuniyeti açısından görünüm erkeklerin lehine farklılaşmaktadır. 22-24 Yaş grubunda yer alan erkeklerin yüzde 45,1' i lise veya dengi okul mezunu iken kadınların yüzde 36,9' u lise veya dengi okul mezunudur. Yüksekokul veya fakülte mezuniyeti açısından ilgili yaş grubundaki kadınların ve erkeklerin durumuna bakıldığında; erkeklerin yüzde 16' sının, kadınların ise yüzde 18,7' sinin yüksekokul veya fakülte mezunu olduğu görülmektedir.

Buraya kadar ele alınan yaş grupları itibariyle eğitim düzeylerine ilişkin açıklamalardan da anlaşılacağı üzere yaş ilerledikçe eğitim düzeyi artmakta ve çeşitlenmektedir. 25-29 yaş aralığındaki nüfusun yüzde 30,5' i lise veya dengi okul mezunu, yüzde 20,3' ü fakülte veya yüksekokul mezunu, yüzde 19,8' i ilköğretim mezunu, yüzde 17' si ilkokul mezunu, yüzde 4,2' si okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen, yüzde 1,1' i ortaokul veya dengi okul mezunu, yüzde 1,7' si okuma yazma bilmeyen ve yüzde 0,7' si de yüksek lisans mezunudur. 25-29 Yaş grubunda yer alan erkeklerin yüzde 10,4' ü ilkokul mezunu iken kadınların yüzde 23,8' i ilkokul mezunudur. İlgili yaş grubunda ilkokul mezunu kadınlar ile ilkokul mezunu erkekler arasında ciddi bir oransal fark bulunmaktadır. Bu ciddi oransal fark, aynı yaş grubunda yer alan erkekler ve kadınlar arasında farklı eğitim düzeylerinde bu seviyede olmasa da varlığını sürdürmektedir. 25-29 Yaş aralığındaki erkeklerin yüzde 22,1' i ilköğretim mezunu iken kadınların yüzde 17,5' i ilköğretim mezunudur. Diğer taraftan, söz konusu yaş grubu içerisinde erkeklerin yüzde 34,3' ü, kadınların ise yüzde 26,5' i lise veya dengi okul mezunudur. Yükseköğretim açısından 25-29 yaş aralığındaki erkeklerin ve kadınların durumu karşılaştırıldığında erkeklerde ve kadınlarda yüksekokul veya fakülte mezuniyeti oranının birbirine yakın seviyelerde seyrettiği görülmektedir.

30-34 yaş aralığındaki nüfusun ise yüzde 27,1' i lise veya dengi okul mezunu, yüzde 26' sı ilkokul mezunu, yüzde 16,2' si yüksekokul veya fakülte mezunu, yüzde 14,2' si ilköğretim mezunu, yüzde 6,9' u ortaokul veya dengi okul mezunu, yüzde 3' ü okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen, yüzde 1,7' si okuma yazma bilmeyen, yüzde 1,6' sı yüksek lisans mezunu ve yüzde 0,2' si de doktora mezunudur. Buna ek olarak, söz konusu yaş grubunda yer alan erkekler ağırlıklı olarak lise veya dengi okul mezunudur. 30-34 Yaş aralığındaki erkeklerin yüzde 31,1' i lise veya dengi okul mezunu, yüzde 18,5' i ilkokul mezunu, yüzde 17,4' ü yüksekokul veya fakülte mezunu ve yüzde 17' si de ilköğretim mezunudur. İlgili yaş grubu itibariyle kadınlardaki duruma bakıldığında; kadınların yüzde 33,7' sinin ilkokul mezunu, yüzde 22,9' unun lise veya dengi okul mezunu, yüzde 15' inin yüksekokul veya fakülte mezunu ve yüzde 11,3' ünün de ilköğretim mezunu olduğu görülecektir. 22-24 ile 25-29 yaş gruplarında ilgili yaş grubu itibariyle erkeklerin ve kadınların ağırlıklı olarak sahip oldukları eğitim düzeylerinin sıralamasının birbirine paralel biçimde seyrettiği görülmektedir. Ancak 30-34 yaş grubu itibariyle cinsiyetler itibariyle ağırlıklı olan eğitim düzeylerinin sıralamasının farklılaştığı görülmektedir. 30-34 yaş grubundaki erkeklerin ağırlıklı olarak sahip oldukları ilk iki eğitim düzeyi; lise veya dengi okul mezuniyeti ile ilkokul mezuniyeti iken kadınların ağırlıklı olarak sahip oldukları ilk iki eğitim düzeyi ise ilkokul mezuniyeti ile lise veya dengi okul mezuniyetidir.

35-39 yaş aralığındakilerin eğitim durumları incelendiğinde, yüzde 58,6' sının lise altı eğitim düzeyine sahip olduğu, yüzde 39' unun da lise ve üstünde eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir[3]. Söz konusu yaş grubundakilerin yüzde 23,2' si lise veya dengi okul mezunu, yüzde 14' ü yüksekokul veya fakülte mezunu, yüzde 1,4' ü yüksek lisans mezunu ve yüzde 0,4' ü de doktora mezunudur. İlgili yaş grubunda lise altında eğitime sahip olanlar arasında en büyük pay yüzde 31,4 ile ilkokul mezunlarına aittir.

40-44 yaş aralığındaki nüfusun eğitim düzeyine bakılacak olursa lise altı eğitime sahip olanların yüzde 65,3' e yükseldiği, lise ve üstü eğitime sahip olanların ise yüzde 32,7' ye gerilediği görülecektir. Söz konusu yaş grubunda, lise ve üstü eğitime sahip olanlar arasında en yüksek paylar yüzde 19,3 ile lise veya dengi okul mezunları ile yüzde 11,6 ile yüksekokul veya fakülte mezunlarına aittir. Diğer taraftan, yine aynı yaş grubu içerisinde lise altı eğitime sahip olanlar arasında öne çıkan eğitim düzeyleri ise yüzde 34,7 ile ilkokul mezuniyeti ve yüzde 15,7 ile ilköğretim mezuniyetidir. 45-49 yaş arasındaki bireylerde lise altı eğitime sahip olanların oranı yüzde 70' e yükselirken, lise ve üstü eğitime sahip olanların oranı yüzde 27,7' ye gerilemiştir. Söz konusu yaş grubu içerisindekilerde lise ve üstü eğitime sahip olanlarda yüzde 17 ile lise veya dengi okul mezuniyeti öne çıkarken, lise altı eğitim düzeyleri arasında ise yüzde 40,2 ile ilkokul mezuniyeti öne çıkmaktadır.

50-54 yaş aralığındaki nüfusun yüzde 72' si lise altı eğitim düzeyine sahip iken yüzde 25,1' i lise ve üstü eğitim düzeyine sahiptir. İlgili yaş grubu içerisindekilerde lise ve üstü eğitime sahip olanlar içerisinde yüzde 16,1 ile lise veya dengi okul mezuniyeti öne çıkarken, lise altı eğitime sahip olanlar arasında ise yüzde 46,4 ile ilkokul mezuniyeti öne çıkmaktadır. 55-59 yaş aralığındaki nüfusun içerisinde ise lise altı eğitim düzeyine sahip olanların oranı yüzde 76,2 iken lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olanların oranı yüzde 20,1' dir. İlgili yaş grubundaki nüfus içerisinde lise ve üstü eğitime sahip olanlar içerisinde yüzde 10,8 ile lise veya dengi okul mezuniyeti öne çıkarken, lise altı eğitime sahip olanlar içerisinde ise yüzde 49,2 ile ilkokul mezuniyeti öne çıkmaktadır. 60-64 yaş aralığındaki bireylerde lise altı eğitime sahip olanlar yüzde 80,2; lise ve üstü eğitime sahip olanlar ise yüzde 15,6' dır. Söz konusu yaş grubundaki bireyler içerisinde lise ve üstü eğitime sahip olanlar arasında yüzde 7,8 ile lise veya dengi okul mezuniyeti öne çıkarken, lise altı eğitime sahip olanlar içerisnde ise yüzde 48,8 ile ilkokul mezuniyeti öne çıkmaktadır. Son olarak 65 ve üzeri yaştaki nüfusun eğitim durumuna bakılacak olursa bu kişilerin yüzde 86,1' inin lise altı eğitime sahip olduğu, yüzde 8,7' sinin ise lise ve üstü eğitime sahip olduğu görülecektir.

Yaş grupları itibariyle okuma yazma bilmeyenlerin oranının en yüksek olduğu iki yaş grubu 60-64 ile 65 ve üzeri yaşta olanlardır. Okuma yazma bilmeyenlerin yüzde 60' ı 60-64 ve 65+ yaş gruplarında yer almaktadır. Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyenlerin yüzde 72' si 6-13 yaş grubunda yer almaktadır. İlkokul mezunlarının ön plana çıktığı ilk üç yaş grubu; 65+, 45-49 ve 50-54' tür. İlköğretim mezunlarının yüzde 35' i 14-17 yaş grubunda iken yüzde 17' si de 18-21 yaş grubundadır. Ortaokul veya dengi okul mezunlarının ağırlıkta olduğu yaş grupları ise 35-39 ile 40-44' tür. Ortaokul veya dengi okul mezunlarının yüzde 33,5' i adı geçen iki yaş grubunda yer almaktadır. Lise veya dengi okul mezunlarının yüzde 18,6' sı 18-21 yaş grubunda iken yüzde 15,7' si de 25-29 yaş grubundadır. Başka bir deyişle, lise veya dengi okul mezunlarının yüzde 34,3' ü 18-21 ve 25-29 yaş grubunda yer almaktadır. Yüksekokul veya fakülte mezunlarının yaklaşık yüzde 40' ı 25-29 ve 30-34

[3] TÜİK verilerine göre yaş gruplarında eğitim düzeyi bilinmeyenler de yer almaktadır. Bu % n lise altı eğitime sahip olanlar ile lise ve üstü eğitime sahip olanların oransal toplamı 100 sayısını vermemektedir

yaş gruplarında yer almaktadır. Yüksek lisans mezunlarının yaklaşık yüzde 60' ı ise 30-34, 35-39 ve 40-44 yaş gruplarındadır. Doktora mezunlarının ise yüzde 21' i 40-44 yaş grubunda, yüzde 36' sı 35-39 yaş grubunda ile 45-49 yaş gruplarında bulunmaktadır. Yaş grupları itibariyle lise ve üstü eğitim düzeyine sahip olanların oranının lise altı eğitime sahip olanların oranını geçtiği iki yaş grubu; 22-24 ve 25-29' dur. 30-34 yaş grubu ve bundan sonraki yaş gruplarında, lise altı eğitime sahip olanların oranı lise ve üstü eğitime sahip olanların oranını geçmektedir. 30-34 yaş grubundakilerde lise altı eğitime sahip olanların oranı yüzde 51,8 iken 65+ yaş grubunda bu oran yüzde 86' ya ulaşmaktadır. 2012 yılı sonu itibariyle ülke genelindeki nüfusun yüzde 70,1' i lise altı eğitime sahipken yüzde 27,3' ü de lise ve üstü eğitim düzeyine sahiptir.

Grafik 6: İllerin Yıllık Nüfus Artış Hızları

Kaynak: TÜİK

1.2.2.2. Yıllık Nüfus Artışı

2006 yılında ‰ 12,2 olan Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı, 2013 yılı sonu itibariyle ‰ 13,7'ye yükselmiştir. Onuncu kalkınma planı çerçevesinde yapılan projeksiyonlar, yıllık nüfus artış hızının 2018 yılında ‰ 10,8'e kadar gerileyebileceğini ortaya koymaktadır. İllerin yıllık nüfus artış hızına bakıldığında, nüfus artış hızının en yüksek olduğu ilin ‰ 44,8 ile Gümüşhane olduğu görülmektedir. Yıllık nüfus artış hızı açısından Gümüşhane ilini ‰ 38,5 ile Yalova, ‰ 34,7 ile Çankırı, ‰ 30,9 ile Antalya ve ‰ 25,7 ile Tekirdağ ili izlemektedir.

2012 yılına kıyasla 2013 yılında yıllık nüfus artış hızının en yüksek olduğu ilk üç ile ilişkin sıralama değişmiştir. 2012 Yılında yıllık nüfus artışının en yüksek olduğu iller; ‰ 39,8 ile Çankırı, ‰ 37,1 ile Ordu, ‰ 28,4 ile Van dır. 2013 yılında söz konusu illerin yıllık nüfus artış hızları önceki yıla kıyasla gerilemiş ancak Ordu dışındaki iki il Türkiye ortalamasının üzerindeki seyrini korumuştur. 2013 Yılında Çankırı'nın yıllık nüfus artışı ‰ 34,7, Ordu'nun yıllık nüfus artışı -‰ 13,5 ve Van'ın yıllık nüfus artış hızı ise ‰ 17,1 olmuştur. 2013 Yılında yıllık nüfus artışının en yüksek olduğu ilk üç ilin 2012 yılındaki durumu incelendiğinde söz konusu illerin ciddi bir değişim geçirdikleri görülmektedir. Şöyle ki, 2012 yılında Gümüşhane ve Yalova illerinin yıllık nüfus artış hızları 2013 yılında daha da yükselmiştir. Çankırı'nın nüfus artış hızı ise düşmüştür. 2012 Yılında Gümüşhane ilinin yıllık nüfus artış hızı ‰ 21,2 iken 2013 yılında ‰ 44,4'e yükselmiştir. Benzer biçimde, 2012 yılında Yalova ilinin ‰ 25,2 olan yıllık nüfus artış hızı 2013 yılında ‰ 38,5'e yükselmiştir. Çankırı ilinin ise 2012 yılında ‰ 39,8 olan yıllık nüfus artış hızı 2013 yılında ‰ 30,9 düşmüştür.

Diğer taraftan, 2013 yılında en düşük yıllık nüfus artışına sahip olan ilk üç ise Hakkari, Tokat ve Ardahan olarak sıralanmıştır. 2013 Yılında yıllık nüfus artış hızı, Hakkari ilinde –‰ 25,1, Tokat ilinde –‰ 25,2 ve Ardahan ilinde –‰ 36,9 olarak gerçekleşmiştir. 2012 Yılı ile kıyaslandığından 2013 yılında yıllık nüfus artış hızı en düşük olan ilk üç değişiklik göstermiştir. 2012 Yılında yıllık nüfus artış hızının en düşük olduğu ilk üç sırasıyla; Çorum, Zonguldak ve Bayburt'tur. 2012 Yılında yıllık nüfus artış hızı, Çorum'da –‰ 8,6, Zonguldak'ta –‰ 9,6 ve Bayburt'ta –‰ 12,2 olarak gerçekleşmiştir. 2013 Yılında ise Çorum ilinin yıllık nüfus artış hızları negatiften pozitife dönmüş olup, Zonguldak ve Bayburt illerinin nüfus artış hızları negatifte kalmakla birlikte artış göstermiştir. 2013 Yılında yıllık nüfus artış hızı, Çorum ilinde ‰ 4, Zonguldak ilinde -‰ 8,2 ve Bayburt ilinde -‰ 2,3 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2013 Yılında yıllık nüfus artış hızının en yüksek olduğu ilin 2012 yılındaki durumuna bakıldığında Gümüşhane ilinin yıllık nüfus artış hızı 2012 yılında ‰ 21,2 iken 2013 yılında ‰ 44,8 olarak gerçekleşmiştir. Buna karşılık, 2012 Yılına kıyasla 2013 yılında Ardahan ilinde Hakkari ve Tokat illerindeki gibi yapısal bir dönüşüm görülmemektedir. Hakkari ilinin 2012 yılında ‰ 28,3 olan yıllık nüfus artış hızı 2013 yılında –‰ 25,1 seviyesine gerilemiştir. Ardahan ilinde 2012 yılında -%7,6 olan yıllık nüfus artış hızı 2013 yılında -%36,9'a gerilemiştir.

1.2.2.3. Net Göç Hızı

Göç kavramı, en basit haliyle ülke nüfusunun belirli bir dönemde kendi iradeleriyle yer değiştirme hareketi[4] olarak tanımlanıyor olsa da, esasında toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi yapısı ile doğrudan bağlantılı olan ve bu hususları farklı bağlamlarda etkileyen sosyal bir olay olarak düşünülmelidir. Göç, temel olarak iç göç ve dış göç olmak üzere iki ayrı konuya ayrılarak ele alınmaktadır. İç göç; ülke sınırları içerisindeki bölge, kent ve köy gibi yerleşim alanları arasında[5] yer değiştirme hareketi olarak, dış göç ise ülke içerisindeki yerleşiklerin ülke sınırlarını aşarak farklı ülkelerde bulunan yerleşim alanlarına göç etmeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında içgöçe ilişkin olarak net göç hızı konusunda değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Tablo 5: Bölgeler Bazında Göç Değişkenleri, 2012

	ADNKS 2012 Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (‰)
TR1 İstanbul	13.854.740	384.535	354.074	30.461	2,2
TR2 Batı Marmara	3.247.669	109.328	84.276	25.052	7,7
TR3 Ege	9.779.502	195.844	170.489	25.355	2,6
TR4 Doğu Marmara	7.058.367	199.705	162.615	37.090	5,3
TR5 Batı Anadolu	7.253.247	203.992	177.798	26.194	3,6
TR6 Akdeniz	9.611.007	196.401	206.925	-10.524	-1,1
TR7 Orta Anadolu	3.853.025	101.268	117.130	-15.862	-4,1
TR8 Batı Karadeniz	4.483.603	143.423	157.816	-14.393	-3,2
TR9 Doğu Karadeniz	2.545.274	105.109	86.614	18.495	7,3
TRA Kuzeydoğu Anadolu	2.226.155	63.300	97.734	-34.434	-15,4
TRB Ortadoğu Anadolu	3.756.322	112.229	139.320	-27.091	-7,2
TRC Güneydoğu Anadolu	7.958.473	127.740	188.083	-60.343	-7,6

Kaynak: TÜİK, ADNKS Sonuçları

İstatistiki bölge birimleri sınıflaması Düzey 1 itibariyle 2012 yılı sonunda 12 bölge bazında iç göç konusunda ortaya çıkan gelişmelere yönelik özet bilgiler Tablo-5'te yer almaktadır.

2012 Yılı sonu itibariyle bölgelerin net göç hızları incelendiğinde; en yüksek net göç hızına sahip olan bölgenin ‰ 7,7 ile Batı Marmara olduğu görülmektedir. Net göç hızının diğer bölgelere kıyasla daha yüksek oluğu diğer iki bölge ise ‰ 7,3 ile Doğu Karadeniz ve ‰ 5,3 ile Doğu Marmara'dır. Buna karşılık, net göç hızının en düşük olduğu bölgeler ise -‰15,4 ile Kuzeydoğu Anadolu, -‰ 7,6 ile Güneydoğu Anadolu ve -‰ 7,2 ile Ortadoğu Anadolu'dur.

2011 yılına kıyasla net göç hızının en yüksek olduğu üç bölgeden ikisi 2012 yılında değişmiştir. 2011 Yılında, net göç hızının en yüksek olduğu bölgeler; ‰ 9 ile İstanbul, ‰ 7,1 ile Batı Anadolu ve ‰ 6,2 ile Doğu Marmara'dır. 2012 Yılında İstanbul bölgesinin net göç hızı geçen yıla kıyasla 6,8 puan gerileyerek ‰ 2,2 olarak gerçekleşirken Batı Anadolu bölgesinin net göç hızı ise geçen yıla kıyasla 3,5 puan gerileyerek ‰ 3,6 olarak gerçekleşmiştir. İstanbul bölgesine ilişkin net göç hızında görülen

[4] Tekeli, 1998:9
[5] Üner, 1972: 77

yavaşlama oldukça dikkat çekicidir. Ayrıca geçen yıla kıyasla İstanbul bölgesine olan net göç 2012 yılında yüzde 75' lik bir azalış göstermiştir. Bu iki önemli veri Türkiye'de 2012 yılındaki iç göçün İstanbul bölgesinden Ege, Doğu Karadeniz ve Batı Marmara bölgelerine yöneldiğini göstermektedir. Ege Bölgesi'nin net göçü 2012 yılında bir önceki yıla kıyasla 19 katlık muazzam bir artış göstermiştir.

Benzer bir şekilde, Doğu Karadeniz bölgesinin bir önceki yıl negatif olan net göçü 2012 yılında yüzde 174' lük artış göstererek pozitife dönmüştür. Doğu Karadeniz bölgesinde içgöçe ilişkin verilerde görülen bu artışta özellikle Ordu ve Gümüşhane illerinin etkisi bulunmaktadır. 2012 Yılı göç verilerine göre Ordu ili Türkiye genelinde net göç hızının en yüksek olduğu ikinci il iken Gümüşhane ise Türkiye genelinde net göç hızının en yüksek olduğu altıncı il olmuştur. Son olarak Batı Marmara bölgesine ilişkin veriler incelendiğinde, ilgili bölgeye yönelik net göçün 2012 yılında bir önceki yıla kıyasla yüzde 58 artış göstermiş olduğu görülmektedir.

2011 yılına kıyasla net göç hızının en düşük olduğu üç bölgeden yalnızca bir tanesi 2012 yılında değişmiştir. 2011 Yılında, net göç hızının en düşük olduğu bölgeler; - ‰ 16,5 ile Ortadoğu Anadolu, - ‰ 12,5 ile Kuzeydoğu Anadolu ve - ‰ 9,9 ile Doğu Karadeniz'dir. 2012 Yılında Doğu Karadeniz bölgesinin net göç hızı geçen yıla kıyasla 17,2 puan artış göstererek negatiften pozitife dönmüş ve ‰ 7,3 olarak gerçekleşmiştir. 2012 Yılında Ortadoğu Anadolu bölgesinin net göç hızı ise geçen yıla kıyasla 9,3 puan artış göstererek -‰ 7,2 olarak gerçekleşmiştir. Kuzeydoğu Anadolu bölgesine ait net göç hızı ise bir önceki yıla kıyasla üç puan daha azalış göstererek -‰ 15,3 olarak gerçekleşmiştir. Kuzeydoğu Anadolu bölgesine ait net göç hızına benzer şekilde Güneydoğu Anadolu bölgesine ait net göç hızı da 3,5 puanlık daha azalış göstermiş ve –‰ 7,6 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Sonuç itibariyle, Kuzeydoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine ait net göç hızı sosyo-ekonomik ve siyasi nedenlerden dolayı negatif yönlü hareketini 2012 yılında da sürdürürlerken Ortadoğu Anadolu, Orta Anadolu ve Batı Karadeniz bölgelerine ait net göç hızı bir önceki yıla kıyasla ciddi biçimde toparlanma göstererek negatif seyrine devam etmiş ve Doğu Karadeniz bölgesinin net göç hızı ise negatiften pozitife dönmüştür. 2012 Yılına ait net göç hızı verileri iller düzeyinde incelendiğinde; net göç hızının en yüksek olduğu ilk üç ilin ‰ 35,5 ile Çankırı, ‰ 29,6 ile Ordu ve ‰ 22,8 ile Karabük olduğu görülmektedir. Buna karşılık, 2012 yılı itibariyle net göç hızının en düşük olduğu ilk üç il; -‰ 27 ile Ağrı, -‰ 25,6 ile Muş ve –‰ 21,6 ile Yozgat'tır.

2012 Yılında en yüksek net göç hızına sahip üç ile ilişkin sıralama 2011 yılına ait sıralama ile farklılık göstermektedir. Net göç hızı dikkate alınarak iller arasında yapılan sıralamanın bir önceki yıla kıyasla değişmesinde; 2011 yılında en yüksek net göç hızına sahip illerin net göç hızlarının 2012 yılında düşmesi değil, 2012 yılında en yüksek net göç hızına sahip illerin net göç hızlarını önceki yıllara kıyasla ciddi ve dikkat çekici biçimde artması etkili olmuştur. Bahsedilen bu husus 2011 ve 2012 yıllarında net göç hızının en yüksek olduğu ilk üç ilin karşılaştırması yapılarak görülebilir.

Grafik 7: Net Göç Hızına Göre İllerin Görünümü, 2012

Kaynak:TÜİK

2011 Yılında net göç hızının en yüksek olduğu il ‰ 16,6 ile Tekirdağ iken 2012 yılında ‰ 35,5 ile Çankırı olmuştur. Tekirdağ'ın 2012 yılındaki net göç hızı, bir önceki yıla kıyasla ciddi bir artış göstermeksizin ‰ 16,7 seviyesinde gerçekleşirken Çankırı ilinin 2011 yılında –‰ 20,9 seviyesinde olan net göç hızı 2012 yılında dikkat çekici bir artışla ‰ 35,5 seviyesine yükselmiştir. Diğer taraftan, 2011 yılında net göç hızının en yüksek olduğu ikinci il ‰ 13,2 ile Antalya iken 2012 yılında ‰ 29,6 ile Ordu olmuştur. Antalya ilinin net göç hızı 2012 yılında bir parça gerileyerek ‰ 9,9 olurken Ordu ilinin 2011 yılında –‰ 14,6 olan net göç hızı, 2012 yılında ciddi bir sıçrama yaparak ‰ 29,6 seviyesine ulaşmıştır. Son olarak, benzer yöntemle Karabük ve Ankara illeri karşılaştırılacaktır. 2011 yılında net göç hızının en yüksek olduğu üçüncü il ‰ 11,2 ile Ankara iken 2012 yılında ‰ 22,8 ile Karabük'tür. Ankara ilinin net göç hızı 2012 yılında bir önceki yıla kıyasla gerileme göstermiş ve ‰ 4,5 olmuştur. Karabük ilinin 2011 yılında –‰ 3,8 olan net göç hızı ciddi bir artış göstererek negatiften pozitife dönmüş ve ‰ 22,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2012 Yılında en yüksek net göç hızına sahip illerin bir önceki yıla kıyasla net göç veren iller konumundan net göç alan iller konumuna geçmeleri ayrı bir araştırmanın konusu olmayı gerektiren ciddi bir değişime işaret etmektedir. 2012 Yılında en düşük net göç hızına sahip iller ile 2011 yılında en düşük net göç hızına sahip iller karşılaştırıldığında her iki sene için söz konusu olan listede hemen hemen aynı illerin yer aldığı görülmektedir. 2011 Yılında en düşük net göç hızının görüldüğü üç il; Van, Yozgat, Çankırı şeklinde sıralanırken 2012 yılında en düşük net göç hızının görüldüğü üç il; Ağrı, Muş ve Yozgat şeklinde sıralanmaktadır. 2011 Yılında en düşük net göç hızı –‰ 46,7 ile Van ilinde görülmüştür. Yıkıcı etkileri ciddi bir biçimde hissedilen deprem felaketi nedeniyle oldukça yüksek bir seviyeye ulaşan net göç hızı 2012 yılında ‰ 3,2 seviyesine yükselmiştir. Net göç hızında gözlemlenen bu değişime bağlı olarak, deprem nedeniyle Van'dan farklı bölgelere göç eden nüfusun 2012 yılı itibariyle Van'a geri dönmeye başladığı söylenebilir. Yozgat ilinde 2011 yılında –‰ 24,8 olan net göç hızı, 2012 yılında ‰ 2,8 artış kaydederek –‰ 21,6 olarak gerçekleşmiştir. 2011 Yılında en yüksek net göç hızına sahip üçüncü il olan Çankırı da ise 2012 yılında ciddi bir değişim sonucunda net göç hızı negatiften pozitife dönmüş ve ‰ 35,5 seviyesinde gerçekleşmiştir.

1.2.3. Genel İşgücü Göstergeleri

Türkiye'de işgücünün temel özelliklerini ve istihdamın yapısını değerlendirebilmek için işgücü piyasasının arz cephesine ilişkin en kapsamlı veriler TÜİK'in Hanehalkı İşgücü Anketi Sonuçlarından elde edilmektedir. Bu kapsamda yayınlanmakta olan işgücüne katılma oranı, istihdam oranı, işsizlik oranı gibi veriler işgücü piyasasının değerlendirilmesinde kullanılan en temel verilerdir. Aşağıdaki tabloda 2004 yılından 2013 yılına kadarki en temel işgücü göstergeleri yer almaktadır.

Tablo 6: Türkiye İşgücü Piyasasında Temel Göstergeler (2004-2013)

Yıllar	Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	Tarım dışı İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus
2004	66.379	47.544	22.016	19.632	2.385	46,3	10,8	14,2	41,3	25.527
2005	67.227	48.359	22.455	20.067	2.388	46,4	10,6	13,5	41,5	25.905
2006	68.066	49.174	22.751	20.423	2.328	46,3	10,2	12,7	41,5	26.423
2007	68.901	49.994	23.114	20.738	2.376	46,2	10,3	12,6	41,5	26.879
2008	69.724	50.772	23.805	21.194	2.611	46,9	11,0	13,6	41,7	26.967
2009	70.542	51.686	24.748	21.277	3.471	47,9	14,0	17,4	41,2	26.938
2010	71.343	52.541	25.641	22.594	3.046	48,8	11,9	14,8	43,0	26.901

2011	72.376	53.593	26.725	24.110	2.615	49,9	9,8	12,4	45,0	26.867
2012	73.604	54.724	27.339	24.821	2.518	50,0	9,2	11,5	45,4	27.385
2013	74. 457	55. 608	28. 271	25. 524	2. 747	50,8	9,7	12,0	45,9	27. 337

Kaynak: TÜİK

Yukarıdaki tabloda yer alan göstergelere bakıldığında 2004 yılından 2013 yılına kadar geçen sürede nüfus ve temel işgücü rakamlarında sürekli ve büyük oranda artış olduğu görülmektedir. Ancak işgücü piyasasının olumlu seyri nedeniyle işsiz sayısındaki artış oldukça düşük kalmıştır. Bu olumlu değişim işgücüne katılma oranı ile istihdam oranındaki artış ve işsizlik oranı ile tarım dışı işsizlik oranındaki düşüşle de desteklenmiştir. Ancak işgücü piyasasına ilişkin temel verilerdeki yıldan yıla meydana gelen iyileşmeye rağmen henüz arzu edilen seviyeye erişilemediğini de göz önünde bulundurmakta fayda vardır.

2013 yılı verilerine göre Türkiye'de 28 milyon 271 bin kişilik bir işgücüne karşılık 25 milyon 524 bin kişilik istihdam edilen ve 2 milyon 747 bin işsiz olduğu görülmektedir. Buna karşılık 27 milyon 337 bin kişi ise işgücüne dahil olmayan nüfusu oluşturmaktadır. 2013 yılı verilerini bir önceki yıla göre karşılaştırırsak 15 ve daha üzeri yaştaki nüfusta 884 bin kişilik bir artış meydana gelmişken, işgücü sayısında 932 binlik bir artış gerçekleşmiştir. İşgücündeki artışın, 15 ve daha üzeri yaştaki nüfus olan çalışma çağındaki nüfustaki artıştan 48 bin kadar fazla artmış olması işgücüne dahil olmayan nüfusun aynı sayıda azalmasına tekabül etmektedir. Geçen yıla göre değerlendirmelerde istihdam ve işsiz sayılarına bakacak olursak; her iki veride de işgücündeki artışa paralel olarak bir artış yaşanmıştır. İstihdam edilenlerde 703 bin kişilik artışla beraber işsiz sayısında da 229 binlik bir artış meydana gelmiştir. Oransal olarak bakıldığında ise 2013 yılında geçen yıla göre işgücüne katılma oranında yüzde 0,8' lik; istihdam oranında yüzde 0,5'lik ve işsizlik oranın ile tarım dışı işsizlik oranında da yüzde 0,5'lik bir artış meydana gelmiştir.

1.2.3.1: İşgücüne Katılma Oranları

Ekonomik kalkınma için bir ön koşul olan üretim faktörlerinin mümkün olduğunca yüksek seviyede ve verimli kullanılabilmesi isteği, kendisini emek faktöründe de göstermektedir. Bu bağlamda, ülkeler işgücünü arttırma çabası içinde politikalar üretmeye çabalamakta ve işgücüne katılım oranlarını yüksek düzeylere çekmeye çalışmaktadırlar.

Bu sebeple, işgücü piyasasına ilişkin en önemli göstergelerden olan işgücüne katılma oranı, işgücünün kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranını ifade etmektedir. İşgücüne katılma oranı (İKO) açısından Türkiye'nin erkek, kadın ve genel itibariyle durumu aşağıdaki grafikte yer almakta olup grafikten de anlaşılacağı üzere; 2005'ten 2007 yılına kadar düşüş eğiliminde olan genel İKO, 2008 yılından beri artış eğilimindedir. 2008 yılında yüzde 46,9 olan İKO, 2009 yılında yüzde 47,9' a, 2010 yılında yüzde 48,8' e, 2011 yılında ise yüzde 49,9' a, 2012 yılı İKO ise yüzde 50' ye yükselmiştir. 2013 yılına göre ise İKO yüzde 50,8 oranında gerçekleşerek en yüksek seviyeye ulaşmıştır.

Grafik 8: Yıllar İtibariyle İşgücüne Katılma Oranı, (%), (2004-2013)

Kaynak: TÜİK

Cinsiyet temelli değerlendirildiğinde, 2004-2013 döneminde İKO erkeklerde genelde yatay bir seyir izlerken, kadınlarda düzenli şekilde yükselerek (yüzde 23,3' ten yüzde 30,8' e) net 7,5 puanlık bir artış göstermiştir. Kadınların işgücüne katılımındaki bu artışın kadın istihdamdaki artışla desteklenmiş olması ise oldukça önemlidir.

1.2.3.2. İstihdam Oranları

Sadece işgücü piyasaları için değil genel ekonomi anlamında da oldukça önemli bir kavram olan istihdam oranı; bir ekonomide istihdam edilen işgücünün 15 ve daha yukarı yaştaki kurumsal olmayan nüfusa oranını vermektedir.

İstihdam oranı (İO) açısından Türkiye'nin erkek, kadın ve genel itibariyle durumu aşağıdaki grafikte yer almakta olup grafikten de görüleceği üzere; 2004 yılındaki yüzde 41,3' lük orandan sonra, 2005-2007 döneminde yüzde 41,5' le sabit bir oran izleyen genel istihdam oranı, 2008 yılında yüzde 41,7, 2009 yılında -küresel krizin de etkisiyle- yüzde 41,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde uygulamaya konulan sonuç odaklı politikalar ve kararlılıkla izlenen programlar olumlu netice vermiş ve genel İO 2010 yılından itibaren yükselişe geçmiştir. 2010 yılında yüzde 43 olarak gerçekleşen İO, 2011 yılında yüzde 45' e, 2012 yılında yüzde 45,4' e ve 2013 yılında ise önceki gerçekleşmelerin tamamını aşarak yüzde 45,9' a ulaşmıştır.

Aynı grafiğe cinsiyet temelli bakıldığında ise 2004 yılında erkeklerde yüzde 62,7, kadınlarda ise yüzde 20,8 olarak gerçekleşen istihdam oranının 2013 yılına gelindiğinde erkekler için yüzde 65,2, kadınlar için yüzde 27,1 düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir.

Veri dönemde erkek istihdam oranı, sürekli olarak kadın istihdam oranından yüksek gerçekleşmiştir. Fakat 2004'ten 2013'e kadın istihdamındaki artış oranı erkek istihdamı artış oranından daha fazladır. Veri dönemde erkek istihdam oranındaki (62,7' den 65,2' ye) artış yaklaşık yüzde 4 düzeyinde gerçekleşirken, kadın istihdam oranı yüzde 20,8' den yüzde 27,1' e yükselerek yüzde 26' yı aşan bir artış göstermiştir.

Grafik 9: Yıllar İtibariyle İstihdam Oranı, 2004-12, Erkek, Kadın, Genel (%), (2004-2013)

Kaynak: TÜİK

1.2.3.3. İşsizlik Oranları

Ülkemizin en önemli sorunlarından olan işsizliğin boyutlarını gösteren işsizlik oranlarına ilişkin verilere bakıldığında; 2004 yılından 2011 yılına kadar genel işsizlik oranının yüzde 10' un üzerinde seyrettiği görülmektedir. 2004 yılında yüzde 10,8 olarak gerçekleşen işsizlik oranı, küresel krizin ilk etkilerinin hissedilmeye başlandığı 2008 yılında yüzde 11' e, esas etkilerinin yaşandığı 2009 yılında ise yüzde 14' e ulaşmıştır.

Grafik 10: Yıllar İtibariyle Türkiye Geneli İşsizlik Oranı, (%), (2004-2013)

Kaynak: TÜİK

2004-2013 dönemini işsizlik oranları özelinde incelediğimizde, 2008 kriziyle birlikte bir artış yaşanmış ve bu artış 2009 yılında da devam etmiştir. Bu noktada küresel krizin negatif etkilerini minimize etmek, yükselen işsizlik oranlarını aşağı çekmek için yürütülen politikalar sonuç vermiş ve 2010 yılında işsizlik oranı yüzde 11,9' a düşmüş, 2011 yılında ise yüzde 10' un da altına inerek yüzde 9,8 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranlarındaki bu düşüş 2012 yılına kadar devam etmiş ve 2012 yılı işsizlik oranı yüzde 9,2 olarak gerçekleşerek, veri dönemdeki en iyi oran olarak kayıtlardaki yerini

almıştır. 2013 yılı verilerine göre ise işsizlik oranı 0,5 puanlık bir artışla yüzde 9,7 olarak gerçekleşmiştir. Yine rakamlardan da görüleceği üzere işsizlik, kadınlarda erkeklere oranla her dönemde daha yüksek oranda seyretmiş olup 2013 yılında erkeklerde işsizlik oranı yüzde 8,7 iken kadınlarda bu oran yüzde 11,9 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 11: Genel ve Tarım Dışı İşsizlik Oranları, (%), (2013)

Kaynak: TÜİK

İşsizlik oranlarına ilişkin yorumlardan sonra konuya cinsiyet temelli olarak genel ve tarım dışı açısından bakmak uygun olur. Buna göre; 2013 yılında genel işsizlik Türkiye genelinde yüzde 9,7, tarım dışı işsizlik oranı ise yüzde 12,0 olarak gerçekleşmiştir. Aynı verilere cinsiyet temelli bakıldığında ise erkeklerdeki genel ve tarım dışı işsizlik oranları yaklaşık değerlerde (yüzde 8,7 ile yüzde 10,1) çıkarken, kadınlarda esaslı bir farklılaşmanın olduğu (yüzde 11,9 ile yüzde 17,4) görülmektedir. Bu farklılaşmanın esas sebebi ise tarımdaki işsizliğin göreli olarak düşük olmasıdır. Tarım işsizliğinin kadınlarda bu kadar fark etmesinin sebebi ise tarım faaliyetlerinde yer alan kadınların büyük bir kısmının istihdam ediliyor olmasıdır. Özellikle kadınların kırda, geleneksel aile sorumluluklarının yanında aile bütçesine katkıda bulunmak amacıyla ücretsiz aile işçisi olarak istihdamda görünmeleri tarım işsizliğinin düşük buna paralel olarak da tarım dışı işsizliğin yüksek görünmesinin en büyük sebebidir. 2013 yılı toplam kadın istihdamının yüzde 37' sinin tarım sektöründe kendine yer bulması bu hususu açıklamaktadır.

2013 yılı verilerini bir önceki yıla göre cinsiyet temelli olarak karşılaştırdığımızda ise erkeklerdeki genel ve tarım dışı işsizlik oranlarında az da olsa bir yükseliş göze çarpmaktadır. 2013 yılında erkeklerde genel işsizlik oranı yüzde 8,7 iken 2012 yılında yüzde 8,5; tarım dışı işsizlik ise yüzde 10,1 iken 2012 yılında yüzde 9,9 olarak gerçekleşmiştir. Bu husus kadınlarda da paralel şekilde seyretmektedir. 2013 yılında genel işsizlik oranı kadınlar için yüzde 11,9 iken bir önceki yıl olan 2012 yılı verilerine göre yüzde 10,8; tarım dışı işsizlik oranı ise 2013 yılında yüzde 17,4 iken 2012 yılında ise yüzde 16,4 olarak gerçekleşmiştir.

İşsizlik oranları genel ve tarım dışı ayrımına devam edersek her iki cinsiyet için de tarım dışı işsizlik oranlarının genel işsizlik oranlarının üzerinde seyrettiği görülmektedir. Bunun nedeni olarak ise ücretsiz aile işçiliğinin tarım sektöründe işsizliği azaltmasıyla beraber genel işsizlik oranını düşürmesi ve buna karşılık tarım dışı işsizlik oranının genel işsizlik oranlarına kıyasla ağırlığının artmasıdır.

Grafik 12: Türkiye Geneli Eğitim Durumuna Göre İşsizlik Oranı, (%), (2013)

Kaynak: TÜİK

İşsizlik oranlarının eğitim durumlarına göre değerlendirilmesine yönelik olarak ise hazırlanan grafik aşağıda yer almaktadır. 2013 yıllık rakamlara göre; en yüksek işsizlik lise mezunlarındadır ve oranı ise yüzde 11,3' tür. Okuma yazma bilmeyenler ise yüzde 4,9 ile en düşük işsizliğin görüldüğü grup olmaktadır. Okuma yazma bilmeyenlerdeki düşük işsizliğin sebebi ise bu seviyedeki kişilerin işgücüne katılımının düşük olmasıdır. Keza okuma yazma bilmeyenlerin işgücüne katılma oranının yüzde 20,1 olması bu hususu açıklamaktadır.

Bu konuya cinsiyet temelli yaklaştığımızda okuma yazma bilmeyen erkeklerde işsizlik oranları kadınlara nazaran yüksek iken; bu seviyeden sonra kadınlardaki işsizlik oranı daha fazla oranlarda seyretmektedir. Kısaca eğitim seviyeleri yükseldikçe kadınların işsizlik oranı genel oranların üstüne, erkeklerdeki işsizlik oranları ise genel işsizlik seviyelerinin altına düşmektedir.

Konu kadınlar açısından değerlendirildiğinde ise 2013 yılı itibariyle okuma yazma bilmeyenlerde kadın işsizlik oranının genel ve erkek işsizlik oranlarının altında seyrettiği görülmektedir. Okuma yazma bilmeyenlerde erkeklerdeki işsizlik oranı yüzde 11,4 iken kadınlarda yüzde 2,3' tür. Bu seviyeden sonraki eğitim düzeylerinin tamamında ise kadın işsizlik oranı hem genel hem de erkek işsizlik oranlarının üzerinde seyretmektedir. Bu çerçevede lise altı seviyesindeki kadınlarda işsizlik oranı yüzde 9,4, lise mezunu kadınlarda yüzde 20,3 iken yükseköğretim mezunu kadınlarda ise yüzde 15,1 gibi oldukça yüksek oranda gerçekleştiği görülmektedir.

Okuma yazma bilmeyen kadınlardaki işsizlik oranının, "bu gruptaki erkeklere ve genel oranlara nazaran" düşük olmasının sebebi, yine işgücüne katılım oranlarının düşük olmasındandır. Çünkü işsizlik oranının düşük olması demek bu eğitim seviyelerinde çoğu kadının istihdam ediliyor olduğu anlamına gelmemektedir. Özellikle işgücüne katılım oranlarındaki düşüklük de göz önüne alınırsa, çalışma çağında bulunan ve okuma yazma bilmeyen kadınların büyük bir bölümü zaten işgücü piyasasına girmemekte, cari ücret düzeyinde bir iş aramamaktadır. Bu durumda da söz konusu seviyedeki kadınların işsizlik oranı düşük çıkmaktadır.

Erkekler açısından bakıldığında ise, okuma yazma bilmeyenlerde işsizlik oranları genel işsizlik oranlarından yüksektir. Yine eğitim seviyesi yükseldikçe erkeklerin işsizlik oranları genel işsizlik oranlarına göre düşük bir seyir izlemektedir.

İşsizlik oranlarını eğitim seviyelerinden sonra yaş grupları itibariyle cinsiyet bazlı değerlendirmek daha uygun olacaktır. Bu amaçla hazırlanan 2013 yılı grafiği aşağıda yer almaktadır. Grafik işsizlik oranlarının yaş grupları itibariyle kadın, erkek ve geneldeki dağılımını çok net ortaya koymaktadır. Buna göre; işsizlik oranının genel, erkek ve kadın için yaş grupları büyüdükçe azaldığı görülmektedir.

Bu konudaki tek istisna 15-19 yaş grubudur. Bu yaş grubunda genelde yüzde 16,4, erkeklerde yüzde 15,9 ve kadınlarda ise yüzde 17,5 olan işsizlik oranı, bir sonraki yaş grubuna geçişte her düzeyde artmakta ve erkeklerde yüzde 17,6' ya, kadınlarda yüzde 23,9' a genelde ise yüzde 20' ye yükselmektedir. Bu yaş grubundan itibaren erkeklerdeki seyir istisna olmak üzere işsizlik oranları azalan bir seyir izlemektedir. Erkeklerde 45-49 ve 50-54 yaş gruplarında artmış olan işsizlik oranları bu yaş gruplarından sonra yine azalan seyrine devam etmektedir.

Grafikten ortaya çıkan diğer bir sonuç, her iki cinsiyetteki işsizlik oranlarının birbirine ve genel işsizlik oranına en yaklaştıkları yaş grubunun 45-49 olduğudur. Önceki tüm gruplarda hem erkek hem de genel işsizlik oranlarının üstünde bir seyir izleyen kadın işsizlik oranının bu yaş grubundan sonraki tüm gruplarda hem genel hem de erkek işsizlik oranının altında bir seyir izlediği görülmektedir.

En yüksek işsizlik oranı hem toplamda, hem de kadın ve erkeklerde 20-24 yaş grubundadır. En düşük işsizlik oranı da hem toplamda, hem de kadın ve erkeklerde 65+ yaş grubunda gerçekleşmiştir. 2013 yılı verilerine göre, 20-24 yaş grubundaki erkeklerin işsizlik oranı yüzde 17,6, kadınların işsizlik oranı ise yüzde 23,9 olmuş, bu durum 20-24 yaş grubunda kadınların işsizlik oranının erkeklerin işsizlik oranından daha yüksek gerçekleştiğini göstermiştir.

Grafik 13: Türkiye Geneli Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Oranı, (%), (2013)

Kaynak: TÜİK

Kadınlarda en yüksek işsizlik oranının olduğu yaş grubu 20-24'ten, kadınlarda en düşük işsizlik oranının olduğu 65+ yaş grubuna doğru işsizlik oranı azalan bir seyir izlemektedir. Bu durumdan yaşları ilerledikçe ve/veya emeklilik hallerinde kadınların iş teklif edildiği takdirde çalıştığı aksi halde aktif olarak iş aramadığı sonucu çıkarılabilecektir.

Tablo 7: İş Arama Sürelerine Göre İşsizler, (Bin Kişi), (2013)

	Toplam İşsiz	1- 2 Ay	3-5 Ay	6-8 Ay	9-11 Ay	1- 2 Yıl	2-3 Yıl	3 yıldan daha fazla
Toplam	2.747	926	719	330	100	457	139	76
Erkek	1.714	651	455	199	59	236	72	43
Kadın	1.033	276	264	131	42	221	66	33
Toplam	100,0%	33,7%	26,2%	12,0%	3,6%	16,6%	5,1%	2,8%
Erkek	100,0%	38,0%	26,5%	11,6%	3,4%	13,8%	4,2%	2,5%
Kadın	100,0%	26,7%	25,6%	12,7%	4,1%	21,4%	6,4%	3,2%
Toplam	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Erkek	62,4%	70,3%	63,3%	60,3%	59,0%	51,6%	51,8%	56,6%
Kadın	37,6%	29,7%	36,7%	39,7%	41,0%	48,4%	48,2%	43,4%

Kaynak: TÜİK

Tablo 7'de de görüldüğü üzere, toplam işsizlerin yüzde 75,5' i bir yıldan az süredir iş aramaktadır. 3 yıl ve daha fazla süredir iş arayanlar ise toplam işsizlerin yüzde 2,8'ini oluşturmaktadır. Erkek işsizlerin yüzde 2,5' i, kadın işsizlerin ise yüzde 3,2' si 3 yıl ve daha fazla süredir iş aramaktadır. 1 yıldan az bir süredir iş arayan işsizlere bakıldığında ise, erkeklerin yüzde 79,6' sı, kadınların ise yüzde 69' u bir yıldan az bir süredir iş aramaktadır. Cinsiyet durumuna göre işsiz kalma sürelerine bakıldığında kadınların işsiz kalma sürelerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

1.2.4. Eğitim Durumuna Göre Temel İşgücü Piyasası Verileri

İstihdam edilenlerin, işsizlerin ve işgücü dışında kalanların eğitim durumları işgücü piyasası açısından oldukça önemlidir. Çünkü işgücünün eğitim seviyesi arttıkça istihdam seviyelerinde de belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Bu durum ülkemizdeki hem işgücü piyasası politikalarına hem de eğitim politikalarına yol gösterme bağlamında önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

2013 yılı itibariyle Türkiye geneli eğitim durumuna göre nüfus, işgücüne katılım, istihdam ve işsizlik verileri aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Tabloya göre; 2013 yılı itibariyle Türkiye genelinde 15 ve daha üzeri yaştaki kurumsal olmayan nüfus 55 milyon 608 bin kişidir. Söz konusu nüfusun yüzde 10,4' ü okuryazar olmayıp, yüzde 59,7' si lise altı, yüzde 17,8' i lise, yüzde 12,1' i ise yükseköğretim düzeyinde eğitimlidir. İşgücüne Katılım Oranlarında (İKO) ise; okuryazar olmayanlarda yüzde 20,1, lise altı seviyesinde yüzde 48,0, lise mezunlarında yüzde 58,3 ve yükseköğretim mezunlarında ise yüzde 80,2 gibi bir oran söz konusudur. Eğitim seviyelerine göre işgücüne katılma oranları incelendiğinde, eğitim seviyeleri arttıkça söz konusu oranların arttığı görülmektedir. Eğitim seviyeleri arttıkça işgücüne katılma oranlarının artması dolayısıyla işgücüne dahil olmayanların kurumsal olmayan nüfus içindeki oranının azalması gerekmektedir. Bu bağlamda işgücüne dahil olmayanları eğitim seviyelerine göre kurumsal olmayan nüfusa oranladığımızda bu yargıya paralel sonuçlar elde

edilmiştir. Okuryazar olmayanlarda işgücüne dahil olmayanların oranı yüzde 79,8, lise altı seviyesinde yüzde 52,0, lise mezunlarında yüzde 41,7 ve yükseköğretim mezunlarında yüzde 19,9 gibi bir seyirde gerçekleşmektedir. Görüldüğü üzere eğitim seviyeleri arttıkça işgücüne dahil olmayanların oranının azalması, yargımızı destekler niteliktedir. 2013 yılı istihdam oranlarını eğitim seviyelerine göre incelediğimizde ise; okuryazar olmayanlarda istihdam oranı yüzde 19,2, lise altı seviyesinde yüzde 43,6, lise mezunlarında yüzde 51,8 ve yükseköğretim mezunlarında yüzde 71,9' dur. İşsizlik oranları ise okuryazar olmayanlarda yüzde 4,9, lise altı seviyesinde yüzde 9,3, lise mezunlarında yüzde 11,3 ve yükseköğretim mezunlarında yüzde 10,3 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Rakamlar incelendiğinde eğitim seviyelerinin yükselmesiyle artan istihdam oranlarıyla birlikte işsizlik oranlarının da aynı doğrultuda değiştiği görülmektedir. Hem istihdam oranlarının hem de işsizlik oranlarının eğitim seviyeleriyle doğru orantıda olması, yukarıda da belirtildiği üzere işgücüne katılım oranlarının yükselmesiyle açıklanabilir.

Tablo 8: Eğitim Durumuna Göre Nüfus, İşgücüne Katılım, İstihdam ve İşsizlik, 15+ Yaş, (2013)

		Eğitim Düzeyi				
		Okuma-yazma bilmeyen	Lise Altı	Lise	Yükseköğretim	Toplam
Nüfus	Sayı (000)	5.795	33.177	9.915	6.722	55.608
	Oran (%)	10,4	59,7	17,8	12,1	100,0
İşgücü		1.167	15.931	5.783	5.388	28.271
İKO		20,1	48,0	58,3	80,2	50,8
İstihdam	Sayı (000)	1.110	14.450	5.133	4.831	25.524
	İstihdam Oranı (%)	19,2	43,6	51,8	71,9	45,9
İşsiz	Sayı (000)	57	1.482	651	557	2.747
	İşsizlik Oranı (%)	4,9	9,3	11,3	10,3	9,7
İşgücü Dışı Nüfus	Sayı (000)	4.627	17.244	4.131	1.335	27.337
	Oran (%)	79,8	52,0	41,7	19,9	49,2

Kaynak: TÜİK

İşgücüne katılma oranının düşüklüğü nedeniyle 15+ nüfusun yarısının işgücü piyasasının dışında olması dikkat çekici bir noktadır. Tablonun incelenmesinden eğitim düzeyi arttıkça istihdam oranının ve dolayısıyla da işgücüne katılma oranının arttığı gözlenmektedir. Bu anlamda, eğitim seviyesi ile istihdam arasındaki pozitif ilişki net şekilde görülmektedir. Yukarıdaki tabloda görülen istihdam oranları aşağıdaki grafik üzerinde cinsiyet bazlı olarak değerlendirildiğinde; en düşük oranların okuma-yazma bilmeyenlerde, en yüksek oranların ise yüksekokul veya fakülte eğitim düzeyindekilerde gerçekleştiği görülmektedir. Genel olarak eğitim düzeyinin artışı ile istihdam oranı arasında bir korelasyon olmakla birlikte, bu durum özellikle kadınlarda daha çok kendisini göstermektedir. 2013 yılı verilerine bakıldığında, okuma yazma bilmeyen kadınlarda istihdam oranı yüzde 17,0 iken, lise altı seviyesinde yüzde 23,9, lise mezunlarında yüzde 27,9 ve yükseköğretim mezunlarında ise yüzde 61,3 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 14: Eğitim Durumuna Göre Genel, Kadın, Erkek İstihdam Oranı, (%), (2013)

Kaynak: TÜİK

Grafikte dikkat çeken bir diğer husus her eğitim seviyesinde erkek istihdam oranının hem genel hem de kadın istihdam oranından yüksek olduğudur. Eğitim durumuna göre istihdam oranına cinsiyet bazlı baktıktan sonra aynı konuya bir de genel oranlar üzerinden sektörel bazda bakmakta yarar vardır. Bu amaçla hazırlanan tablo ve grafik 2013 yılı itibariyle aşağıda yer almaktadır. Buna göre; eğitim düzeyi düşük işgücünün ağırlıklı olarak tarım sektöründe, eğitim düzeyi yüksek işgücünün ise genel olarak sanayi ve –özellikle- hizmetler sektöründe istihdam edildikleri görülmektedir.

Tablo 9: Eğitim Durumuna Göre İstihdamın Sektörel Dağılımı, 15+ Yaş, (Bin Kişi), (2013)

Sektör		Eğitim Düzeyi				
		Okuma-yazma bilmeyen	Lise Altı	Lise	Yükseköğretim	Toplam
Tarım	Sayı	867	4.679	379	90	6.015
	Oran 1*	14,4	77,8	6,3	1,5	100,0
	Oran 2**	78,1	32,4	7,4	1,8	23,6
Sanayi	Sayı	103	4.389	1.518	728	6.737
	Oran 1*	1,5	65,1	22,5	10,8	100,0
	Oran 2**	9,3	30,4	29,6	15,1	26,4
Hizmet	Sayı	141	5.383	3.235	4.013	12.771
	Oran 1*	1,1	42,2	25,3	31,4	100,0
	Oran 2**	12,7	37,2	63,0	83,1	50,0
Toplam		1.110	14.450	5.133	4.831	25.524

Kaynak: TÜİK

* İlgili sektörün ilgili eğitim düzeyinde istihdam edilen kişi sayısı/ilgili sektörde istihdam edilen toplam kişi sayısı

**İlgili sektörün ilgili eğitim düzeyinde istihdam edilen kişi sayısı/ilgili eğitim düzeyinde istihdam edilen toplam kişi sayısı

Tablodan da görüleceği üzere okuma yazma bilmeyenlerin yüzde 78,1' inin ve lise altı eğitimlilerin yüzde 32,4' ünün tarım sektöründe çalışması, yükseköğretim mezunlarının ise yüzde 83,1' inin hizmetler sektöründe istihdam edilmesi bu durumu teyit etmektedir. Ancak bu konuda tek istisna sanayi sektöründe yükseköğretim düzeyindeki istihdam oranıdır ki, bu oran yüzde 15,1 olarak gerçekleşmiştir. Yani yükseköğretim mezunlarının yüzde 15,1' i sanayi sektöründe çalışmaktadır.

Grafik 15: Eğitim Durumuna Göre İstihdamın Sektörel Dağılımı,(%), (2013)

Kaynak: TÜİK

Üçlü ana sektör sınıflamasında inşaat sektörünün sanayi sektörü içerisinde yer almasının da etkisiyle, lise altı ile lise mezunları sanayi sektörü içerisinde ön plana çıkmaktadır. Lise altı mezunlarının yüzde 30,4' ü, lise mezunlarının ise yüzde 29,6' sı sanayi sektöründe istihdam edilmekteyken, lise mezunlarının yüzde 63' ü, yükseköğretim mezunlarının ise yüzde 83,1' i hizmetler sektöründe istihdam edilmektedir.

1.2.5. Cinsiyete Göre İstihdam Eğilimleri

2013 yılı verilerine göre istihdam oranı yüzde 45,9 iken tarım dışı istihdam oranı ise yüzde 35,1' dir. Tarım ve tarım dışı istihdam oranlarını incelerken göz önüne alınması gereken önemli bir nokta ise bu oranların cinsiyete göre değerlendirilmesidir. Cinsiyete göre istihdamın tarım ve tarım dışı ayrımına göre dağılımı incelendiğinde, ekonomideki tarım sektörünün payının göreli düşüklüğüne rağmen istihdam noktasında tarım sektörü kendisini hala hissettirmektedir. Buna karşın erkeklerde de, kadınlarda da, tarım dışında istihdam edilenler daha fazladır. 2013 yılı verilerini tarım ve tarım dışı olarak cinsiyet bazlı değerlendirirsek; erkeklerin yüzde 17,8' i, kadınların ise yüzde 37' si tarım sektöründe istihdam edilmekteyken, tarım dışı sektörlerde ise erkeklerin yüzde 82,2' si ve kadınların da yüzde 63' ü istihdam edilmektedir.

Grafiğin incelenmesinde en dikkat çekici hususlardan biri kadın istihdamının tarım ve tarım dışı ayrımında görece birbirine yakın değerler (15 baz puan civarı) almasına rağmen aynı konuda erkeklerdeki oranlar arasında bariz (65 baz puan civarı) farkın olmasıdır. Bu durumun nedeni ise kadın işgücünün erkek işgücüne göre oransal olarak tarım sektöründe daha fazla yer almasıdır. Ayrıca yıllar itibariyle bakıldığında tarım istihdamında yaşanan düşüşün 2009 krizi döneminde durduğu ve hatta yükselişe geçtiği ancak 2012 yılından itibaren tekrar azalmaya başladığı görülmektedir. Bu durum ülkemizde ekonomik krizlerin tarım istihdamındaki üzerindeki pozitif etkisini göstermektedir.

Grafik 16: Cinsiyete Göre Tarım ve Tarım Dışı İstihdamın Dağılımı, (%), (2004-2013)

Kaynak: TÜİK

İstihdamın sektörel olarak cinsiyet bazlı dağılımından sonra, aynı konuya yaş grupları itibariyle bakmak yerinde olacaktır. Bu amaçla hazırlanan aşağıdaki grafikten, 2013 yıllık verilere göre, yüksek istihdam oranının erkeklerde 35-39 yaş grubunda, kadınlarda ise 40-44 yaş grubunda olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu yaş gruplarında erkek istihdam oranı yüzde 88,8, kadın istihdam oranı ise yüzde 38,5' tir. Erkeklerde ikinci en yüksek istihdam oranının olduğu yaş grubu ise 40-44 yaş grubudur. 40-44 yaş grubunda erkek istihdam oranı yüzde 88,2 olmakla birlikte kadın istihdam oranlarında ikinci en yüksek oranın gerçekleştiği 35-39 yaş grubunda yüzde 38' dir. Grafikte dikkat çeken bir diğer husus ise her yaş grubunda erkek istihdam oranının kadın istihdam oranından yüksek oluşudur.

Grafik 17: Cinsiyete Göre Yaş Gruplarının İstihdam Oranları, (%), (2013)

Kaynak: TÜİK

1.2.6. İşteki Duruma Göre İstihdam Edilenler

İstihdam edilenlerin cinsiyet temelli bazı parametrelere göre değerlendirilmesinden sonra yine istihdam edilenlerin işteki durumuna göre analizi uygun olacaktır. Bu amaçla işteki duruma göre istihdamın cinsiyet temelli değerlendirilmesine yönelik olarak hazırlanan aşağıdaki tablo ve bu tabloya göre kadın ve erkekler için hazırlanan grafikler önemli bilgiler içermektedir. Tablodaki veriler değerlendirildiğinde, dikkat çeken en önemli nokta ücretli ve yevmiyelilerin oranında yaşanan 9,6 puanlık artıştır. Söz konusu oranın artışının istihdamdaki kayıt dışılığı azaltan bir faktör olduğu dikkate alındığında bu durumun ülkemiz için sevindirici olduğu söylenebilir. Ayrıca bu oranın neredeyse tamamen ücretsiz aile işçisi ve kendi hesabına çalışanlardaki oransal azalmadan beslendiği düşünüldüğünde daha da sevindirici bir durum ortaya çıkmaktadır. Veri dönemde kayıt dışı istihdamda yaşanan 13,4 puanlık azalma da bu durumu teyit etmektedir.

Tablo 10: İşteki Duruma Göre İstihdam, (2004-2013)

İşteki Durum	Cinsiyet	Sayı/ Oran	Yıllar									
			2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ücretli veya yevmiyeli	Erkek	Sayı	8.430	8.967	9.358	9.725	9.962	9.771	10.502	11.277	11.652	12.031
		Oran (%)	57,8	59,9	61,7	63,2	63,9	63,4	64,9	65,8	66,5	67,3
	Kadın	Sayı	2.263	2.468	2.670	2.809	2.975	2.999	3.260	3.599	3.967	4.322
		Oran (%)	44,8	48,3	50,8	52,4	53,2	51,1	50,7	51,6	54,3	56,6
	Toplam	Sayı	10.693	11.435	12.028	12.534	12.937	12.770	13.762	14.876	15.619	16.353
		Oran (%)	54,5	57	58,9	60,4	61	60	60,9	61,7	62,9	64,1
İşveren	Erkek	Sayı	950	1.051	1.093	1.114	1.172	1.132	1.120	1.157	1.145	1.088
		Oran (%)	6,5	7	7,2	7,2	7,5	7,3	6,9	6,8	6,5	6,1
	Kadın	Sayı	49	50	69	75	77	77	83	87	93	94
		Oran (%)	1,0	1,0	1,3	1,4	1,4	1,3	1,3	1,2	1,3	1,2
	Toplam	Sayı	999	1.101	1.162	1.189	1.249	1.209	1.203	1.244	1.238	1.182
		Oran (%)	5,1	5,5	5,7	5,7	5,9	5,7	5,3	5,2	5,0	4,6
Kendi hesabına	Erkek	Sayı	4.081	4.022	3.895	3.769	3.707	3.680	3.725	3.871	3.907	3.951
		Oran (%)	28	26,9	25,7	24,5	23,8	23,9	23	22,6	22,3	22,1
	Kadın	Sayı	490	667	659	617	616	749	822	816	788	821
		Oran (%)	9,7	13,1	12,5	11,5	11	12,8	12,8	11,7	10,8	10,7
	Toplam	Sayı	4.571	4.689	4.554	4.386	4.323	4.429	4.547	4.687	4.695	4.773
		Oran (%)	23,3	23,4	22,3	21,1	20,4	20,8	20,1	19,4	18,9	18,7
Ücretsiz aile işçisi	Erkek	Sayı	1.123	918	819	773	757	825	823	832	808	813
		Oran (%)	7,7	6,1	5,4	5	4,9	5,4	5,1	4,9	4,6	4,5
	Kadın	Sayı	2.244	1.923	1.859	1.855	1.927	2.045	2.260	2.472	2.460	2.403
		Oran (%)	44,5	37,6	35,4	34,6	34,4	34,8	35,2	35,5	33,7	31,4
	Toplam	Sayı	3.367	2.841	2.678	2.628	2.684	2.870	3.083	3.304	3.268	3.217
		Oran (%)	17,2	14,2	13,1	12,7	12,7	13,5	13,6	13,7	13,2	12,6
Genel Toplam	Erkek	Sayı	14.585	14.958	15.165	15.382	15.598	15.406	16.170	17.137	17.512	17.883
		Oran (%)	74,3	74,5	74,3	74,2	73,6	72,4	71,6	71,1	70,6	70,1
	Kadın	Sayı	5.047	5.108	5.258	5.356	5.595	5.871	6.425	6.973	7.309	7.641
		Oran (%)	25,7	25,5	25,7	25,8	26,4	27,6	28,4	28,9	29,4	29,9
	Toplam	Sayı	19.632	20.066	20.423	20.738	21.193	21.277	22.595	24.110	24.821	25.524

Kaynak: TÜİK

Tablonun 2013 itibariyle incelenmesi ilginç bilgiler vermektedir. Özellikle ücretsiz aile işçiliğinde kadınların durumu dikkat çekmektedir. İstihdam edilen kadınların yüzde 31,4' ü ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Erkeklerde ise ücretsiz aile işçiliği yüzde 4,5 seviyesindedir. Her türlü mali ve sosyal haktan yoksun çalışma biçimi olan ücretsiz aile işçiliğinin kadınlardaki yüksek seviyesi, kadın istihdamı konusunda politika yapıcıları da zorlayan bir konudur. Kendi hesabına çalışan ve bizzat işveren olan erkeklerin oranı yüzde 28,2 iken kadınlarda bu oran yüzde 12' dir. Bu oranında düşüklüğü de, kadın girişimciliği konusunda daha özenli politikalar geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu sonuçlara karşın ücretli veya yevmiyeli istihdamda ise oranlar genelde yüzde 64,1, erkeklerde yüzde 67,3 iken kadınlarda yüzde 56,6 düzeyinde seyretmektedir.

Aynı veriler aşağıdaki grafik üzerinden kadınlar için ele alındığında, genel ortalamaya paralel şekilde, ücretli ve yevmiyeli çalışan kadınların oranının periyodik şekilde arttığı ve ilgili dönemde 11,8 puanlık yükseliş gösterdiği görülmektedir. Söz konusu artışın ücretsiz aile işçilerinde yaşanan 13,1 puanlık azalmadan beslendiği görülmektedir. Grafikten de görüleceği üzere ücretsiz aile işçiliğinde yaşanan azalış kendisini ücretli veya yevmiyeli çalışan kadın istihdamında artış olarak göstermektedir. Ancak 2009 ve 2010 yıllarında da görüleceği üzere; ücretli veya yevmiyeli olarak çalışan kadınlar işsiz kaldıklarında hayatlarını idame ettirebilmek veya aile ekonomisine yardımcı olabilmek için tarımda veya tarım dışında ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaya yönelebilmektedir. İşveren ve kendi hesabına çalışanlara ilişkin oranların ise veri dönemde yatay bir seyir izlediği görülmektedir.

Grafik 18: İşteki Duruma Göre Kadın İstihdamı, (%), (2004-2013)

Kaynak: TÜİK

Verilere aşağıdaki grafik üzerinden erkekler için bakıldığında da kadınlara benzer bir görüntüyle karşılaşılmaktadır. Ücretli ve yevmiyeli çalışan erkeklerde, genel seyre uygun olarak, veri dönemde yaşanan 9,5'lik artış dikkat çekicidir. Ancak bu artışın kaynağında erkeklerin kadınlardan kısmen ayrıldıkları görülmektedir. Kadınlardan farklı olarak erkeklerde artan bu oranın daha çok kendi hesabına çalışanlardaki 5,9 puanlık azalmadan beslendiği görülmektedir. Ancak bunun nedeni olarak veri dönemde yeni işe girenlerin ücretli veya yevmiyeli işlere yöneldiği ve/veya kendi hesabına çalışanların faaliyetine son vermeleri halinde başka işyerlerinin çalışanı haline gelebildiği sonucuna da ulaşılabilecektir. Bunun yanında ücretli ve yevmiyeli oranındaki artışın bir nedeni olarak ücretsiz aile

işçilerinde yaşanan 3,2 puanlık azalma da görülebilecektir. Erkek çalışanlardaki işverenlik oranının ise yatay bir seyir izlediği görülmektedir.

Grafik 19: İşteki Duruma Göre Erkek İstihdamı, (%), (2004-2013)

Kaynak: TÜİK

İşteki duruma göre istihdam verilerinin cinsiyet bazlı değerlendirilmesinden sonra konuya sektörel bir bakış katmak uygun olacaktır. Bu amaçla 2013 yıllık verileri baz alınarak hazırlanan aşağıdaki tablo ilginç bilgiler içermektedir.

Tablo 11: İşteki Duruma Göre İstihdamın Sektörel Dağılımı, 15+ Yaş, (Bin Kişi), (2013)

Cinsiyet	İşteki Durum	Sektör						
		Tarım		Sanayi		Hizmet		Toplam
		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	
Erkek	Ücretli veya yevmiyeli	373	3,1	4.788	39,8	6.869	57,1	12.031
	İşveren	68	6,3	348	32,0	672	61,8	1.088
	Kendi hesabına	2.146	54,3	383	9,7	1.422	36,0	3.951
	Ücretsiz aile işçisi	601	73,9	48	5,9	163	20,0	813
	Toplam	3.189	17,8	5.566	31,1	9.127	51,0	17.883
Kadın	Ücretli veya yevmiyeli	218	5,0	955	22,1	3.149	72,9	4.322
	İşveren	5	5,3	11	11,7	78	83,0	94
	Kendi hesabına	406	49,5	168	20,5	248	30,2	821
	Ücretsiz aile işçisi	2.197	91,4	36	1,5	170	7,1	2.403
	Toplam	2.826	37,0	1.171	15,3	3.644	47,7	7.641
Toplam	Ücretli veya yevmiyeli	591	3,6	5.743	35,1	10.018	61,3	16.353
	İşveren	73	6,2	359	30,4	749	63,4	1.182
	Kendi hesabına	2.552	53,5	550	11,5	1.670	35,0	4.773
	Ücretsiz aile işçisi	2.799	87,0	84	2,6	333	10,4	3.217
	Toplam	6.015	23,6	6.737	26,4	12.771	50,0	25.524

Kaynak: TÜİK

Buna göre erkeklerin yüzde 51' i hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Sanayi sektöründe bu oran yüzde 31,1, tarım sektöründe ise yüzde 17,8' dir. Erkeklerde ücretsiz aile işçiliği ise yüzde 73,9 ile en fazla tarım sektöründedir. Ücretsiz aile işçiliğine karşıt olarak ücretli veya yevmiyeli çalışma da en

az tarım sektöründedir. Ücretli veya yevmiyeli çalışmada erkeklerin yalnızca yüzde 3,1' i tarım sektöründedir.

Kadınlarda ise en fazla çalışılan sektör erkeklere paralel olarak yüzde 47,7 ile hizmetler sektörüdür. Hizmetler sektöründen sonra kadınların en çok çalıştığı sektör yüzde 37 ile tarım sektörüdür. Tarım sektörünü yüzde 15,3 ile sanayi sektörü takip etmektedir. Kadınların istihdam edilmelerinde tarım sektörünün ağırlığı, ücretsiz aile işçiliğinde de kendisini göstermektedir. Kadınlarda ücretsiz aile işçiliği yüzde 91,4 ile çok yoğun bir şekilde tarım sektöründe görülmektedir. Sanayi sektöründe bu oran yüzde 1,5, hizmet sektöründe ise yüzde 7,1' dir. Erkeklerdeki tabloya paralel olarak kadınlarda da ücretli veya yevmiyeli çalışma en az tarım sektöründe olup, bu oran yüzde 5' tir.

1.2.7. Meslek Gruplarına Göre İstihdam Edilenler

İstihdam edilenlerin cinsiyet bazlı bazı parametreler üzerinden yorumundan sonra, konuyu bir de meslek grupları üzerinden ele almak uygun olacaktır. Bu amaçla 2013 yıllık verileri baz alınarak hazırlanan grafik ilginç bilgiler vermektedir. Buna göre aşağıdaki grafikten; meslek gruplarına göre en yoğun istihdamın yüzde 18,9 ile nitelikli tarım, ormancılık ve su işlerinde çalışanlar meslek grubunda gerçekleştiği görülmektedir. Bu alandaki ikinci meslek grubu ise yüzde 17,9 ile hizmet ve satış elemanları; üçüncü grup ise yüzde 14,3 ile nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlardır. En az istihdamın gerçekleştiği meslek grupları ise yüzde 5,3 ile teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları ve yüzde 5,0 ile yöneticilerdir.

Grafik 20: Türkiye Geneli Meslek Gruplarına Göre İstihdam, (%), (2013)

Kaynak: TÜİK

Meslek gruplarına göre istihdam edilenlere cinsiyet bazlı bakıldığında; erkeklerin en fazla yüzde 18,6 ile hizmet ve satış elemanları meslek grubunda olduğu görülmektedir. En az ise yüzde 5,3 ile büro ve müşteri hizmetlerinde çalışan elemanlar meslek grubundadır. İstihdam edilen kadınların meslek grupları içinde dağılımı incelendiğinde ise yüzde 26,5 ile nitelikli tarım, ormancılık ve su

ürünlerinde çalışanlar meslek grubu ön plana çıkmaktadır. Kadınların en az ise yüzde 2,4 ile yöneticiler meslek grubunda çalıştığı görülmektedir.

1.2.8. Kayıt Dışı İstihdam

Her hangi bir sosyal güvence olmaksızın çalışmayı ifade eden kayıt dışı istihdam tüm dünyada sosyal politika alanının en önemli gündemlerinden biri durumundadır. Gelişmekte olan bir ülke durumunda olan Türkiye için de bu konu sıkıntılı bir konudur. Her ne kadar son yıllarda önemli bir azalma seyri yaşasa da kayıt dışı istihdam ülkemizde hala yüksek düzeylerdedir. Konuyu daha iyi izah etmek üzere hazırlanan tablo aşağıda yer almaktadır.

Tablo 12: İstihdamda Kayıt Dışılık, (2004-2013)

Yıllar	İstihdam (000)		Kayıtlı İstihdam (000)		Kayıt Dışı İstihdam (000)		Kayıt Dışı Oranı (%)
	Sayı	Artış/Azalış	Sayı	Artış/Azalış	Sayı	Artış/Azalış	
2004	19.632	-	9.789	-	9.843	-	50,1
2005	20.067	435	10.401	612	9.666	-177	48,2
2006	20.423	356	10.830	429	9.593	-73	47,0
2007	20.738	315	11.315	485	9.423	-170	45,4
2008	21.194	456	11.974	659	9.220	-203	43,5
2009	21.277	83	11.949	-25	9.328	108	43,8
2010	22.594	1.317	12.822	873	9.772	444	43,3
2011	24.110	1.516	13.971	1.149	10.139	367	42,1
2012	24.821	711	15.135	1.164	9.686	-453	39,0
2013	25.524	703	16.145	1.010	9.379	-307	36,7
Toplam	**-**	**5.892**	**-**	**6.356**	**-**	**-464**	**-**

Kaynak: TÜİK

Bahse konu tablonun incelenmesinden Türkiye'nin kayıt dışı istihdam konusunda kat ettiği yolun azımsanmayacak derecede önemli olduğu görülmektedir. Buna göre; 2004 yılında yüzde 50,1 olarak gerçekleşen kayıt dışı istihdam oranı 2013 yılına gelindiğinde yüzde 36,7 oranına düşmüştür. 2013 verilerini incelediğimizde bir önceki yıla göre kayıt dışı istihdam sayılarında oldukça olumlu düzeyde bir düşüş yaşanmıştır. Söz konusu dönemde toplam istihdam sayılarında 703 bin kişilik bir artış yaşanmışken kayıtlı istihdam 1 milyon 10 bin kişi artmıştır. Yani ülkemiz bu dönemde ilave istihdam edilen kişi sayısından daha fazla kişiyi kayıtlı olarak istihdam etmiş, ek olarak mevcut kayıt dışı istihdam stokunu da 307 bin kişi azaltmayı başarmıştır.

Tüm bu başarılı performansa rağmen, gelişmiş ülkelerdeki tek haneli kayıt dışılık oranları göz önünde bulundurulduğunda söz konusu oran hala çok yüksek seviyelerdedir. Bu noktada hem çalışanlara, hem ülke ekonomisine ciddi zararları bulunan kayıt dışılığın alınacak önlemlerle, geliştirilecek politikalarla daha da azaltılması gerekmektedir. Genel kayıt dışı rakam ve oranlarında elde edilen bu başarılı performansın daha sağlıklı analizi tarım-tarım dışı ayrımına göre hazırlanan aşağıdaki tablo ile mümkün olmaktadır.

Tablo 13: İstihdamda Kayıt Dışılık Tarım içi-Tarım dışı, (2004-2013)

Yıl	Tarım İstihdamı				Tarım Dışı İstihdam			
	Toplam (000)	Kayıtlı (000)	Kayıt Dışı		Toplam (000)	Kayıtlı (000)	Kayıt Dışı	
			Sayı (000)	Oran (%)			Sayı (000)	Oran (%)
2004	5.713	577	5.136	89,9	13.919	9.211	4.708	33,8
2005	5.154	607	4.547	88,2	14.913	9.794	5.119	34,3
2006	4.907	600	4.307	87,8	15.516	10.231	5.285	34,1
2007	4.867	577	4.290	88,1	15.871	10.739	5.132	32,3
2008	5.016	610	4.406	87,8	16.178	11.364	4.814	29,8
2009	5.254	744	4.510	85,8	16.023	11.204	4.819	30,1
2010	5.683	826	4.857	85,5	16.911	11.992	4.919	29,1
2011	6.143	992	5.151	83,9	17.967	12.979	4.988	27,8
2012	6.097	999	5.098	83,6	18.724	14.135	4.589	24,5
2013	6.015	1.006	5.009	83,3	19.508	15.139	4.369	22,4
Fark (2013-2004)	302	429	-127	-6,6	5.589	5.928	-339	-11,4

Kaynak: TÜİK

Tablonun incelenmesinden de görüleceği üzere, kayıt dışı istihdam sorunu ülkemizde daha ziyade tarım sektöründedir. Buna göre; 2004 yılında tarım istihdamındaki kayıt dışılık oranı yüzde 89,9 iken, tarım dışı istihdamda aynı oranın yüzde 33,8 olduğu görülmektedir. Her iki alanda da genel bir azalma seyri izleyen oran 2013 yılı itibariyle tarımda yüzde 83,3, tarım dışında ise yüzde 24,4 olarak gerçekleşmiştir. Tarımda 6,6, tarım dışında ise 11,4 puanlık azalmanın yaşandığını gösteren bu rakamlara göre, genel kayıt dışı istihdam oranlarında yaşanan iyileşme tarım dışı alandan kaynaklanmıştır. Yukarıdaki iki tabloda yer alan genel, tarım, tarım dışı kayıt dışı istihdam oranlarında yaşanan değişim aşağıdaki grafikte görsel olarak daha görülebilmektedir. Genel ve tarım dışı istihdamdaki kayıt dışılığın birbirine yakın oranlarda benzer seyir izlediğinin net şekilde görüldüğü grafik tarım sektöründeki kayıt dışılık sorununun boyutlarını çok daha net ortaya koymaktadır. Bu sektördeki en belirgin olgulardan biri olan ücretsiz aile işçiliğinin doğal bir sonucu olarak ülkemizde geniş kesimler sosyal güvenlikten yoksun şekilde çalışmaya devam etmektedir.

Grafik 21: Kayıt Dışı İstihdamın Seyri, Genel, Tarım, Tarım Dışı, (%), (2004-13)

Kaynak: TÜİK

Grafik 22'de 2013 yılı itibariyle Türkiye geneli sektörel kayıt dışı çalışma oranları verilmiştir. Grafiğe göre, sanayi sektöründe kayıt dışılık oranı yüzde 25,2, hizmet sektöründe oran ise yüzde 20,9 olarak gerçekleşmiştir. Her iki oran da Türkiye geneli kayıt dışılık oranının altında bir değeri ifade etmektedir. Her iki sektörün de genel kayıt dışılık oranının azalmasında önemli katkılar yaptığı görülmektedir. İlgili kısımda da yorumlandığı üzere bu iki sektör doğası gereği daha ziyade ücretli ve yevmiyeli çalışmaya uygundur ve bu durum otomatik olarak kayıtlı istihdamı beslemektedir. Sanayi ve hizmet sektörlerinde kayıt dışılık oranları Türkiye geneli kayıt dışı oranlarının altında kalmasına karşın tarım sektörü için aynı durum söz konusu değildir. Tarım sektöründe yüzde 83,3 oranında kayıt dışı çalışma mevcut olmakla birlikte bu oran Türkiye genelindeki kayıt dışı çalıma oranının çok üstünde bir seyir izlemektedir.

Grafik 22: Sektörel Kayıt Dışı Çalışma Oranı, (%), (2013)

Kaynak: TÜİK

Genel ve sektörel bazdaki kayıt dışı istihdam analiz ve değerlendirmelerinin bir de cinsiyet faktörü eklenerek yapılması uygun olacaktır. Bu amaçla tarım-tarım dışı ayrımında cinsiyete göre kayıt dışı oranlarına ilişkin olarak hazırlanan grafik aşağıya alınmıştır. Buna göre; 2013 yılı itibariyle tüm sektörlerde hem erkeklerde hem kadınlarda kayıt dışılık söz konusudur. Genel oranlar itibariyle erkeklerin yüzde 30,2'si ve kadınların yüzde 52' si kayıt dışı çalışmaktadır. Tarım dışı sektörlerde ise erkeklerin yüzde 21,2' si, kadınların yüzde 26' sı kayıt dışı çalışmaktayken, tarım sektöründe kayıt dışılık çok ciddi oranlara ulaşmıştır. Tarım sektöründe çalışan erkeklerin yüzde 71,7' si, kadınların da yüzde 96,3' ü kayıt dışı çalışmaktadır. Ücretsiz aile işçiliği tarımda çalışan yüz kadından 78' inde görülmektedir. Bu bağlamda kayıt dışı istihdamla mücadelede tarım sektöründe çalışan kadınlar en önemli hedef grubu oluşturmaktadır. Grafik, tarım dışında çalışanlar arasında kayıt dışılık konusunda cinsiyetin ayırıcı bir unsur değilken, tarımda ayırıcı bir unsur olduğunu göstermektedir.

Grafik 23: Tarım ve Tarım Dışı Sektörlerde Cinsiyete Göre Kayıt dışı İstihdam Oranı, (%), (2013)

Kaynak: TÜİK

Kayıt dışılığın sektörel düzeyde cinsiyet temelli yorumundan sonra, konuya bir de eğitim düzeylerine göre bakmak uygun olacaktır. Bu amaçla hazırlanan grafik aşağıda yer almaktadır. Buna göre eğitim ile kayıt dışılık arasında negatif bir ilişki olduğu grafikte açıkça ortaya konmaktadır.

Grafik 24: Türkiye Geneli Eğitim Durumuna Göre Kayıt Dışılık, (%), (2013)

Kaynak: TÜİK

Grafiğe göre genelde yüzde 36,7, kadınlarda yüzde 52, erkeklerde yüzde 30,2 olan kayıt dışı istihdam oranının okuma yazma bilmeyenlerde yüzde 90,8, lise altı eğitimlilerde yüzde 49,4, lise mezunlarında yüzde 19,0, yükseköğretim mezunlarında ise yüzde 5,3 olduğu görülmektedir. En yüksek kayıt dışılık okuma yazma bilmeyen kadınlarda yüzde 95,6 ile gerçekleşmiştir. Yükseköğretim mezunu kadınlarda ise kayıt dışılık yüzde 4,2 olarak gerçekleşmiştir. Eğitim ile kayıt dışılık arasındaki ters orantı erkeklerde de ortaya çıkmaktadır. Okuma yazma bilmeyen erkeklerin kayıt dışı istihdam oranı yüzde 77,1 iken, yükseköğretim mezunu erkeklerde kayıt dışılık oranı yüzde 6 olarak gerçekleşmektedir.

Kayıt dışı istihdam verilerinin cinsiyet bazlı eğitim durumu analizinden sonra bu kısmı işteki duruma göre kayıt dışı istihdam verileriyle tamamlamak uygun olacaktır. Bu amaçla hazırlanan grafik aşağıda yer almaktadır.

Grafik 25: Türkiye Geneli İşteki Duruma Göre Kayıt Dışılık, (%), (2013)

Kaynak: TÜİK

Daha önceki bölümlerde de vurgulandığı üzere, 2013 yıllık verilerine göre en yüksek kayıt dışılık yüzde 91,9 ile ücretsiz aile işçiliğinde ortaya çıkmaktadır. Daha sonra en yüksek kayıt dışılık yüzde 53,2 ile işveren veya kendi hesabına çalışanlardadır. Söz konusu iki kesimdeki kayıt dışılık oranı Türkiye ortalamasının da üzerinde seyretmektedir. Türkiye ortalamasının altında seyreden tek kesim ücretli veya yevmiyeli çalışanlardır ve bu kesimde kayıt dışılık oranı yüzde 19,9' dur.

1.2.9. Genç İşgücü Göstergeleri

Tablo 14: Türkiye İşgücü Piyasasında Temel Göstergeler, (2004-2013)

Yıllar	15-24 Yaşları Arasındaki Nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücüne Katılma Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)	Tarım dışı İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)	İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus
2004	11.840	4.474	3.554	919	37,8	20,6	26,6	30,0	7.366
2005	11.757	4.436	3.554	881	37,7	19,9	24,2	30,2	7.321
2006	11.670	4.365	3.533	832	37,4	19,1	22,5	30,3	7.305
2007	11.583	4.364	3.493	871	37,7	20,0	23,3	30,2	7.218
2008	11.490	4.381	3.484	897	38,1	20,5	24,2	30,3	7.109
2009	11.513	4.454	3.328	1.126	38,7	25,3	29,8	28,9	7.059
2010	11.548	4.426	3.465	961	38,3	21,7	25,9	30,0	7.122
2011	11.534	4.529	3.697	832	39,3	18,4	22,1	32,1	7.005
2012	11.574	4.422	3.647	775	38,2	17,5	20,9	31,5	7.152
2013	11.563	4.584	3.727	857	39,6	18,7	22,0	32,2	6.979

Kaynak: TÜİK

Yukarıdaki tabloda yer alan göstergelere bakıldığında 2004 yılından 2013 yılına kadar geçen sürede nüfus ve temel işgücü rakamlarında genel işgücü göstergelerindeki gibi sürekli bir artış yerine düzenli olmayan bir seyir gözlemlenmektedir. Ancak 2008 yılına kadar olan süreçte biraz daha

istikrarlı bir durum söz konusuyken ekonomik krizin ilk etkilerinin hissedildiği 2009 yılında genel anlamda bütün işgücü göstergelerinde olumsuz bir düşüş yaşanmıştır. İstihdam oranında yüzde 30,3' ten yüzde 28,9' a kadar bir gerileme yaşanırken, işsizlik oranı yüzde 20,5' ten yüzde 25,3' e yükselmiştir. Ancak 2009 yılından sonraki dönemde ekonominin toparlanmasına paralel şekilde genç işgücü göstergelerinde de olumlu bir seyir izlenmekte ve istihdam oranında 2010 yılında yüzde 28,9' dan yüzde 30,0' a kadar bir artış yaşanmıştır. İstihdam oranındaki iyileşmeyle beraber işsizlik oranında da yüzde 25,3' ten yüzde 21,7' ye kadar belirgin bir düşüş yaşanarak işgücü piyasasında olumlu bir hava hissedilmiştir. 2011 yılında ise bu olumlu gelişmeler daha çok hissedilerek hem genel işsizlik hem de tarım dışı işsizlik oranları, 2004 yılından bu döneme kadar görülmeyen rakamlara gerilemiştir. Genel işsizlik oranı yüzde 18,4 ve tarım dışı işsizlik oranı ise yüzde 22,1 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılı istihdam oranlarına baktığımızda ise işsizlik oranındaki gibi bir gelişmeyi görmekteyiz. 2011 yılı istihdam oranı yüzde 32,1'e yükselerek 2004 yılından beri hiç kaydedilmeyen rakamlara ulaşmıştır. 2012 yılında ise hem istihdam oranlarında hem de işsizlik oranlarında düşüş yaşanmıştır. Bu iki oranda yaşanan düşüşün sebebi ise o dönemdeki işgücüne katılma oranındaki 1,1 puanlık azalma olarak görülebilecektir.

Yıllık veri olarak son yayınlanan veri olan 2013 yılı verilerine göre ise Türkiye genelinde 11 milyon 563 bin genç nüfus bulunmaktadır. TÜİK tanımlamalarına göre genç nüfus 15-24 yaşları arasındaki nüfusu belirtmektedir. Genel olarak genç nüfustaki istihdam oranı ise yüzde 32,2' dir. Genç erkeklerde bu oran yüzde 43,1 iken genç kadınlarda yüzde 21,5' tir. Türkiye genelinde 2013 itibariyle genç nüfustaki işsizlik oranı ise yüzde 18,7' dir. Bu oran erkeklerde yüzde 17,0 kadınlarda ise yüzde 21,9' dur. Genç nüfusta yüzde 22,0 olarak gerçekleşen tarım dışı işsizlik oranının, genç erkeklerde yüzde 19,0; genç kadınlarda ise yüzde 28,4 olarak gerçekleştiği görülmüştür.

2013 yılı genç işgücü verilerine bakıldığında bir önceki yıla göre işgücü sayısındaki 162 bin kişilik artışın 80 bininin istihdamda yer aldığı görülmüştür. 82 bin genç ise işsizler içerisinde yer almış bulunmaktadır. Oranlara bakıldığında ise; 1,4 puanlık işgücüne katılma oranlarındaki artışın, 1,2 puanlık işsizlik oranlarındaki artış ile 0,7 puanlık istihdam oranlarındaki artışı desteklediği görülmüştür. İşgücüne dahil olmayan nüfusta ise; yıllar itibariyle en fazla düşüş bu dönemde gerçekleşmiştir. 2013 yılında geçen yıla göre işgücüne dahil olmayan nüfus 173 bin kişi azalarak 6 milyon 979 bine gerilemiştir.

Oysa ki genç nüfusun başarılı bir performans sergilemesi, işgücü piyasasında kendisine yer bulması ülkemiz için göz ardı edilmemesi gereken bir konudur. Çünkü bir ülkenin uzun dönemde hem ekonomik hem de sosyal alanlarda gelişmesini sağlayacak olan en önemli unsuru özellikle iyi eğitim almış, istihdamda olan vasıflı genç nüfusudur. Genç işsizlik oranının toplam işsizlik oranına kıyasla yaklaşık iki kat fazla olması, genç işgücü üzerinde sonuç odaklı, yapıcı ve başarılı politikalar üretilmesini zorunlu kılmaktadır.

Aşağıdaki grafikte ise gençlerin 2013 yılında çalıştıkları sektörler itibariyle istihdam oranları yer almaktadır. Gençler en fazla hizmet sektöründe istihdam edilmektedirler. Genç nüfusun yüzde 47,8' i, genç erkeklerin yüzde 46,6' sı, genç kadınların ise yüzde 50' si hizmet sektöründe istihdam edilmektedir. Hizmet sektöründen sonra genç nüfusun en yoğun çalıştığı sektör yüzde 31,5 ile sanayi sektörüdür. Genç erkeklerde ise yüzde 37,4 ile genç nüfusa paralel olarak sanayi sektörü hizmet sektöründen sonra ikinci en çok çalışılan sektördür. Genç kadınlarda ise yüzde 30 ile tarım sektörü en çok çalışılan ikinci sektördür. Genç kadınların yüzde 20' si sanayi sektöründe çalışmakta iken, genç

erkeklerin ise yüzde 16' sı tarım sektöründe istihdam edilmektedir. Genç nüfusun en az istihdam edildiği sektör ise yüzde 20,7 ile tarım sektörü olmuştur.

Grafik 26: Türkiye Geneli Gençlerin Çalıştıkları Sektörler, (%), (2013)

Kaynak: TÜİK

Genç nüfusun sektörler itibariyle istihdam oranlarını belirttikten sonra konuya eğitim durumlarına göre kayıt dışılık bağlamında yaklaşmamız gerekmektedir. 2013 yıllık verilere göre genç nüfusun genel olarak kayıt dışı istihdam oranı yüzde 48,4' tür. Bu oran erkeklerde yüzde 48,3 ve kadınlarda yüzde 48,6 olarak gerçekleşmiştir.

Genç nüfustaki kayıt dışı çalışma oranlarını da eğitim durumlarına göre irdeleyecek olursak; kayıt dışı çalışanların yüzde 2,7' si okuma yazma bilmeyenlerde olmakla birlikte, bunun yüzde 69,4'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Kayıt dışı çalışanların yüzde 17,2' si ise lise mezunlarında olup, bunun yüzde 68,4' ünü genç erkekler oluşturmaktadır. Söz konusu oranlar, yükseköğretim mezunları için yüzde 3,5 olup bu oranın yüzde 61,9' unu da genç erkekler oluşturmaktadır.

1.2.10. Bölgesel İşgücü Göstergeleri

İşgücü piyasasının Türkiye genelinde verilerini inceledikten sonra konuya bölgesel düzeyde bakmak da önem arz etmektedir. 2013 yıllık verilerine göre bölgesel düzeyde işgücü piyasasının genel görünümü incelendiğinde işgücüne katılma oranları, istihdam oranları ve işsizlik oranları bağlamında ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu veriler incelendiğinde bölgeler arası farklılıklar ve bu bölgelerin işgücü piyasası verileri aracılığıyla sosyo-ekonomik koşulları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 15: Bölgesel Düzeyde İşgücü Piyasasının Durumu (2013)

	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	İşgücü	İstihdam	İşsiz	İşgücüne katılma oranı	İşsizlik oranı	İstihdam oranı	İşgücüne dahil olmayan nüfus
TR10 *(İstanbul)*	10 046	5 248	4 658	589	52,2	11,2	46,4	4 799
TR21 *(Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)*	1 347	748	692	56	55,5	7,5	51,3	600
TR22 *(Balıkesir, Çanakkale)*	1 319	625	587	38	47,4	6,0	44,5	694
TR31 *(İzmir)*	3 200	1 790	1 514	276	55,9	15,4	47,3	1 410
TR32 *(Aydın, Denizli, Muğla)*	2 296	1 289	1 201	89	56,2	6,9	52,3	1 007
TR33 *(Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)*	2 100	1 142	1 080	62	54,4	5,4	51,4	958
TR41 *(Bursa, Eskişehir, Bilecik)*	2 956	1 490	1 385	105	50,4	7,0	46,9	1 466
TR42 *(Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)*	2 705	1 486	1 340	146	54,9	9,8	49,5	1 219
TR51 *(Ankara)*	3 748	1 856	1 667	190	49,5	10,2	44,5	1 892
TR52 *(Konya, Karaman)*	1 634	795	757	37	48,6	4,7	46,4	839
TR61 *(Antalya, Isparta, Burdur)*	2 119	1 211	1 115	96	57,2	7,9	52,6	908
TR62 *(Adana, Mersin)*	2 747	1 381	1 203	177	50,3	12,8	43,8	1 366
TR63 *(Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)*	2 218	1 018	893	125	45,9	12,2	40,3	1 200
TR71 *(Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)*	1 128	545	510	36	48,3	6,5	45,2	583
TR72 *(Kayseri, Sivas, Yozgat)*	1 663	844	762	81	50,7	9,6	45,8	819
TR81 *(Zonguldak, Karabük, Bartın)*	804	449	416	33	55,8	7,4	51,7	355
TR82 *(Kastamonu, Çankırı, Sinop)*	604	281	263	18	46,5	6,4	43,5	323
TR83 *(Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)*	1 983	1 006	941	65	50,7	6,5	47,4	978
TR90 *(Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)*	2 011	1 027	958	69	51,1	6,8	47,6	984
TRA1 *(Erzurum, Erzincan, Bayburt)*	667	335	313	22	50,3	6,6	46,9	332
TRA2 *(Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)*	708	413	385	28	58,3	6,7	54,4	295
TRB1 *(Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)*	1 249	670	618	52	53,6	7,7	49,5	579
TRB2 *(Van, Muş, Bitlis, Hakkari)*	1 263	581	519	62	46,0	10,6	41,1	682
TRC1 *(Gaziantep, Adıyaman, Kilis)*	1 686	763	707	56	45,3	7,3	42,0	923
TRC2 *(Şanlıurfa, Diyarbakır)*	2 127	805	664	141	37,9	17,5	31,2	1 322
TRC3 *(Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)*	1 279	473	373	99	36,9	21,1	29,2	807
TOPLAM	**55 608**	**28 271**	**25 524**	**2 747**	**50,8**	**9,7**	**45,9**	**27 337**

Bölgesel düzeyde işgücü piyasasının genel durumuna baktığımızda; 2013 verilerine göre 15 ve yukarı nüfusun en çok olduğu bölge İstanbul bölgesidir. Bu bölgeyi ise sırasıyla Ankara ve İzmir bölgeleri takip etmektedir. İstanbul bölgesinde 10 milyon 46 bin kişi, Ankara bölgesinde 3 milyon 748 bin ve İzmir bölgesinde ise 3 milyon 200 bin kişi 15 ve yukarı nüfusu oluşturmaktayken, bu nüfusa paralel olarak işgücü sayılarında da aynı doğrultuda bir

sıralama söz konusudur. İstanbul bölgesinde 5 milyon 248 bin kişi işgücünü oluşturmaktayken bu sayı Ankara bölgesinde 1 milyon 856 bin, İzmir bölgesinde ise 1 milyon 790 bin kişidir. Kapsamında birden fazla il bulunan bölgelerde ise en fazla işgücü 1 milyon 490 bin kişi ile TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik) bölgesidir.

15 ve yukarı nüfusun en az olduğu bölge ise 604 bin kişi ile TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) bölgesi olup bu bölgeyi 667 bin kişiyle TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) bölgesi takip etmektedir. Yine bu sayıları takiben işgücünün dağılımına baktığımızda en az işgücü 281 bin kişi ile TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) bölgesindedir. İşgücü sayısının ikinci en az olduğu bölge 335 bin ile çok az bir farkla yüksek olan TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt) bölgesidir.

Bölge düzeyinde istihdam edilenleri değerlendirdiğimizde ise; İstanbul bölgesinde 4 milyon 658 bin kişi, Ankara bölgesinde 1 milyon 667 bin kişi ve İzmir bölgesinde 1 milyon 514 bin kişi istihdam edilmekte olup bu sıralama yine işgücü sayısındaki sıralamayla paralel gitmektedir. Üç büyük ilin ayrı bir grup oluşturduğu bölgelerden sonra en fazla istihdamı barındıran dördüncü bölge TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik) bölgesi olup, bu bölgede istihdam edilenlerin sayısı 1 milyon 385 bin kişidir.

Üç büyük ilin oluşturduğu bölgeler içinde işgücü ve istihdam edilenlerin sayıları bazında sıralamada üçüncü sırada yer alan İzmir bölgesi, işgücüne katılma oranları bakımından dikkati çekmektedir. İzmir bölgesinde işgücüne katılma oranları diğer iki bölge olan İstanbul ve Ankara bölgesine göre daha yüksektir. İşgücüne katılma oranı İstanbul bölgesinde yüzde 52,2, Ankara bölgesinde yüzde 49,5 iken İzmir bölgesinde yüzde 55,9' dur. Bununla birlikte işgücüne katılma oranları bağlamında en yüksek orana sahip olan bölge yüzde 58,3 ile TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) bölgesidir. Bu bölgeyi ise yüzde 57,2 ile T61 (Antalya, Isparta, Burdur) bölgesi takip etmektedir. İşgücüne katılma oranlarının fazla olduğu bölgelerin işsizlik oranlarını incelediğimizde ise, bu oranların düşük olması dikkat çeken bir husustur. İşgücüne katılma oranının en yüksek olduğu bölge olan TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) bölgesinde işsizlik oranı yüzde 6,7, ikinci en yüksek orana sahip bölge olan TR61 (Antalya, Isparta, Burdur) bölgesinde işsizlik oranı yüzde 7,9 ve üçüncü sıradaki TR32 (Aydın, Denizli, Muğla) bölgesinde işsizlik oranı ise yüzde 6,9' dur. İşgücüne katılma oranlarında en düşük orana sahip olan TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesinde bu oran yüzde 36,9 olup, işsizlik oranı bakımından da en yüksek bölge olarak dikkati çekmektedir. İşgücüne katılma oranlarında en düşük orana sahip olan TRC3 bölgesinden sonra sıralamada yüzde 37,9 ile TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) bölgesi gelmektedir. Bu bölgede sayısal olarak da işgücüne dahil olmayan nüfusun fazlalığı dikkat çekmektedir. Bu bölgede 1 milyon 322 bin kişi işgücüne dahil değilken bu sayının da büyük bir çoğunluğu ev işleriyle meşgul olan kadın nüfustan oluşmaktadır.

İstihdam oranları bağlamında da ilk sırada yer alan TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) bölgesinde bu oran yüzde 54,4' tür. Bu bölgeyi yüzde 52,6 ile T61 (Antalya, Isparta, Burdur) bölgesi, yüzde 52,3 ile TR32 (Aydın, Denizli, Muğla) bölgesi ve yüzde 51,7 ile TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın) bölgesi takip etmektedir. En fazla istihdamı barındıran

dördüncü bölge olan TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak) bölgesinde ise istihdam oranı yüzde 51,4' tür. İstihdam oranlarının en fazla olduğu ilk üç bölgeyi incelediğimizde istihdamın sektörel dağılımı bağlamında tarım sektörünün hala önemli bir yerinin olduğunu görüyoruz. Bununla birlikte tarım sektörü içinde de ücretsiz aile işçilerinin çok önemli bir payı bulunmaktadır. Bu durumda tarım sektörü içindeki ücretsiz aile işçileri söz konusu bölgelerdeki istihdam oranları içinde önemli bir paya sahiptir.

İşgücüne dahil olmayan nüfusun fazlalığı nedeniyle işgücüne katılma oranları ve istihdamda, en düşük orana sahip bölge konumundaki TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgesinde istihdam oranı yüzde 29,2' dir. İstihdam oranlarında en düşük ikinci bölge ise, yüzde 31,2 ile TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) bölgesidir. Ayrıca TRC3 bölgesi işsizlik oranlarıyla dikkat çekmektedir. Bu bölgede işsizlik oranı yüzde 21,1 olup, en yüksek işsizlik oranına sahip bölge olma özelliğini taşımaktadır.

En düşük işsizlik oranı ise, yüzde 4,7 ile TR52 (Konya, Karaman) bölgesinde görülmektedir. Bu bölgede istihdam edilenlerin yüzde 32,7' si tarım sektöründe yüzde 42,6'sı hizmetler sektöründe, yüzde 24,7' si ise sanayi sektöründe bulunmaktadır. Düşük işsizlik oranlarında yüzde 5,4 ile ikinci sırada yer alan bölge TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak) bölgesi olup, bu bölgeyi yüzde 6 ile TR22 (Balıkesir, Çanakkale) bölgesi izlemektedir.

Tarım sektörünün istihdamdaki ağırlığı hala devam etmekle birlikte bir önceki yıla göre üç bölgemizde tarımın istihdam edilenler içindeki payı düşmüş bulunmaktadır. 2013 yılında tarım sektörünün sanayi ve hizmet sektörüne nazaran ağırlığının olduğu bölgelerimiz sırasıyla TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak) bölgesi, TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya), TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane), TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) ve TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli) şeklindedir. Geçen yıla göre tarımın istihdam edilenler içindeki ağırlığı düşen bölgelerimiz ise sırasıyla; TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat), TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın) ve TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop) bölgeleri olmuştur.

1.2.11. İşyeri Kayıtları

Türkiye işgücü piyasasında işyeri kayıtları işgücü piyasasının temel eğilimleri ve yapısına ilişkin önemli veriler sunmaktadır. Farklı kamu kurumlarının veri tabanlarında, farklı amaçlarla derlendiği için kıyaslama imkânı sunmayan veriler yine de önemli ipuçları içermektedir. İşyeri istatistik kayıtlarından sorumlu kuruluş olarak TÜİK'in dışında Maliye Bakanlığı, İŞKUR, SGK, KOSGEB, TOBB gibi kurum ve kuruluşlar işyeri kayıtlarını kurumsal amaçları için kayıt altına almaktadır. Kurumsal amaç farklılıkları, tutulan kayıtların kapsamını değiştirse de son yıllardaki olumlu bir gelişme bu kayıtların, ortak sınıflama dillerini (NACE) esas almaya başlamış olmasıdır. İşyeri kayıtlarının güncel sektörel görünümü işgücü piyasasının dinamikleri ve potansiyellerine ilişkin çok temel değerlendirmeler yapma imkânı sunmaktadır. İşyerlerinin sektörel ortalama büyüklüğü veya illerin ortalama işyeri büyüklüğü işgücü piyasasının kurumsal yapısını göstermektedir. Özellikle kayıtlı istihdamın ortalama

büyüklüğü yüksek olan işyerlerinde olduğu, istihdamın ve doğal olarak yeni işgücü talebinin yani açık işlerin çoğunluğunun bu işyerlerinde olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Sigortalı çalışanların yüzde 70'i, 10+ istihdamlı işyerlerinde çalışıyorken, işyerlerinin sadece yüzde 15'i 10+ istihdamlıdır. SGK'ya kayıtlı 4/a kapsamındaki işyeri sayılarının faaliyet kollarına ve işyeri büyüklüğüne göre dağılımı tablo 16' da ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

SGK tarafından oluşturulan; işyeri sayılarının faaliyet kollarına ve işyeri büyüklüklerine göre dağılımı tablosuna bakıldığında, Ekim 2013 itibariyle 1 milyon 593 bin 968 işyerinin faal olduğu görülmektedir. '1' kişi çalıştıran işyerleri toplam işyerlerinin yüzde 35,3' ünü oluşturmaktadır. Bunu yüzde 27,6 ile 2-3 kişi ve 15,7 ile de 4-6 kişi çalıştıran işyerleri oluşturmaktadır. İşyeri sayısı ile işyeri büyüklüğü arasında ters bir orantı vardır. İşyerinde çalıştırılan sigortalı Sayısı 1.000+ olan işyeri sayısı 293'tür. 1-9 kişi çalıştırılan işyeri sayısı (1.363.452) toplam işyerlerinin yüzde 85,5' ini, 10-49 kişi çalıştıran işyeri sayısı (199.021) yüzde 12,5' ini, 50+ işyeri sayısı (31.495) ise yüzde 2' sini oluşturmaktadır. 50+ kişi çalıştıran işyeri sayısı en fazla Bina İnşaatı (2.514), Tekstil Ürünleri İmalatı (1.589) ve Giyim Eşyaları İmalatı (1.525) faaliyetindedir.

İşyeri sayısının en fazla olduğu faaliyet Perakende Ticaret'tir ve bu faaliyet alanında 277 bin 594 işyeri bulunmaktadır. Bu sayı toplam işyerlerinin yüzde 17,4'üne karşılık gelmektedir. Bu faaliyeti 123 bin 246 (yüzde 7,7) işyeri ile Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı ve 114 bin 846 (yüzde 7,2) ile Bina İnşaatı takip etmektedir. En fazla işyeri Perakende Ticaret faaliyetinde olmasına rağmen 1000+ işyeri sayısı yalnızca 2'dir. 1000+ kişi çalıştıran işyeri sayısı 25 işyeri ile en fazla Bina İnşaatı faaliyetinde bulunmakta iken bunu 22 işyeri ile Gıda Ürünleri İmalatı ve 21 işyeri ile Bina Dışı Yapıların İnşaatı faaliyetleri izlemektedir. 1000+ kişi çalıştıran işyerlerinin 92'si İstanbul'da, 32'si Ankara'da, 17'si Bursa'da ve 14'er tane Kocaeli ve İzmir ilindedir (yüzde 58). Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre 2012 Ekim ayında '4/a' kapsamında çalışan kişi sayısı 11 milyon 743 bin 906 iken, 2013 Mayıs ayı verilerin göre bu sayı 12 milyon 412 bin 998 kişidir. Çalışan sayısı yüzde 5,7 artmıştır.

Tablo 15: SGK'ya Kayıtlı İşyerleri, (2013-Ekim)

İL KODU	İLLER	İŞYERİ SAYISI													Toplam
		İŞ YERİ BÜYÜKLÜĞÜ (İşyerinde Çalıştırılan Zorunlu Sigortalı sayısı)													
		1 Kişi	2-3 Kişi	4-6 Kişi	7-9 Kişi	10-19	20-29	30-49	50-99	100-	250-	500-	750-	1000+	*Total*
1	ADANA	13.899	10.258	5.634	2.435	2.442	875	858	413	198	50	22	5	5	**37.094**
2	ADIYAMAN	2.233	1.276	655	267	621	147	136	67	43	10	1	0	0	**5.456**
3	AFYONKARAHİSAR	4.115	2.991	1.613	660	1.062	271	241	121	70	13	0	1	0	**11.158**
4	AĞRI	643	567	347	154	294	102	59	42	17	5	1	0	0	**2.231**
5	AMASYA	1.942	1.480	781	328	535	128	86	57	29	5	2	0	0	**5.373**
6	ANKARA	42.917	33.060	20.577	10.129	9.869	3.509	2.754	1.356	787	196	57	16	32	**125.259**
7	ANTALYA	23.363	18.138	9.789	4.371	4.133	1.313	1.082	596	505	198	33	11	6	**63.538**
8	ARTVİN	1.320	905	428	154	278	87	53	41	14	3	1	0	2	**3.286**
9	AYDIN	10.216	6.708	3.294	1.310	1.338	426	302	168	114	11	2	2	3	**23.894**
10	BALIKESİR	9.577	7.212	4.017	1.640	1.503	527	397	173	81	17	5	1	1	**25.151**
11	BİLECİK	1.776	1.130	608	228	266	86	75	62	35	16	5	0	3	**4.290**
12	BİNGÖL	410	378	276	124	326	81	50	53	15	5	2	0	0	**1.720**
13	BİTLİS	890	595	337	159	245	73	54	42	21	5	0	0	0	**2.421**
14	BOLU	2.270	1.819	1.045	481	504	167	88	64	45	8	3	2	2	**6.498**
15	BURDUR	2.030	1.538	798	307	384	110	100	80	29	2	0	0	0	**5.378**
16	BURSA	21.526	17.882	10.585	4.911	4.949	1.774	1.550	840	515	135	36	18	17	**64.738**
17	ÇANAKKALE	4.803	3.640	1.942	698	670	172	150	77	40	10	0	1	3	**12.206**
18	ÇANKIRI	1.069	699	392	159	243	60	66	42	11	5	2	1	0	**2.749**
19	ÇORUM	2.924	2.157	1.174	404	728	175	159	78	43	8	3	1	0	**7.854**
20	DENİZLİ	8.351	6.180	3.420	1.583	1.608	550	509	277	179	41	6	2	2	**22.708**
21	DİYARBAKIR	4.666	2.531	1.389	637	1.441	460	395	224	112	26	0	1	1	**11.883**
22	EDİRNE	3.573	2.439	1.349	558	504	175	110	66	31	9	2	1	1	**8.818**
23	ELAZIĞ	2.259	1.558	836	288	922	234	172	74	41	13	1	3	2	**6.403**
24	ERZİNCAN	1.072	847	503	219	366	95	78	42	22	8	2	1	1	**3.256**
25	ERZURUM	3.073	2.170	1.248	492	1.026	238	258	145	49	13	4	1	1	**8.718**
26	ESKİŞEHİR	6.861	4.908	2.672	1.223	1.248	399	334	173	121	37	11	8	11	**18.006**
27	GAZİANTEP	11.635	7.840	4.162	1.862	1.881	698	595	361	266	78	24	3	7	**29.412**
28	GİRESUN	2.667	2.027	1.050	357	730	172	101	50	28	6	2	0	0	**7.190**
29	GÜMÜŞHANE	828	540	325	114	150	48	27	18	15	3	2	0	0	**2.070**
30	HAKKARİ	285	295	203	66	144	37	34	24	15	3	0	0	0	**1.106**
31	HATAY	6.848	5.715	3.173	1.323	1.465	475	383	187	101	26	4	0	3	**19.703**
32	ISPARTA	2.857	2.282	1.215	539	446	150	129	57	41	13	4	1	0	**7.734**
33	MERSİN	12.366	8.807	4.682	2.132	2.116	734	574	272	182	27	6	0	1	**31.899**
34	İSTANBUL	148.107	131.798	79.074	36.523	35.189	12.443	10.339	4.950	2.762	749	195	77	92	**462.298**
35	İZMİR	40.718	31.060	17.029	7.442	7.412	2.532	2.149	1.166	641	163	31	15	14	**110.372**
36	KARS	909	690	337	155	260	74	60	38	18	4	1	0	0	**2.546**
37	KASTAMONU	2.544	1.649	911	323	510	148	113	58	32	10	0	0	0	**6.298**
38	KAYSERİ	10.465	6.742	3.873	1.755	1.925	658	540	298	161	36	19	4	6	**26.482**
39	KIRKLARELİ	2.742	2.055	1.114	448	417	162	120	65	48	17	7	1	3	**7.199**
40	KIRŞEHİR	1.243	870	515	158	332	90	58	31	14	4	0	0	1	**3.316**
41	KOCAELİ	11.996	10.011	6.222	2.943	3.110	1.194	1.093	614	407	121	35	12	14	**37.772**
42	KONYA	14.985	10.744	6.019	2.658	2.685	896	815	415	180	46	12	3	3	**39.461**
43	KÜTAHYA	3.732	2.632	1.457	496	854	228	183	121	73	22	5	2	3	**9.808**
44	MALATYA	3.912	2.580	1.187	436	1.202	280	267	130	68	17	4	2	2	**10.087**
45	MANİSA	9.410	7.035	3.733	1.553	1.479	513	407	263	178	41	16	7	10	**24.645**
46	K.MARAŞ	5.029	2.957	1.483	611	1.312	328	289	189	103	47	11	0	3	**12.362**
47	MARDİN	1.157	851	599	244	999	290	200	77	31	5	0	0	1	**4.454**
48	MUĞLA	12.316	9.450	4.698	1.877	1.778	553	380	250	148	34	1	0	1	**31.486**
49	MUŞ	585	404	281	153	272	79	61	32	17	3	1	0	1	**1.889**
50	NEVŞEHİR	2.014	1.420	702	281	596	161	116	61	35	2	0	0	0	**5.388**
51	NİĞDE	2.110	1.229	578	222	504	134	87	42	35	5	1	0	0	**4.947**
52	ORDU	4.155	3.113	1.501	473	971	197	183	85	38	20	1	1	0	**10.738**
53	RİZE	2.179	1.501	832	281	623	158	107	52	51	6	2	0	0	**5.792**
54	SAKARYA	6.824	5.302	3.013	1.256	1.264	482	359	212	108	36	6	3	7	**18.872**
55	SAMSUN	7.388	6.194	3.714	1.726	1.486	517	394	206	95	25	5	1	0	**21.751**
56	SİİRT	544	471	267	97	307	80	46	35	21	1	1	1	0	**1.871**
57	SİNOP	1.380	1.005	538	201	292	67	64	35	16	2	1	1	0	**3.602**
58	SIVAS	2.976	2.151	1.262	480	851	266	179	81	60	13	6	2	0	**8.327**
59	TEKİRDAĞ	7.127	5.527	3.206	1.396	1.356	474	511	313	269	83	18	5	9	**20.294**
60	TOKAT	2.713	2.020	1.074	433	695	171	112	77	47	3	1	0	0	**7.346**
61	TRABZON	5.749	4.161	2.148	830	1.757	469	335	131	56	19	3	0	0	**15.658**
62	TUNCELİ	450	310	149	78	115	55	27	15	5	0	0	0	0	**1.204**
63	URFA	3.116	2.226	1.345	607	1.718	433	289	163	93	21	3	3	1	**10.018**
64	UŞAK	3.050	2.057	1.033	392	652	180	165	80	35	13	3	0	0	**7.660**
65	VAN	1.987	1.498	844	399	896	235	204	103	50	15	3	0	0	**6.234**
66	YOZGAT	1.977	1.313	712	271	472	132	90	58	23	4	0	2	0	**5.054**
67	ZONGULDAK	3.952	2.838	1.606	666	622	210	156	96	74	15	5	2	3	**10.245**
68	AKSARAY	2.115	1.392	761	264	587	167	109	37	21	3	2	0	2	**5.460**
69	BAYBURT	358	311	174	60	89	31	14	9	5	1	0	0	0	**1.052**
70	KARAMAN	1.233	955	517	229	389	92	82	38	26	5	0	1	6	**3.573**
72	KIRIKKALE	1.501	1.190	667	254	313	88	75	41	20	3	2	2	0	**4.156**
72	BATMAN	863	652	484	244	606	141	127	68	34	14	0	0	0	**3.233**
73	ŞIRNAK	347	331	252	116	395	147	131	48	16	4	0	1	0	**1.788**
74	BARTIN	1.566	952	482	181	271	77	63	36	27	5	4	0	0	**3.664**
75	ARDAHAN	383	280	166	81	95	28	19	17	5	1	0	0	0	**1.075**
76	IĞDIR	513	389	232	106	168	58	47	28	9	2	0	0	0	**1.552**
77	YALOVA	2.157	1.626	853	405	371	109	94	47	27	8	1	3	2	**5.703**
78	KARABÜK	1.851	1.328	690	289	324	121	98	46	31	5	0	1	2	**4.786**
79	KİLİS	482	327	207	91	145	33	34	18	8	0	1	0	0	**1.346**
80	OSMANİYE	1.991	1.444	755	279	660	177	149	71	38	17	2	0	0	**5.583**
81	DÜZCE	2.015	1.653	1.013	403	685	190	178	88	72	16	4	1	3	**6.321**
	TOPLAM	**562.180**	**439.266**	**250.828**	**111.178**	**124.448**	**40.896**	**33.677**	**17.476**	**10.146**	**2.691**	**656**	**233**	**293**	**1.593.968**

Tablo 16: SGK'ya Kayıtlı Çalışanlar, (4/a), (2013-Ekim)

	FAALİYET BÖLÜMLERİ (NACE SINIFLAMASINA GÖRE)	ZORUNLU SİGORTALI SAYISI İŞ YERİ BÜYÜKLÜĞÜ (İşyerinde Çalıştırılan Sigortalı sayısı)													Toplam *Total*
		1 Kişi	2-3 Kişi	4-6 Kişi	7-9 Kişi	10-19 Kişi	20-29	30-49 Kişi	50-99 Kişi	100-249	250-499	500-749	750-999	1000+	
01	BİTKİSEL VE HAYVANSAL ÜRETİM	5.085	8.850	8.936	6.674	15.290	9.887	11.895	10.997	11.372	2.178	1.660	0	1.914	**94.738**
02	ORMANCILIK VE TOMRUKÇULUK	626	1.167	1.762	1.153	3.576	2.895	4.543	7.476	9.311	2.184	0	0	0	**34.693**
03	BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ YETİŞ.	330	836	959	785	1.666	692	1.162	892	844	0	0	0	0	**8.166**
05	KÖMÜR VE LİNYİT ÇIKARTILMASI	96	294	454	411	1.372	1.383	2.858	5.086	8.976	5.201	2.841	5.969	22.319	**57.260**
06	HAM PETROL VE DOĞALGAZ ÇIKARIMI	1	7	25	39	172	152	131	376	973	1.463	0	0	0	**3.339**
07	METAL CEVHERİ MADENCİLİĞİ	200	428	626	567	1.774	1.454	2.711	3.582	5.674	3.754	3.870	0	0	**24.640**
08	DİĞER MADENCİLİK VE TAŞ	823	1.771	3.419	4.183	14.573	8.594	11.640	8.325	6.303	1.766	0	983	0	**62.380**
09	MADENCİLİĞİ DESTEKLEYİCİ HİZMET	81	196	334	245	875	1.019	810	651	816	1.158	612	0	0	**6.797**
10	GIDA ÜRÜNLERİ İMALATI	10.012	27.881	39.309	31.216	52.494	26.515	35.532	30.672	59.544	36.534	21.184	11.575	30.881	**413.349**
11	İÇECEK İMALATI	97	265	451	474	1.365	993	2.429	2.474	4.605	980	0	0	0	**14.133**
12	TÜTÜN ÜRÜNLERİ İMALATI	8	18	52	29	72	69	127	177	1.071	0	533	800	0	**2.956**
13	TEKSTİL ÜRÜNLERİ İMALATI	3.599	10.219	14.167	13.470	27.876	24.084	42.063	46.451	98.505	69.936	43.518	10.878	25.110	**429.876**
14	GİYİM EŞYALARI İMALATI	7.120	21.148	30.779	27.767	47.646	38.174	63.454	56.535	78.716	45.109	16.498	12.823	17.580	**463.349**
15	DERİ VE İLGİLİ ÜRÜNLER İMALATI	1.667	4.466	5.609	5.413	8.583	7.113	11.136	8.931	5.972	2.648	678	0	2.460	**64.676**
16	AĞAÇ,AĞAÇ ÜRÜNLERİ VE MANTAR	3.948	8.106	8.114	5.256	9.502	5.331	6.407	5.318	4.427	5.721	2.031	1.715	3.100	**68.976**
17	KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ İMALATI	317	1.040	1.683	1.789	3.782	3.077	4.539	7.653	13.587	4.503	1.094	0	1.107	**44.171**
18	KAYITLI MEDYANIN BASILMASI VE	2.377	6.770	8.911	6.567	10.594	6.561	8.083	6.596	7.208	4.067	0	0	0	**67.734**
19	KÖK KÖMÜRÜ VE PETROL ÜRÜNLERİ İM.	53	139	349	370	888	467	607	565	424	492	0	1.862	1.799	**8.015**
20	KİMYASAL ÜRÜNLERİ İMALATI	836	2.610	3.856	3.609	7.341	5.110	8.209	7.389	12.059	9.372	2.244	2.538	5.289	**70.462**
21	ECZACILIK VE ECZ.İLİŞKİN MALZ.İMAL.	45	113	199	156	492	522	1.293	1.434	4.689	4.330	3.331	796	0	**17.400**
22	KAUÇUK VE PLASTİK ÜRÜNLER İMALATI	2.541	7.550	10.135	8.722	19.821	13.358	23.704	22.022	33.128	12.327	7.427	888	16.131	**177.754**
23	METALİK OLMAYAN ÜRÜNLER İMALATI	3.063	8.209	9.650	7.572	22.015	17.194	30.384	27.439	37.922	22.584	7.456	4.959	11.444	**209.891**
24	ANA METAL SANAYİ	1.894	5.166	7.482	6.554	14.875	10.055	16.550	13.844	23.904	19.418	12.753	6.025	19.542	**158.062**
25	FABRİK METAL ÜRÜNLERİİMAL.TEC.HAR.	7.804	20.672	27.319	22.486	43.435	31.502	45.511	43.916	61.301	36.876	12.043	4.551	8.305	**365.721**
26	BİLGİSAYAR, ELEKRONİK VE OPTİK ÜR.	425	1.112	1.445	1.171	2.015	1.949	2.824	3.202	5.093	2.290	2.009	913	7.253	**31.701**
27	ELEKTRİKLİ TECHİZAT İMALATI	1.050	2.896	4.065	3.280	7.514	5.171	8.416	8.704	15.733	11.930	8.300	4.458	26.458	**107.975**
28	MAKİNE VE EKİPMAN İMALATI	3.483	10.121	13.995	12.197	23.635	15.028	21.824	17.547	21.676	7.110	2.230	3.512	9.504	**161.862**
29	MOTORLU KARA TAŞITI VE RÖMORK İM.	652	1.776	2.470	2.004	5.390	4.185	6.671	9.920	22.772	17.001	10.515	5.982	49.610	**138.948**
30	DİĞER ULAŞIM ARAÇLARI İMALATI	248	666	766	644	1.673	1.341	2.812	4.239	5.026	4.951	3.146	2.734	12.754	**41.000**
31	MOBİLYA İMALATI	6.790	14.592	15.745	10.574	18.972	13.143	18.023	17.063	16.944	8.946	2.978	1.615	6.176	**151.561**
32	DİĞER İMALATLAR	1.680	4.390	5.278	3.772	6.833	4.651	5.555	3.690	4.095	2.038	1.302	0	1.065	**44.349**
33	MAKİNE VE EKİPMAN.KURULUMU VE ONAR.	5.846	14.178	15.290	10.592	19.696	12.084	18.131	14.506	13.943	6.321	3.383	3.485	9.791	**147.246**
35	ELK.GAZ,BUHAR VE HAVA İLE İDARE İM.	28.728	6.832	6.618	4.673	11.112	7.115	8.008	7.617	6.761	7.516	5.690	789	0	**101.459**
36	SUYUN TOPLANMASI ARITILMASI VE DAĞ.	341	644	959	865	2.233	1.542	1.939	2.015	2.233	1.992	0	0	0	**14.763**
37	KANALİZASYON	76	216	330	295	695	579	774	1.052	264	283	515	0	0	**5.079**
38	ATIK MADDELERİN ÖZÜRL.YARDİMLİ İŞL.	527	1.580	3.092	2.943	6.340	4.930	7.869	9.665	8.603	5.560	1.173	0	0	**52.282**
39	İYİLEŞTİRME VE DİĞER ATIK YÖN.HİZ.	31	125	161	133	327	96	176	486	279	0	0	0	0	**1.814**
41	BİNA İNŞAATI	29.169	67.610	106.653	102.992	177.755	90.796	104.909	102.314	108.896	64.828	35.916	18.907	45.223	**1.055.968**
42	BİNA DIŞI YAPILARIN İNŞAATI	3.068	7.737	12.121	11.406	31.635	24.038	41.623	58.679	71.599	38.555	13.451	2.380	41.771	**358.063**
43	ÖZEL İNŞAAT FAALİYETLERİ	16.134	39.819	50.407	36.967	69.563	38.697	48.432	54.700	52.638	24.443	11.322	6.697	13.847	**463.666**
45	TOPTAN VE PER.TİC.VE MOT.TAŞIT.ON.	15.968	27.262	21.502	12.592	20.862	11.248	13.771	10.397	5.885	1.740	1.278	0	1.128	**143.633**
46	TOPTAN TİC.(MOT.TAŞIT.ONAR.HARİÇ)	30.130	76.104	88.878	62.603	96.161	48.421	56.000	31.240	28.593	5.258	2.839	1.788	0	**528.015**
47	PERAKENDE İŞL.MOT.TAŞIT.ONAR.HARİÇ	101.511	210.204	227.404	122.631	204.309	94.450	92.027	50.154	41.168	14.880	5.128	2.495	3.294	**1.169.655**
49	KARA TAŞIMA.VE BORU HATTI TAŞI.	60.924	73.717	59.376	42.382	92.565	55.159	67.807	45.948	59.362	40.418	16.354	4.097	8.028	**626.137**
50	SU YOLU TAŞIMACILIĞI	771	2.017	2.012	1.712	5.238	3.295	2.420	2.901	1.800	4.345	1.937	793	0	**29.241**
51	HAVAYOLU TAŞIMACILIĞI	37	96	199	159	428	330	596	1.217	1.142	2.434	1.572	978	1.155	**10.343**
52	TAŞIMA.İÇİN DEPOLAMA VE AMBARLAM.	4.108	10.058	14.829	14.001	27.130	18.150	24.938	29.291	33.818	16.671	8.314	6.985	7.058	**215.351**
53	POSTA VE KURYE FAALİYETLERİ	427	1.085	2.030	1.676	3.393	2.013	3.136	1.383	2.373	1.052	0	757	0	**19.325**
55	KONAKLAMA	2.875	9.338	15.977	11.936	23.496	14.599	21.075	29.223	77.427	60.797	13.481	5.194	1.299	**286.717**
56	YİYECEK VE İÇECEK HİZMETİ FAAL.	30.791	57.084	63.617	48.618	97.128	51.621	48.594	33.330	22.174	8.109	2.429	947	5.460	**469.902**
58	YAYIMCILIK FAALİYETLERİ	437	1.243	1.758	1.523	2.718	1.307	1.765	2.017	848	839	525	0	1.013	**15.993**
59	SİNEMA FİLMİ VE SES KAYDI YAYIMCIL.	435	1.106	1.601	1.350	2.537	2.333	2.925	1.163	2.429	273	0	0	8.672	**24.824**
60	PROGRAMCILIK VE YAYINCILIK FAAL.	174	429	552	462	1.206	863	1.075	988	1.849	695	0	0	0	**8.293**
61	TELEKOMİNİKASYON	1.535	1.721	1.562	1.133	2.545	1.234	2.290	1.891	2.159	1.311	2.581	800	0	**20.762**
62	BİLGİSAYAR PROGRAMLAMA VE DANIŞ.	1.765	3.848	4.412	3.306	6.850	4.427	5.564	6.690	6.817	4.098	537	0	1.017	**49.331**
63	BİLGİ HİZMET FAALİYETLERİ	545	1.060	1.486	1.077	3.119	2.857	4.437	9.229	16.690	6.789	538	970	0	**48.797**
64	FİNANSAL HİZMET.(SİG.VE EMEK.HAR.)	1.000	3.609	5.737	10.446	27.524	5.698	4.201	4.176	4.980	5.489	1.948	3.282	17.219	**95.309**
65	SİGORTA REAS.EMEK.FON.(ZOR.S.G.HARİÇ)	1.413	3.681	3.551	2.274	2.333	1.157	1.713	1.499	3.657	2.771	515	0	0	**24.564**
66	FİNANS.VE SİG.HİZ.İÇİN YARD.FAAL.	3.344	8.157	8.767	4.777	4.562	2.198	2.539	2.755	2.077	1.275	1.135	0	0	**41.586**
68	GAYRİMENKUL FAALİYETLERİ	5.181	7.197	5.139	2.853	3.950	2.218	2.148	1.836	1.508	334	0	0	0	**32.364**
69	HUKUKİ VE MUHASEBE FAALİYETLERİ	14.448	38.298	35.131	14.740	9.463	2.645	4.313	2.093	1.701	1.326	507	0	0	**124.665**
70	İDARİ DANIŞMANLIK FAALİYETLERİ	6.625	16.576	19.575	13.688	25.731	16.575	24.792	24.816	31.070	20.939	7.485	9.766	17.403	**235.041**
71	MİMARLIK VE MÜHENDİSLİK FAALİYETİ	5.638	12.967	15.678	11.989	23.700	11.713	10.445	8.599	10.021	6.347	2.874	1.881	0	**121.852**
72	BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE GELİŞ.FAAL.	189	450	511	442	920	570	498	1.365	902	1.747	709	869	1.326	**10.498**
73	REKLAMCILIK VE PAZAR ARAŞTIRMASI	1.772	4.431	5.274	4.054	6.469	4.066	6.482	5.889	6.856	3.517	3.139	1.800	2.380	**56.129**
74	DİĞER MESLEKİ,BİLİM.VE TEK.FAAL.	2.156	3.996	3.734	1.802	2.405	920	1.032	1.058	819	407	673	0	0	**19.002**
75	VETERİNERLİK HİZMETLERİ	1.034	1.449	784	524	1.072	460	591	387	155	0	0	0	0	**6.456**
77	KİRALAMA VE LEASING FAALİYETLERİ	2.323	3.698	3.651	2.683	4.207	2.205	2.935	2.767	2.580	622	1.269	0	2.209	**31.149**
78	İSTİHDAM FAALİYETLERİ	114	210	323	221	826	907	1.670	2.678	4.117	3.652	1.829	1.539	8.038	**26.124**
79	SEYAHAT ACENTESİ,TUR OPER.REZ.HİZ.	2.182	5.260	6.010	4.239	7.563	4.567	5.693	4.100	6.030	3.362	607	810	1.215	**51.638**
80	GÜVENLİK VE SORUŞTURMA FA.	4.454	11.369	17.595	13.295	26.109	18.088	27.596	39.688	42.455	18.065	10.833	4.988	5.000	**239.535**
81	BİNA VE ÇEVRE DÜZENLEME FA.	28.785	18.632	19.867	12.978	31.687	20.111	33.651	48.105	54.490	37.451	9.705	4.188	8.651	**328.301**
82	BÜRO YÖNETİMİ,BÜRO DESTEĞİ FAAL.	17.105	32.913	31.958	20.686	39.224	24.096	32.958	31.294	33.863	20.895	11.281	9.484	15.537	**321.294**
84	KAMU YÖN.VE SAVUNMA;ZOR.SOS.GÜV.	64	168	368	427	1.515	1.143	1.295	1.423	1.660	722	0	0	0	**8.785**
85	EĞİTİM	4.768	13.569	23.773	22.795	63.197	45.341	58.067	60.485	59.861	36.796	11.893	7.465	54.779	**462.789**
86	İNSAN SAĞLIĞI HİZMETLERİ	8.544	11.748	9.735	6.929	18.525	14.800	17.820	20.921	56.253	46.413	16.592	5.981	8.647	**242.908**
87	YATILI BAKIM FAALİYETLERİ	546	449	1.019	882	3.214	2.765	3.655	2.433	2.395	491	675	0	0	**18.524**
88	SOSYAL HİZMETLER	580	1.501	4.517	3.250	9.208	4.694	3.737	1.862	873	251	519	0	0	**30.992**
90	YARATICI SANATLAR,EĞLENCE FAAL.	441	787	908	661	1.260	922	1.584	1.118	2.759	1.328	0	0	0	**11.768**
91	KÜTÜPHANE,ARŞİV VE MÜZELER	85	141	178	91	243	111	324	437	557	0	0	0	0	**2.167**
92	KUMAR VE MÜŞTEREK BAHİS FAAL	2.332	3.682	1.812	1.136	1.599	755	593	514	325	0	0	0	0	**12.748**
93	SPOR, EĞLENCE VE DİNLENCE FAAL.	3.382	6.292	5.808	4.109	8.580	5.337	8.279	7.713	3.922	1.325	1.221	0	0	**55.968**
94	ÜYE OLUNAN KURULUŞ FAALİYETLERİ	4.040	6.485	6.089	3.272	4.836	2.339	2.781	2.380	1.624	365	0	0	0	**34.211**
95	BİLGİSAYAR VE KİŞİSEL EV EŞYA.ON.	4.328	7.897	7.823	5.609	11.523	5.841	7.513	4.334	6.326	6.762	2.315	0	0	**70.271**
96	DİĞER HİZMET FAALİYETLERİ	17.313	25.346	23.012	15.123	27.016	16.792	23.085	30.213	39.220	26.617	8.887	2.567	4.703	**259.894**
97	EV İÇİ ÇALIŞANLARIN FAALİYETLERİ	14.202	2.550	790	276	123	43	0	0	211	0	0	0	0	**18.195**
98	HANEHALKLARI TAR.KENDİ İHT.FAAL.	335	200	160	113	141	93	115	0	0	0	0	927	0	**2.084**
99	ULUSLARARASI ÖRGÜT VE TEMS.FA.	153	319	414	357	719	367	426	257	116	466	0	0	0	**3.594**
	T O P L A M	**562.180**	**1.042.614**	**1.200.861**	**873.897**	**1.654.596**	**973.390**	**1.274.715**	**1.208.457**	**1.535.803**	**915.809**	**395.827**	**199.185**	**575.664**	**12.412.998**

1.2.12. İŞKUR'a Kayıtlı İşgücü Verileri

İŞKUR son yıllarda işgücü piyasasında artan etkinliği sayesinde kamuoyunda adından sıkça söz ettirmeye ve daha kaliteli hizmet sunmaya başlamıştır. Bu etkinliğin ve kalitenin bir göstergesi de istatistiksel verilerdir. İŞKUR istatistikleri İŞKUR'a kayıtlı kesim itibariyle mevcuttur ve Türkiye genelinde başvuruları, kayıtlı işgücü ve kayıtlı işsizlerin cinsiyet, yaş, eğitim, meslek gibi özelliklerini ve açık işlerin sektörel ve mesleki dağılımlarını içermesi açısından önemli göstergelerdir.

2013 yılında İŞKUR hizmetlerinden yararlanmak amacı ile 2 milyon 359 bin 304 kişi başvurmuştur. İŞKUR'a kayıtlı toplam işsiz sayısı 2 milyon 610 bin 969 kişidir. 2013 yılında açık iş sayısı 1 milyon 481 bin 196'dır. Yine 2013 yılında 671 bin 578 kişi İŞKUR aracılığı ile işe yerleştirilmiştir. İŞKUR tarafından 2013 yılında düzenlenen toplam 31 bin 385 programa 220 bin 75 kursiyer katılmıştır. Ayrıca bu süreçte, 422 bin 334 kişi İşsizlik ödeneği almaya hak kazanmıştır.

Kutu 1: İŞKUR İşsiz Kayıtları ile TÜİK İşsizlik Kayıtları neden kıyaslanabilir değildir?

İstatistik veriler ve idari kayıtların birbiri ile veya başka istatistik ve idari kayıtlarla doğrudan kıyaslanabilmesi için benzer yöntemlerle derlenmiş olmaları zorunludur. Kamuoyunda çoğu zaman İŞKUR ve TÜİK'in işsiz sayılarını kıyaslanma eğilimleri görülmektedir. Ancak TÜİK ve İŞKUR'un kayıtları birbiri ile yorumlanmadan önce bu verilere ilişkin bazı hususların kesinlikle bilinmesi gereklidir.

TÜİK İşsiz verilerini Hanehalkı İşgücü Piyasası Anketi yaparak açıklamaktadır. İLO ve EUROSTAT gibi uluslararası kuruluşların belirlediği tanım ve sınıflamalara uyumlu bir şekilde yapılan, hanelere gidilerek tespit edilen işsiz sayısı ve oranı resmi işsiz sayısı ve oranıdır. Bu tanımlara göre bir kişinin işsiz sayılabilmesi için bazı koşullar bulunmaktadır.

Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişiler işsiz nüfusa dahildirler. Ayrıca, üç ay içinde başlayabileceği bir iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenler de işsiz nüfus kapsamına dahildirler. Belirtilen koşullarda olmayan kişiler işsiz sayılmamaktadır.

İŞKUR işsiz kayıtları ise TÜİK'in işsiz kayıtlarından farklı olarak anket sonucu elde edilen veriler değil idari kayıtlardır. İŞKUR'a kayıtlı işsizler, kendileri İŞKUR'a gelerek veya web üzerinden kayıt olarak kayıtlı işsiz olmaktadır. TÜİK ve İŞKUR arasında önemli bir metodolojik fark işsizlik süresine ilişkindir. Bu metodolojik fark kamu istihdam hizmetlerinin gereği olarak dünyanın birçok ülkesinde bu şekildedir. İŞKUR'da kayıtlı işsiz olarak, 18 aya kadar kayıtlı kalınabilmektedir. Bu süre içerisinde kişiye düzenli olarak iş ve meslek fırsatlarına ilişkin bilgilendirme, mesleki kurslar ve toplum yararına çalışma programlar, işsizlik ödeneği gibi imkanlarından yararlanma hizmeti sunulmaktadır.

Son yıllarda birçok nedenle İŞKUR'un kayıtlı işsiz sayılarında mutlak artış yaşanmıştır. Bu artışın nedeni işsiz sayısının artışı değil İŞKUR hizmetlerinin yaygınlaşmasıdır. Bu nedenlerden bazıları aşağıda sıralanmıştır;

İŞKUR'un tüm hizmetleri web erişimli hale gelmiştir. Kişiler kolaylıkla İŞKUR'a kayıt olabilmektedir.

- **İŞKUR kursiyerleri kurs harçlığı aldığından, mezun ve işsiz gençler İŞKUR'a yönelmektedir.**
- **Toplumsal cinsiyete duyarlı kamu istihdam hizmeti sunum politikasından dolayı kadınlar İŞKUR'a yönelmektedir.**
- **Engelli istihdamında öncü, aracı ve yetkili Kurum olarak Engelliler İŞKUR'a yönelmektedir.**
- **Sosyal yardım yararlanıcıları İŞKUR'a yöneltilmektedir.**
- **İşsizlik sigortası uygulaması giderek yaygınlaştığından kayıtlı çalışan işsizler İŞKUR'a yönelmektedir.**
- **Toplum yararına programlar nedeniyle uzun süreli işsizler İŞKUR'a yönelmektedir.**
- **Kamu kurumlarına KPSS ile alınan işçiler İŞKUR aracılığıyla gönderildiği için üniversiteliler İŞKUR' yönelmiştir.**
- **İş ve meslek danışmaları vasıtasıyla İŞKUR hem işçi hem de işverenin ulaşabileceği en yakın kamu kurumlarından biri haline gelmiştir.**

1.2.12.1. İŞKUR'a Başvurular

2013 yılında İŞKUR'a hizmetlerinden yararlanmak amacı ile 2 milyon 359 bin 304 kişi başvurmuştur. Başvuru sayısı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 3 artmıştır. Bu dönemde kuruma başvuranların yüzde 63' ü (1 milyon 496 bin 699 kişi) erkek, yüzde 37' si (862 bin 605 kişi) kadındır. Başvurularda dikkati çeken, geçen yıl olduğu gibi eğitim seviyesi düşük olanların, gençlerin ve nitelik gerektirmeyen mesleğe sahip olanların başvurular içerisinde yoğunlukta olduğudur.

Tablo 17: Eğitim Durumuna Göre Başvurular, (2012-2013)

EĞİTİM DURUMU	2012	2013
Okuryazar olmayan	30.604	31.819
Okuryazar	63.800	57.123
İlköğretim	1.109.989	1.118.077
Ortaöğretim (lise ve dengi)	708.001	703.072
Önlisans	191.747	220.168
Lisans	185.039	220.869
Yüksek lisans	6.885	7.898
Doktora	260	278
Toplam	**2.296.325**	**2.359.304**

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında başvuranların yüzde 47' si (1 milyon 118 bin 77 kişi) ilköğretim, yüzde 30' u (703 bin 72 kişi) ortaöğretim ve yüzde 9' u da lisans (220 bin 869 kişi) ve önlisans (220 bin 168 kişi) mezunudur. İŞKUR'a başvuruların yüzde 51' i (1 milyon 207 bin 19 kişi) okur yazar olmayanlar, okur yazar olanlar ve ilköğretim mezunlarından oluşmaktadır. Buna karşın önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora mezunlarını içeren yüksek eğitimli kişiler toplam başvuruların yüzde 19' unu (449 bin 213 kişi) oluşturmaktadır. Oran düşük olsa da, 2012 yılına kıyasla göreli bir artış söz konusudur. 2012 yılında önlisans ve lisans mezunlarının yaptıkları başvurular toplamın yüzde 16' sı iken 2013 yılında yüzde 19'a yükselmiştir.

Başvuru yapanların mesleklerine göre dağılımına bakıldığında ilk on mesleğin tamamının, 'sıralaması dâhil olmak üzere' hem 2012 yılında hem de 2013 yılında aynı olduğunu görüyoruz. 2013 yılında başvuru yapanlar içinde Beden İşçisi (Genel) 482 bin 863 kişi ile ilk sıradadır. Bunu 94 bin 785 kişi ile Büro Memuru (Genel) ve 85 bin 739 kişi ile de Beden İşçisi (Temizlik) meslekleri takip etmektedir. Nitelik gerektirmeyen mesleklere sahip olanların başvurulardaki üstünlüğü bu yıl da devam etmektedir. Beden İşçisi (Genel) mesleğinde 2012 yılında başvuranların oranı yüzde 24,9 iken 2013 yılında bu oran yüzde 20,5' e gerilemiştir.

Tablo 18: Başvuruların Mesleklere Göre Dağılımı, (2012-2013)

2012		2013	
MESLEKLER	SAYI	MESLEKLER	SAYI
Beden işçisi (genel)	572.862	Beden işçisi (genel)	482.863
Büro memuru (genel)	100.687	Büro memuru (genel)	94.785
Beden işçisi (temizlik)	86.976	Beden işçisi (temizlik)	85.739
Temizlik görevlisi	53.649	Temizlik görevlisi	77.525
Satış elemanı (tanıtım)	47.515	Satış danışmanı	64.405
Sekreter	36.929	Sekreter	42.483
Şoför-yük taşıma	33.993	Şoför-yük taşıma	40.787
Ön muhasebeci	30.406	Ön muhasebeci	37.930
Garson (servis elemanı)	27.132	Garson (servis elemanı)	34.171
Muhasebeci	25.799	Muhasebeci	27.125
Diğer meslekler	1.280.377	Diğer meslekler	1.371.491
Toplam	**2.296.325**	**Toplam**	**2.359.304**

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında yapılan başvuruların yüzde 37' sini kadınlar yapmıştır. Bu dönemde İŞKUR'a 862 bin 605 kadın başvurmuştur. 20-24 yaş aralığında başvuru yapan kadınlar, kadınlardaki toplam başvuru içerisinde yine ilk sıradadır ve 202 bin 587 kişi ile yüzde 23' lük bir paya sahiptir. 15-24 yaş aralığındaki genç kadınlarda başvuru, toplam kadın başvurusun yüzde 31' ini (270 bin 45 kişi) oluşturmaktadır. Her yaş grubunda erkeklerdeki başvuru sayısı kadınlardaki başvuru sayısından bu yıl da fazladır.

Tablo 19: Başvuruların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı, (2013)

YAŞ GRUBU	ERKEK	KADIN	TOPLAM
15-19	104.372	67.458	102.635
20-24	312.952	202.587	313.348
25-29	329.833	176.124	329.612
30-34	267.025	147.532	260.496
35-39	186.958	116.730	182.791
40-44	135.826	82.887	127.551
45-49	94.338	43.282	80.352
50-54	39.843	18.603	33.732
55-59	17.917	5.619	13.565
60-64	5.544	1.351	3.927
65+	2.091	432	1.475
Toplam	**1.496.699**	**862.605**	**2.359.304**

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında yapılan başvuruların yüzde 63' ünü erkekler yapmıştır. Bu dönemde İŞKUR'a 1 milyon 496 bin 699 erkek başvurmuştur. 25-29 yaş aralığında başvuru yapan erkekler, erkeklerdeki toplam başvuru içerisinde ilk sıradadır ve 329 bin 833 kişi ile yüzde 22' lik bir paya sahiptir. 20-24 yaş

aralığında başvuru yapan erkekler 312 bin 952 kişi ile yüzde 21' lik bir paya sahiptir ve ikinci sırada gelmektedir (2012 yılında ise bu yaş grubu birinci sırada idi). 15-24 yaş aralığında yer alan genç erkeklerde başvuru, toplam erkek başvurusunun yüzde 28' ini (417 bin 324 kişi) oluşturmaktadır ve bu oranda 2012 yılına göre düşüş söz konusudur.

Toplam başvuruların yaş dağılımına bakıldığında 2013 yılında en fazla başvurunun 20-24 yaş aralığında olduğu görülmektedir. 20-24 yaş aralığında toplam 515 bin 539 kişi başvuru yapmış ve bu sayı toplam başvuruların yüzde 22' sini oluşturmaktadır. İkinci sırada bulunan 25-29 yaş aralığında ise toplam 505 bin 957 kişi başvuru yapmıştır. 15-24 yaş aralığında yer alan gençlerde başvuru sayısı 687 bin 369 kişidir ve bu sayının toplam başvurulara oranı yüzde 29' dur. İŞKUR'a bu dönemde 65 yaşından büyük 2 bin 523 kişi başvurmuştur.

1.2.12.2. İŞKUR'a Kayıtlı İşsizler

İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin sayısı 2011 yılı sonu itibariyle 1 milyon 884 bin 965 kişi iken, 2012 yılı sonu itibariyle 2 milyon 372 bin 262 kişiye ulaşmıştır. 2013 yılında ise, bu rakam 2 milyon 610 bin 969 kişi olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılında İŞKUR'da 590 bin 467 kişi ile en fazla Beden İşçisi (Genel) mesleğinde kayıtlı işsiz bulunmaktadır. Beden İşçisi (Genel) mesleğine kayıtlı işsizler, toplam kayıtlı işsizlerin yüzde 23' ünü oluşturmaktadır. İkinci olarak ise yüzde 5' lik (128 bin 086) bir oran ile Büro Memuru (Genel) gelmektedir. Üçüncü sırada ise yüzde 4' lük (101 bin 469) bir oran ile Beden İşçisi (Temizlik) gelmektedir. Bu verilerden İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin 2013 yılında genel olarak nitelik gerektirmeyen bir mesleğe sahip kişiler olduğu görülmektedir.

Tablo 20: Kayıtlı İşsizlerin Mesleklere Göre Dağılımı, (2012-2013)

2012		2013	
MESLEK	SAYI	MESLEK	SAYI
Beden işçisi (genel)	580.621	Beden işçisi (genel)	590.467
Büro memuru (genel)	142.007	Büro memuru (genel)	128.086
Beden işçisi (temizlik)	92.007	Beden işçisi (temizlik)	101.469
Satış elemanı	47.614	Temizlik görevlisi	66.004
Sekreter	46.050	Satış danışmanı	59.418
Temizlik görevlisi	45.512	Sekreter	54.950
Ön muhasebeci	38.206	Ön Muhasebeci	45.179
Şoför-yük taşıma	35.912	Şoför-Yük Taşıma	43.960
Muhasebeci	32.002	Muhasebeci	33.838
Bilgisayar işletmeni	26.951	Garson (servis elemanı)	29.924
Diğer meslekler	1.285.380	Diğer meslekler	1.457.674
Toplam	**2.372.262**	**Toplam**	**2.610.969**

Kaynak: İŞKUR

Kayıtlı işsizlerin mesleklere göre dağılımına bakıldığında; 2012 yılı ile 2013 yılında kayıtlı olan işsizlerin sahip olduğu ilk 10 meslekten 9 tanesinin her iki yılda da mevcut olduğunu görülmektedir. Beden İşçisi (Genel), Büro Memuru (Genel), Beden İşçisi (Temizlik), Temizlik Görevlisi, Satış Danışmanı, Sekreter, Ön Muhasebeci, Şoför-Yük Taşıma, Muhasebeci meslekleri ortak olan mesleklerdir. Beden İşçisi (Genel), Büro Memuru (Genel), Beden İşçisi (Temizlik), Ön Muhasebeci,

Şoför-Yük Taşıma, Muhasebeci mesleklerinin sıralaması dahi aynıdır. 2012 ile 2011 yılı arasında yaptığımız karşılaştırmada ise ilk 10 meslekten 6 tanesinin aynı olduğu görülmüştü. Bu üç yıl dikkate alındığında ise, ilk 10 meslekten 5 tanesinin aynı olduğu görülmektedir. Beden İşçisi (Genel), Büro Memuru (Genel), Ön Muhasebeci, Muhasebeci, Satış Danışmanı bu üç yılda da ilk on içerisinde ortak olan mesleklerdir.

Beden İşçisi mesleğine sahip kayıtlı işsizlerin sayısı 2013 yılında 2012 yılına göre 10 bin kişi artmıştır. Büro Memuru mesleğinde ise 14 bin kişilik bir azalma söz konusudur. Bilgisayar İşletmeni ise 2012 yılında ilk 10 meslek arasında yer alsa da 2013 yılında ilk 10 meslek arasında yer almamaktadır.

Tablo 21: Kayıtlı İşsizlerin Bekleme Süreleri, (2013)

30 GÜN VE AZ	1 - 2 AY	2 - 3 AY	3 - 6 AY	6 - 12 AY	1 - 2 YIL	2 - 3 YIL	3+ YIL	TOPLAM
92.194	82.838	78.117	260.500	467.119	992.640	390.773	246.788	2.610.969

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin bekleme sürelerine göre dağılımına baktığımızda; kayıtlı işsizlerin yüzde 38' i (992 bin 640 kişi) 1 yıldan fazla 2 yıldan az süre ile beklemekte, yüzde 18' i (467 bin 119 kişi) 6 aydan fazla 12 aydan az süre ile beklemekte, yüzde 15' i (390 bin 773 kişi) 2 yıldan fazla 3 yıldan az süre ile beklemekte, yüzde 10' u (260 bin 500 kişi) 3 aydan fazla 6 aydan az süre ile beklemekte, yüzde 9' u (246 bin 788 kişi) 3 yıldan fazla süre ile beklemekte, yüzde 4' ü (92 bin 194) 30 gün ve daha az süre ile beklemekte, yüzde 3' ü (82 bin 838 kişi) 1 aydan fazla 2 aydan az süre ile beklemekte, yüzde 3' ü ise (78 bin 117 kişi) 2 aydan fazla 3 aydan az süre ile beklemektedir. 1 yıl ve daha fazla süredir işsiz olanları ''uzun vadeli işsiz'' olarak değerlendirecek olursak İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin yüzde 62' si (1 milyon 630 bin 201 kişi) uzun süreli işsizdir.

Tablo 22: Yaş Gruplarına Göre Kayıtlı İşsizlerin Dağılımı, (2013)

Yaş grubu	Erkek	Kadın	Toplam
15-19	67.152	49.513	116.665
20-24	309.873	231.402	541.275
25-29	328.826	225.391	554.217
30-34	275.825	186.284	462.109
35-39	207.464	145.620	353.084
40-44	161.364	107.427	268.791
45-49	122.099	60.789	182.888
50-54	51.148	28.308	79.456
55-59	24.781	10.115	34.896
60-64	8.608	3.427	12.035
65+	4.063	1.490	5.553
Toplam	**1.561.203**	**1.049.766**	2.610.969

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin (2 milyon 610 bin 969 kişi) yüzde 21' i (554 bin 217 kişi) 25-29 yaş aralığında, yüzde 21' i (541 bin 275 kişi) 20-24 yaş aralığında bulunmaktadır. Bu ikisini yüzde 18 ile (462 bin 109 kişi) 30-34 yaş aralığındaki grup izlemektedir. Genç işsizler olarak tabir edilen 15-24 yaş aralığındaki işsizlerin, toplam kayıtlı işsizler içindeki oranı ise yüzde 25 (657 bin 940)' tir. İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin sadece yüzde 12'si (314 bin 828 kişi) 45 yaş ve üstü olup 65 yaş ve üstü 5.553 kişi bulunmaktadır.

2013 yılında İŞKUR'a kayıtlı kadın işsizlerin (1 milyon 49 bin 766 kişi) yüzde 22'si (231 bin 402 kişi) 20-24 yaş aralığında, yüzde 21'i (225 bin 391 kişi) 25-29 yaş aralığında bulunmaktadır. Bu ikisini yüzde 18 ile (186 bin 284 kişi) 30-34 yaş aralığındaki grup izlemektedir. İŞKUR'a kayıtlı 15-24 yaş arası genç işsiz kadınlar, toplam kadın işsizlerin yüzde 27' sini (280 bin 915 kişi) oluşturmaktadır. İŞKUR'a kayıtlı 65 yaş ve üstü 1.490 kadın işsiz bulunmaktadır. İŞKUR'a kayıtlı kadın işsizlerin yalnızca yüzde 10'u (104 bin 129 kişi) 45 yaş ve üstü işsizdir.

2013 yılında İŞKUR'a kayıtlı erkek işsizlerin (1 milyon 561 bin 203 kişi) yüzde 21' i (328 bin 826 kişi) 25-29 yaş aralığında, yüzde 20' si (309 bin 873 kişi) 20-24 yaş aralığında bulunmaktadır. Bunu yüzde 18 ile (275 bin 825 kişi) 30-34 yaş aralığındaki grup izlemektedir. İŞKUR'a kayıtlı 15-24 yaş aralığındaki genç işsiz erkekler, toplam erkek işsizlerin yüzde 24' ünü (377 bin 25 kişi) oluşturmaktadır. İŞKUR'a kayıtlı 65 yaş ve üstü 4 bin 63 erkek işsiz bulunmaktadır. İŞKUR'a kayıtlı erkek işsizlerin yalnızca yüzde 13' ü (210 bin 699 kişi) 45 yaş ve üstü işsizdir.

Tablo 23: Kayıtlı İşsizlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı, (2013)

Eğitim Durumu	Erkek	Kadın	Toplam
Okur yazar olmayan	24087	24744	48831
Okur yazar	40436	30659	71095
İlköğretim	800715	418951	1219666
Ortaöğretim (lise ve dengi)	443794	313137	756931
Önlisans	118630	129880	248510
Lisans	128868	126646	255514
Yüksek lisans	4445	5590	10035
Doktora	228	159	387
Toplam	**1.561.203**	**1.049.766**	**2.610.969**

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin (2 milyon 610 bin 969 kişi) yüzde 47' si (1 milyon 219 bin 666 kişi) ilköğretim, yüzde 29' u (756 bin 931 kişi) ortaöğretim mezunudur. Bunu yüzde 10 (255 bin 514 kişi) ile lisans ve yine yüzde 10 (248 bin 510 kişi) ile önlisans mezunları takip etmektedir. İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin yalnızca yüzde 10' u (265 bin 936 kişi) lisans ve üstü eğitim düzeyine sahiptir. Toplamda İŞKUR'a kayıtlı 10 bin 35 yüksek lisans mezunu ve 387 doktora mezunu işsiz bulunmaktadır.

2013 yılında İŞKUR'a kayıtlı kadın işsizlerin (1 milyon 49 bin 766 kişi) yüzde 40' ı (418 bin 951 kişi) ilköğretim, yüzde 30' u (313 bin 137 kişi) ortaöğretim mezunudur. Bunu yüzde 12 (129 bin 880) ile önlisans ve yüzde 12 (126 bin 646 kişi) ile lisans mezunları takip etmektedir. İŞKUR'a kayıtlı kadın işsizlerin yalnızca yüzde 13' ü lisans ve üstü eğitim düzeyine sahiptir. İŞKUR'a kayıtlı 5 bin 590 yüksek lisans mezunu ve 159 doktora mezunu kadın kayıtlı işsiz bulunmaktadır. Önlisans mezunu ve yüksek lisans mezunu kadın kayıtlı işsizlerin sayısı, erkek kayıtlı işsizlerin sayısından fazladır.

2013 yılında İŞKUR'a kayıtlı erkek işsizlerin (1 milyon 561 bin 203 kişi) yüzde 51' i (800 bin 715 kişi) ilköğretim, yüzde 28' i (443 bin 794 kişi) ortaöğretim mezunudur. Bunu yüzde 8 (128 bin 868 kişi) ile lisans mezunu ve yine yüzde 8 (118 bin 630 kişi) önlisans mezunları takip etmektedir. İŞKUR'a kayıtlı erkek işsizlerin yalnızca yüzde 9' u (133 bin 541 kişi) lisans ve üstü eğitim düzeyine sahiptir. İŞKUR'a kayıtlı 4 bin 445 yüksek lisans mezunu ve 228 doktora mezunu kayıtlı işsiz bulunmaktadır.

İŞKUR'a kayıtlı işsizler içerisinde kadınların eğitim düzeyi erkeklerin eğitim düzeyinden daha yüksektir. Nitekim kadınların yüzde 24,9' u (262 bin 275 kişi) önlisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip iken, erkeklerin yüzde 16,2' si (252 bin 171 kişi) önlisans ve üzeri eğitim düzeyine sahiptir. İŞKUR'a kayıtlı toplam kadın işsiz sayısının erkek işsiz sayısından oldukça düşük olmasına rağmen önlisans ve üstü eğitim düzeyinde kadınların sayı ve oran olarak erkeklerden yüksek olması oldukça dikkat çekicidir. Bu durum eğitimli kadınların iş aramak için İŞKUR'u daha fazla tercih ettiğini göstermesi bakımından önemlidir.

1.2.12.3. Açık İşler

Son yıllarda İŞKUR'un işgücü talebini çekme çalışmaları sonucu Kuruma gelen açık işlerde görünür bir artış olmuştur. Bu artışın özel sektör ağırlıklı olması İŞKUR'un etkin işyeri ziyaretleri neticesinde işverenler tarafından daha fazla tercih edilir hale geldiğini göstermektedir. Etkin işgücü piyasası talep araştırmaları ile de bu artışın devam edeceği söylenebilir.

Tablo 24: Açık İşler, (2002-2013)

	Kamu	Özel	Kamu (yüzde)	Özel (yüzde)	Toplam
2002	102.211	37.064	73%	27%	**139.275**
2003	43.955	85.303	34%	66%	**129.258**
2004	48.904	60.774	45%	55%	**109.678**
2005	34.655	79.712	30%	70%	**113.827**
2006	32.747	119.047	22%	78%	**151.794**
2007	16.936	169.986	9%	91%	**186.922**
2008	14.360	164.260	8%	92%	**178.620**
2009	21.388	144.502	13%	87%	**165.890**
2010	60.039	308.597	16%	84%	**368.636**
2011	64.636	595.987	10%	90%	**660.623**
2012	140.668	851.136	14%	86%	**991.804**
2013	66.267	1.414.929	4%	96%	**1.481.196**

Kaynak: İŞKUR

2004 yılından itibaren özel sektörden alınan açık işlerin her yıl düzenli olarak artığı tabloda da görülmektedir. 2013 yılında ise özel sektörden alınan açık iş oranında rekor sayılabilecek bir seviyeye ulaşılmıştır. İŞKUR tarafından bu dönemde alınan açık işlerin mesleklere göre dağılımına baktığımızda ise en fazla açık işin, 2012 yılında olduğu gibi bu yıl da Beden İşçisi (Genel) mesleğinde olduğu görülmektedir.

Bu meslekte 2013 yılında 483 bin 396 açık iş alınmıştır. Bu sayı, aynı dönemde alınan açık işlerin yüzde 30'udur. Bu mesleği 57 bin 989 açık iş ile Temizlik Görevlisi mesleği, 45 bin 366 açık iş ile de Satış Danışmanı mesleği izlemektedir. 2012 yılında alınan açık işlerle 2013 yılında alınan açık işler

arasında ilk 10 sıradaki meslekler değişmemiştir sadece bazılarının sıralamadaki yeri değişmiştir. İŞKUR olarak alınan açık işlerde nitelik gerektirmeyen meslekler bu yıl da çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 25: Açık İşlerin Mesleklere Göre Dağılımı, (2012-2013)

2012		2013	
MESLEK	SAYI	MESLEK	SAYI
Beden işçisi (genel)	366.718	Beden işçisi (genel)	438.396
Beden işçisi (temizlik)	48.132	Temizlik görevlisi	57.989
Temizlik görevlisi	43.931	Satış danışmanı	45.366
Satış elemanı (tanıtım)	22.153	Beden işçisi (temizlik)	41.680
Büro memuru (genel)	20.913	Güvenlik görevlisi	39.759
Güvenlik görevlisi	20.446	Makineci (dikiş)	36.157
Makineci (dikiş)	18.058	Garson (servis elemanı)	32.710
Garson (servis elemanı)	15.768	Büro memuru (genel)	31.642
Çağrı merkezi görevlisi	13.197	Çağrı merkezi görevlisi	31.586
Reyon görevlisi	11.054	Reyon görevlisi	20.081
Diğer meslekler	411.434	Diğer meslekler	705.830
Toplam	**991.804**	**Toplam**	**1.481.196**

Kaynak: İŞKUR

İŞKUR tarafından 2013 yılında alınan açık işlerin 9 ana meslek grubuna göre dağılımına baktığında; ilk iki sırada yüzde 41 (614 bin 311 açık iş) ile nitelik gerektirmeyen meslekler grubu, yüzde 16 ile (234 bin 683 açık iş) hizmet ve satış elemanları meslek grubu almaktadır. Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar (180 bin 669 açık iş) ile Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar (176 bin 538 açık iş) ise yüzde 12 ile bu ikiliyi takip eden meslek gruplarıdır. Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar meslek grubunda 129 bin 797 açık iş alınmıştır ve toplam açık işlere oranı yüzde 9'dur. En az açık iş alınan meslek grubu ise, 2012 yılında olduğu gibi yöneticiler meslek grubudur.

Tablo 26: Meslek Gruplarına Göre Açık İşler, (2013)

MESLEK GRUBU	SAYI
Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	129.797
Hizmet ve satış elemanları	234.683
Nitelik gerektirmeyen meslekler	614.311
Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	4.410
Profesyonel meslek mensupları	57.036
Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	180.669
Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları	80.182
Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	176.538
Yöneticiler	3.570
Toplam	1.481.196

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında İŞKUR tarafından alınan açık işlerin iktisadi faaliyetlere (NACE Rev.2) göre dağılımına baktığımızda; toplam açık işin yüzde 36'sı (535 bin 653 açık iş) imalat sektöründe bulunmaktadır. Bu oranı yüzde 11 (161 bin 269 açık iş) ile toptan ve perakende ticaret sektörü izlemektedir. Diğer hizmet faaliyetlerinde 146 bin 942 açık iş, idari ve destek hizmet faaliyetlerinde

ise 127 bin 930 açık iş bulunmaktadır. En az açık iş uluslararası örgütler ve temsilcilikleri faaliyetleri sektöründe bulunmaktadır ve sayısı yalnızca 208'dir.

Tablo 27: Sektörlere Göre Açık İşler, (2013)

Sektör	SAYI
Bilgi ve iletişim	43.357
Diğer hizmet faaliyetleri	146.942
Eğitim	32.627
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	13.139
Finans ve sigorta faaliyetleri	9.366
Gayrimenkul faaliyetleri	2.962
Hanehalklarının işverenler olarak faaliyetleri	983
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	127.930
İmalat	535.653
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	26.680
İnşaat	81.492
Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik	5.188
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	101.338
Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor	7.083
Madencilik ve taş ocakçılığı	14.159
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	78.583
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	11.898
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	11.463
Toptan ve perakende ticaret	161.269
Ulaştırma ve depolama	68.876
Uluslararası örgütler ve temsilciliklerinin faaliyetleri	208
Toplam	1.481.196

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında İŞKUR tarafından alınan açık işlerin sosyal durumlarına göre dağılımına bakıldığında; toplam açık işlerin yüzde 91,21' i (1 milyon 351 bin 144 açık iş) normal, yüzde 8,64' ü (127 bin 991 açık iş) özürlü ve yüzde 0,14' ü (2 bin 61 açık iş) ise eski hükümlü-terörle mücadeleden yararlanan (TMY) açık iş kapsamındadır. 2013 yılında İŞKUR tarafından alınan açık işlerin (1 milyon 481 bin 196 açık iş) yüzde 95,5' i (1 milyon 414 bin 929 açık iş) özel sektörden ve yüzde 4,5' i (66 bin 267 açık iş) ise kamu sektöründen alınmıştır.

1.2.12.4. İşe Yerleştirmeler

Son yıllarda İŞKUR'un işgücü talebini kuruma çekme çalışmaları sonucu alınan açık iş sayısının artışı işe yerleştirme göstergelerinde de gözle görünür artışa (671 bin 578 kişi) neden olmuştur. Bu artışın daha çok özel sektörde olması ise İŞKUR'un özel sektör işverenlerinin işgücü ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla başlattığı yeni hizmetlerin sonucudur. İŞKUR tarafından 2013 yılında işe yerleştirilenlerin yüzde 91'i (609 bin 639 kişi) özel sektör kapsamında iken, yüzde 9'u (61 bin 942 kişi) kamu sektörü kapsamında işe yerleştirilmiştir.

2013 yılında İŞKUR tarafından işe yerleştirilenlerin eğitim durumlarına göre dağılımına bakıldığında yüzde 56 (375 bin 326 kişi) ile ilk sırada ilköğretim mezunlarının geldiği görülmektedir.

Bunu yüzde 29 (194 bin 922 kişi) ile ortaöğretim mezunu, yüzde 7 (48 bin 240 kişi) ile önlisans mezunu, yüzde 5 (32 bin 334 kişi) ile lisans mezunu, yüzde 3 ile de (16 bin 940 kişi) okuryazar durumda olanlar izlemektedir. Toplamda işe yerleştirilenlerin ise yüzde 5' inin (33 bin 45 kişi) lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olması dikkat çekicidir.

Grafik 27: İŞKUR İşe Yerleştirme Verileri, (2000-2013)

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında İŞKUR tarafından işe yerleştirilen kadınların yüzde 52' si (106 bin 523 kişi) ilköğretim mezunudur. Yüzde 29' u (58 bin 801 kişi) ortaöğretim mezunu, yüzde 9' u (19 bin 376 kişi) önlisans mezunu ve yüzde 6'sı (7 bin 860 kişi) lisans mezunudur. Kadınlarda işe yerleştirilenlerin yüzde 7' si lisans ve üstü eğitim düzeyine sahiptir. 2013 yılında İŞKUR tarafından işe yerleştirilen erkeklerin yüzde 58'i (268 bin 803 kişi) ilköğretim mezunudur. Yüzde 29'u (136 bin 121 kişi) ortaöğretim mezunu ve yüzde 6'sı (28 bin 864 kişi) önlisans mezunudur. Erkeklerde işe yerleştirilenlerin yüzde 4'ü (18 bin 420 kişi) lisans ve üstü eğitim düzeyine sahiptir.

Tablo 28: Eğitim Durumlarına Göre İşe Yerleştirmeler (2013)

EĞİTİM DURUMU	ERKEK	KADIN	TOPLAM
Okuryazar olmayan	2.074	1.031	3.105
Okuryazar	11.873	5.067	16.940
İlköğretim	268.803	106.523	375.326
Ortaöğretim (lise ve dengi)	136.121	58.801	194.922
Önlisans	28.864	19.376	48.240
Lisans	18.060	14.274	32.334
Yüksek lisans	353	340	693
Doktora	7	11	18
TOPLAM	466.155	205.423	671.578

Kaynak: İŞKUR

Önlisans ve üstü eğitim seviyesinde İŞKUR aracılığı ile iş arayanlar içerisinde kadınların oranının erkeklerden yüksek olmasının işe yerleştirmelerle de desteklenmesi olumlu bir durum olarak görülebilmektedir. Sayısal olarak ise doktora eğitim durumu hariç, bütün eğitim durumlarında işe yerleştirilen erkek sayısı kadın sayısından fazladır. 2013 yılında işe yerleştirilenlerin (671 bin 578 kişi) yüzde 69'u (466 bin 155 kişi) erkek, yüzde 31'i (205 bin 423 kişi) ise kadındır.

2012 ile 2013 yılında en fazla işe yerleştirilen 10 mesleğin dağılımına bakıldığında; 2013 yılında en fazla işe yerleştirmenin 229 bin 20 kişi ile Beden İşçisi (Genel) mesleğinde olduğu görülmektedir. Beden İşçisi (Genel) mesleğinde işe yerleştirilenlerin toplam işe yerleştirme içerisindeki oranı ise yüzde 34' tür. Ardından yüzde 5 ile (30 bin 965 kişi) Temizlik Görevlisi mesleği ve yüzde 4 ile (29 bin 750 kişi) Beden İşçisi (Temizlik) mesleği gelmektedir.

Tablo 29: Mesleklere Göre İşe Yerleştirme, (2012-2013)

2012		2013	
MESLEK	**SAYI**	**MESLEK**	**SAYI**
Beden işçisi (genel)	229.943	Beden işçisi (genel)	229.020
Beden işçisi (temizlik)	37.294	Temizlik görevlisi	30.965
Temizlik görevlisi	29.650	Beden işçisi (temizlik)	29.750
Güvenlik görevlisi	13.308	Satış danışmanı	17.065
Satış elemanı (tanıtım)	11.867	Güvenlik görevlisi	16.896
Büro memuru (genel)	8.597	Makineci (dikiş)	12.907
Reyon görevlisi	8.267	Büro memuru (genel)	12.696
Çağrı merkezi görevlisi	8.152	Garson (servis elemanı)	12.032
Makineci (dikiş)	8.115	Çağrı merkezi görevlisi	11.551
Kasiyer	6.740	Reyon Görevlisi	9.094
Diğer meslekler	194.654	Diğer meslekler	289.602
Toplam	**556.587**	**Toplam**	**671.578**

Kaynak: İŞKUR

Görüldüğü gibi İŞKUR tarafından işe yerleştirilenlerin önemli bir bölümü nitelik gerektirmeyen mesleğe sahip kişilerden oluşmaktadır. 2012 yılı ile 2013 yılında işe yerleştirilen ilk 10 meslek içerisindeki 9 meslek benzerdir. Beden İşçisi 2011 ve 2012 yılında olduğu gibi, 2013 yılında da ilk sıradadır. 2012 yılı ile ortak olan meslekler Beden İşçisi (Genel), Beden İşçisi (Temizlik), Temizlik Görevlisi, Güvenlik Görevlisi, Satış Danışmanı, Büro Memuru (Genel), Makineci (Dikiş), Çağrı Merkezi Görevlisi ve Reyon Görevlisi meslekleridir. 2012 yılında ilk 10 meslek arasında olup da 2013 yılında ilk 10 içinde yer almayan tek meslek kasiyer mesleğidir ve onun yerine listeye Garson (Servis Elemanı) mesleği girmiştir. 2012 yılında Beden İşçisi (Genel) mesleğinde işe yerleştirme oranı yüzde 41 iken 2013 yılında yüzde 34'e gerilemesi ise önemlidir.

İŞKUR tarafından 2013 yılında yapılan işe yerleştirmelerin 9 ana meslek grubuna dağılımına baktığımızda; ilk sırada yüzde 48 (323 bin 496 kişi) ile nitelik gerektirmeyen meslek grubu yer almaktadır. Bunu yüzde 14 ile (94 bin 965 kişi) hizmet ve satış elemanları, yüzde 12 ile (80 bin 279 kişi) tesis ve makine operatörleri ve montajcılar, yüzde 10 ile (67 bin 849 kişi) sanatkar ve ilgili işlerde çalışanlar ve yüzde 8 ile (53 bin 912 kişi) büro hizmetlerinde çalışan elemanlar takip etmektedir. En az işe yerleştirme, 2012 yılında olduğu gibi bin 586 kişi ile yöneticiler meslek grubunda gerçekleşmiştir.

Tablo 30: Meslek Gruplarına Göre İşe Yerleştirme, (2013)

MESLEK GRUBU	SAYI
Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	53.912
Hizmet ve satış elemanları	94.965
Nitelik gerektirmeyen meslekler	323.496
Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	2.081
Profesyonel meslek mensupları	19.236
Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	67.849
Teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları	28.174
Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	80.279
Yöneticiler	1.586
Toplam	671.578

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında İŞKUR tarafından yapılan işe yerleştirmelerin iktisadi faaliyetlere (NACE Rev.2) göre dağılımına baktığımızda; toplam işe yerleştirmelerin yüzde 35' i (234 bin 318 kişi) imalat sektöründe, yüzde 10' u (70 bin 2 kişi) diğer hizmet faaliyetleri sektöründe gerçekleşmiştir. Bu meslekleri yüzde 10 ile (66 bin 509 kişi) idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörü, yüzde 9 ile (61 bin 321 kişi) toptan ve perakende ticaret sektörü ve yüzde 6 ile (39 bin 854 kişi) inşaat sektörü izlemektedir. En az işe yerleştirme ise uluslararası örgütler ve temsilciliklerin faaliyetleri sektöründe gerçekleşmiştir. Bu sektörde işe yerleştirilenlerin sayısı yalnızca 122'dir.

Tablo 31: Sektörlere Göre İşe Yerleştirme, (2013)

Sektör	SAYI
Bilgi ve iletişim	20.022
Diğer hizmet faaliyetleri	70.002
Eğitim	21.211
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	6.297
Finans ve sigorta faaliyetleri	4.226
Gayrimenkul faaliyetleri	443
Hanehalklarının işverenler olarak faaliyetleri	390
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	66.509
İmalat	234.318
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	14.244
İnşaat	39.854
Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik	4.249
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	38.391
Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor	2.667
Madencilik ve taş ocakçılığı	6.744
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	36.120
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	9.340
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	7.293
Toptan ve perakende ticaret	61.321
Ulaştırma ve depolama	27.815
Uluslararası örgütler ve temsilciliklerinin faaliyetleri	122
Toplam	671.578

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında İŞKUR tarafından yapılan işe yerleştirmelerin sosyal durumuna göre dağılımına baktığımızda; toplam işe yerleştirmelerin yüzde 94,8'inin (636 bin 752 kişi) normal işe yerleştirmelerden oluştuğu görülmektedir. Engellilerin toplam işe yerleştirme içerisindeki oranı yüzde 5,1 (34 bin 476 kişi) iken eski hükümlüler-TMY (Terörle Mücadeleden Yararlananlar) oranı yüzde 0,1 (350 kişi) bile değildir.

Tablo 32: Sosyal Durumlara Göre İşe Yerleştirme, (2013)

SOSYAL DURUM	SAYI
Normal	636.752
Engelli	34.476
Eski hükümlü-TMY Yerleştirme	350
Toplam	**671.578**

Kaynak: İŞKUR

İŞKUR'un işe yerleştirmeleri alınan açık işlere ve Kuruma kayıtlı işsizlere bağlıdır. İŞKUR ancak kendine gelen taleplere elindeki portföyden işe yerleştirme yapmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Kurumun işe yerleştirmelerini kendi kayıtları etkilemektedir. En fazla Beden İşçisi mesleğinde açık iş geliyorsa ve kayıtlarda da bu meslekte eleman bulunuyorsa en fazla işe yerleştirme de Beden İşçisi mesleğinde olmaktadır.

1.2.12.5. Mesleki Eğitim Faaliyetleri

2013 yılında İŞKUR tarafından 15 program türünde toplam 31 bin 385 program düzenlenmiştir. Bu programlara toplamda 220 bin 75 kursiyer katılmıştır. Katılımcıların yüzde 51'i (113 bin 74 kişi) kadın, yüzde 49' u (107 bin 1 kişi) ise erkektir. Açılan programların yüzde 65' i ''İşbaşı Eğitim Programı'' türünde olup bu programa toplamda 14 bin 752 kişi katılmıştır. Açılan programların yüzde 8' i ise ''İstihdam Garantili İşgücü Yetiştirme Kursu'' kapsamında olup bu programlara 67 bin 127 kişi katılmıştır. Ancak katılımcı sayısı açısından bakıldığında en fazla katılımın yüzde 31 ile bu kurs türünde olması dikkat çekicidir.

UMEM Projesi kapsamında 5 bin 61 kurs açılmış olup bu kurslara toplamda 55 bin 705 kursiyer, UMEM İEP kapsamında ise 2 bin 896 kurs açılmış ve bu kurslara 15 bin 804 kursiyer katılmıştır. Girişimcilik kurs türü kapsamında 852 kurs (23 bin 571 kişi), engellilere yönelik olarak 506 kurs (5 bin 473) açılmış olup 2 kurs ile en az kurs GAP 2 kurs türünde açılmış ve 25 kişi yararlanmıştır.

2013 yılında kadınların en fazla katıldığı kurs türü 41 bin 300 kadın kursiyer ile İstihdam Garantili İşgücü Yetiştirme Kursu olup bu sayı 25 bin 827 olan erkek kursiyer sayısından fazladır. İkinci sırada İşbaşı Eğitim Programı(İEP) gelmektedir ve bu kurslara 22 bin 257 kadın kursiyer katılmıştır. Bunu 16 bin 910 kadın kursiyer sayısı ile UMEM Projesi izlemektedir. 2013 yılında kadınlarda Eski Hükümlülere Yönelik Kurslara katılan kursiyer sayısı yalnızca 2'dir. Toplam 15 kurs türünün beş tanesinde kadın kursiyer sayısı erkek kursiyer sayısından fazladır. Bu kurs türleri İşgücü Yetiştirme Kursu/İstihdam Garantili, İşgücü Yetiştirme Kursu/Genel, GAP 2 UMEM-İEP, GAP 2/UMEM ve GAP 2'dir.

Tablo 33: Kurs ve Kursiyer Göstergeleri, (2013)

KURS TÜRÜ	2013			
	Açılan Kurs Sayısı	Katılan Kursiyer Sayısı		
		Erkek	Kadın	Toplam
İŞ.YET.KURS/ İSTİHDAM GARANTİLİ	2.508	25.827	41.300	67.127
İŞBAŞI EĞİTİM PROGRAMI(İEP)	20.521	23.023	22.257	45.280
UMEM PROJESİ	2.149	22.631	16.910	39.541
UMEM PROJESİ/İEP	2.816	8.291	6.461	14.752
İŞ.YET.KURS/GENEL	630	3.856	9.261	13.117
GİRİŞİMCİLİK	852	11.935	11.636	23.571
ÖZÜRLÜ KURSLARI	506	3.326	2.147	5.473
ÇALIŞANLARIN MESLEKİ EĞİTİMİ	166	3.274	706	3.980
HÜKÜMLÜLERE YÖNELİK KURSLAR	112	1.429	109	1.538
GAP II/İEP	962	1.589	987	2.576
GAP II/UMEM-İEP	80	514	538	1.052
GAP II/GİRİŞİMCİLİK	58	1.088	507	1.595
GAP II/UMEM	16	121	239	360
ESKİ HÜKÜMLÜLERE YÖNELİK KURSLAR	7	86	2	88
GAP II	2	11	14	25
Toplam	**31.385**	**107.001**	**113.074**	**220.075**

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında erkeklerin en fazla katıldığı kurs türü kadınlarda olduğu gibi İstihdam Garantili İşgücü Yetiştirme Kursu olup toplamda 25 bin 827 erkek kursiyer katılmıştır. İkinci sırada 23 bin 23 katılımcı ile İşbaşı Eğitim Programı (İEP) Kursu, üçüncü sırada da 22 bin 631 kursiyer ile UMEM Projesi izlemektedir. Bu dönemde erkeklerde en az katılım GAP 2 kursuna olmuştur ve kursiyer sayısı yalnızca 11'dir.

1.2.12.6. İşsizlik Ödeneği

2013 yılında İŞKUR'a işsizlik ödeneği almak için yapılan başvuruların değerlendirilmesi neticesinde 422 bin 334 kişinin hak ettiği tespit edilmiştir. Hak edenlerin yüzde 69' u (291 bin 960 kişi) erkek, yüzde 31'i (130 bin 374 kişi) ise kadındır. Toplamda hak edenlerin yüzde 49' u (206 bin 778 kişi) ilköğretim mezunudur. Bunu yüzde 31 (131 bin 228 kişi) ile ortaöğretim (lise ve dengi) mezunları, yüzde 11 (45 bin 244 kişi) ile lisans mezunları ve yüzde 7 (29 bin 663 kişi) ile önlisans mezunları takip etmektedir. Ayrıca hak edenlerden yüzde 11' i de (46 bin 279) lisans ve üstü eğitim düzeyine sahiptir.

2013 yılında erkeklerde işsizlik ödeneği hak edenlerin yüzde 55' i (160 bin 288 kişi) ilköğretim mezunudur. Bunu yüzde 30 (86 bin 762 kişi) ile ortaöğretim (lise ve dengi) mezunları, yüzde 8 (24 bin 512 kişi) ile lisans mezunları ve yüzde 5 (14 bin 585 kişi) ile önlisans mezunları takip etmektedir. Hak eden erkeklerin 25 bin 506 kişisi lisans ve üstü eğitim düzeyine sahiptir.

2013 yılında kadınlarda işsizlik ödeneği hak edenlerin yüzde 36'sı (46 bin 490 kişi) ilköğretim mezunudur. Bunu yüzde 34 (44 bin 466 kişi) ile ortaöğretim (lise ve dengi) mezunları, yüzde 16 (20 bin 732 kişi) ile lisans mezunları ve yüzde 12 (15 bin 78 kişi) ile önlisans mezunları takip etmektedir.

Hak eden kadınların 21 bin 773 kişisi lisans ve üstü eğitim düzeyine sahiptir. Önlisans ve yüksek lisans eğitim düzeyinde işsizlik ödeneği hak eden kadın sayısı, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da, hak eden erkek sayısından fazladır.

Tablo 34: Eğitim Durumlarına Göre İşsizlik Ödeneği Hak Edenler, (2013)

ÖĞRENİM DURUMU	ERKEK	KADIN	TOPLAM
Okuryazar olmayan	2.058	1.385	3.443
Okuryazar	2.761	1.182	3.943
İlköğretim	160.288	46.490	206.778
Ortaöğretim (lise ve dengi)	86.762	44.466	131.228
Önlisans	14.585	15.078	29.663
Lisans	24.512	20.732	45.244
Yüksek lisans	963	1.016	1.979
Doktora	31	25	56
Toplam	291.960	130.374	422.334

Kaynak: İŞKUR

2013 yılında işsizlik ödeneği hak edenlerin yaş gruplarına göre dağılımı incelediğinde; toplamda işsizlik ödeneği hak edenlerin yüzde 24'ünün (101 bin 637 kişi) 30-34 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bunu yüzde 21 ile (90 bin 764 kişi) 25-29 yaş aralığında yer alanlar, yüzde 19 (80 bin 878 kişi) ile 35-39 yaş aralığında bulunanlar, yüzde 15 (63 bin 571 kişi) ile 40-44 yaş aralığında bulunanlar ve yüzde 10 (40 bin 433 kişi) ile de 45-49 yaş aralığında bulunanlar takip etmektedir. Genç nüfus olarak tabir edilen 15-24 yaş aralığında bulunanlar, toplamda işsizlik ödeneği hak edenlerin yüzde 7'sini oluşturmaktadır ve sayıları 29 bin 381 kişidir. İşsizlik ödeneğini hak eden 65 yaş üstü kişi sayısı ise 224'tür.

Tablo 35: Yaş Gruplarına Göre İşsizlik Ödeneği Hak Edenler, (2013)

YAŞ GRUBU	ERKEK	KADIN	TOPLAM
15-19	815	335	1.150
20-24	14.846	13.835	28.681
25-29	58.466	32.298	90.764
30-34	71.201	30.436	101.637
35-39	57.801	23.077	80.878
40-44	46.465	17.106	63.571
45-49	32.218	8.215	40.433
50-54	6.904	3.715	10.619
55-59	2.606	1.164	3.770
60-64	451	156	607
65+	187	37	224
Toplam	**291.960**	**130.374**	**422.334**

Kaynak: İŞKUR

Erkeklerde işsizlik ödeneği hak edenlerin yüzde 24' ü (71 bin 201 kişi) 30-34 yaş aralığında bulunmaktadır. Bunu yüzde 20 (58 bin 466 kişi) ile 25-29 yaş aralığında bulunanlar, yine yüzde 19 (57 bin 801 kişi) ile 35-39 yaş aralığında bulunanlar, yüzde 16 (46 bin 465 kişi) 40-44 yaş aralığında bulunanlar ve yüzde 11 (32 bin 218 kişi) ile 45-49 yaş aralığında bulunanlar takip etmektedir. Genç nüfus olarak tabir edilen 15-24 yaş aralığında yer alan erkekler, işsizlik ödeneği hak eden erkeklerin

yüzde 5’ ini (15 bin 661 kişi) oluşturmaktadır. İşsizlik ödeneği hak eden 65 yaşından büyük 187 erkek bulunmaktadır.

Kadınlarda ise işsizlik ödeneğini hak edenlerin yüzde 25’ i (32 bin 298 kişi) 25-29 yaş aralığında bulunmaktadır. Bunu yüzde 23 (30 bin 436 kişi) ile 30-34 yaş aralığında bulunanlar, yüzde 18 (23 bin 77 kişi) ile 35-39 yaş aralığında bulunanlar, yüzde 13 (17 bin 106 kişi) ile 40-44 yaş aralığında bulunanlar ve yüzde 11 (13 bin 835 kişi) ile 20-24 yaş aralığında bulunanlar takip etmektedir. Genç nüfus olarak tabir edilen 15-24 yaş aralığında yer alan kadınlar, işsizlik ödeneği hak eden kadınların yüzde 11’ ini (14 bin 170 kişi) oluşturmaktadır. İşsizlik ödeneği hak eden 65 yaşından büyük 37 kadın bulunmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI SONUÇLARI

2.1. AMAÇ VE YÖNTEM

İyi işleyen bir işgücü piyasasının oluşabilmesi, işgücü arz ve talebinin temel niteliklerinin incelenip bunlara uygun önlemlerin zamanında alınmasına bağlıdır. Birçok ülkede yüksek işsizlik oranlarına rağmen özellikle kısa dönemli işgücü talebinin yüksek olduğu da sık sık ifade edilmektedir. Birçok sektörde işgücü fazlalığı olmasına rağmen etkin eşleştirme eksikliği ve beceri uyumsuzlukları nedeniyle işgücü açığı karşılanmayabilmektedir. Açık işler, işgücünün mobilitesinin yetersizliği ve işverenin talep ettiği niteliklere sahip eleman olmaması nedenlerinin yanı sıra bazı mesleklerde iş ortamı ve ücretin beğenilmemesi nedeniyle zamanında doldurulamamaktadır. İşgücü piyasasının talep boyutuyla ele alınıp mevcut durumda işgücü, mevcut açık iş ve gelecek dönemde işgücünün eğilimlerinin bilinmesi kısa dönemli işgücü yetiştirilmesi için temel verileri sağlamaktadır.

İşgücü piyasasında arz ve talebin etkin bir şekilde uyumlaştırılabilmesi için işgücü piyasası bilgileri oldukça önemlidir. İşgücü Piyasasının arz tarafına yönelik veriler ağırlıklı olarak Türkiye İstatistik Kurumunun yapmış olduğu Hanehalkı İşgücü Anketi sonuçlarından elde edilmektedir. Ancak işgücü piyasasının talep tarafına yönelik pek fazla veri bulunmamaktadır. Bu açığı da Türkiye İş Kurumu, İşgücü Piyasası Talep Araştırmaları ile doldurmaya çalışmaktadır. Arz tarafı ile ilgili verilerde de il düzeyinde yeterli veri bulunmamaktadır. Talep tarafı ile ilgili yapılan araştırmalar ise henüz istenen düzeyde değildir. Örneğin EUROSTAT nezdinde hala Türkiye için açık iş oranı açıklanamamaktadır. Bu bağlamda işgücü piyasası araştırmalarını daha da geliştirerek yapılması büyük önem arz etmektedir.

4904 sayılı Kanunda verilen görevlere istinaden işgücü piyasası ihtiyaçlarının tespit edilmesi amacıyla Türkiye İş Kurumu'nca 2007 yılından beri işgücü piyasası analizleri (İPA) sürdürülmektedir. Değişik yöntemler kullanılarak 2007'den beri devam ettirilen analizler Türkiye geneli için 2009 yılından itibaren yılda iki defa yapılmaktadır. İşgücü piyasası araştırmalarının EUROSTAT normlarına uygun şekilde yürütülmesi ve Resmi İstatistik Programı kapsamına alınmasına yönelik çalışmalar 2011 yılının ikinci yarısından itibaren Türkiye İstatistik Kurumu işbirliğiyle devam etmektedir.

Bu çalışmaların temel amaçları, işgücü piyasası ile ilgili periyodik bilgi elde etmek, işgücü piyasasında mevcut, geçmiş ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen sektörel ve mesleki değişim ile gelişmeleri izlemek, işgücü piyasasının talep yapısını ortaya koymak ve bu sonuçlar üzerinden aktif istihdam politikalarına veri kaynağı teşkil etmek şeklindedir. Bu çalışmalar sayesinde Türkiye için bir açık iş sayısı ve açık iş oranı ortaya konulacak ve EUROSTAT'ın talep ettiği açık iş istatistikleri için veri toplanmış olacaktır. Bu çalışmanın önemli amaçlarından biri de İŞKUR'un yanı sıra diğer kurum ve kuruluşların işgücü talebi hakkında bilgi ihtiyacını karşılamak ve mesleki eğitim planlamasını ihtiyaca uygun olması için veri sağlamaktır. Türkiye İş Kurumu, 2013 ikinci dönem Türkiye İşgücü Piyasası Araştırması (TİPA) kapsamında 11-29 Kasım 2013 tarihleri arasında Türkiye genelinde 10 bin 540 işletmeye ulaşılarak, yüz yüze görüşme yöntemiyle Ek 1'de belirtilen İşyeri Bilgi Formunu uygulamıştır. Aşağıda 2007 yılından bu yana yapılan talep araştırmaları için kapsam ve alan notları tablolanmıştır.

Tablo 36: İşgücü Piyasası Araştırmaları (2007-2012)

İŞKUR'UN UYGULADIĞI İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI YÖNTEM VERİLERİ						
Dönem	**Kapsamı**	**Periyot**	**Sınıflamalar**	**Yöntem**	**Görüşme Yapılan İşyeri Sayısı**[6]	
2007	50+ Tüm İşyerleri	15 Ekim - 30 Kasım	ISCO 88- NACE REV.1.1	Yüz yüze	Toplam	**12.712**
2008	Tüm İşyerleri	15 Ekim - 5 Aralık	ISCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	**71.001**
					10+ işyeri	26.409
					50+işyeri	7.224
2009/I	İŞKUR'a Kayıtlı Tüm İşyerleri	17 Nisan - 30 Mayıs	ISCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	**275.099**
					10+ işyeri	83.404
					50+işyeri	15.273
2009/II	İŞKUR'a Kayıtlı Tüm İşyerleri	4 Kasım-13 Aralık	ISCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	**255.938**
					10+ işyeri	80.638
					50+işyeri	15.985
2010/I	İŞKUR'a Kayıtlı Tüm İşyerleri	26 Nisan- 1 Haziran	ISCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	**218.068**
					10+ işyeri	73.418
					50+işyeri	14.476
2010/II	İŞKUR'a Kayıtlı Tüm İşyerleri	26 Nisan- 1 Haziran	ISCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	**198.479**
					10+ işyeri	69.442
					50+işyeri	14.688
2011/I	İŞKUR'a Kayıtlı Tüm İşyerleri	26 Nisan- 1 Haziran	ISCO 88- NACE REV.1.1	Elektronik	Toplam	**159.862**
					10+ işyeri	60.501
					50+işyeri	13.393
2011/II	10 + Girişimler (TÜİK)	19 Aralık- 19 Ocak	ISCO 88- NACE REV.2	Yüz yüze	Toplam	**5.941**
					10+ işyeri	3.283
					50+işyeri	1.606
2012/I	10 + Girişimler (TÜİK)	2 Mayıs- 15 Haziran	ISCO 88- NACE REV.2	Yüz yüze	Toplam Girişim	**5.225**
2012/II	10 + İşyerleri (TÜİK)	10 Eylül-31 Ekim	ISCO 88- NACE REV.2	Yüz yüze	Toplam İşyeri	**53.194**
2013/I	10 + İşyerleri (TÜİK)	15 Mayıs-30 Haziran	ISCO 88- NACE REV.2	Yüz yüze	Toplam İşyeri	**87.719**
2013/II	10 +Girişimler (TÜİK)	11-29 Kasım	ISCO 88- NACE REV.2	Yüz yüze	Toplam Girişim	**10.540**

Kaynak: İŞKUR

Türkiye İstatistik Kurumu İş Kayıtları Sistemi altlık olarak kullanılarak sektörel kapsam dâhilinde yer alan ve 10 ve daha fazla çalışana sahip işyerleri, çalışmada örnekleme çerçevesi olarak kullanılmıştır. Araştırmanın kapsamında Türkiye genelinde Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflamasına (NACE) Rev 2. göre, tarım, kamu, hane halklarında işverenler ve uluslararası kurum/kuruluşlar dışındaki 17 alt sektörde yer alan, 10 ve daha fazla çalışana sahip işletmeler örnekleme çerçevesi olarak kabul edilmiştir. Örnekleme birimi "işletme" olarak belirlenmiş ve 17 sektör bazında Türkiye geneli tahmini verilmiştir.

[6]Genelleme yapılmamış işyeri sayısıdır.

İşyerlerinde yüz yüze görüşme yöntemiyle (Araştırmanın saha çalışmasının tamamı İŞKUR personeli tarafından gerçekleştirilmiştir) gerçekleştirilen "Türkiye İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu" kapsamında;

- Temel işletme bilgileri
- Mevcut istihdam bilgileri (Cinsiyet, meslek)
- Açık iş, (Meslek, talep edilen eğitim ve beceri düzeyleri, karşılanma yolları)
- Temininde güçlük çekilen meslekler, (Meslek, güçlük nedeni)
- 31 Aralık 2014 tarihinde artış/azalış olacağı düşünülen mesleklere ilişkin sorular sorulmuştur.

Tablo 37: 2013 Yılı İşgücü Piyasası Talep Araştırması Görüşülen İşletmelerin Durumu

İşyeri Durumu	İşyeri Sayısı	İşyeri Oranı
Toplam Örnek İşyeri	11.540	
Cevapsızlık formu doldurulan işyeri[7]	1.787	
Yüz yüze görüşme Gerçekleştirilerek Ulaşılan İşyeri	9.752	100 %
Açık İşi Olan İşyeri	1.911	19,6%
Eleman Temininde Güçlük Çeken İşyeri	3.674	37,7%
Aralık 2014 Sonunda Artış Belirten İşyeri	2.094	21,5%
Aralık 2014 Sonunda Azalış Belirten İşyeri	515	5,3%

İşgücü Piyasası Talep Araştırması, 17 sektörde işletme bazında Türkiye tahmini vermek üzere seçilen 11.540 işyerine uygulanmıştır. Bu işyerlerinden 9.752 ile görüşme gerçekleştirilebilmiş geriye kalan 1.787 işyeri için cevapsızlık durumları derlenmiştir. Türkiye, İl ve Sektörel temsiliyet konusunda herhangi bir noksanlık ve istatistiki yetersizlik söz konusu olamayacak bu çalışmada mesleklere göre yapılan tahminlerin ihtiyatla karşılanması gerekir. Çünkü mesleklere göre bir çerçeve olmadığı için örneklem çekimine mesleki kırılım dâhil edilmemiştir. Dolayısıyla rapordaki mesleklere ilişkin bilgiler, detay olarak sunulmuştur.

2.1.1. Örnek Hacmi ve Örnek Seçimi

2013 yılı İŞKUR İPTA çalışmasında amaç, kapsam içerisindeki sektörler bazında Türkiye tahmini vermektir. Çalışma 7 ilde (Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Bursa, Kocaeli, Denizli) örnekleme, diğer illerde tamsayım uygulanmak üzere planlanmıştır. Örnek hacmi istenilen düzeyde tahmin üretilmesini sağlayacak kriterler dikkate alınarak, 7 ilde 19.588 olarak hesaplanmıştır. Diğer illerde ise birim sayısı 81.264 olarak belirlenmiştir. Örnek hacminin dağıtımı, sektör düzeyinde uzlaşık dağıtım yöntemi ile yapılmıştır.

$$nh = ñ\,[\,K2 + (\,1 - K2\,)\;\; Mh\;2\;\;]\;½$$

ñ = Göze düşen ortalama örnek hacmi

$$Mh = Nh\,/\,(\,N\,/\,h\,) = h.Wh$$

K = Göreceli önem

h = Tabaka sayısı

nmin = K.ñ en küçük göze düşen örnek hacmi

Bu yöntem birim sayısı çok küçük dahi olsa her tabakada belirli sayıda örnek hacmini garanti etmektir. Dolayısıyla yerel birim sayısının çok az sayıda olduğu tabakalar yapısal olarak sistem içerisinde belirlenerek tamsayımla ele alınmıştır. Tüm sektörlerde maliyet ve işgücü dikkate alınarak

7 Bu işyerlerinin 375'i Kapalı, 57'si Faal Olmayan, 27 Faaliyeti Kapsam Dışı Girişim,1.132'si Bulunamayan, 183'ü İşvereni Yanıt Vermeyen ve 14'ü mükerrer İşyeri olarak cevapsızlık durumu tespit edilmiştir.

belirlenmiştir. Örneklerin seçimi ardışık basit rassal örneklem (ABRÖ) yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemde, birimlere (0,1] aralığında uniform dağılan sürekli rassal sayılar (permanent random number-PRN) atanır. Atanan bu rassal sayılara göre birimler küçükten büyüğe doğru dizilir, tabaka bazında belirlenen şeklindeki sabit bir başlangıç noktasından sonraki ilk birimden başlamak üzere, tabaka bazında belirlenen örnek hacmi kadar birim örneğe seçilir.

2.1.2. Tahmin ve Notasyonlar

Her sektörde yerel birimler bulundukları tabaka esas olmak üzere ABRÖ yöntemi ile örneğe seçilmişlerdir. Her tabakadan örneğe seçilen toplam n_h tane birimin π_h olarak tanımlanan bir seçim olasılığı vardır. Herhangi bir tabakadaki örnek birimin seçim olasılığı aşağıdaki gibi yazılır:

$$\pi_h = \frac{n_h}{N_h}$$

h = ele alınan ekonomik faaliyet grubundaki tabaka indisi

n_h = h. tabakadaki örnek birim sayısı

N_h = h. tabakadaki toplam birim sayısı

Herhangi bir karakteristiğin (y) toplam tahmini ($\hat{Y}$), seçilen birimlerin seçim olasılıklarının tersi ile çarpımının toplamından elde edilir.

$$\hat{Y}_h = \sum_i \left(y_i / \pi_h \right) = \sum_i \frac{N_h}{n_h} y_i$$

($\hat{Y}$) toplam tahminine ilişkin h. tabakadaki varyans formulu aşağıda verilmiştir:

$$v\left(\hat{Y}_h\right) = N_h^{\,2} v\left(\bar{y}_h\right) = N_h^{\,2} \left[\sum \left(y_i - \bar{y}_h\right)^2 / n_h \left(n_h - 1\right) \right]$$ dır.

Tabaka bazında gerçekleştirilen bu tahminlerden Türkiye toplamına tabakalı örneklemin genel kuralları kullanılarak ulaşılır. Herhangi bir karakteristiğin genel toplam tahmini

$$\hat{Y} = \sum_h \hat{Y}_h$$ şeklinde bulunur.

Toplam tahmine ilişkin varyans ise

$$v\left(\hat{Y}\right) = \sum_h v\left(\hat{Y}_h\right)$$ olarak elde edilir.

2.2. MEVCUT İSTİHDAM

Türkiye genelinde TİPTA kapsamına giren 11.540 işletmeden 9.752 işletme 11-29 Kasım 2013 tarihleri arasında ziyaret edilerek işyeri bilgi formu uygulanmıştır. Bu çalışma ile elde edilen bilgiler Türkiye geneli için derlenmiştir. Örneklem, ham veri sonuçları genelleştirildiğinde 183.075 işletme için veri açıklanmıştır. Türkiye genelinde işletmelerin sektörlere göre dağılımına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 38: Sektörlere Göre İşletme Büyülükleri

Sektör	İşletme Sayısı (1-9)	İşletme Sayısı (10-49)	İşletme Sayısı (50+)	TOPLAM
İmalat	8.013	30.672	9.505	48.190
Toptan ve Perakende Ticaret	10.806	31.165	3.608	45.579
İnşaat	12.535	14.629	3.253	30.416
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	3.216	7.534	1.113	11.863
Ulaştırma ve Depolama	2.782	6.719	1.148	10.649
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	3.056	4.442	612	8.111
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	1.503	3.033	2.338	6.875
Eğitim	1.133	3.404	756	5.293
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	389	3.001	678	4.068
Diğer Hizmet Faaliyetleri	1.131	2.325	187	3.644
Bilgi ve İletişim	564	1.366	360	2.290
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	356	895	325	1.577
Gayrimenkul Faaliyetleri	474	913	111	1.498
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	474	659	235	1.368
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	233	435	95	763
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme	111	261	130	503
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi	81	186	121	388
Genel Toplam	46.860	111.641	24.575	183.075

Kaynak: TİPTA 2013-2

Araştırma kapsamında toplam 183 bin 75 işyerine ilişkin bilgi toplanmıştır. En fazla işyeri sırasıyla İmalat, Toptan ve Perakende Ticaret, İnşaat, Konaklama ve Yiyecek Hizmet Faaliyetleri ile Ulaştırma ve Depolama sektörlerinde bulunmaktadır. İşyerlerinin yaklaşık yarısı İmalat ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörlerindedir. İşyerlerinin yüzde 25,6' sı 1-9 kişi arası eleman çalıştıran[8], yüzde 61' i 10-49 kişi arası eleman çalıştıran, yüzde 13,4' ü 50 ve daha fazla kişi istihdam eden işyerleridir. Kapsamda 1-9 arası kişi istihdam eden işyerleri olmamasına rağmen soru formu uygulanırken işyerlerinin yüzde 25,6' sının mevcut istihdamlarının 1-9 kişi arası oldukları görülmüştür. TÜİK'ten alınan işyeri listeleri 2012 yılı İşyeri Kayıtlarına ilişkindir. Bu listeler belirlenirken bir işyerinin 10 ve daha fazla kişi istihdam eden bir işyeri olarak sayılabilmesi için son bir yılda herhangi bir dönemde 10 ve daha fazla çalışana ulaşması yeterlidir. Bu bağlamda 1-9 kişi çalışanı olan işyerlerine son bir yıl içerisinde hiç 10 ve daha fazla kişi çalıştırıp çalıştırmadıkları sorulmuştur. Araştırma yapıldığı sırada 1-

[8]Ziyaret anında 1-9 arasında istihdamı olduğu tespit edilen işletmelerin yaklaşık yüzde 32'si son bir yıl içerisinde en az bir kere10 veya daha fazla çalışana ulaşmıştır.

9 arası kişi çalıştıran işletmelerin yüzde 31,7' si son bir yıl içerisinde herhangi bir dönemde 10 ve daha fazla kişi çalıştırdıkları tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu işyerleri de TÜİK'in tanımına göre araştırma kapsamında olan işyerleridir. Çalışma kapsamında İnşaat sektöründe 10 ve daha fazla kişi diye gidilen işyerlerinin yüzde 41,2' si 1-9 kişi istihdam eden işyerleri oldukları görülmüştür. Bu sektördeki bu oran çalışmanın genelini de etkilemiştir. İnşaat sektöründeki işyerlerinin devamlılığının ve büyüklüğünün yapılan iş ile sınırlı olması yani bir inşaat yapılıyorken işyerinde çalışan sayısının fazla olup inşaat bittikten sonra sadece firma da büro çalışanlarının kalması bu sektördeki işletmelerin en önemli özelliğinden biridir. Bu özellik bu sektördeki işyerlerinin çalışan sayısı açısından büyüklüklerinin tespit edilip araştırma kapsamına alınıp alınmaması konusunda sıkıntılar ortaya çıkarmaktadır. Sayısal olarak en fazla 50 ve daha fazla işyeri olan sektör İmalat sektörüdür. Bu sektörü sırası ile Toptan ve Perakende Ticaret, İnşaat ile İdari ve Destek Hizmetleri Faaliyetleri sektörleri takip etmektedir. İşletmelerin yüzde 31,9' u İstanbul'dadır. İşyerlerinin yüzde 8,8' i Ankara, yüzde 6,2' si İzmir ve yüzde 4,2'si Bursa ilinde iken en az işyeri ise Ardahan, Bayburt, Tunceli, Gümüşhane ve Çankırı illerindedir.

Tablo 39: Çalışanların Cinsiyete Göre Sektörel Dağılımı

Sektör	Erkek	Kadın	Toplam
İmalat	1.668.136	503.413	2.171.549
Toptan ve Perakende Ticaret	933.454	308.458	1.241.913
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	644.254	246.226	890.480
İnşaat	765.352	77.181	842.533
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	282.240	99.391	381.631
Ulaştırma ve Depolama	309.545	46.764	356.309
Eğitim	105.759	109.539	215.298
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	129.007	75.558	204.565
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	75.798	117.508	193.306
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	85.847	82.234	168.081
Bilgi ve İletişim	110.956	37.719	148.674
Diğer Hizmet Faaliyetleri	54.011	26.431	80.442
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	68.103	5.206	73.308
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme	40.871	4.847	45.718
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi	40.723	4.068	44.792
Gayrimenkul Faaliyetleri	29.149	9.316	38.464
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	17.265	5.881	23.146
Genel Toplam	**5.360.471**	**1.759.738**	**7.120.209**

Kaynak: TİPTA 2013-2

183.075 işyerinde toplam 7 milyon 120 bin 209 çalışan olduğu tespit edilmiştir. Çalışanların yüzde 24,7' si kadın, yüzde 75,3' ü erkektir. Toplamda en fazla çalışan sayısı İmalat sektöründedir. Çalışanların yüzde 30,5' i İmalat, yüzde 17,4' ü Toptan ve Perakende Ticaret, yüzde 12,5' i İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektöründedir. Bu sıralama İmalat ve Toptan ve Perakende Ticaret sektörleri için işletme sayıları ile paralel iken İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörü için aynı durum söz konusu değildir. İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörü diğer sektörlerle kıyaslandığında işletme sayısına göre çalışan sayısı daha fazladır. En az çalışanın olduğu sektör ise

Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor ’dur. İmalat ve Toptan ve Perakende Ticaret sektörlerinde çalışma kapsamına giren işyeri sayısının fazla olması bu sektörü çalışan sayısında ilk sıraya çıkarmıştır. Kadınlarda da erkeklerde de en fazla İmalat ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörlerinde çalışılmaktadır. Erkeklerde üçüncü sektör İnşaat iken kadınlarda ise İdari ve Destek Hizmetleri sektörüdür.

İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler sektöründe çalışan kadın sayısı sektörde çalışan erkek sayısından fazladır. Eğitim sektöründe de çalışan kadın sayısı İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler sektöründe ki kadar büyük fark olmamakla birlikte erkek çalışan sayısından fazladır. İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler sektöründe çalışanların yüzde 60,8’i kadındır. Bu sektörü yüzde 50,9’ la Eğitim, yüzde 48,9’ la Finans ve Sigorta Faaliyetleri ve yüzde 36,9’ la Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler takip etmektedir. Sektörler çalışanların cinsiyet durumlarına göre incelediğinde kadınların oransal olarak erkeklere göre en az çalıştıkları sektörler Madencilik ve Taş Ocakçılığı, Su Temini; Kanalizasyon Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyeti ile İnşaat sektörleridir. Madencilik ve Taş Ocakçılığı sektöründe çalışanların sadece yüzde 7,1’i, Su Temini; Kanalizasyon Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyeti sektöründe çalışanların yüzde 9,1’i ve İnşaat sektörlerinde çalışanların ise yüzde 9,2’ si kadındır. Kadınlar bu sektörlerde ağırlıklı olarak Büro Elemanı olarak çalışmaktadır. Bu sonuçlar bazı sektörlerde yapılan işlerin cinsiyet temelli olduğunu göstermektedir.

Çalışanların yüzde 39,8’i İstanbul, yüzde 10,2’ si Ankara, yüzde 6,3’ ü İzmir’dedir. Daha sonra ise Bursa, Antalya ve Kocaeli illeri gelmektedir. En az çalışanı olan iller ise Ardahan, Bayburt, Tunceli, Kilis, Artvin ve Gümüşhane’dir.

Çalışanların yüzde 20,4' ü Nitelik Gerektirmeyen Meslekler, yüzde 16,3' ü Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar, yüzde 16' sı Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar Meslekler grubundadır. TÜİK’in 2013 yılı Ekim Dönemi Hanehalkı işgücü Anketi Sonuçlarında Türkiye geneli için Nitelik Gerektirmeyen Meslek grubunda bu oran yüzde 15' tir. Araştırmanın 10 ve daha fazla kişi istihdam eden Tarım sektörü dışındaki işyerlerinde Kasım ayında yapıldığı göz önüne alındığında Nitelik Gerektirmeyen Mesleklerdeki oran oldukça yüksektir.

Bu değerlendirme yapılırken TÜİK ve İŞKUR’un farklı metodoloji kullandıkları göz önünde bulundurulmalıdır. İŞKUR soruları işletmede işverene sorarken, TÜİK soru formunu hanelerde çalışanlara uygulamaktadır. Dolayısıyla işverenler işletmelerindeki çalışanları mesleklere göre söylemek yerine meslekleri gruplandırarak cevap verebilmektedir. Örneğin çok fazla mesleki nitelik ve beceri gerektirmeyen mesleklerin hepsini Vasıfsız İşçi/Beden İşçisi olarak bildirebilmektedir. TİPA kapsamında Erkeklerin yüzde 20,1'i Nitelik Gerektirmeyen Meslekler, yüzde 19'u Sanatkarlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ve yüzde 18,1'i Tesis ve Makine Operatörü ve Montajcılar meslek grubunda çalışmakta iken kadınların yüzde 21,2'si Nitelik Gerektirmeyen Meslekler, yüzde 18,1'i Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar ve yüzde 17,7'si Profesyonel Meslek Mensupları meslek grubundadır. Kadınların ve erkeklerin en fazla çalıştığı meslek grubunun Nitelik Gerektirmeyen Meslekler olması dikkat çekicidir.

Tablo 40: Çalışanların Meslek Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Meslek Grup	Erkek	Kadın	Toplam
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	1.079.147	373.314	1.452.461
Tesis Ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar	971.868	186.984	1.158.852
Sanatkarlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	1.017.357	118.922	1.136.279
Hizmet Ve Satış Elemanları	768.827	244.991	1.013.819
Profesyonel Meslek Mensupları	425.274	312.297	737.571
Teknisyenler, Teknikerler Ve Yardımcı Profesyoneller	525.576	144.722	670.298
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	342.207	317.721	659.929
Yöneticiler	193.267	57.310	250.577
Nitelikli Tarım, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	36.947	3.476	40.424
Genel Toplam	**5.360.471**	**1.759.738**	**7.120.209**

Kaynak: TİPTA 2013-2

En az çalışılan meslek grubu Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanlarıdır ancak tarım sektörünün araştırma kapsamında olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Kadınlar hiçbir meslek grubunda erkeklerden daha fazla çalışmamaktadır. Erkeklere en fazla yaklaştıkları meslek grupları Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar (yüzde 48,1), Profesyonel Meslek Mensupları (yüzde 42,3)'dır. Sanatkârlar ve ilgili İşlerde Çalışanlar meslek grubunda kadınların payı sadece yüzde 10,5'tir. Türkiye genelinde çalışanların yüzde 24,7' si kadın iken Nitelik Gerektirmeyen mesleklerde çalışanların yüzde 25,7' si kadındır.

Grafik 28: Çalışanların Cinsiyete ve Meslek Grubuna Göre Dağılımı

Kaynak: TİPTA 2013-2

Meslek gruplarından detaya inerek Türk Meslekler Sözlüğünün en alt grubunda (6'lı Grup) en çok çalışılan meslekler aşağıda gösterilmiştir. En fazla çalışılan meslekler Temizlik Görevlisi, Satış Elemanı ve Beden İşçisi meslekleridir. Erkeklerde en fazla çalışılan mesleklerde Şoför, Satış Elemanı ve Temizlik Görevlisidir. Daha sonra ise Beden İşçisi ve Güvenlik Görevlisi gelmektedir. Kadınlarda ise Temizlik Görevlisi, Satış Elemanı ve Muhasebeci ilk sıralardadır. Temizlik Görevlisinin kadınlarda ilk meslek olması kadınların en fazla nitelik gerektirmeyen mesleklerde çalıştığı sonucunu doğurmaktadır. Erkeklerin ve kadınların en fazla çalıştığı ilk yirmi mesleğe bakıldığında nitelik gerektiren mesleklerde erkekler için İş Makinesi Operatörü ve İnşaat Mühendisi, kadınlar için Öğretmen ve Hemşire gibi cinsiyet temelli bir ayrıma gidildiği görülmektedir.

Toplam 3 bin 347 farklı meslekte çalışan olduğu tespit edilmiştir. Erkekler 3 bin 210 farklı meslekte çalışırken 137 meslekte erkek çalışan yoktur. Ağdacı, Çocuk Gelişim Elemanı, Steno Sekreter, Hemşire (Klinik), Bale Dansçısı gibi mesleklerde erkek çalışan bulunmamaktadır. Kadınlar ise 1.855 farklı meslekte çalışırken 1.492 meslekte kadın çalışmamaktadır. Tır Çekici Şoförü, Betonarme Demircisi, Vinç Operatörü, Sıvacı, İş Makineleri Yağcısı, Kaynak Teknikeri gibi mesleklerde kadın çalışan bulunmamaktadır. Toplam mesleklerin yüzde 45,6' sında kadın çalışan bulunmamaktadır. Bu durum kadınların işgücüne katılma oranının, istihdam oranlarının ve erkeklere göre ortalama reel ücretlerinin düşüklüğü ile ilişkilidir. Ayrıca kadınların daha uzun süreli işsiz kalması durumu da mesleksizlikle doğrudan ilgilidir. İşgücü piyasasında cinsiyetçi kalıpların etkilediği "uygun meslek" algısı hem kadınların her mesleğe veya her sektöre yönelmelerini zorlaştırmakta hem de işverenlerin işgücü talebini etkilemektedir.

Tablo 41: En Çok Çalışılan Meslekler

Toplam	Erkek	Kadın
Temizlik Görevlisi	Şoför	Temizlik Görevlisi
Satış Elemanı	Satış Elemanı	Satış Elemanı
Beden İşçisi	Temizlik Görevlisi	Muhasebeci
Şoför	Beden İşçisi	Büro Personeli
Büro Personeli	Güvenlik Görevlisi	Sekreter
Güvenlik Görevlisi	İnşaat İşçisi	Bankacı
Muhasebeci	İmal İşçisi	Beden İşçisi
İmal İşçisi	Büro Personeli	Makineci (Dikiş)
İnşaat İşçisi	Elektrikçi	İmal İşçisi
Garson	Garson	Aşçı
Aşçı	Muhasebeci	Öğretmen
Elektrikçi	Aşçı	Kasiyer
Bankacı	İş Makineleri Operatörü	Kuruyemiş Paketleme İşçisi
Makineci (Dikiş)	Mobilyacı	Çaycı
Sekreter	Hamal	Hemşire
İş Makineleri Operatörü	Kaynakçı	Garson
Mobilyacı	Bankacı	Konfeksiyon İşçisi
Hamal	Makineci (Dikiş)	Güvenlik Görevlisi
Kaynakçı	Sevkiyat Görevlisi	Müşteri Temsilcisi
Torna Tezgâhı Operatörü	İnşaat Mühendisi	Bulaşıkçı (Stevard)

Kaynak: TİPTA 2013-2

2.1. AÇIK İŞLER

TİPTA referans dönemi içerisinde (11-29 Kasım 2013) ziyaret edilen işyerlerinin eleman ihtiyacı duyduğu (açık işler) meslekler, mevcut işgücü talebi hakkında değerlendirme yapılmasına imkân sunan önemli bir göstergedir. Araştırma kapsamındaki 183 bin 75 işletmenin 37 bin 176 tanesinde 165 bin 592 açık iş olduğu tespit edilmiştir. Bu da araştırma kapsamındaki işletmelerin yaklaşık yüzde 20,3' ünde açık iş olduğunu göstermektedir.

Sektörlere göre açık iş olan işyerlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir. İşyerlerinin yaklaşık yüzde 20,3' nün araştırma yapıldığında elemana ihtiyacının olması oldukça olumlu bir gösterge olarak dikkat çekmektedir. İşgücü talebinin canlı olması, işsizler için iş bulma alternatiflerinin çok olması anlamında olumlu yorumlanabileceği gibi değişik nedenlerle etkin işgücü arzı ve talebi eşleştirmesinin yapılamaması anlamında da olumsuz yorumlanabilir.

*Kutu 2: Açık İşler ve Açık iş Oranları ne demektir?

Bir ekonominin işgücü piyasasının işleyişini analiz edebilmek için kullanılabilecek birtakım değişkenler bulunmaktadır. İşgücü piyasasının arz kısmındaki gelişmeleri izleyebilmek ve değerlendirebilmek için kullanılabilecek temel değişken işsizlik oranı iken işgücü piyasasının talep tarafını izleyebilmek ve değerlendirebilmek için kullanılabilecek temel değişken açık iş oranıdır. Açık iş istatistikleri işgücü piyasasında neler olduğuna ilişkin erken belirtiler sunmaktadır. İşgücü piyasası açısından öncü bir gösterge olan açık iş istatistikleri politika yapıcılara karar almada ve uyguladıkları politikaların etkilerini gözlemlemede fazlasıyla yardım sağlamaktadır.

AB Komisyon'unun 453/2008 Sayılı Tüzüğünde açık iş kavramının tanımı açık bir şekilde ortaya konulmuştur. Buna göre, bir işgücü talebi beyanının AB mevzuatına göre açık iş olarak kabul edilebilmesi için, bir işletmede; mevcut, yeni yaratılmış ya da kısa bir dönemde yaratılacak ücretli bir pozisyona yönelik , şirket dışındaki kaynaklar kullanılarak söz konusu pozisyonun doldurulması amacıyla işveren tarafından aktif adımların atıldığı bir talebin söz konusu olması gerekmektedir. Bu tanımda dikkat edilmesi gereken nokta, söz konusu açık pozisyonu doldurmak için işveren tarafından aktif bir şekilde girişimde bulunuluyor olmasıdır. Diğer taraftan 19/2009 Sayılı Komisyon Tüzüğünde, açık iş kapsamında işveren tarafından açık pozisyon için uygun bir aday bulmaya yönelik atılan adımlardan aktif adım olarak nitelendirilecek olanlar şu şekilde sıralanmıştır:

a) Kamu istihdam kurumuna açık işi bildirmek, b) Özel istihdam bürosu ile iletişime geçmek, c) Açık işe ilişkin olarak internette, gazetelerde, dergilerde, vb. ilan vermek, d) Kamuya açık, iletişim panolarında açık işe ilişkin ilan vermek, e) Muhtemel adaylara ulaşmak, onlarla mülakat yapmak ya da aralarından eleme yapmak, f) Akraba-eş-dost kanalıyla uygun bir aday aramak, g) Stajyerlikten yararlanmak.

Açık iş kavramı bu şekilde ortaya konulduktan sonra açık iş oranı kavramının içeriğine bakıldığında EUROSTAT'ın kabul ettiği oranın, açık işler ile mevcut çalışanların sayısını içerdiği görülecektir. Açık iş oranı; açık iş sayısının, mevcut çalışanların sayısı ile açık iş sayısının toplamına bölünmesi ile elde edilmektedir[Açık İş Oranı=Açık İş Sayısı/(Açık İş Sayısı + Mevcut Çalışanlar)*100]. Başka bir deyişle, bir ekonominin işgücü piyasasının talep tarafındaki gelişmeleri izlemeyi sağlayan açık iş oranının hesaplanabilmesi için açık iş sayısı ve mevcut çalışan sayısı gereklidir.

Belirtilen tüzük gereğince AB üyesi her devlet, Komisyona *en az bir ya da daha fazla çalışanı olan* işletme birimlerinde mevcut olan açık iş sayıları konusunda veri sunmakla yükümlüdür. Bu veriler, hanehalklarının işverenler olarak faaliyetleri ile uluslararası örgütler ve temsilciliklerinin faaliyetleri dışında NACE Rev.2'de yer alan bütün ekonomik faaliyetleri kapsamalıdır. Ancak; Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık ekonomik faaliyet koluna ilişkin açık işlerin derlenmesine yönelik yapılacak çalışmalar Üye Devletlerin tercihine bağlı olarak kapsam dışı bırakılabilmektedir. Üye devletlerden, üçer aylık açık iş istatistiklerinin belirli bir referans tarihi itibariyle derlenmesi beklenmektedir. Ancak tüm üye devletler tarafından uyulması gereken belirli bir referans tarihine konuyla ilgili olan tüzüklerde yer verilmemiştir. Bunun yerine, her üye devlete, kendisine özgü metodolojiye uygun olan bir referans tarihi belirleme serbestisi tanınmıştır. Bununla birlikte, referans tarihi tespitine ilişkin söz konusu serbesti, karşılaştırılabilir veri sağlayabilir olma özelliği ile sınırlandırılmıştır.

AB mevzuatı çerçevesinde EUROSTAT'a açık iş verilerinin yanında mevcut istihdama yönelik verilerin de sağlanması gerekmektedir. Ayrıca, mevsimsel etkilerden arındırma işleminin de gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Mevsimsel etkilerden arındırma işlemlerine ilişkin yasal düzenlemeler 1062/2008 sayılı AB Komisyonu Tüzüğünde yer almaktadır. Üye Devletler belirledikleri referans çeyreğin sona ermesinden sonraki 70 gün içerisinde NACE Rev.2'ye göre ekonomik faaliyet bazında detaylandırılan veriler ile meta verileri EUROSTAT'a iletmekle yükümlüdürler. Buna ek olarak, mevcut çalışanların sayısı Avrupa Birliği'ndeki mevcut çalışanların toplamının % 3'ünden fazla olan, Üye Devletler ise referans çeyreğin sona ermesinden sonraki 45 gün içinde toplam açık iş sayısını, mevcut çalışan sayısını ve ilgili meta verileri iletmekle yükümlüdürler.

453/2008 Sayılı Komisyon tüzüğü gereğince Üye Devletler her yıl 31 Ağustos'a kadar yürütmüş oldukları veri derleme çalışmalarına ilişkin olarak "*kalite raporu*" yayımlamakla yükümlüdürler. İlgili tüzük maddesinde sıralanan anlamlılık, kesinlik, zamanlılık, erişilebilirlik, karşılaştırılabilirlik ve uyumluluk ölçütleri "kalite raporlarının" çerçevesini oluşturmaktadır. Üye ülkeler tarafından hazırlanan söz konusu kalite raporları EUROSTAT tarafından incelenmektedir. Böylelikle, üye ülkelerin izlemiş oldukları metodolojilerin AB mevzuatına uygunluğu da kontrol edilmektedir.

*** Bu metin "AB Müktesebatı Çerçevesinde Açık İş Kavramı ve Açık İş İstatistiklerinin Derlenmesi İçin İŞKUR'a Öneriler" başlığıyla, daha ayrıntılı bir şekilde İstihdamda 3İ dergisinin 10. Sayısında yayınlamıştır.**

İşgücü talebinin uzun süreli karşılanamaması ücretlerin yükselmesi ile sonuçlanabileceği gibi beceri açıklarının çok yüksek olması durumunda ise üretimin aksamasına neden olabilir. Bu nedenle işgücü talep göstergesi olarak açık işlerin sektörel görünümü ve mesleksel dağılımı kadar bu açık işler için talep edilen ek beceriler, sunulan çalışma ortamı ve ücret önemli faktörlerdir. Genel olarak her 100 işyerinden yaklaşık 20' si açık iş verirken bu oran imalat sektöründe yüzde 28,5, Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme sektöründe yüzde 10,1' dir.

Tablo 42: Açık İş Veren İşyerlerinin Sektörel Dağılımı

Sektör	Toplam İşletme Sayısı	Açık İş Veren İşletme Sayısı	Açık İş Verme Oranı (%)
İmalat	48.190	13.758	28,5
Toptan ve Perakende Ticaret	45.579	9.957	21,8
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	6.875	1.285	18,7
İnşaat	30.416	3.555	11,7
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	11.863	2.344	19,8
Ulaştırma ve Depolama	10.649	1.442	13,5
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	8.111	1.101	13,6
Diğer Hizmet Faaliyetleri	3.644	695	19,1
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	4.068	987	24,3
Bilgi ve İletişim	2.290	548	23,9
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.368	254	18,6
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1.577	198	12,6
Eğitim	5.293	634	12,0
Gayrimenkul Faaliyetleri	1.498	220	14,7
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	763	78	10,2
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme	503	51	10,1
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi	388	68	17,6
Genel Toplam	**183.075**	**37.176**	**20,3**

Kaynak: TİPTA 2013-2

İmalat sektörü en fazla işletme, en fazla açık iş belirten işletme ve en yüksek açık iş verme oranının olduğu sektör durumundadır. Açık işi olan işletmeler içerisinde İmalat sektörü ilk sırada yer almakta olup sürükleyici sektör olarak değerlendirilebilmektedir. Bunu yüzde 24,3 ile İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler sektörü ve yüzde 23,9 ile Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri sektörü takip etmektedir. Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme sektöründeki işletmelerin yüzde 10,1' inin, Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor sektöründeki işletmelerin yüzde 10,2' sinin ve İnşaat sektöründeki işletmelerin yüzde 11,7' sinin açık işi bulunmaktadır.

İnşaat sektörü işyeri sayısı olarak üçüncü, çalışan sayısı olarak dördüncü sıradaki sektör iken açık iş belirten işyeri oranı bakımından en alt sıralarda yer alan bir sektördür. Araştırmamızın Kasım ayında yapıldığı göz önünde bulundurulursa İnşaat sektörünün mevsimsel etkilerden dolayı durgun bir döneme girdiği söylenebilir.

İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektöründe ise tersi bir durum söz konusudur. İşletme sayısı olarak alt sıralarda yer alırken çalışan sayısı ve açık iş sayısı olarak üçüncü sırada yer almaktadır.

İşletmelerin büyüklüklerine bakacak olursak 1-9 arası kişi istihdam eden işletme sayısı bu sektördeki toplam işletme sayısının altıda biridir. 50+ işletme sayısı ise üçte biridir. Bu durum işletme sayısında ki artış çalışan sayısını daha çok etkileyecektir. Bu sebepten dolayı da bu sektörde işletme sayısı nispeten daha az iken çalışan sayısı ve buna paralel olan açık iş sayısı daha fazladır. Açık işlerin sektörel olarak dağılımı aşağıdaki tabloda incelenmiştir.

Tablo 43: Açık İşlerin Sektörel Dağılımı

Sektörler	Açık İş Sayısı	Açık İş Dağılımı (%)	Açık İş Oranı (%)
İmalat	75.385	45,5	3,4
Toptan ve Perakende Ticaret	32.322	19,5	2,5
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	16.208	9,8	1,8
İnşaat	11.329	6,8	1,3
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	7.700	4,6	2,0
Ulaştırma ve Depolama	4.703	2,8	1,3
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	4.458	2,7	2,1
Diğer Hizmet Faaliyetleri	2.908	1,8	3,5
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	2.808	1,7	1,4
Bilgi ve İletişim	2.104	1,3	1,4
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.651	1,0	1,0
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1.072	0,6	1,4
Eğitim	1.031	0,6	0,5
Gayrimenkul Faaliyetleri	816	0,5	2,1
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	401	0,2	1,7
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme	366	0,2	0,8
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi	332	0,2	0,7
Genel Toplam	**165.592**	**100,0**	**2,3**

Kaynak: TİPTA 2013-2

TİPA kapsamındaki işyerlerinde toplam 165 bin 592 kişilik açık iş tespit edilmiştir. Bunun içerisinde en fazla açık işin olduğu sektör 75 bin 385 kişi ile İmalat sektörü olup toplam açık işlerin yüzde 45,5' ini oluşturmaktadır. Açık iş bulunan sektörler içerisinde İmalat sektörünün önemli bir ağırlığı vardır. İmalat sektöründen sonra en fazla açık iş olan sektörler sırasıyla Toptan ve Perakende Ticaret ile İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörleridir. Toplam açık işlerin yüzde 19,5'i Toptan ve Perakende Ticaret, yüzde 9,8'i İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektöründedir. En az açık iş bulunan sektörler ise yüzde 0,2' lik paylar ile Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme, Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor sektörleridir.

Araştırma sonucunda Türkiye geneli açık iş oranı yüzde 2,3 olarak tespit edilmiştir. Açık iş oranı bir anlamda ilgili sektördeki talep potansiyelini göstermektedir. Bu oran her 97,7 çalışanın yanında 2,3 kişiye daha ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir. Bu araştırma ile aynı kapsam ve yöntemle 2011 yılı Aralık-Ocak aylarında yapılan araştırma sonucunda Türkiye geneli için açık iş oranı yüzde 3,0 iken, yaklaşık olarak aynı dönemde yapılan bu araştırma sonucunda açık iş oranının 0,7 puan azalmış olması istihdam göstergesi bakımından önem arz etmektedir.

Her ne kadar metodolojik birkaç farklılık henüz giderilemediği için kıyaslamanın bazı sakıncaları olsa da Türkiye'de açık iş oranı AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında daha yüksek seviyelerdedir. İPTA kapsamının sadece 10+ işyerleri olması, araştırmanın henüz yılda 4 kere yapılamıyor olması ve kamu sektörünün araştırma kapsamında olmaması nedeniyle açık iş oranının AB ülkeleri ile doğrudan kıyaslanmaması gerekir.

Sektörel olarak açık iş oranlarına bakıldığında yüzde 3,5 ile Diğer Hizmet Faaliyetleri ilk sırada yer almaktadır. Bu sektörü yüzde 3,4 ile İmalat ve yüzde 2,5 ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörleri takip etmektedir. Geriye kalan diğer sektörler Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. Açık iş oranının en düşük olduğu sektörler yüzde 0,5 ile eğitim, yüzde 0,7 ile Elektrik, Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve yüzde 0,8 ile Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme sektörleri yer almaktadır. İmalat ve Toptan ve Perakende Ticaret sektörlerinde sayısal olarak en fazla açık iş bulunurken açık iş oranına bakıldığında da yine üst sıralarda olduğu görülmüştür. İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörü ise en fazla açık iş olan üçüncü sektör iken açık iş oranı olarak Türkiye geneli ortalamasının altında kalmıştır. Tüm sektörlerde açık iş olması diğer dikkat çeken bir noktadır.

2013 TİPA sonuçlarına göre açık işlerin yüzde 36,8'i İstanbul'dadır. İstanbul'dan sonra en fazla açık iş olan iller sırasıyla İzmir, Kocaeli, Ankara ve Bursa'dır. Açık işi olmayan iller ise Bayburt, Ardahan, Tunceli, Artvin, Gümüşhane, Hakkâri ve Siirt'tir.

Açık iş oranlarına baktığımızda en yüksek açık iş oranlarına sahip olan illerin yüzde 10,7 ile Mardin, yüzde 7,7 ile Kırklareli, yüzde 7 ile Isparta, yüzde 6,6 ile Sinop ve yüzde 5,8 ile Kocaeli olduğunu görmekteyiz. Ölçeği küçük olan il ve sektörlerde açık iş oranının yüksek çıkma olasılığı fazla olması nedeniyle Mardin örneğinde görülebileceği gibi sadece oranlardan hareket etmemek gereklidir. Özellikle çalışan sayısının az olduğu illerde açık iş oranının çok yüksek çıkması buradaki küçük bir istihdam artışının etkisinin daha fazla olmasındandır. Açık iş oranı en düşük iller ise yüzde 0,2 ile Aksaray, yüzde 0,3 ile Adıyaman ve Bartın ve yüzde 0,7 ile Düzce'dir. Ankara'nın açık iş oranı yüzde 1,6 ile Türkiye genelinin 0,7 puan ve İstanbul'un açık iş oranı yüzde 2,1 ile Türkiye genelinin 0,2 puan altındadır. İzmir'in açık iş oranı yüzde 3,2 ile Türkiye genelinden 0,9 puan yüksektir. 52 ilin açık iş oranları Türkiye genelinin altındadır.

Tablo 44: Açık İşlerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Meslek Grupları	Açık İş Sayısı	Açık İş Dağılımı (%)	Açık İş Oranı (%)
Sanatkarlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	42.519	25,7	0,5
Tesis Ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar	35.710	21,6	1,8
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	24.697	14,9	2,1
Hizmet Ve Satış Elemanları	23.421	14,1	1,5
Teknisyenler, Teknikerler Ve Yardımcı Profesyoneller	14.058	8,5	2,3
Profesyonel Meslek Mensupları	13.612	8,2	0,5
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	10.088	6,1	3,6
Yöneticiler	1.273	0,8	3,0
Nitelikli Tarım, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	214	0,1	1,7
Genel Toplam:	**165592**	**100,0**	**2,3**

Kaynak: TİPTA 2013-2

Meslek gruplarına göre açık işlere bakıldığında açık işlerin yaklaşık yarısının Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ile Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek gruplarında olduğu görülmüştür. Çalışanların meslek grubuna göre dağılımında ilk sırada Nitelik Gerektirmeyen Meslekler yer alırken ikinci sırada Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar, üçüncü sırada Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar yer almaktadır. Daha önce de İfade edildiği gibi Açık iş oranı "Açık İş/(Mevcut İstihdam + Açık İş)" formülü kullanılarak hesaplanmaktadır. Bu formül ile hesaplandığında Türkiye geneli için açık iş oranı yüzde 2,3' tür. Bu oran yukarıda yapıldığı şekilde sektörler için hesaplanabildiği gibi meslek grupları için de yapılabilir. TİPA sonuçlarına göre açık iş oranının en yüksek olduğu meslek grupları sırasıyla Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar, Yöneticiler ve Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonellerdir. Bu meslek gruplarındaki açık iş oranı Türkiye genelinin üstündedir. Diğer meslek gruplarındaki açık iş oranı ise Türkiye genelinin altındadır.

En düşük açık iş oranı ise Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ve Profesyonel Meslek Mensupları meslek grubundadır. Nitelik Gerektirmeyen Meslek grubunda ise açık iş oranı yüzde 2,1 olarak Türkiye ortalamasının 0,2 puan altındadır. Çalışanların yüzde 20,4'ü bu meslek grubunda iken açık işlerin yüzde 14,9'u Nitelik Gerektirmeyen Mesleklerdedir. Nitelik Gerektirmeyen Mesleklerde çalışan sayısına göre eleman talebi potansiyeli düşüktür.

Tablo 45: Açık İş Verilen Meslekler ve Bu Mesleklere İlişkin Sayısal Veriler

MESLEKLERE GÖRE AÇIK İŞLER		
Meslekler	**Sayı**	**Açık İş Dağılımı (%)**
Satış Elemanı	12.833	7,7
Mobilyacı	10.213	6,2
Beden İşçisi (Genel)	9.229	5,6
Makineci (dikiş)	8.984	5,4
Kaynakçı	5.712	3,4
Temizlik Görevlisi	5.486	3,3
Torna Tezgahı Operatörü	4.756	2,9
Garson	4.519	2,7
Güvenlik Görevlisi	4.056	2,4
Muhasebeci	3.638	2,2
Elektrikçi	3.324	2,0
Şoför	3.152	1,9
Montaj İşçisi	2.796	1,7
Çikolata Kaplama Makinesi Operatörü	2.561	1,5
Hamal	1.976	1,2
Müşteri Temsilcisi	1.890	1,1
Sekreter	1.417	0,9
Aşçı	1.366	0,8
Makine Mühendisi	1.242	0,8
İş Makinası Operatörü	1.191	0,7
Diğer	75.250	45,4
Toplam	**165.592**	**100,0**

Kaynak: TİPTA 2013-1

TİPA sonuçlarına göre açık iş olan meslekler Türk Meslekler Sözlüğü'nün en detayında incelendiğinde; yukarıda yer alan tabloda İşgücü Piyasası Talep Araştırması sonuçlarından elde edilen

mesleklere göre en fazla açık işin bulunduğu ilk yirmi mesleğe ilişkin veriler yer almaktadır. Buna göre 832 farklı meslekte 165 bin 592 kişilik açık iş olduğunu tespit edilmiştir.

En fazla açık iş 12 bin 833 kişi ile Satış Elemanı mesleğinde bulunmaktadır. Bu meslekteki açık iş sayısı, toplam açık iş sayısının yüzde 7,7' sini oluşturmaktadır. Satış Elemanı mesleğinden sonra en fazla açık iş verilen meslekler sırayla şunlardır: Mobilyacı, Beden İşçisi, Makineci (dikiş), Kaynakçı ve Temizlik Görevlisidir. Spesifik yapıda olan ve görece daha az sayıda açık bulunması beklenen Makine Mühendisi mesleğinin açık iş verilen ilk yirmi meslek arasına girmesi dikkat çekici bir husustur.

En fazla açık iş olan ilk yirmi meslek içerisinde yer alan Muhasebeci, Şoför ve İş Makineleri Operatörü mesleklerinde açık iş oranı Türkiye geneli ortalamasının altındadır. Satış Elemanı, Mobilyacı, Makineci (dikiş), Garson, Elektrikçi, Torna Tezgâhı Operatörü, Makine Mühendisi, İnşaat Mühendisi mesleklerinde ise açık iş oranı Türkiye genelinden yüksektir. Temizlik Görevlisi çalışan sayısında ilk sırada, Güvenlik Görevlisi ise ilk on içerisinde yer almakta iken açık iş oranları oldukça düşüktür. Açık işlerde sayısal büyüklük olarak ilk yirmiye giremeyen Mimar, İnşaat Mühendisi, hemşire gibi mesleklerde açık iş oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Açık iş oranı genellikle mesleki beceri ve nitelik gerektiren mesleklerde daha yüksektir. Mesleki nitelik ve beceri gerekliliği daha düşük olan işlerde açık iş oranının yüksek çıkması bu mesleklerde işgücü arzı bulunmamasından çok ücret ve çalışma koşullarında uyumsuzluğun daha yüksek olmasıyla açıklanabilir.

Özelikle ara eleman ihtiyacına ilişkin açık iş oranları mesleklere göre analiz edildiğinde kendini daha belirgin göstermektedir. Açık iş oranı yüksek olan meslekler daha çok ara eleman olarak nitelendirilen mesleklerdedir.

Grafik 29: Açık İşlerin Talep Edilen Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Kaynak: TİPTA 2013-2

İşgücü Piyasası Talep Araştırması sonuçlarına göre açık işi olduğunu ifade eden işletmelerin yüzde 29,9'u istihdam etmeyi düşündükleri kişiler için herhangi bir eğitim düzeyinin önemli olmadığını "Farketmez" seçeneğini işaretleyerek ifade etmişlerdir. İşgücü Piyasası Talep Araştırmasına katılan işletme sahiplerinin en fazla tercih ettiği bir diğer seçenek ise yüzde 22,2 ile lise altı eğitim düzeyidir. Genel Lise Mezunlarının Meslek Lisesi mezunlarına göre talep edilme oranı daha yüksektir. En fazla açık verilen meslekler incelendiğinde eğitim düzeyi tercihinin gerekçesi anlaşılmaktadır. En fazla açık iş verilen mesleklerden; Beden İşçisi (Genel), Satış Elemanı, Güvenlik Görevlisi, Temizlik Görevlisi, Şoför ve Hamal gibi meslekler spesifik bir eğitim düzeyini gerektirmediklerinden açık işlerde çoğunlukla "Farketmez" veya "lise altı" eğitim düzeyinin tercih edilmesi son derece doğaldır. Yine aynı şekilde Makineci (dikiş) gibi Tekstil sektörüne yönelik mesleklerde de herhangi bir eğitim düzeyi aranmamakta olup işbaşında eğitim tercih edilmektedir. Bunların yanı sıra "farketmez" seçeneği eğitim düzeyi düşüklüğü anlamında da yorumlanmayabilir, bu seçenekte işveren için önemli olan eğitim düzeyi değil mesleğe ilişkin teorik bilgi ve pratiktir.

İşgücü Piyasası Talep Araştırması kapsamında görüşülen işletme sahiplerinin lise üstü eğitim düzeyi talep etme oranı yüzde 19,2' dir. TÜİK'in açıklamış olduğu 2013 Hanehalkı işgücü anketi sonuçlarına göre işsizlik oranlarının eğitim durumuna göre dağılımı aşağıdaki grafikte yer almaktadır. Metodolojik farklılıklar göz önünde bulundurularak işverenlerin açık işleri için talep ettikleri eğitim düzeyi dağılımları ile işsizlerin eğitim düzeyleri arasındaki dağılım bir yorumlamaya imkan sunabilir.

Grafik 30: İşsizlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Kaynak: TÜİK (2013 Ekim)

İşverenlerin beyanından elde edilen sonuçlara göre işverenlerin yüzde 17,4'ü istihdam etmeyi düşündükleri kişilerin Genel Lise mezunu olmasını isterken TÜİK verilerine göre işsizlerin yüzde 12,7' si genel lise mezunudur. Lise Dengi Meslek Okul mezunu istihdam etmeyi düşünen işverenler yüzde 11,1 oranında iken işsizlerin yüzde 10,3'ü Lise Dengi Meslek Okul mezunudur. Aynı şekilde Yüksek

Okul veya Fakülte mezunu istihdam etmeyi isteyen işverenler yüzde 18,7 oranında iken işsizlerin yüzde 23,2'si Yüksek Okul veya Fakülte mezunudur.

İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin eğitim durumuna göre dağılımı aşağıdaki grafikte yer almaktadır. En yüksek oran yüzde 46,7 ile ilköğretim mezunu daha sonra yüzde 29 ile ortaöğretim (lise ve dengi) eğitim durumuna aittir. TİPA sonuçlarına göre ise işyerlerinin istihdam etmeyi istedikleri kişilerden beklediği eğitim durumuna baktığımızda yüzde 52,1' lik bir oranla farketmez ve lise altı eğitim seviyesinin geldiği görülmüştür.

Grafik 31: Kayıtlı İşsizlerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Kaynak: İŞKUR (2013 Aralık)

Açık iş bulunan mesleklerde istenen becerilerin genel toplamının yüzde oranlarına bakıldığında açık işi olduğunu belirten işverenlerin yüzde 71,6' sı Mesleğe İlişkin Yeterli Bilgi, yüzde 65,9' u Fiziki ve Bedensel Yeterlilik, yüzde 51,7' si Takım Çalışması becerisi ve yüzde 42,3' ü İletişim ve İfade Yeteneği becerileri talep etmektedir. Buna ek olarak açık işlerde toplamda en az tercih edilen beceri ise yüzde 9,8 ile Yabancı Dil Yeteneği becerisidir. Bu sonuçlar mesleki eğitimin önemini ortaya koymaktadır. Eleman ihtiyacı olan her 4 işyerinden 3'ü öncelikle mesleki bilgiyi talep etmektedir. Grafik 30 ile birlikte değerlendirildiğinde işverenler eğitim düzeyinden ziyade mesleğe ilişkin bilgi tercih etmektedirler. Kişinin eğitimi ne olursa olsun önemli olan işi yapabilecek mesleki bilgi ve becerinin olmasıdır. Ayrıca Yabancı Dil, Bilgisayar, Hesap Yapabilme gibi becerilerin düşük olmasının bir sebebi de açık işlerin çoğunun vasıfsız elemanlara yönelik olmasından kaynaklanmaktadır.

Grafik 32: Açık İşlerde Talep Edilen Beceriler

Kaynak: TİPTA 2013-2

Aşağıdaki tabloda açık iş bulunan bazı mesleklerde İşgücü Piyasası Talep Araştırmasına katılan işyerlerinin talep ettikleri beceri düzeyleri yer almaktadır. Açık iş bulunan meslek için birden fazla beceri düzeyi talep edebilmektedir. Bu nedenle tabloda meslekler itibariyle yer alan yüzdesel beceri düzeylerinin toplamı yüzde yüzün üzerindedir.

Satış Danışmanı, Beden İşçisi, Temizlik Görevlisi gibi eğitimsel nitelik gerektirmeyen mesleklerde Fiziki ve Bedensel Yeterlilik, Mesleğe İlişkin Yeterli Bilgi ve Takım Çalışması becerileri istenmektedir. CNC Torna Tezgâhı Operatörü, Sekreter, Elektrik Teknisyeni gibi vasıflı elemanlarda Fiziki ve Bedensek Yeterlilik, Mesleğe İlişkin Yeterli Bilgi ve Takım Çalışmasının yanında Hesap Yapabilme, İletişim ve İfade Yeteneği ve Bilgisayar becerileri istenmektedir. Mimar, Makine Mühendisi, İnşaat Mühendisi gibi nitelikli elemanlarda ise Yabancı Dil, Sorun Çözme ve Proje Tabanlı Çalışma becerileri gibi nitelikler ön plana çıkmaktadır.

En fazla açık iş belirtilen meslek olan Satış Danışmanı mesleğindeki açık işlerin yüzde 73,6'sında Satış ve Pazarlama Becerisi, yüzde 57,2'sinde İletişim ve İfade Yeteneği ve yüzde 52,9'unda Fiziki ve Bedensel Yeterlilik ve Mesleğe İlişkin Yeterli Bilgi becerileri talep edilmektedir. Buna ek olarak Satış Elemanı mesleğinde açık işlerde nispi olarak en az tercih edilen beceriler ise yüzde 16,9 ile Proje Tabanlı Çalışma ve yüzde 18,6 ile Yabancı Dil becerileridir. Satış Danışmanı Mesleğinden istenen asgari düzeydeki eğitim durumuna bakılacak olursa yüzde 61,4 ile Geneldir. Bu durum istenen beceriler ile örtüşmektedir.

Tablo 46: Açık İşlerde Mesleklere Göre Talep Edilen Beceri Düzeyleri, (%)

AÇIK İŞ İÇİN TALEP EDİLEN BECERİLER										
MESLEKLER	Bilgisayar Kullanma	Fiziki Ve Bedensel Yeterlilik	Hesap Yapabilme (Analitik Beceri)	İletişim Ve İfade Yeteneği	Mesleğe İlişkin Yeterli Bilgi	Sorun Çözme Ve Bağımsız Karar Verme Becerileri	Proje Tabanlı Çalışma	Satış ve Pazarlama	Takım Çalışması	Yabancı Dil
Satış Danışmanı	36,8	52,9	40,2	57,2	52,9	24,4	16,9	73,6	54,1	18,6
Beden İşçisi (Genel)	2,8	91,8	12,4	20,3	19,9	8,3	4,4	8,3	47,7	0,0
Muhasebeci	77,1	21,9	72,3	49,7	72,5	22,7	17,4	17,9	34,3	4,8
Makineci (Dikiş)	0,0	63,3	9,3	13,6	82,1	0,0	0,0	0,0	51,9	0,0
Gaz Altı Kaynakçısı	4,8	73,5	13,6	17,5	82,8	11,2	14,0	0,1	36,1	0,1
Şoför	2,7	79,3	17,5	29,7	75,7	26,3	0,6	17,2	52,1	0,0
Temizlik Görevlisi	0,2	79,9	1,7	23,1	55,9	7,2	3,9	0,3	35,0	0,0
Kasiyer	8,2	58,5	17,7	50,4	77,1	23,7	11,3	27,9	50,7	16,1
Makine Mühendisi	70,4	50,8	64,2	68,4	92,9	66,9	60,4	24,1	68,4	37,3
Sekreter	89,8	57,9	42,6	66,7	64,6	43,1	26,3	11,8	42,6	4,5
CNC Torna Tezgahı Operatörü	20,3	64,7	40,0	36,8	95,9	11,6	27,8	0,0	52,5	0,0
Aşçı	0,0	45,7	13,1	16,9	91,6	8,5	4,0	4,0	29,5	4,0
Garson	4,7	75,9	26,8	59,0	67,3	17,7	13,7	19,1	60,8	5,5
Elektrik Teknisyeni	37,4	77,8	40,9	48,0	94,7	59,6	25,1	3,9	65,9	4,3
Mimar	84,5	43,8	71,4	45,5	82,3	70,0	71,7	17,3	65,2	29,9
Güvenlik Görevlisi	11,9	79,1	13,2	40,9	87,8	54,8	26,5	4,5	54,5	0,0
Bulaşıkçı	0,0	74,8	0,0	13,4	51,6	2,2	0,0	0,0	28,9	0,0
Büro Memuru	100,0	0,4	47,0	56,2	50,1	21,9	17,2	26,5	43,7	7,7
İnşaat Mühendisi	65,2	60,0	64,8	64,8	88,8	59,0	76,0	21,7	64,8	35,2
Hemşire	43,4	51,6	29,4	41,7	100,0	28,4	10,9	19,3	41,7	16,6

Kaynak: TİPTA 2013-2

İşgücü Piyasası Talep Araştırması kapsamında en fazla açık iş belirtilen mesleklerden olan Beden İşçisi mesleğinde ağırlıklı olarak Fiziki ve Bedensel Yeterlilik talep edilmekteyken daha sonra sırası ile Takım Çalışması İletişim ve İfade Yeteneği ve Mesleğe İlişkin Yeterli Bilgi aranmaktadır. Diğer becerilerin oranı çok az olmakla birlikte Yabancı Dil becerisi hiç istenmemektedir. Bu meslekte açık iş belirten işletmelerin eğitim düzeyi beklentilerine bakıldığında yüzde 48' inin Farketmez ve yüzde 40,6' sının Lise Altı eleman istediği görülmüştür.

CNC Torna Tezgâhı Operatörü mesleğinde açık iş talebi bulunduğunu belirten işyerlerinin yüzde 95,9'u Mesleğe İlişkin Yeterli Bilgi, yüzde 64,7' si Fiziki ve Bedensel Yeterlilik, yüzde 52,5'i Takım Çalışması ve yüzde 40'ı Hesap Yapabilme becerilerini talep etmektedir. Söz konusu meslekte açık iş bulunduğunu belirten işyerleri tarafından Satış ve Pazarlama Becerisi ve Yabancı Dil becerileri hiç istenmemektedir. Bu meslekte açık iş veren işletmelerin yüzde 44,3'ü Meslek Lisesi mezunu eleman istemektedir. Bu durum yüzde 95,9 kadar yüksek bir oranda mesleki bilginin istenmiş olmasını açıklamaktadır.

Makine Mühendisi mesleğinde açık işlerin yüzde 92,9'u Mesleğe İlişkin Yeterli Bilgi, yüzde 70,4'ü Bilgisayar Kullanımı, yüzde 68,4'ü Takım Çalışması ve İletişim ve İfade Yeteneği becerilerini talep etmektedir. Buna karşılık söz konusu işyerlerinin Makine Mühendisi mesleğine yönelik nispi olarak en az tercih ettikleri becerileri ise yüzde 24,1 ile Satış ve Pazarlama becerisidir.

Mesleğe İlişkin Yeterli Bilgi açık iş verilen mesleklerin çoğunluğunda yüzde 71,6' lık oranı ile en fazla talep edilen beceridir. Mesleğe İlişkin Yeterli Bilgi becerisinin mesleki bilgi ve beceri seviyesi nispi olarak yüksek olan mesleklerde açık iş talebinde bulunan işyerlerinin çoğunluğu tarafından talep edilmiştir. Diğer taraftan, bu beceri türünün, mesleki nitelik ve beceri gerektirmeyen mesleklerdeki oranı biraz daha düşüktür.

Fiziksel ve Bedensel Yeterlilik becerisi açık işler için yüksek oranda talep edilen bir diğer beceri olup açık iş olan mesleklerin neredeyse tamamında istenmektedir. Söz konusu beceri; Beden İşçisi (Genel), Güvenlik Görevlisi, Temizlik Görevlisi gibi fiziki ve bedensel yeterliliğin ve dayanıklılığın ön plana çıktığı mesleklerde açık iş talebinde bulunan işyerleri tarafından oldukça yüksek düzeylerde talep edilmiştir. Büro Memuru ve Muhasebeci mesleklerinde ise tercih edilme oranı düşük seviyelerdedir.

Takım Çalışmasına Uyum becerisi de İşgücü Piyasası Talep Araştırmasına katılarak açık iş talebinde bulunan işyerleri tarafından yüksek düzeyde talep edilen bir diğer beceridir. Söz konusu beceri açık iş talebinde bulunan işyerleri tarafından Garson, Elektrik Teknisyeni, Makine Mühendisi, Mimar ve İnşaat Mühendisi gibi mesleklerde oldukça yüksek düzeylerde talep edilmiştir.

İletişim ve İfade Yeteneği becerisi İşgücü Piyasası Talep Araştırmasına katılan işyerleri tarafından; Satış Elemanı, Garson ile Sekreter gibi mesleklerde yüksek düzeyde talep edilmiştir. Bu beceri hemen hemen açık iş olan tüm mesleklerde talep edilirken, Makineci (dikiş), Aşçı ve Bulaşıkçı mesleklerinde aranma düzeyi oldukça düşük oranlarda gerçekleşmiştir. Sorun Çözme ve Bağımsız Karar Verme Becerisi; İnşaat Mühendisi, Makine Mühendisi ile Mimar gibi mesleklerde açık iş talebinde bulunan işyerleri tarafından yüksek düzeyde talep edilmiştir. Makineci (dikiş) ve Bulaşıkçı mesleklerinde talep edilme düzeyi çok düşük kalmıştır.

Bilgisayar kullanımı özellikle Makina Mühendisi, Muhasebeci, İnşaat Mühendisi, Sekreter, Büro Memuru ile Mimar gibi mesleklerde açık iş talebinde bulunan işyerleri tarafından yüksek düzeyde talep edilmiştir. Hesap Yapabilme (Analitik Beceri) becerisi İşgücü Piyasası Talep Araştırmasına katılarak açık iş talebinde bulunan işyerleri tarafından talep edilen beceri düzeylerinden bir diğeridir. Hesap Yapabilme (Analitik Beceri) beceri düzeyi; Muhasebeci, CNC Torna Tezgahı Operatörü, İnşaat Mühendisi, Mimar ve Makine Mühendisi gibi mesleklerde oldukça yüksek düzeyde talep edilmiştir.

Proje Tabanlı Çalışma becerisi özellikle; Makine Mühendisi, Mimar ve İnşaat Mühendisi mesleklerinde yüksek oranda talep edilmiştir. İşgücü Piyasası Talep Araştırmasına katılarak açık iş talebinde bulunan işyerleri tarafından Satış ve Pazarlama becerisi özellikle; Satış Danışmanı mesleğinde yüksek oranda talep edilmiştir.

Yabancı Dil becerisi İşgücü Piyasası Talep Araştırmasına katılarak açık iş talebinde bulunan işyerleri tarafından en az talep edilen becerilerden biridir. Yabancı Dil Bilgisi becerisi; Makine Mühendisi, Mimar, İnşaat Mühendisi gibi mesleklerde talep edilmiştir.

Grafik 33: Açık İşlerin Aranma Kanalları

Kaynak: TİPTA 2013-2

Açık işlerin tamamı için işyerlerinin açık iş arama kanallarından hangi düzeylerde yararlandıklarına bakılacak olursa, açık işi olan işletmelerin yüzde 54,6'sı Akraba-Eş-Dost, yüzde 51'i İŞKUR, yüzde 35,9'u Gazete, yüzde 26,9'u İnternet Siteleri ve yüzde 7,1'i Özel İstihdam Büroları aracılığıyla açık iş taleplerini karşılamaya çalışmaktadırlar. Genel itibariyle en fazla tercih edilen açık iş arama kanalı yüzde 54,6 ile Akraba-Eş-Dost'tur. Araştırma kapsamındaki işletmelerin 10 ve daha fazla kişi istihdam eden işyerleri olmasına rağmen açık iş taleplerini karşılama konusunda fazla kurumsal olmayan ve geleneksel yöntemleri tercih ettikleri sonucuna ulaşılabilmektedir. İŞKUR'un oranı ise dikkat çekici düzeydedir. Kurumsal gelişim ve personel sayısındaki artışın da etkisiyle İŞKUR'un işgücü piyasasındaki ağırlığının arttığı görülmüştür.

Aşağıdaki tabloda açık işi olan işyerlerinin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hangi açık iş arama kanallarından yararlandıklarının bilgisi yer almaktadır. İşgücü Piyasası Talep Araştırmasına katılan işletmelerin en fazla açık iş talebinde bulunduğu mesleklerden olan Beden İşçisi (Genel) mesleğindeki açık işlerin yüzde 61,9'u Akraba-Eş-Dost, yüzde 50,6' sı Gazete İlanları, yüzde 50,4'ü İŞKUR ile yüzde 15,2' si İnternet Siteleri aracılığıyla işgücü arama kanallarına başvurmuşlardır. İşyerlerinin ilgili meslekteki açık iş ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla nispi olarak daha az tercih ettiği açık iş arama kanalı ise yüzde 5,3 ile Özel İstihdam Bürolarıdır. İşyerlerinin en fazla açık iş belirttiği Satış Elemanı mesleğindeki açık iş taleplerinin yüzde 46'sının Akraba-Eş-Dost aracılığıyla ve yüzde 45,9' unun da İŞKUR aracılığıyla karşılamaya çalışıldığı görülmüştür. Buna ek olarak işyerlerinin Satış Elemanı mesleğindeki açık işleri karşılamakta en az tercih ettikleri kanal ise yüzde 7,5 ile Kariyer Siteleridir.

Tablo 47: Açık İş Arama Kanallarının Mesleklere Göre Dağılımı, (%)

MESLEKLER	İŞKUR	GAZETE	AKRABA-EŞ DOST	İNTERNET SİTELERİ	ÖZEL İSTİHDAM BÜROLARI
Satış Elemanı	45,9	32,4	46,0	33,9	7,5
Muhasebeci	48,3	27,2	45,1	26,3	3,6
Kaynakçı	62,4	35,2	68,5	21,2	8,0
Beden İşçisi (Genel)	50,4	50,6	61,9	15,2	5,3
Torna Tezgahı Operatörü	72,4	45,8	57,7	23,9	1,0
Garson	38,5	40,7	56,9	28,4	6,9
Şoför	37,5	32,8	63,6	14,7	1,5
Makineci (dikiş)	41,3	45,3	78,7	7,9	2,0
Temizlik Görevlisi	60,0	25,2	49,1	21,4	5,9
Mobilyacı	55,9	36,8	64,1	15,2	0,0
Makine Mühendisi	58,3	28,0	35,1	42,1	30,0
Kalite Kontrolcü	49,6	48,6	69,6	35,1	10,1
Elektrik Teknisyeni	68,5	37,0	54,4	42,3	5,9
Elektrikçi	54,3	60,3	54,8	24,6	9,4
Güvenlik Görevlisi	58,9	55,4	27,9	47,4	10,9
Ortacı/Ayakçı (Tekstil)	35,6	52,4	69,6	6,1	0,0
Mimar	41,6	36,7	29,2	40,1	17,2
Bulaşıkçı (Stevard)	55,8	37,7	57,1	6,8	0,0
Grafiker	51,6	40,3	53,0	11,5	3,5
Ütücü	62,3	85,1	67,0	9,8	0,0

Kaynak: TİPTA 2013-2

Elektrik Teknisyeni mesleğinde İşletmelerin söz konusu açık iş ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla tercih ettikleri iş arama kanallarına bakılırsa yüzde 68,5 ile İŞKUR, yüzde 54,4 ile Akraba-Eş Dost, yüzde 42,3 ile İnternet Sitelerini kullandıkları görülecektir. İşyerlerinin ilgili meslekteki açık iş ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla nispi olarak daha az tercih ettiği açık iş arama kanalları yüzde 37 ile Gazete ve yüzde 5,9 ile Özel İstihdam Bürolarıdır.

İşletmeler, Makine Mühendisi mesleğindeki açık işlerini karşılarken yüzde 58,3 İŞKUR, yüzde 42,1 İnternet Siteleri, yüzde 35,1 Akraba-Eş Dost ve yüzde 30 oranında da Özel İstihdam Bürolarını aracı olarak kullanmaktadır. İşletmelerin diğer mesleklerden farklı olarak bu meslekteki açık iş ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla nispi olarak daha az tercih ettiği açık iş arama kanalı ise yüzde 28 ile Gazete İlanlarıdır. İşgücü Piyasası Talep Araştırmasına katılan işletmelerin en fazla açık iş talebinde bulunduğu mesleklerden bir diğeri olan Tornacı (Torna Tezgâh Operatörü) mesleğinde açık iş talebinin karşılanması için yüzde 72,4 oranında İŞKUR, yüzde 57,7 oranında Akraba-Eş-Dost, yüzde 45,8 oranında Gazete ve yüzde 23,9 oranında İnternet Siteleri aracı olarak kullanılmaktadır. İşletmelerin ilgili meslekteki açık iş ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla nispi olarak daha az tercih ettiği açık iş arama kanalı ise yüzde 1 ile Özel İstihdam Bürolarıdır.

Kalifikasyonu düşük mesleklerin aranma yolu olarak Akraba-Eş-Dost ve İŞKUR ön plana çıkarken, ara eleman ihtiyacının karşılanmasında İŞKUR, Akraba-Eş-Dost ve Gazetenin ağırlığı hissedilmektedir. Lisans ve üstü eğitim gerektiren mesleklerde ise yine İŞKUR ve Akraba-Eş Dost ön

plana çıkarken İnternet Siteleri ve Özel İstihdam Bürolarının oranı diğer mesleklere göre artmaktadır. Yüksek eğitim düzeyi gerektiren mesleklerde de İŞKUR'un ilk sıralarda olması dikkat çekici bir unsurdur.

Tablo 48: Açık İşlerini İŞKUR Aracılığı İle Karşılamak İsteyen İşletmelerin Sektörel Dağılımı

Sektör	Açık İş Sayısı	İşletme Sayısı	Açık İş Dağılımı	İşletme Dağılımı
İmalat	4168	2469	42,2%	39,3%
Toptan ve Perakende Ticaret	2263	1610	22,9%	25,6%
İnşaat	1145	702	11,6%	11,2%
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	406	282	4,1%	4,5%
Ulaştırma ve Depolama	477	255	4,8%	4,1%
Diğer Hizmet Faaliyetleri	264	213	2,7%	3,4%
Eğitim	204	165	2,1%	2,6%
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	230	157	2,3%	2,5%
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	181	131	1,8%	2,1%
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	293	129	3,0%	2,1%
Gayrimenkul Faaliyetleri	48	48	0,5%	0,8%
Bilgi ve İletişim	73	41	0,7%	0,7%
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	54	30	0,5%	0,5%
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	28	26	0,3%	0,4%
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi	19	13	0,2%	0,2%
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme	8	7	0,1%	0,1%
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	5	5	0,0%	0,1%
Genel Toplam	9867	6283	100,0%	100,0%

Kaynak: TİPTA 2013-2

Yukarıdaki tablo 2013-2. Dönem TİPA araştırması kapsamında açık işlerini İŞKUR'dan arayan işletmelerin sektörel dağılımını göstermektedir. Açık işini İŞKUR'dan arayan işletmelerin yüzde 39,3'ü İmalat, yüzde 25,6' sı Toptan ve Perakende Ticaret ve yüzde 11,2' si İnşaat sektöründedir. Açık işlerini İŞKUR aracılığı ile arayan işletmelerin oranının en düşük olduğu sektörler ise yüzde 0,1 ile Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme ve Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor'dur. Açık işlerini İŞKUR'dan arayan işletmelerin açık iş dağılımına bakacak olursak açık işlerin yüzde 42,2' si İmalat, 22,9'u Toptan ve Perakende Ticaret ve yüzde 11,6' sı İnşaat sektöründedir. Bu rakamlar İşletme sayıları ile paralellik göstermektedir. Yukarıdaki tablo işverenin hangi sektörde İŞKUR'dan beklenti içerisinde olduğunu göstermektedir. İlk üç sırada İmalat, Toptan ve Perakende Ticaret ve İnşaat sektörlerinin olması İŞKUR'un işgücü piyasasının niteliksiz işgücü ve ara eleman ihtiyaçlarını karşıladığını tekrar göstermektedir.

2.2. TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER

İşgücü Piyasası Talep Araştırması kapsamındaki işyerlerine 2013 yılı başından işyeri bilgi formu doldurulduğu döneme kadar hangi mesleklerde eleman temin ederken güçlük çektikleri sorulmuştur. İşyerlerinin işgücü piyasasında eleman bulmada güçlük çektikleri meslekler işgücü piyasasının talep yapısı ile ilgili değerli bilgiler sunmaktadır. İşyerlerine yapılan İşgücü Piyasası Talep Araştırması neticesinde 1.153 farklı meslekte 286 bin 943 kişinin temininde güçlük çekildiği görülmüştür.

Temininde güçlük çekilen mesleklere sektörler itibariyle bakıldığında ilk sırada 105 bin 143 kişilik ihtiyaçla İmalat sektörü, ikinci sırada ise 60 bin 30 kişilik ihtiyaçla Toptan ve Perakende Ticaret sektörü yer almaktadır. İlk iki sırada yer alan sektördeki işgücü ihtiyacı toplam işgücü ihtiyacının yüzde 57,6' sını oluşturmakta olup bu sektörleri sırasıyla İnşaat ve Konaklama ve Yiyecek Hizmetleri Faaliyetleri izlemektedir. Temininde güçlük çekilen meslekler en fazla açık iş olan sektörler ile birbirlerine yakın sonuçlar içermektedir. En fazla açık iş olan ve temininde güçlük çekilen ilk beş sektör aynı olmasına karşın sıralamaları farklıdır. İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörü açık iş sayısında üçüncü sırada iken temininde güçlük çekilen mesleklerde beşinci sıradadır. Bu da İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektöründe talep çok olmasına karşın işgücü piyasasından fazla güçlük çekilmeden karşılanabildiğini göstermektedir.

Tablo 49: Temininde Güçlük Çekilen Mesleklerin Sektörel Dağılımı

Sektör	Toplam Temininde Güçlük Çekilen Kişi Sayısı	Temininde Güçlük Dağılımı (%)	Teminde Güçlük Bildiren İşletme Sayısı
İmalat	105.143	36,6	24.439
Toptan ve Perakende Ticaret	60.301	21,0	19.631
İnşaat	36.889	12,9	9.749
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	25.835	9,0	5.949
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	18.130	6,3	2.021
Ulaştırma ve Depolama	10.875	3,8	3.168
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	6.946	2,4	2.255
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	5.962	2,1	2.291
Diğer Hizmet Faaliyetleri	4.958	1,7	1.459
Eğitim	3.343	1,2	1.773
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	2.444	0,9	575
Bilgi ve İletişim	2.310	0,8	802
Gayrimenkul Faaliyetleri	1.131	0,4	381
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	1.111	0,4	383
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	835	0,3	205
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi	455	0,2	126
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme	275	0,1	91
Genel Toplam	**286.943**	**100,0**	**75.297**

Kaynak: TİPTA 2013-2

En fazla eleman temininde güçlük çeken il yüzde 32,8 ile İstanbul'dur. Daha sonra İzmir, Ankara, Antalya ve Kocaeli gelmektedir. Eleman temininde güçlük çekilmenin en az olduğu iller ise Hakkâri, Tunceli, Bayburt ve Gümüşhane'dir.

Tablo 50: Teminde Güçlük Çekilen Meslek Grupları

Meslek Grup	Temininde Güçlük Çekilen Kişi Sayısı	Temininde Güçlük Dağılımı (%)	Açık İş Oranı* (%)
Sanatkarlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	89.816	31,3	3,6
Tesis Ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar	60.396	21,0	3,0
Hizmet Ve Satış Elemanları	45.979	16,0	2,3
Teknisyenler, Teknikerler Ve Yardımcı Profesyoneller	27.636	9,6	2,1
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	27.411	9,6	1,7
Profesyonel Meslek Mensupları	23.487	8,2	1,8
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	9.661	3,4	1,5
Nitelikli Tarım, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	1.830	0,6	0,5
Yöneticiler	729	0,3	0,5
Genel Toplam	**286.943**	**100,0**	**2,3**

Kaynak: TİPTA 2013-2* Açık iş sorusundan elde edilen açık iş oranını ifade etmektedir.

En fazla temininde güçlük çekilen meslek grubu toplam içerisinde yüzde 31,3' lük oranıyla Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar, yüzde 21' lik oranı ile Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılardır. Daha sonra ise yüzde 16' lık oranıyla Hizmet ve Satış Elemanları meslek grubu gelmektedir.

En az temininde güçlük çekilen meslek grupları ise Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları ile Yöneticilerdir. Nitelik gerektirmeyen mesleklerin oranı ise yüzde 9,6 ile Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyoneller ile aynıdır. Çalışanların yüzde 20,4'ü, açık işlerin yüzde 14,9'u nitelik gerektirmeyen mesleklerde iken temininde güçlük çekilen mesleklerde bu oran yüzde 9,6' dır. Bu tablo işgücü piyasasında genellikle nitelik ve beceri gerektiren mesleklerin bulunmasında zorluk çekildiğini göstermektedir. Mevcut çalışanların nitelik düzeyi düşük iken ihtiyaç duyulan meslekler nitelik düzeyi daha yüksek mesleklerdir.

Temininde güçlük çekilen mesleklerin toplam içerisindeki oranı ile açık iş oranları birbirlerine çok benzerdir. Sadece Nitelik Gerektirmeyen Meslekler ile Profesyonel Meslek Mensupları gruplarının sıraları farklıdır. En fazla temininde güçlük çekilen meslek gruplarında açık iş oranları da yüksektir. Yani açık iş oranı yüksek meslek gruplarının temininde de güçlük çekilmektedir.

Temininde güçlük çekilen mesleklerde ilk sıralarda Satış Elemanı, Mobilyacı, Makineci (dikiş), Garson ve Kaynakçı gelmektedir. Açık işler ile temininde güçlük çekilen meslekler arasında büyük bir paralellik bulunmaktadır. En fazla açık iş olan ilk 20 meslek ile en fazla temininde güçlük çekilen ilk 20 mesleğin 14 tanesi aynıdır.

Tablo 51: Teminde Güçlük Çekilen Meslekler

MESLEKLER	Temininde Güçlük Çekilen Kişi Sayısı	Temininde Güçlük Dağılımı (%)
Satış Elemanı	18.576	6,5
Mobilyacı	15.030	5,2
Makineci (dikiş)	13.954	4,9
Garson	13.694	4,8
Kaynakçı	10.104	3,5
Torna Tezgahı Operatörü (cncdahil)	7.873	2,7
Beden İşçisi	7.636	2,7
Şoför	7.492	2,6
İş Makinesi Operatörü	6.906	2,4
Güvenlik Görevlisi	5.996	2,1
Temizlik Görevlisi	4.822	1,7
Muhasebeci	4.368	1,5
Aşçı	4.134	1,4
Elektrikçi	3.981	1,4
Kasap	3.031	1,1
Plastik Doğramacı	2.709	0,9
Hemşire	2.620	0,9
Dokumacı	2.226	0,8
Bulaşıkçı	2.032	0,7
Ütücü	2.005	0,7
Diğer	147.752	51,5
Toplam	**286.943**	**100,0**

Kaynak: TİPTA 2013-2

Temininde güçlük çekilen ilk 20 meslekteki, yüksek nitelik gerektirmeyen ve düşük maliyetlerle ve işbaşı eğitimleriyle yetiştirilebilecek Satış Elemanı, Şoför, Beden İşçisi, Temizlik Görevlisi, Makineci (dikiş), Hemşire, Elektrikçi, CNC Tezgâh Operatörü, Muhasebeci gibi mesleklerin ağırlığına bakıldığı zaman bazı mesleklerde ara eleman bulunması noktasında da sıkıntı yaşandığı görülmektedir. Kalifikasyonu düşük mesleklerde neden temininde güçlük çekildiğine ilişkin açıklamalar aşağıdaki grafik ve tablo ile açıklanmaktadır.

İşgücü Piyasasında temininde güçlük çekilen mesleklerin neden temininde güçlük çekildiği bilgisi oldukça önemlidir. Teminde güçlük çekilme nedenlerine bakıldığında ilk sırayı yüzde 56 ile "beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması" ikinci sırayı yüzde 53 ile "iş tecrübesine sahip eleman yok", üçüncü sırayı ise yüzde 49,4 ile "bu meslekte eleman yok" seçenekleri almaktadır. Bu üç nedeni ise yüzde 20,7 ile "önerilen ücretin az bulunması" ve yüzde 20,4 ile "çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi" izlemektedir. İşveren tarafından doldurulan işyeri bilgi formlarından teminde güçlük çekilme sebebinin çok yüksek oranlı olarak iş arayan kaynaklı olduğu ve işveren kaynaklı sorunun çok düşük olduğu ifade edilmiştir. İşgücü piyasasında işveren bakış açısını ana hatlarıyla yansıtan bu çalışmada da görülebileceği gibi bazı mesleklerin temininde güçlük çekilmesi meslek, tecrübe ve yeterlilikler ile ilgili iken bazı mesleklerde ise bunlara ek olarak ücret ve çalışma koşullarının işgücü arzı beklentilerini karşılayamaması nedeniyle açık işlerin karşılanmasında güçlük çekilmektedir. Özellikle düşük ücretli ve çalışma koşulları ağır olan işlerde "sürekli" "eleman aranıyor" durumunun yaşandığı ifade edilebilir. Ancak bu durum gelişen işgücü piyasasında mesleki olarak yeterli olan ve

tecrübeli elemanların tek başına ücret ve çalışma koşulları ile bağlantılı olarak karşılanamadığı şeklinde yorumlanamaz. Yeni birçok meslekte eleman bulunmadığı veya eleman bulunan durumlarda ise bu kişilerin özellikle bilgisayar/bilişim destekli yeterliliklere veya ilgili tecrübeye sahip olmadığı işverenlerce ifade edilmektedir. Bu veriler mesleksizlik, işgücü piyasasının gerektirdiği nitelik ve beceriye sahip olmama ve tecrübesizlik durumunu bir kez daha ortaya koymaktadır. İşverenlerin teminde güçlük çekilme nedeni olarak ifade ettikleri durumların dağılımı aşağıda gösterilmiştir.

Grafik 34: Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri

Kaynak: TİPTA 2013-2

Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi temininde güçlük yaşanan mesleklerin başında yer alan Makineci (Tekstil), Hemşire, Torna Tezgâhı Operatörü, Ortacı ve Ütücü mesleklerinde eleman bulunamaması arz kaynaklı sorunlara bağlanmıştır. Yani bu mesleklerde temininde güçlük çekilme nedeni yüksek oranlarda bu mesleklerde yeterlilikleri olan tecrübeli eleman bulunamamasına bağlanmıştır. İşgücü piyasasına bu mesleklerde eleman yetiştirilmesi veya bu mesleklerde olan işgücünün yeterliliklerinin geliştirilmesi karşılanamama sorununu hafifletecektir.

Satış Elemanı, Kaynakçı, Garson, Şoför, Mobilyacı, Elektrikçi, Muhasebeci, Aşçı, İnşaat Mühendisi ve Elektrik Teknisyeni mesleklerinde yüksek oranda iş tecrübesine sahip eleman bulunamamaktadır. Tecrübe kazandırma amacıyla İŞKUR işbirliği ile düzenlenecek işbaşı eğitim programları bu sorunu çözebilecektir.

Tablo 52: Mesleklerin Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri, (%)

MESLEKLER	Bu Meslekte Eleman Yok	Beceriye/niteliğe sahip eleman yok	İş tecrübesine sahip eleman yok	Çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi	Önerilen ücretin az bulunması
Garson	49,2	64,8	55,3	18,9	22,4
Satış Elemanı	31,0	63,2	61,8	18,1	16,3
Makineci (dikiş)	58,8	33,1	44,7	16,8	22,8
Muhasebeci	24,0	69,1	63,9	17,4	19,7
Aşçı	47,8	63,2	54,2	16,8	21,2
Kaynakçı	58,4	59,2	52,5	20,4	28,7
Şoför	30,3	50,6	46,8	27,9	23,5
Beden İşçisi (Genel)	40,3	18,7	22,1	50,1	50,6
Operatör	62,6	51,2	56,7	18,9	23,7
İş Makinesi Operatörü	64,9	60,2	54,5	18,2	14,4
Elektrikçi	45,0	62,6	63,4	22,7	15,4
Elektrik Teknisyeni	36,9	53,6	62,3	23,4	20,3
İnşaat Mühendisi	29,2	68,8	62,7	9,8	16,7
Temizlik Görevlisi	24,4	31,5	34,5	31,1	32,6
Bulaşıkçı (Stevard)	58,3	45,1	31,5	34,2	31,5
Hemşire	74,1	39,1	28,0	15,7	20,1
Mobilyacı	59,5	59,6	69,2	20,8	21,8
Makine Mühendisi	44,0	57,3	62,8	12,3	16,6
Ütücü	55,9	36,9	45,1	22,4	59,2
Güvenlik Görevlisi	42,3	54,8	32,7	42,5	37,2
Ortacı/Ayakçı (Tekstil)	72,0	34,6	34,6	11,4	28,9

Kaynak: TİPTA 2013-2

Yukarıdaki tabloda bazı mesleklerde eleman temininde güçlük çekilme oranları görülmektedir (Teminde güçlük çekilme nedeniyle ilgili birden fazla cevap verilebilmesi nedeniyle toplam değer yüzde 100 den fazla çıkmaktadır). Buradaki oranlar bir meslekte eleman temininde güçlük çektiğini belirten işletmelerin güçlük çekme nedeni olarak hangi sebebi belirttiğini göstermektedir.

Beden İşçisi, Temizlik Görevlisi ve Güvenlik Görevlisi gibi Nitelik Gerektirmeyen Mesleklerde teminde güçlük nedeni, çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi ve ücretlerin düşüklüğüdür. Satış Elemanı, Garson, Aşçı, İş Makinesi Operatörü, Elektrikçi gibi meslekler işgücü piyasasında bulunurken bu elemanlar piyasasının istediği nitelik ve beceriye sahip değildirler. Yukarıda ifade edildiği gibi teminde güçlük çekilen mesleklerin temininin kolaylaştırılması amacıyla hem arz hem de talep boyutuyla bazı çalışmalar yürütülebilir. İşverenlerin "bu meslekte eleman yok" dediği meslekler için başta İŞKUR olmak üzere kayıtlı işsiz verilerinden bu mesleklerin olup olmadığına bakılıp işverene yönlendirme yapılabilir. Tecrübeli eleman yokluğu durumu ifade edilen meslekler için işbaşı eğitim programları imkânları incelenebilir. Nitelik yetersizliği nedeniyle karşılanmasında güçlük çekilen mesleklerde ise ilgili nitelikleri kazandırma çalışmaları yürütülebilir veya işverenin bu yeterlilikleri işbaşında kendi imkânlarıyla sağlaması için teşvikler sunulabilir.

Temininde güçlük bildiren işletmelerin yüzde 39,5'i temininde güçlük çekilen kişilerin karşılandığını, yüzde 28,9'u kısmen karşılandığını ve yüzde 31,6'sı karşılanmadığını belirtmiştir.

2.3. GELECEK DÖNEM İSTİHDAM EĞİLİMLERİ

TİPA çalışmasının kapsamındaki işverenlerin işletmelerindeki istihdamı gelecek dönemlerde ne kadar artırmayı veya azaltmayı planladıklarına ilişkin tahminleri sorulmuş ve bu kapsamda işverenlerin 2014 yılı sonunu öngörerek istihdam artış veya azalışlarına ilişkin tahminleri derlenmiştir. İşverenlerin şu anki mevcut istihdamlarını esas alarak yanıt verebilmeleri için dört seçenek sunulmuştur. Buna göre mevcut istihdam işverenin öngörüsüne göre ya artış gösterecek, ya azalacak, ya da değişmeyecektir. Bu üç seçeneğin dışında işverenin fikrim yok, bu konuyu planlamadık deme seçeneği de mevcuttur. Bu kapsamda işverenlerin sektörel ve mesleki tahminleri aşağıda sunulmuştur.

2.6.1. İstihdam Artışı ve Azalışı Beklenen Meslekler

İşletmeler önümüzdeki dönemde istihdam durumları için olumlu tablo çizmekte ve 31 Aralık 2014 itibariyle 296 bin 709 kişilik istihdam artışı beklemektedirler. Bugüne göre istihdamın mevcut duruma göre yüzde 4,2 oranında artacağı tahmin edilmiştir. İstihdam beklentilerine sektörel olarak baktığımızda 31 Aralık 2014 itibariyle tüm sektörlerde istihdam artışı beklendiğini görmekteyiz. En fazla istihdam artışı İmalat sektöründe beklenirken daha sonra Toptan ve Perakende Ticaret ile İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri sektörleri gelmektedir. En az istihdam artışı ise Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme sektöründe beklenmektedir. 31 Aralık 2014 tarihinde net istihdam artış oranı en yüksek olan sektörler yüzde 6,1 ile İdari ve Destek Hizmetleri Faaliyetleri, yüzde 4,7 ile İnşaat ve yüzde 4,5 ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörleridir. Net istihdam artış oranı en düşük olan sektörler ise yüzde 0,6 ile Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme, yüzde 1,3 ile Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve yüzde 1,6 ile Ulaştırma ve Depolama sektörleridir.

Tablo 53: 2014 Yılı Sonunda Sektörlere Göre Net İstihdam Değişimi

Sektörler	Net İstihdam Değişimi	Net İstihdam Değişim Oranı (%)
İmalat	93.698	4,3
Toptan ve Perakende Ticaret	55.762	4,5
İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	54.399	6,1
İnşaat	39.752	4,7
Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	12.327	3,2
Eğitim	8.036	3,7
Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	6.930	3,4
Ulaştırma ve Depolama	5.697	1,6
İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	5.238	2,7
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	3.240	4,4
Finans ve Sigorta Faaliyetleri	3.140	1,9
Bilgi ve İletişim	2.806	1,9
Diğer Hizmet Faaliyetleri	2.504	3,1
Gayrimenkul Faaliyetleri	1.473	3,8
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlence ve Spor	836	3,6
Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi	600	1,3
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme	269	0,6
Genel Toplam	**296.709**	**4,2**

Kaynak: TİPTA 2013-2

31 Aralık 2014 tarihinde 69 ilin istihdamında artış olacağı 12 ilin ise istihdamında azalış olacağı tahmin edilmiştir. Sayısal olarak en fazla istihdam artışı İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli ve Bursa illerinde, en fazla istihdam azalışı Aydın, Karaman, Aksaray, Giresun ve Bitlis illerinde beklenmektedir. Net İstihdam Değişim Oranlarına bakıldığında ise en yüksek artış oranı yüzde 54,6 ile Iğdır ilindedir. Daha sonra Erzurum, Bingöl, Sivas ve Mardin illeri gelmektedir. Net istihdam değişim oranı negatif olan illerin başında ise Bayburt, Karaman, Aydın, Aksaray ve Bitlis gelmektedir. İstanbul'un net istihdam değişim oranı yüzde 4,5 ile Türkiye ortalamasının 0,3 puan, Ankara'nın net istihdam değişim oranı yüzde 4,4 ile Türkiye ortalamasının 0,2 puan üzerindedir.

Tablo 54: 2014 Yılı Sonunda Meslek Gruplarına Göre Net İstihdam Değişimi

Meslek Grupları	Net İstihdam Değişimi	Net İstihdam Değişim Oranı (%)
Hizmet Ve Satış Elemanları	69.235	6,8
Sanatkarlar Ve İlgili İşlerde Çalışanlar	64.690	5,7
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	49.785	3,4
Tesis Ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar	45.658	3,9
Profesyonel Meslek Mensupları	30.349	4,1
Teknisyenler, Teknikerler Ve Yardımcı Profesyoneller	25.206	3,8
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	9.446	1,4
Yöneticiler	1.228	0,5
Nitelikli Tarım, Ormancılık Ve Su Ürünleri Çalışanları	1.114	2,8
Genel Toplam	**296.709**	**4,2**

Kaynak: TİPTA 2013-2

Meslek gruplarına göre istihdam beklentisine baktığımızda tüm meslek gruplarında istihdam artışı beklendiği görülmektedir. En fazla istihdam artışı 69 bin 235 kişi ile Hizmet ve Satış Elemanları meslek grubunda beklenmektedir. Bu grubu Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ve Nitelik Gerektirmeyen Meslekler takip etmektedir. En az istihdam artışı ise Nitelikli, Tarım, Ormancılık ve Su Ürünlerin Çalışanları ve Yöneticilerde beklenmektedir.

Net İstihdam Değişim Oranı en yüksek olan meslek grubu 'sayısal artışta da olduğu gibi' yüzde 6,8 ile Hizmet ve Satış Elemanlarıdır. Bu grubu yüzde 5,7 ile Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ve yüzde 4,1 ile Profesyonel Meslek Mensupları takip etmektedir. Net İstihdam Değişim Oranı en düşük olan meslek grubu ise yüzde 0,5 ile Yöneticilerdir. Hizmet ve Satış Elemanları çalışan sayısı ve açık iş sayısına bakıldığında dördüncü sırada yer alırken Net İstihdam Değişimi tablosunda birinci sırada yer almaktadır. Aradaki farkın bu meslek grubunda eleman ihtiyacının çok olmasının yanında sirkülasyonun da yüksekliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Net sayılar üzerinden bakıldığında en fazla istihdam artışı beklenen meslekler Güvenlik Görevlisi, Satış Elemanı ve Mobilyacı iken en fazla istihdam azalışı beklenen meslekler Kuruyemiş Paketleme İşçisi, Elektrik Tesisatçısı ve Tesisatçı olarak belrtilmiştir. Hangi mesleklerin istihdamında artış ya da azalış olacağına dair öngörü sahibi olmanın en büyük faydası Aktif İşgücü Politikalarını bu mesleklere yöneltmektir. Bu sayede istihdamın artırılmasına ve işsizliğin azaltılmasına doğrudan katkı sunulmaktadır.

Tablo 55: En Fazla İstihdam Artış ve Azalışı Beklenen 20 Meslek

EN FAZLA İSTİHDAM ARTIŞ VE AZALIŞI BEKLENEN 20 MESLEK	
İSTİHDAM ARTIŞI	**İSTİHDAM AZALIŞI**
Güvenlik Görevlisi	Kuruyemiş Paketleme İşçisi
Satış Elemanı	Elektrik Tesisatçısı
Mobilyacı	Tesisatçı
Temizlik Görevlisi	İnşaat Ustası
Beden İşçisi (Genel)	Tuğla İmal İşçisi
Montaj İşçisi	Beton Ve Betonarme Kalıpçısı
Makineci (dikiş)	Diğer Bıçkıcılar, Kontrplak İmalatçıları Ve İlgili Ağaç İşlem İşçileri
Garson	Sayaç Okuma Elemanı (Elektrik)
Öğretmen	Otomasyon Sistemleri Programcısı
Şoför	Çamaşırcı
Halı Dokuyucu	Oda Görevlisi-Turizm
Kaynakçı	Gemici
İmal işçisi	Çiftlik İşçisi
Torna Tezgâhı Operatörü (cnc dahil)	Meyve Bahçesi İşçisi
Kongre Ve Fuar Hostesi	Silaj İşçisi
Sıvacı	Eczane İşçisi
Elektrik Teknisyeni	Eğlence Hizmetleri (Animatör)
İlaç Tanıtım-Satış Mümessili	Bobinajcı-Elektrik (Bobinaj Sarma Operatörü)
Büro Memuru	Hadde İşçisi
Sıvacı	Alçı Model Kalıpçı

Kaynak: TİPTA 2013-2

İstihdam artışı beklenen ilk 20 mesleğe baktığımızda Satış Elemanı, Güvenlik Görevlisi, Mobilyacı, Temizlik Görevlisi, Makineci (dikiş) gibi mesleklerin hem çalışan sayısı hem de açık iş sayısı ve temininde güçlük çekilen mesleklerdekilerle benzerlik gösterdiği görülmektedir. Kaynakçı, Torna Tezgâhı Operatörü gibi mesleklerde istihdam artışı beklenmesi imalat sanayinin ara eleman ihtiyacını göstermektedir. İstihdam azalışı beklenen mesleklere baktığımızda İnşaat Ustası, Çiftlik İşçisi, Meyve Bahçesi İşçisi, Oda Görevlisi-Turizm, Animatör gibi mevsimsellikten etkilenen meslekleri görmekteyiz.

SONUÇ

Amerika merkezli finansal krizin etkisiyle işsizliğin kronikleşmesi günümüzde işgücü piyasalarının en önemli sorunudur. Bu sorunun çözümü için bölgesel ve uluslararası politikaların geliştirilmesi ve işsizlikle küresel mücadelenin sağlanması gerekmektedir. Ülkemiz açısından bakılacak olursa; 2007 yılında yüzde 10,3 olan işsizlik oranı krizin etkisiyle 2009 yılında yüzde 14,0 ile en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu tarihten sonra sürekli bir azalış eğilimi gösteren işsizlik rakamları 2012 yılında yüzde 9,2 ile en düşük seviyesine ulaşmıştır. 2013 yılında ise tekrar yükselen işsizlik oranı yüzde 9,7 olarak gerçekleşmiştir.

Son yıllardaki genel olumlu eğilimlere karşın Türkiye'de kadınların işgücüne katılma oranı oldukça düşüktür ve bu durum genel işgücüne katılma oranını aşağılara çekmektedir. Güvenceli esnek çalışma modellerinin hayata geçirilmesiyle kadınların işgücüne katılımı arttırılabilir. Buna ek olarak Avrupa ülkelerine göre düşük olsa da genç işsizlik oranı yüksek seviyelerdedir.

Türkiye'de kayıtdışı çalışma oranı yüksektir ve bunun en önemli nedeni istihdamın içerisinde tarım sektörünün payının gelişmiş ülkelere göre oldukça yüksek olmasıdır. İşteki duruma göre istihdamın önemli bir kısmını hala ücretsiz aile işçileri oluşturmaktadır. İstihdamdakilerin ve işsizlerin eğitim durumu göreli olarak gelişmiş ülkelere göre düşüktür.

Türkiye işgücü piyasası kriz sonrasında olumlu bir döneme girmesine rağmen uzun vadeli yapısal sıkıntıları hala devam etmektedir. Türkiye işgücü piyasasının birçok açıdan henüz yeterince analiz edilemediği ifade edilebilir. İşgücü piyasası arz yönüyle il düzeyinde veri eksikliğinden dolayı yeterince analiz edilememekte iken özellikle işgücü talebine ilişkin yapılmayı bekleyen pek çok çalışma bulunmaktadır. İşgücü talebi ve açık işler üzerine veri derlemek amacıyla Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'nün çalışmaları devam etmektedir.

2013 yılının Kasım ayında alan çalışması gerçekleştirilen "Türkiye İşgücü Piyasası Analizi" kapsamında elde edilen sonuçlara göre; kapsamdaki işyerlerinde çalışanların yüzde 24,7' si kadın, yüzde 75,3'ü erkektir.

Toplamda en fazla çalışanın olduğu sektör İmalat sektörüdür. Kadınlarda da erkeklerde de en fazla çalışılan sektör, İmalat ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörleridir. İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmetler ve Eğitim sektöründe çalışan kadın sayısı aynı sektörde çalışan erkek sayısından fazladır. Çalışanların meslek gruplarına göre dağılımına bakıldığında en fazla çalışanın erkeklerde de kadınlarda da "Nitelik Gerektirmeyen Meslekler" grubunda olduğunu görmekteyiz. Toplam istihdamdakilerin yüzde 20,4'ü nitelik gerektirmeyen mesleklerde çalışmaktadır. Erkeklerin yüzde 20,1'i nitelik gerektirmeyen mesleklerde çalışmakta iken bu oran kadınlarda da yüzde 21,2'dir. Kadınlar erkeklere göre daha fazla nitelik gerektiren meslek gruplarında çalışmaktadır. En fazla çalışılan meslek erkeklerde şoför iken kadınlarda Temizlik Görevlisidir. Erkeklerin ve kadınların en fazla çalıştığı ikinci meslek Satış Elemanıdır. Erkeklerin en fazla çalıştığı üçüncü meslek Temizlik Görevlisi iken kadınların en fazla çalıştığı üçüncü meslek Muhasebecidir. Kadınlarda erkeklere göre daha fazla eğitim isteyen mesleklerde (Muhasebeci, Hemşire) çalışmanın yaygın olduğu görülmektedir. Kadınlar için eğitim ile istihdam arasında pozitif bir ilişki erkeklere göre daha yüksektir. Tarım sektörü analiz kapsamında olmadığı için kadın işgücünün niteliksel görünümü daha olumlu bir tablo sunmaktadır.

Türkiye genelinde referans dönemi içerisinde işletmelerde 832 farklı meslekte 165 bin 592 kişilik açık iş olduğunu tespit edilmiştir. En fazla açık iş İmalat sektöründe bulunmaktadır. İmalat sektörünün arkasından en fazla açık işin bulunduğu iki faaliyet kolu sırasıyla Toptan ve Perakende ile

İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleridir. EUROSTAT ise “Açık İş/(Mevcut İstihdam+Açık İş)*100” formülünü kullanarak açık iş oranını hesaplamaktadır. Bu formül ile hesapladığında açık iş oranının Türkiye geneli için yüzde 2,3 olduğu görülmektedir. Sektörel olarak açık iş oranlarına bakıldığında açık iş oranının en yüksek olduğu sektör Diğer Hizmet Faaliyetleri ve İmalat sektörlerindedir. Daha sonra sırasıyla Toptan ve Perakende Ticaret, Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler, Gayrimenkul Faaliyetleri ve Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetidir. Açık iş Oranının en düşük olduğu sektörler Eğitim Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme sektörleridir.

Meslek gruplarına göre açık işlere bakıldığında açık işlerin yarısına yakın kısmı Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar ile Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar meslek gruplarındadır. Çalışanların meslek grubuna göre dağılımında nitelik gerektirmeyen mesleklerde çalışanlar birinci sırada iken açık işlerde ise üçüncü sıraya inmiştir. Açık işler daha fazla nitelik ve beceri gerektiren mesleklerdendir. Açık iş oranının en yüksek olduğu meslek grupları sırasıyla Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar, Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar, Hizmet ve Satış Elemanları ve Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonellerdir.

En fazla açık iş Satış Elemanı mesleğindedir. Satış Elemanı mesleğinden sonra en fazla açık iş verilen meslekler sırayla şunlardır: Mobilyacı, Beden İşçisi, Makineci (dikiş), Kaynakçı, Temizlik Görevlisi, Torna Tezgahı Operatörü ve Garsondur. En fazla açık iş olan ilk yirmi mesleğin açık iş oranına baktığımızda Mobilyacı, Makineci (dikiş), Elektrikçi, Torna Tezgâhı Operatörü meslekleri Türkiye geneli ortalamasının üzerindedir. Temizlik Görevlisi ve Şoför mesleklerinde çalışan sayısında ilk sıralarda olmalarına rağmen açık iş oranı ise oldukça düşük kalmıştır. Açık iş oranı yüksek olan meslekler mesleki beceri ve nitelik gerektiren mesleklerdir.

Söz konusu açık işler için işletmeler tarafından en fazla talep edilen asgari eğitim düzeyi yüzde 29,9 ile “Farketmez” ile yüzde 22,2 ile “Lise Altı” seçeneğidir. Başka bir deyişle, işletme sahipleri açık iş bulunduğunu belirttikleri mesleklerin yaklaşık olarak üçte birinde herhangi bir eğitim düzeyi aramadıklarını, dörtte birinde ise düşük eğitimin yeterli olduğunu belirtmektedirler. En fazla açık iş verilen mesleklerden; Beden İşçisi (Genel), Makineci (Dikiş), Satış Elemanı, Garson, Güvenlik Görevlisi ve Gaz Altı Kaynakçısı gibi meslekler spesifik bir eğitim düzeyini gerektirmediklerinden açık işlerde çoğunlukla “Farketmez” veya lise altı eğitim düzeyinin tercih edilmesi son derece olağandır. Daha sonra sırası ile yüzde 17,4 ile “Genel Lise”, yüzde 13,3'lük payı ile “Lisans”, yüzde 11,1 ile “Meslek Lisesi” mezuniyeti ve yüzde 5,5 ile “Meslek Yüksekokulu” mezunu talepler gelmektedir. Lisans eğitim düzeyi oranının Meslek Lisesinden yüksek olması dikkat çekici bir husustur. Bahsi geçen nitelik gerektirmeyen mesleklerin toplam çalışanlar içinde de ağırlığının daha fazla olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca açık işlerin yarısına yakını için lise ve üstü eğitim düzeyi talep edilmektedir.

Açık iş bulunan mesleklerde istenen becerilerin genel toplamının yüzde oranlarına bakıldığında açık işlerin yüzde 71,6'sı için Mesleğe İlişkin Yeterli Bilgi, yüzde 65,9'u için Fiziki ve Bedensel Yeterlilik, yüzde 51,7'si için Takım Çalışması ve yüzde 42,3'ü için İletişim ve İfade Yeteneği becerilerini talep etmektedir. Buna ek olarak işyeri sahipleri tarafından toplamda en az tercih edilen beceri ise yüzde 9,8 ile Yabancı Dil Yeteneği becerisidir.

Açık işlerin en fazla akraba-eş dost vasıtasıyla arandığı, İŞKUR’un ise ikinci sırada olduğu ve açık işlerin yüzde 51'inin İŞKUR vasıtası ile karşılanmaya çalışıldığı tespit edilmiştir. Daha sonra sırası ile Gazete, İnternet siteleri ile Özel İstihdam Büroları gelmektedir.

2013 yılı içerisinde 1.153 farklı meslekte 286 bin 943 kişinin temininde güçlük çekildiği görülmüştür. Temininde güçlük çekilen mesleklerde ilk sıraları Satış Elemanı, Mobilyacı, Makineci (dikiş), Garson, Kaynakçı ve Torna Tezgâhı Operatörü almaktadır. Açık işler ile temininde güçlük

çekilen meslekler arasında büyük bir paralellik bulunmaktadır. En fazla açık iş olan ilk 20 meslek ile en fazla temininde güçlük çekilen ilk 20 mesleğin 14 tanesi aynıdır. Temininde güçlük çekilen ilk 20 mesleğe bakıldığında yüksek nitelik gerektirmeyen ve düşük maliyetle yetiştirilebilecek Garson, Beden İşçisi (genel), Satış Elemanı, Şoför, Temizlik Görevlisi gibi mesleklerin yanı sıra Makineci (dikiş), Kaynakçı, Mobilyacı, Hemşire, İş Makineleri Operatörü, CNC Tezgâh Operatörü, Muhasebeci, Elektrikçi, Dokumacı gibi mesleklerin ağırlığına bakıldığı zaman, ara eleman bulunması noktasında da büyük sıkıntı yaşandığı görülmüştür.

Çalışanların yüzde 20,4'ü, açık işlerin yüzde 14,9'u nitelik gerektirmeyen mesleklerde iken temininde güçlük çekilen mesleklerde bu oran yüzde 9,6'dır. Bu tablo işgücü piyasasında genellikle nitelik ve beceri gerektiren mesleklerin bulunmasında zorluk çekildiğini göstermektedir. Mevcut çalışanların nitelik düzeyi düşük iken ihtiyaç duyulan meslekler nitelik düzeyi daha yüksek mesleklerdir.

Teminde güçlük çekilmesinin nedenlerine bakıldığında, ilk sırayı yüzde 56 ile “gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması” ikinci sırayı yüzde 53 ile “yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması”, üçüncü sırayı ise yüzde 49,4 ile “bu meslekte eleman yok” cevabı almaktadır. Bu üç nedeni ise yüzde 20,7 ile “önerilen ücretin az bulunması” ve yüzde 20,4 ile “çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi” daha düşük oranlarda olmak üzere izlemektedir. Bu veriler mesleksizlik ve işgücü piyasasının gerektirdiği nitelik ve beceriye sahip olmama durumunu ortaya koymaktadır.

İşletmeler gelecek dönem istihdam durumları için olumlu tablo çizmektedirler. 2014 yılı Aralık ayı sonunda 296 bin 709 kişilik istihdam artışı beklenmektedir. Araştırmanın yapıldığı döneme göre yılsonunda istihdamın yüzde 4,2 oranında artacağı tahmin edilmiştir. 31 Aralık 2014 sonu itibariyle tüm sektörlerde istihdam artışı beklenmektedir. İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri ile İnşaat sektörünün net istihdam değişim oranları sektörler içerisinde en yüksek seviyededir.

Hangi mesleklerin istihdamında artış ya da azalış olacağına dair öngörüye sahip olunması “Aktif İşgücü Politikalarının” doğru belirlenmesinde önemini göstermektedir. En fazla istihdam artışı beklenen mesleklere bakıldığında Güvenlik Görevlisi ve Satış Elemanı meslekleri ilk iki sırada yer almaktadır. En fazla istihdam artışı beklenen diğer mesleklere bakıldığında ise bu mesleklerin kısmen nitelik ve beceri düzeyi yüksek olan meslekler olduğu görülmüştür.

En fazla istihdam azalışı beklenen mesleklere baktığımızda ilk sıralarda Kuruyemiş Paketleme İşçisi, Elektrik Tesisatçısı yer almaktadır. İstihdam azalışı beklenen mesleklerde mevsimsellik etkisi ön plana çıkmıştır. Aralık sonu itibariyle Turizm ve İnşaat sektörüne yönelik mesleklerde istihdam azalışı beklentileri öngörülmüştür.

Gerek gelecek dönem istihdam artışının imalat sektörü ağırlıklı olması, gerekse açık iş ve temininde güçlük çekilen mesleklerde sayısal olarak imalat sektörünün ön planda olması, bu sektörde emek arzı ile emek talebi arasında bir uyumsuzluk olduğunu ve bu uyumsuzluğu giderebilmek için de ihtiyaca göre eğitim programlarının düzenlenmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sayısal olarak en fazla çalışılan, en fazla açık iş olan, en fazla istihdam artışı beklenen ve kısmen en fazla temininde güçlük çekilen mesleklerde ilk sıralarda nitelik düzeyi düşük meslekler de (Beden İşçisi, Satış Elemanı, Temizlik Görevlisi, Güvenlik Görevlisi) görülmektedir. Ancak açık iş oranı, istihdam artış oranı ve temininde güçlük çekilen mesleklere bakıldığında daha fazla mesleki nitelik ve beceri gerektiren meslekler ön plana çıkmaktadır. Buradan şu sonuca varabiliriz ki işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan ve duyulacak meslekler daha fazla mesleki nitelik ve beceri gerektiren mesleklerdir. Burada özellikle ara eleman talebi ön planı çıkmaktadır. Makineci (dikiş), Satış Elemanı, Kaynakçı, Dokumacı, Garson, CNC Tezgâh Operatörü, Mobilyacı, Elektrikçi, Aşçı, Hemşire, Muhasebe Elemanı,

Güvenlik Görevlisi, Elektrik/ Teknikeri-Teknisyeni, Şoför, İş Makineleri Operatörü meslekleri açık işler, temininde güçlük çekilen meslekler ve istihdam artışı beklenen mesleklerde ön plana çıkmaktadır. Bu mesleklerin yanında Beden İşçisi, Temizlik Görevlisi ve Büro İşçisi meslekleri de sayısal olarak ön plandadır. Bu meslekler işletmeler tarafından özünden uzaklaşarak niteliksiz meslekler, büroda yapılan işler için genel bir ad ve meslek grubu gibi kullanılmış olduğundan sayıları yüksek çıkmıştır.

Gerek mevcut istihdam içerisinde gerekse açık iş, temininde güçlük çekilen meslekler ve gelecek dönemde ihtiyaç duyulacak meslekler içerisinde eğitim düzeyi düşük mesleklerin ağırlığının biraz daha fazla olması Türkiye işgücü piyasası için önemli bir risktir. Eğitimli ve nitelikli işgücü talebinin arttırılması uzun dönemli üretken bir ekonominin önemli bir göstergesidir. Türkiye işgücü piyasasının genelinde çalışanların ve işsizlerin eğitim durumlarının düşük olması işgücü piyasasını olumsuz etkilemektedir. Gerek uzun dönemli genel ve mesleki eğitim politikalarının gerekse kısa vadeli aktif işgücü piyasası politikalarının işgücü talebi eğilimleri dikkate alınarak belirlenmesi talebin etkin karşılanabilmesi için önemlidir. İşgücü için insan onuruna yakışır iş ve iş ortamlarının oluşturulması içinde nitelikli ve deneyimli işgücü yetiştirme programları desteklenmelidir. Verilecek mesleki eğitimler ise işgücü piyasasının ihtiyaç duydukları mesleklerde ve işgücü piyasasının istediği nitelik ve becerilerde olmalıdır.

Mesleki eğitim programları çerçevesinde, örgün öğretimden ayrılan dezavantajlı grupları ve açık iş taleplerini birlikte değerlendirerek, işgücü piyasasına dâhil edecek şekilde eğitim başlıkları belirlenmelidir.

Kadınların istihdama katılımını artırmak amacıyla aktif işgücü piyasası politikaları kapsamında gerektiği takdirde mesleki eğitim kurslarına katılımı artıracak teşvik politikaları uygulanmalıdır.

Ülke ekonomileri için işgücü talebi bilgisinin önemi önceki dönemlere göre 2007'den sonraki ekonomik gelişmeler sonrasında artmıştır. Türkiye için açık işlerin ve açık iş oranlarının sektörel ve mesleki olarak belirlenebilmesi bu meslek ve sektörlerin gelişim eğilimlerine ilişkin önemli göstergelerdir. Ekonomik gelişim yönünü de gösteren bir gösterge olarak değerlendirilebilecek işgücü talebi etkin bir şekilde tespit edilmeli ve gereken önlemler alınmalıdır.

İşgücü talep eğilimlerinin sadece ulusal düzeyde değil hem yerel hem de küresel düzeyde dikkate alınması gerekmektedir. Ulusal düzeyde işgücü talebi için bir tablo ortaya koyan "Türkiye İşgücü Piyasası Analizi" raporunun yerel karşılıkları olmalıdır. Bu araştırma her il için açık işler, temininde güçlük çekilen meslekler ve gelecek dönemlerde ihtiyaç duyulacak mesleklerin tespit edilmesini sağlayacaktır. Sonuçların il, bölge ve ulusal düzeyde birlikte değerlendirilmesi önemlidir.

EKLER

Ek 1- İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşletme Bilgi Formu

İŞKUR		TÜRKİYE İŞGÜCÜ PİYASASI TALEP ARAŞTIRMASI(TİPTA)
	2013	İŞLETME BİLGİ FORMU

Sayın İşletme Yetkilisi,

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından gerçekleştirilecek olan işgücü piyasası araştırması ile ilimizde istihdam ve işsizlik sorununun çözümü için işgücü yapısı, sektörler bazında personel, eğitim, nitelik vb. ihtiyaçları belirlenmesine yönelik bilgi derlenmesi amaçlanmaktadır.

Bilgi verme ve gizlilik

1- Kurum ve kuruluşlardan alınan bu bilgiler, **yalnızca istatistiksel çalışmalarda kullanılmak amacıyla toplanmakta olup, gizliliği 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu ile teminat altına alınmıştır.** Kanun uyarınca sizden alınan bu bilgilerden şahsınıza özel olanlar; idari, adli ve askeri hiçbir organ, makam, merci veya kişiye verilemez, istatistik amacı dışında kullanılamaz.
2- **4904 sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunun 21'inci maddesi gereğince Kurum tarafından, kamu ve özel kesim işyerlerinden iş ve işgücü konularında bilgi istenildiğinde, belirtilen süre içinde bilgi verilmesi zorunludur.**
3- İşverenlerden toplanan bilgiler, Kurum hizmetlerinden başka amaçla kullanılamaz. **İkinci fıkraya aykırı davrananlar hakkında Türk Ceza Kanununun 136. maddesi hükümleri uygulanır.**

Kapsam

Bu araştırma, ilinizdeki 10 ve daha fazla kişi istihdam eden örnek işletmeleri kapsamaktadır. İşletme Bilgi Formunun, İşletme sahibi veya ortakları, insan kaynakları, personel, İşletme veya muhasebe müdürleri tarafından doldurulması önerilmektedir. Yukandaki açıklamalar doğrultusunda bilgi formunu doldurarak verdiğiniz bilgiler ve çalışmaya yapmış olduğunuz katkılardan dolayı teşekkür eder, saygılar sunarız.

İŞLETME BİLGİLERİ

Örnek No					
İşletmenin Yasal Unvanı					
İşletmenin Tabela Unvanı					
İşletmenizin kuruluş tarihini yıl olarak belirtiniz					
İşletme olarak İŞKUR hizmetlerinden hiç yararlandınız mı?	Evet	Hayır	Fikim Yok		

ADRES BİLGİLERİ

İL	
İLÇE	
MAHALLE	
CADDE/SOKAK	
DIŞ KAPI NO	
İÇ KAPI NO	
TELEFON/FAKS/e-posta	——————/——————/ ——————@——

Formu Cevaplayan İşletme Yetkilisinin

Adı ve Soyadı		Unvanı	
Tarih		Telefonu	
E-posta		İmza/Kaşe	

Bu kısım Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü'nde Bilgi Formunun uygulanmasından sorumlu olan "kamu görevlilerince" doldurulacaktır.

BU İŞLETME BİLGİ FORMU ZİYARETÇİ VE KOORDİNATÖR İL KİTABI ÖRNEKLİĞİNİN SONRA UYGULANMIŞ VE VERİ GİRİŞİ ZİYARETÇİ İL KİTABINA UYGUN YAPILMIŞTIR. ARZ EDERİM.

	ZİYARETÇİ	KONTROLÖR	VERİ GİRİŞ PERSONELİ
Adı ve Soyadı			
Tarih ve İmza			

BİLGİ İÇİN BAŞVURULABİLECEK ADRES TELEFON VE FAKS NUMARALARI

İL MÜDÜRLÜĞÜ	ADRES	TELEFON	FAX	E-POSTA
———— Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü	----------	----------	----------	----------

Bölüm I - MEVCUT İSTİHDAM

S1: İşletmenizde çalışmakta olan mevcut personeli fiilen yaptıkları işlere göre sıralayınız?

01	02	03	04
Yapılan iş (Örnek; mimar, ziraat mühendisi, harita teknikeri, buldozer operatörü, sekreter, taşıma işçisi vb.)	Kadın Çalışan **Sayısı**	Erkek Çalışan **Sayısı**	Toplam Çalışan **Sayısı**

S2. İşletmenizde çalışan sayısı son bir yıl içerisinde, 10 ve üzerine çıktı mı? (Bu soruya sadece "1. Soruda toplam çalışan sayısı 9 veya daha az kişi olarak belirtilen işyerleri" cevap verecektir.)	Evet ☐	
	Hayır ☐	

Bölüm II -AÇIK İŞLER

S3: Şu an işletmenize herhangi bir yolla eleman arıyor musunuz?

S3.1: Eleman aramıyoruz. ☐ ⇨ **Soru 4'e geçiniz.**

01	02	03	04	05
Aranılan Meslekler	Toplam Açık İş **Sayısı**	Talep Edilen **Asgari** Eğitim Düzeyi 1. Lise altı 2. Genel lise 3. Meslek lisesi 4. Meslek yüksekokulu 5.Lisans 6. Lisans üstü 7. Farketmez	**Beceri İhtiyacı (*)** 1. Bilgisayar kullanımı 2. Fiziki ve Bedensel yeterlilik 3. Hesap yapabilme (analitik beceri) 4. Mesleğe ilişkin yeterli bilgi 5. Proje tabanlı çalışma 6.Satış ve pazarlama becerisi 7. Sorun çözme ve bağımsız karar verme becerileri 8. Takım çalışması 9-Yabancı dil 10. İletişim ve ifade yeteneği	**İlgili meslekteki açık işinizi hangi yolla arıyorsunuz (*)** 1. İŞKUR aracılığıyla 2. Gazete-İlan, vb. 3. Akraba-Eş Dost 4. İnternet-Sosyal Medya 5. Özel İstihdam Büroları

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5

BÖLÜM III. 31 ARALIK 2014 TARİHİ İTİBARİYLE ÇALIŞAN SAYISINDA NET DEĞİŞİKLİĞİ OLACAĞI DÜŞÜNÜLEN MESLEKLER

01	02	03
S.4: 31 Aralık 2014 tarihi itibariyle işletmenizde herhangi bir meslekte net istihdam artışı bekliyor musunuz?	Evetse ⇨	4.3'e geçiniz
	Hayırsa ⇨	4.1 veya 4.2'ye geçiniz
S.4.1: **31 Aralık 2014 tarihi itibariyle** herhangi bir meslekte net istihdam artışı olacağını ***beklemiyorum.*** ☐	⇨	5.soruya geçiniz
S.4.2: **31 Aralık 2014 tarihi itibariyle** herhangi bir meslekte net istihdam artışı olup olmayacağına dair ***fikrim bulunmamaktadır.*** ☐		
S4.3: **31 Aralık 2014 tarihi itibariyle** işletmenizde çalışan sayısında net istihdam artışı olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?		
Net istihdam **ARTIŞI** olacağını düşündüğünüz meslekler	Net sayısal ***artış***	

S.5:31 Aralık 2014 tarihi itibariyle işletmenizde herhangi bir meslekte net istihdam azalışı bekliyor musunuz?	Evetse ⇨	5.3'e geçiniz
	Hayırsa ⇨	5.1 veya 5.2'ye geçiniz
S.5.1: ***31 Aralık 2014 tarihi itibariyle*** herhangi bir meslekte net istihdam azalışı olacağını ***düşünmüyorum.*** ☐	⇨	6.soruya geçiniz
S.5.2: ***31 Aralık 2014 tarihi itibariyle*** herhangi bir meslekte net istihdam azalışı olup olmayacağına dair ***fikrim bulunmamaktadır.*** ☐		
S5.3: 31 Aralık 2014 tarihi itibariyle **işletmenizde çalışan sayısında net istihdam azalışı olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?**		
Net istihdam **AZALIŞ** olacağını düşündüğünüz meslekler	Net sayısal ***Azalış***	

BÖLÜM IV. ELEMAN TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER

S6: 2013 yılı içerisinde işletmenizde eleman temininde güçlük çektiğiniz meslekleri ve bu mesleklerde temininde güçlük çektiğiniz eleman sayısını belirtiniz?

S6.1: Eleman temininde güçlük çektiğimiz meslek yok. ☐ → **Görüşme Bitmiştir. TEŞEKKÜRLER.**

01	02	03	04				
Eleman Temininde Güçlük Çekilen Meslekler	Temininde güçlük çekilen eleman **sayısı**	Temininde Güçlük çektiğiniz mesleği şu an karşıladınız mı? 1-EVET 2- HAYIR 3-KISMEN	**Temininde Güçlük Çekilme Nedeni (*)** 1. Bu meslekte eleman bulunamaması 2. Gerekli Mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması 3. Yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması 4. Çalışma ortam ve koşullarının beğenilmemesi 5. Önerilen ücretin az bulunması				
			1	2	3	4	5

Ek 2- Örnek Hacmi ve Örnek Seçimi

İşgücü Piyasası Talep Araştırmasında tabakalı rassal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İşgücü Piyasası Talep Araştırmasında amaç, kapsam dâhilindeki sektör bazında Türkiye tahmini vermektir. Örnek hacmi istenilen düzeyde tahmin üretilmesini sağlayacak kriterler dikkate alınarak ve % 25 cevapsızlık oranı ilave edilerek örnekleme şeklinde belirlenmiştir.

Örnek hacminin dağıtımı, sektör düzeyinde uzlaşık dağıtım yöntemi ile yapılmıştır.

nh = ñ [K2 + (1- K2) Mh 2] ½

ñ = Göze düşen ortalama örnek hacmi

Mh =Nh / (N / h) = h.Wh

K = Göreceli önem

h = Tabaka sayısı

nmin = K.ñ en küçük göze düşen örnek hacmi

Bu yöntem birim sayısı çok küçük dahi olsa her tabakada belirli sayıda örnek hacmini garanti etmektir. Dolayısıyla işyeri sayısının çok az sayıda olduğu tabakalar yapısal olarak sistem içerisinde belirlenerek tamsayımla ele alınmıştır. Tüm sektörlerde maliyet ve işgücü dikkate alınarak nmin=125 olacak şekilde tabakalara düşen örnek hacmi belirlenmiştir.

Örneklerin seçimi ardışık basit rassal örneklem (ABRÖ) yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemde, birimlere (0,1] aralığında uniform dağılan sürekli rassal sayılar (permanent random number-PRN) atanır. Atanan bu rassal sayılara göre birimler küçükten büyüğe doğru dizilir, tabaka bazında belirlenen $d_h \in [0,1]$ şeklindeki sabit bir başlangıç noktasından sonraki ilk birimden başlamak üzere, tabaka bazında belirlenen örnek hacmi kadar birim örneğe seçilir.

Ek 3- Tanım ve Kavramlar Sözlüğü

İşgücü Piyasası: Potansiyel çalışanların emeklerini arz ettikleri, işverenlerin de, ihtiyaç duydukları işgücünü talep ettikleri piyasadır. Çalışanlar öncelikle mesleki olmak üzere işe ilişkin beceri ve yeterliliklerini sunarken karşılığında ücret talep ederler.

İl İşgücü Piyasası: İşgücünün il düzeyinde arz ve talep olunduğu pazardır. İl düzeyinde işverenler birçok iş için çeşitli meslek dallarında işçi, çalışanlar da iş talep eder. Bu işler bakımından piyasa, il işgücü piyasasıdır.

***İşgücü Piyasası Analizi*: Belirli** bir yer, bölge ya da ülkenin işgücü piyasasının niteliklerinin ve ayırıcı özelliklerinin incelenip çözümlenmesidir.

İşgücü Talebi: İşgücü talebi işverenlerin istihdam etmeyi istedikleri işçi sayısıdır**.**

İşgücü Talep Araştırması: İŞKUR tarafından 10-Eylül-31 Ekim tarihleri arasında yapılan işyeri ziyaretleri kapsamında "İl İşgücü Piyasası Talep Araştırması İşyeri Bilgi Formu" uygulamasıdır.

***İşgücü Talep Araştırması Çerçevesi*:** Maliye Bakanlığı kayıtları kullanılarak TÜİK tarafından hazırlanan **"**Türkiye İşyeri Kayıt Sistemi" üzerinden en güncel veri olan 2011 yılı kayıtlarıdır. Talep araştırması kapsamında çeşitli nedenlerle görüşülemeyen işyerleri için **"**işyeri cevapsızlık formu" doldurulmuştur.

İşgücü Arzı: Bireylerin her türden işgücü piyasasına pazarlamak üzere sundukları işgücü toplamıdır.

Tanımlanmış bir zaman dilimi (referans dönemi) içinde belirli bir yaş üzerindeki nüfus, işgücü bakımından üç temel gruba ayrılmaktadır; istihdam edilenler, işsizler ve işgücüne dâhil olmayanlar. İstihdam edilenler ve işsizler, birlikte işgücünü oluştururlar. Yukarıda belirtilenler şu şekilde özetlenebilir;

Çalışma çağındaki nüfus: İşgücü+ İşgücüne dâhil olmayanlar

İşgücü: İstihdam edilenler+ İşsizler

Kurumsal olmayan nüfus: Okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastahane, hapishane, kışla ya da orduevinde ikamet edenler dışında kalan nüfustur.

Kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus: Kurumsal olmayan nüfus içerisindeki 15 ve daha yukarı yaştaki nüfustur.

Genç nüfus: 15-24 yaş grubundaki nüfustur.

İşgücü: İstihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu tüm nüfusu kapsar.

İşgücüne Katılım Oranı (İKO): İşgücü katılım oranı bir ekonomide çalışan veya işsiz, ekonomik olarak aktif olan nüfusun çalışabilir yaştaki nüfusa olan oranını ifade eder.

$$\textbf{İKO} = \frac{\text{İşgücü } Arzı\ (İstihdam + İşsiz)}{Kurumsal\ Olmayan\ Sivil\ Nüfus} \times 100$$

Çalışma hayatına katılımı ölçen bu gösterge, çalışma yaşındaki nüfusun ekonomik olarak aktif olan kesimini gösterir. Ülke mal ve hizmet üretiminde yer alabilecek işgücü arzının büyüklüğü hakkında bilgi verir. Cinsiyet ve yaş gruplarına ve eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı ekonomik olarak aktif nüfusun yapısı hakkında bir resim çizer.

İstihdam edilenler: Aşağıda yer alan işbaşında olanlar ve işbaşında olmayanlar grubuna dâhil olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm nüfus istihdam edilen nüfustur.

İş başında olanlar: Yevmiyeli, ücretli, maaşlı, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişilerdir.

İş başında olmayanlar: İşi ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına veya işveren olarak çalışanlar istihdamda kabul edilmektedir.

Üretici kooperatifi üyeleri, bir iş ya da meslekte bilgi veya beceri kazanmak amacıyla belirli bir menfaat (ayni ya da nakdi gelir, sosyal güvence, yol parası, cep harçlığı vb.) karşılığında çalışan çıraklar ve stajyer öğrenciler de istihdam halinde olanlar kapsamına dâhil edilmektedirler.

İstihdam Oranı: Çalışanların çalışabilir yaştaki nüfusa oranıdır. Ülke ekonomisinin istihdam yaratma gücünü gösterir. Özelikle yaş, cinsiyet ve iktisadi faaliyetlere göre istihdama katılım oranı istihdam politikalarının oluşturulmasında kilit unsurlardır.

$$\textbf{İstihdam Oranı} = \frac{Toplam\ istihdam}{Kurumsal\ Olmayan\ Sivil\ Nüfus} \times 100$$

Yüksek istihdam oranı ülke ekonomisinin pozitif olarak değerlendirilmesine yol açmasına rağmen, bu gösterge tek başına yeterli değildir. İstihdam oranının değerlendirilmesinde ücretler, çalışma saatleri, kayıt dışı istihdam, eksik istihdam ve çalışma saatleri de önemlidir.

Düşük istihdama katılım oranı ise nüfusun ekonomik faaliyetlere katılmadığını, ekonominin ya yüksek işsizlik oranına ya da çok sayıda ekonomik anlamda aktif olmayan nüfusa sahip olduğunu gösterir.

İşteki durum: Ücretliler, kendi hesabına çalışanlar, işverenler ve ücretsiz aile işçileri olarak dört kategori altında toplanan işteki durum, işgücü piyasasının dinamiklerini ve ülke ekonomisinin gelişimini gösterir. Gelişen bir ülkede genel olarak beklenen tarım sektöründen sanayi ve hizmet sektörlerine geçişle birlikte, ücretli ve maaşlı çalışanların sayısındaki artış; kendi hesabına ve ücretsiz aile işçisi olarak çalışan sayısındaki azalıştır.

İktisadi faaliyetlere göre istihdam: Bu gösterge istihdamın hangi ekonomik faaliyetlerde yer aldığının ifadesidir. İstihdam genelde tarım, sanayi ve hizmetler olarak üç temel iktisadi faaliyete ayrılır. Bu gösterge toplam istihdamın sektörlere göre oransal dağılımını gösterir. Böylelikle sektörlere göre ekonomik gelişmeyi veya daralmayı, trendleri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomileri arasındaki seviye farkını ortaya koyar. Sektörel istihdam akışları verimlilik analizlerinde çok önemli yer teşkil eder. Toplam verimliliğin artması için, istihdamın daha az verimliliğe sahip sektörlerden daha yüksek verimliliğe sahip sektörlere geçmesi gerekir.

Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması (NACE) Rev2.0 esas olmak üzere aşağıda yer alan sektörler kapsamı oluşturmaktadır.

A	Tarım, ormancılık ve balıkçılık
B	Madencilik ve Taş ocakçılığı
C	İmalat
D	Elektrik, gaz, Buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı
E	Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
F	İnşaat
G	Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motorsikletlerin onarımı
H	Ulaştırma ve depolama
I	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
J	Bilgi ve iletişim
K	Finans ve sigorta faaliyetleri
L	Gayrimenkul faaliyetleri
M	Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetleri
N	İdari ve destek hizmet faaliyetleri
O	Kamu yönetimi ve savunma
P	Eğitim
Q	İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
R	Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor
S	Diğer hizmet faaliyetleri
T	Hanehalklarının İşverenler Olarak Faaliyetleri: Hanehalkları Tarafından Kendi Kullanımlarına Yönelik Olarak Ayrım
U	Uluslar arası Örgütler ve Temsilciliklerinin Faaliyetleri

Kayıt dışı istihdam: Referans haftasında yaptığı işten dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmayanlardır.

Birçok ülkede kayıtdışı istihdam, gelir ve üretim yaratmada önemli bir rol oynar. Kayıtdışı istihdam sosyal güvenlik sisteminin ve yasal yaptırımlarının dışında olmasına rağmen, yüksek nüfus artış hızına veya kentleşmeye sahip ülkelerde bir seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kayıt dışı istihdam oranı: Bu gösterge kayıt dışı istihdamın toplam istihdam içindeki oranı olarak hesaplanmaktadır. Oranın büyüklüğü çalışma hayatının sosyal güvenceden uzaklığı hakkında bilgi verir.

Kayıtdışı istihdam Oranı = $\frac{Kayıtdışı\ istihdam}{Toplam\ istihdam}$ x 100

Eksik istihdam: Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından düzenlenen 16. Çalışma İstatistikçileri Konferansında, mevcut eksik istihdam tanımı, yaşanan ölçüm zorlukları nedeniyle yeniden ele alınarak, eksik istihdam sorununu daha net ortaya koyabilecek "zamana bağlı eksik istihdam" ve "yetersiz istihdam" kavramlarına geçilmesine karar verilmiştir.

Zamana bağlı eksik istihdam: Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer

işinde/işlerinde toplam olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu taktirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

Yetersiz istihdam: Zamana bağlı eksik istihdam kapsamında yer almamak koşuluyla, referans haftasında istihdamda olan, son 4 hafta içinde mevcut işini değiştirmek için veya mevcut işine

ek olarak bir iş aramış olan ve böyle bir iş bulduğu takdirde 2 hafta içinde çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

Mesleklere göre istihdam: Meslek sınıflaması olarak kullanılan Türk Meslekler Sözlüğü, Uluslararası Çalışma Örgütünün ISCO-88 Uluslararası Standart Meslek Sınıflandırma Sistemi esaslarına göre hazırlanan ve meslek sınıflandırma sistemi içinde yer alan meslek unvanlarını, özetlenmiş meslek tanımlarını ve meslek kodlarını kapsayan bir sözlüktür. Meslek sınıflaması dört rakamlı kodlanmış olup 10 ana grup altında toplanmaktadır. Ana grupların altında 2 basamaklı alt gruplar, alt grupların altında 3 basamaklı meslek grupları ve meslek gruplarının da altında 4 basamaklı meslekler yer almaktadır. İŞKUR tarafından kullanılan Türk Meslekler Sözlüğü (TMS) İSCO-08 ile uyumlu daha ayrıntılı bir sözlüktür. İSCO'da söz konusu olan meslek grubu iken TMS'de mesleklerin en ayrıntılı hali bulunmaktadır. Bu gösterge özellikle farklı işgücü piyasalarında arz ve talep dengesizliklerin analizinde çok önemlidir. Karar vericiler ve politika yapıcıların ekonomik ve sosyal politikaların formüle edilmesinde ve işgücü, öğretim ve mesleki eğitimin planlanarak uygulanmasında, yürütülmesinde istihdamın mesleklere göre dağılımı önem arz etmektedir.

İşsiz: Çalışma yaşında olup, işi olmayan, aktif olarak iş arayan ve çalışmaya hazır kesimi ifade eder. Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan tüm kişiler işsiz nüfusa dâhildirler. Ayrıca, üç ay içinde başlayabileceği bir iş bulmuş ya da kendi işini kurmuş ancak işe başlamak ya da işbaşı yapmak için çeşitli eksikliklerini tamamlamak amacıyla bekleyenler de işsiz nüfus kapsamına dahildirler.

İşsizlik oranı: İşgücü piyasasının en çok bilinen ve medya tarafından da üzerine en çok değinilen göstergesi işsizlik oranıdır. Toplam işsiz sayısının işgücü arzına oranıdır. İşsizliğin değerlendirilmesinde toplam işsizlik oranı tek başına yeterli olmaz. Gelecek planlaması için genç işsizlik ve uzun süreli işsizlik oranlarının da ayrıca dikkate alınması gerekir.

İşsizlik Oranı = $\frac{\text{İş}siz}{\text{İş}g\text{ücü } arzı\ (istihdam+işiz)}$ x 100

Genç işsizlik: Gelişmişlik seviyesine bakmaksızın bir çok ülkede genç işsizliği en önemli politika konusu olarak değerlendirilir. Bu kavramda genç 15-24 yaş grubunu ifade eder.

Genç işsizlik oranı : Genç işsizliğini ayrıntılı olarak tanımlayabilmek için dört ölçüt önemlidir.

- 15-24 yaş grubundaki işsiz sayısının aynı yaş grubundaki işgücü içindeki oranıdır.
- içinde genç işsizlerin oranını gösteren genç işsizlik oranı
- Yetişkin işsizlik oranı içinde genç işsizlik oranının yüzdesi
- Genç işsizlik indeksi olarak tanımlan toplam işsizlik içinde gençlerin oranı
- Genç nüfus içinde genç işsizlerin oranı

Uzun süreli işsizlik: Kısa süreli işsizlik; işsizlik ödenekleri, daha önce yapılan tasarruflar veya aile üyelerinin desteği ile yönetilebilir. İşsizliği süresi uzadıkça ekonomik yıkıma yol açar. Bir yıldan fazla süreli işsizlik olarak tanımlanan uzun süreli işsizliğin değerlendirilmesinde iki ölçüt önemlidir.

- Toplam işgücü içinde uzun süreli işsizlerin oranı
- Uzun dönemli işsizlik indeksi olarak tanımlanan bir yıldan fazla süredir işsiz olanların toplam işsizlik içindeki oranı

İşgücüne dahil olmayan (İnaktif) nüfus: İşsiz veya istihdamda bulunmayan kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfustur. Bu gösterge, özellikle kişilerin neden işgücü içinde yer almadıklarını açıklamaları bakımından çok önemlidir. Kişiler , çeşitli nedenlerle işgücü piyasası içinde yer almayabilirler. Çalışmak istedikleri halde kendilerine uygun iş bulamayacakları gibi düşüncelerle iş aramayan kesim potansiyel işsiz olmaları nedeniyle işgücü piyasasını yakından ilgilendiren kavramdır.

İşgücüne dahil olmayanlar aşağıdaki gruplara ayrılmıştır.

1. İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar: Çeşitli nedenlerle iş aramayıp, ancak 2 hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

1.1. İş bulma ümidi olmayanlar: Daha önce ii aradığı halde bulamayan veya kendi vasıflarına uygun bir iş bulabileceğine inanmadığı için iş aramayan ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

1.2. Diğer: Mevsimlik çalışma, ev kadını olma, öğrencilik, irat sahibi olma, emeklilik ve çalışamaz halde olma gibi nedenlerle iş aramayıp ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu

belirten kişilerdir.

2. Mevsimlik çalışanlar: Mevsimlik çalışması nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

3. Ev işleriyle meşgul: Kendi evinde ev işleriyle meşgul olması nedeniyle iş aramayan ve işbaşı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

4. *Eğitim/Öğretime devam ediyor:* Bir öğrenim kurumuna, kursa vb. devam etmesi

nedeniyle iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

5. Emekli: Bir sosyal güvenlik kuruluşundan emekli olduğu için iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

6.Çalışamaz halde: Bedensel özür, hastalık veya yaşlılık nedeniyle iş aramayan ve iş başı

yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

7. Diğer: Ailevi ve kişisel nedenler ve bunun dışındaki diğer nedenler ile iş aramayan ve iş başı yapmaya hazır olmayan kişilerdir.

İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus Oranı = $\frac{Kurumsal\ Olmayan\ Sivil\ Nüfus-(İstihdam+İşsiz)}{Kurumsal\ Olmayan\ Sivil\ Nüfus}$ x 100

Eğitim durumu: 6 ve yukarı yaştaki tüm fertlerin eğitim durumları hakkındaki bilgilerdir. Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (ISCED,1997) uygun olarak sınıflandırılmaktadır, ana grupla aşağıdadır

1. Okuma yazma bilmeyen
2. Okuma yazma bilip bir okul bitirmeyen
3. İlkokul
4. İlköğretim
5. Ortaokul veya mesleki ortaokul
6. Genel Lise
7. Mesleki veya teknik lise
8. Yüksek öğretim

Başvuru: İş arayanların, gereksinimlerinin karşılanması için Kurum il Müdürlüklerine doğrudan yaptıkları müracaatlardır (İŞKUR)

Kayıtlı İşsiz: Çalışma yaşında ve gücünde olan, çalışmak isteyen, Kuruma başvurduğunda asgari ücret düzeyinde gelir getirici bir işi olmayan, Kurum tarafından henüz kendisine iş bulunamayan aktif kayıtlardaki kişilerdir. Kayıtlı işgücünden, daha iyi şartlarda iş arayanlar, emeklilerden iş arayanlar ve belli bir iş yerinde çalışmak isteyenler çıkarıldığında geriye kalanlar kayıtlı işsiz sayılmaktadır. (İŞKUR)

Kayıtlı işgücü: İş arayanlardan aktif kayıtlarda yer alanların tümüdür.

Aktif kayıt: Son işlem tarihinden itibaren kurum tarafından belirlenen aktif kayıt süresi kadar işe gönderilmek üzere hazır olan kayıttır.

Açık İş: Kuruma işverenlerden intikal eden işçi istemidir.

Açık İş: İşveren tarafından hemen veya yakın gelecekte doldurulmak istenen ve işverenin işyeri dışından uygun bir adayın bulunması için aktif adımları attığı yeni yaratılan, boş veya boşalacak iştir. (EUROSTAT) . Bu tanıma göre açık iş muhakkak işyeri dışına açılmalıdır. İşgücü Talep araştırması kapsamında derlenen açık işler bu kapsamdadır.

İşe Yerleştirme: İş arayanların kurumca işe yerleştirilmesidir.

Beceri: Eğitim, öğretim ve deneyimin ürünü olan beceri, ilişkin olduğu konudaki bilgiyle bir araya geldiği zaman uzman kişinin niteliğini oluşturur. *Beceri*, genel olarak iş ve görevleri başarabilmek için gerekli olan sistematik zihinsel ve fiziksel eylemleri, yatkınlıkları, etkinlikleri ifade eder.

Beceri Eksiği: İşgücünün sahip olduğu genel uzmanlığın işin gerekleriyle uyuşmazlığıdır.

Beceri İhtiyacı: Belirli bir organizasyon, sektör veya ulusal ekonomide, farklı türdeki faaliyet, iş veya mesleki rol için gereksinim duyulan beceridir.

Beceri Açığı: Beceri açığının yapısı ve düzeyini belirtir. İşgücü piyasasında becerili işgücüne ihtiyacın, mevcut işgücü arzından ne kadar fazla olduğunu gösterir. Dünyanın birçok ülkesinde işgücü piyasaları, artan işsizlik, yetersiz eğitilmiş personel, ekonomik ve teknolojik koşulların hızla değişmesi ve bu değişime ayak uydurma güçlükleri gibi sorunlarla karşı karşıyadır. beceri açığının nedenleri arasında, (1) iş gereksinimleriyle karşılaştırıldığında yetersiz kalan ehliyetler, (2) Ehliyetlerle karşılaştırıldığında yetersiz kalan işler, (3) İşsizlik, gizli işsizlik, (4) sayısal olarak becerili işçi açığı yer alır.

Temininde güçlük çekilen meslekler: İşverenler açık işlerini istedikleri becerilere sahip çalışanlarla doldurmadıkları takdirde, bu durumu temininde güçlük çekilen meslekler veya beceri eksiği açık işler olarak ifade ederler.

Yaş bağımlılık oranı : 0-14 ve 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun, 15-64 yaş grubundaki nüfusa oranın yüzde olarak ifadesidir.

Yaş Bağımlılık Oranı = $\frac{(0-14 \text{ yaş nüfus} + 65 \text{ yaş nüfus})}{15-64 \text{ yaş nüfus}}$ x 100

Bölgesel Gayri Safi Katma Değer (GSKD): Bir bölgede yerleşik ekonomik birimlerin belli bir dönemde bu bölgedeki ekonomik faaliyetleri sonucunda ürettikleri mal ve hizmetlerin (çıktı) değerinden, bu üretimde bulunabilmek için kullandıkları mal ve hizmetler (ara tüketim) değerinin çıkarılması sonucu elde edilen değerdir.

Kişi Başı Bölgesel Gayri Safi Katma Değer: Cari fiyatlarla bölgesel gayri safi katma değerin yıl ortası bölge nüfus tahminine bölünmesi ile TL cinsinden kişi başı bölgesel gayri safi katma değer elde edilir. Hesaplanan bu değerin ithalat ağırlıklı ortalama dolar kuruna bölünmesi ile, dolar değeriyle kişi başı bölgesel gayri safi katma değere ulaşılmaktadır.

Girişim: Yasal birimlerin oluşturduğu en küçük özellikle mevcut kaynaklarının tahsisi için belirli derecede karar alma özerkliğini kullanarak, mal ve hizmet üreten bir organizasyon birimidir. Girişim, bir veya birden fazla yerde, bir veya birden fazla faaliyet yürütebilir.

Yerel birim: Coğrafi olarak tanımlanan bir yere yerleşmiş girişim veya onun bir parçasıdır.

Ekonomik faaliyet, coğrafi olarak tanımlanan bu yerde veya bu yerden tek ve aynı girişim için bir veya daha fazla kişinin çalışması halinde yürütülür.

Açık İş Oranı: Açık işlerin, açık işler ile mevcut çalışanların sayısının toplamına bölünmesi ile elde edilen bir orandır. Temel olarak, işyerleri tarafından fiilen doldurulmak istenen ve bu doğrultuda gerekli girişimlerin yapıldığı pozisyonları göstermektedir. İşyerinde çalışanlar yardımıyla doldurulmayı bekleyen pozisyonlar ise açık iş kavramı kapsamında yer almamaktadır. İşgücü arzına ilişkin İşsizlik oranına kıyasla işgücü talebinin bir göstergesi olarak ekonominin konjonktürel hareketlerine dair daha kullanışlı bir göstergedir. Örneğin ekonominin büyüme dönemlerinde açık iş oranında nispi olarak yükseliş görülürken, açık iş oranının gerilediği dönemler ekonomide yavaşlama işareti olarak değerlendirilmektedir.

Net İstihdam Değişim Oranı: Beklenen istihdam artışından, beklenen istihdam azalışının çıkarılması ile elde edilen sayının mevcut çalışan sayısına bölünmesi ile elde edilen orandır.

KAYNAKÇA

BM, GrowthandEmployment İn The Post 2015, (www.worldwewant2015.org/employment)

EUROSTAT, (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database)

EUROSTAT, EUROSTAT Regional Yearbook 2012: Labour Market

IMF, World Economic Outlook/Update (2012/2013)

İLO, Global EmploymentTrends (2007-2014)

İLO, (http://laborsta.ilo.org/)

İLO, World of Work Report 2013

İŞKUR, İstatistik Yıllıkları (2000-2013)

İŞKUR, Aylık İstatistik Bültenleri (2008-2013)

İŞKUR, Türkiye İşgücü Piyasası Analizi Raporu (2012-2)

Kalkınma Bakanlığı, Kalkınma Planları (9.-10.)

OECD, Employment Outlook, (2008-2013)

OECD, (http://stats.oecd.org/)

SGK, Aylık İstatistik Bültenleri (2007-2013)

TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketleri (2000-2013)

TÜİK, ADNKS Sonuçları (2012)

UN, World Population Prospects, (2000-2013)

TÜRKİYE İŞ KURUMU GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

www.iskur.gov.tr

Emniyet Mah. Mevlana Bulvarı, No.42 Yenimahalle/Ankara

Tel: 0312 216 3957 - Fax: 0312 216 3806